॥ श्री विश्वनाथो विजयते ॥

राजवाडे संशोधन मंडळ ग्रंथमाला

१५

मराठ्यांच्या इतिहासाचीं साधनें खंड २६ वा

शिवकालीन घराणीं

भांबोरकर भोसले दप्तर

954·73

954·73
Bho
9853

श्री. रा. रा. श्री दत्तो वामन
पोतदार साहेब यांस
सप्रेम भेट

[illegible]

२८ – ४ – ४

श्री विश्वनाथो विजयते

मराठ्यांच्या इतिहासाचीं साधनें-खंड २६ वा

राजवाडे संशोधन मंडळ ग्रंथमाला

ग्रंथ १५ वा

भांबोरकर भोंसले दप्तर

छत्रपती शिवाजी महाराजांचे चुलते विठोजीराजे भोंसले यांच्या
आठ पुत्रांपैकीं परसोजीराजे भोंसले ऊर्फ भांबोरकर भोंसले
यांच्या घराण्याचे ऐतिहासिक लेख

डॉ. म. म. द. वा. पोतदार,
ग्रंथ संग्रह

शिवकालीन घराणीं

संपादक

श्रीयुत भिकाजीराजे बाळोजीराजे भोंसले - धार

फारशी लेखांचे अनुवादक

श्री. गोपाळ राजेश्वर पाडळकर

[शिक्षक इंग्रजी शाळा चाळीसगांव व स्वयंसेवक सभासद रा. सं. मं. धुळें]

प्रकाशक

राजवाडे संशोधन मंडळ, धुळें

ग्रंथाचे सर्व हक्क प्रकाशकानीं आपले स्वाधीन ठेविले आहेत.

शके १८६८] [इ. स. १९४६

किंमत ६ रुपये

डॉ. म. म. द. वा. पोतदार,

मुद्रकः—नीळकंठ भास्कर भट
संपादक प्रबोध
धुळें

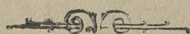
मुद्रण स्थळः—आत्माराम छापखाना
गल्ली नंबर २, घर नंबर १२
धुळें

प्र ।८५५

प्रकाशकः—भास्कर वामन भट
चिटणीस,
राजवाडे संशोधन मंदिर, धुळें

अनुक्रमणिका

विषय	पृष्ठ
१ श्री. भिकाजीराजे यांचें संपादकीय निवेदन	१–१९
२ राजवाडे मंडळाचें निवेदन	२०–३५
३ भोंसले घराण्याची वंशावळ	२
४ श्रीमंत भिकाजीराजे भोंसले यांचे ऐति. लेख लेखांक १ ते १४५	४ ते २०५
५ श्रीमंत शिवाजीराजे भोंसले यांचे ऐति. लेख लेखांक १ ते १६	२०७–२१४
६ श्रीमंत शिवाजीराजे भोसले यांचे ऐ. फारशी लेख	२१५–२६६

कै. म. म. द. वा. पोतदार,
ग्रंथ संग्रह

फ. म. म. द. वा. पोतदार
9853
954.731 Bho
61- 3194

संपादकीय निवेदन

(लेखक – श्री. भिकाजीराजे बाळोजीराजे भोंसले – धार)

महाराष्ट्राच्या इतिहासांत प्रसिद्ध असलेले शिवछत्रपतीचे पूर्वज मालोजीराजे व विठोजीराजे भोंसले हे सर्वांच्या परिचयाचे आहेतच. या बंधुद्वयापैकीं विठोजीराजे यांस आठ मुलें होतीं. त्यापैकीं साहवे चिरंजीव परसोजीराजे यांचे वंशज नांदणज इलाखा मोंगलाई व भांबोरें जि. अहमदनगर या गांवीं राहातात. या घराण्याचे संग्रहांत जे जुने कागद उपलब्ध झाले ते आम्ही धुळें येथील राजवाडे संशोधन मंडळाकडे प्रसिद्ध करण्यास दिले. ते मंडळाच्या ग्रंथमालेपैकीं मराठ्यांच्या इतिहासाचीं साधनें खंड २१ वा म्हणून स्वतंत्र पुस्तकरूपानें प्रकाशित होत आहेत.

तज्ज्ञ इतिहाससंशोधकांनीं इतिहाससंशोधनास उपयोगीं पडणारीं साधनें जीं ग्राह्य धरलीं आहेत त्यांत तत्कालीन ऐतिहासिक पत्रांस फार मोठें व विश्वसनीय स्थान दिलें आहे. अशा प्रकारचीं नानाविध विषयांसंबंधांचीं पत्रें ज्या ज्या घराण्यांत संग्रहित केलेलीं असतात तीं इतिहासरचनेस मोठीं उपयुक्त असतात. अस्सल पत्रांसारखें अन्य इतिहाससाधन इतिहासरचनेस तितकें उपयोगीं पडत नाहीं.

भोंसल्यांचें घराणें भरतखंडाचे मध्ययुगीन इतिहासांत प्रसिद्ध असून या घराण्याचे पूर्वज उत्तरहिंदुस्तानांतील चितोडचे प्राचीन घराण्यांतून निघून दक्षिण महाराष्ट्रांत बहामनी राज्याच्या स्थापनेच्या सुमारास आले असें अलीकडे उपलब्ध झालेल्या ऐतिहासिक साधनांवरून दिसून येतें (मुधोळ संस्थानच्या घोरपडे घराण्याचा इतिहास व बखर). हें प्रास्ताविक निवेदन मीं ज्या फारशी पत्रांसंबंधीं लिहिलें आहे तीं पत्रें आमच्या घराण्यांतील गेल्या नऊ पिढ्यांतील पूर्वजांनीं संभाळून ठेविलीं आहेत. यामुळें तीं पत्रें प्रकाशित करण्याचा योग आला. या संग्रहांत दोन प्रकारचे लेख आहेत. एक वतनबाबी संबंधाचे व दुसरे अस्सल पत्रव्यवहाराच्या स्वरूपाचे.

अस्सल पत्रव्यवहाराचे लेख भांबोरें येथें दीर्घ प्रयत्नांतीं इ. स. १९१५ सालीं आम्हांस उपलब्ध झाले. या सर्व लेखांचीं सहा दप्तरें अस्ताव्यस्त पडलीं होतीं. तीं आमचे हातीं येतांच त्यांची आम्ही तपासणी केली. तेव्हां या दप्तरांत घड्या केलेले फारसी लेख, एकावर एक चिकटलेले मोडी लेख आणि हस्तलिखित कांहीं पोथ्या उपलब्ध झाल्या. त्यांतील कागदांचा कांहींचा वरचा तर कांहींचा खालचा भाग नाहींसा झालेला, कांहीं मध्येंच फाटलेले, कांहीं पाण्यानें भिजलेले व कांहींना उधई लागून खराब झालेले असे कागद आढळण्यांत

फ. म. म. द. वा. पोतदार
ग्रंथ संग्रह

आले. याच सुमारास या उपलब्ध झालेल्या कागदांबद्दल मी एक संशोधवृत्त लिहून तें इ. स. १९१२ सालीं भारत इतिहास संशोधक मंडळ पुणें यांजकडे प्रसिद्धीकरतां पाठविलें. तें त्यांनीं मंडळाचें त्रैमासिक वर्ष २ अंक १-४ यांत प्रसिद्ध करून शेवटीं आपला अभिप्राय त्याच अंकांत दिला आहे. यानंतर “ भांबोरकर भोंसले घराण्याची संक्षिप्त हकीकत ” या मथळयाखालीं मीं एक निबंध लिहून तो मंडळाकडे पाठविला. तो त्यांनीं मंडळाचें सप्तम संमेलनवृत्त शके १८४१ यांत प्रसिद्ध केला आहे.

जुन्या ऐतिहासिक कागदपत्रांच्या संशोधनाची आवड इतिहासाचार्य राजवाडे यांनीं प्रसिद्ध केलेलें ऐतिहासिक वाङ्मय वाचीत असतां मला उत्पन्न झाली. भोंसल्यांचें घराणें शौर्यपराक्रमांत अग्रगण्य आहे. अशा घराण्याचे जुने लेख इतर ऐतिहासिक घराण्यांच्या उपलब्ध झालेल्या लेखांप्रमाणें आपल्याही घराण्यांत सांपडण्याचा संभव आहे असें आमच्या मनांत येऊन या लेखांचें संशोधन करावें असें आम्हांस वाटलें. त्याप्रमाणें उपलब्ध झालेले ऐतिहासिक लेख तज्ञ संशोधकांस दाखवून शेवटीं ते प्रकाशित करण्यास्तव राजवाडे सं. मंडळाचे स्वाधिन केले.

या ग्रंथांत प्रसिद्ध केलेले वतनबाबीचे लेख निवापलीकडे संभाळून ठेवण्याची काळजी आमचे घराण्यांतील लोक पूर्वींपासून घेत आले आहेत. याचें कारण ते लेख आमच्या वतनासंबंधीं बादशाहांनीं दिलेल्या सनदा, पाटीलकीचे कागद, शाहूमहाराजांचीं राजपत्रें व आज्ञापत्रें आणि वंशावळी वगैरे स्वरूपाचे महत्त्वाचे कागद आहेत. आमचे वडील हयात होते तोंपर्यंत या दप्तरांतील कागदांची अफरातफर मुळींच झाली नाहीं. कारण या दप्तरास ते स्वतःशिवाय दुसऱ्या कोणास मुळींच हात लावूं देत नसत. कोर्टकचेरींत जरूर पडेल तेव्हां ते लेख स्वतः जातीनें कचेरींत हजर करीत व परत आणीत.

इ. स. १८८१ सालीं हैदराबाद संस्थानांत इनामकमिशनची चौकशी सुरू झाली. त्या वेळीं नांदणज हा गांव आमचेकडे पूर्वींपासून इनाम आहे याबद्दल सनदा दाखल करण्याविषयीं लिहून आलें. त्यावरून कागद घेऊन आमचे वडील नांदणजेस गेले. कचेरीचें काम होतांच परत आल्यावर भाऊबंद मंडळीच्या मनांत हे कागद जबरदस्तीनें हिसकावून घेण्याचा विचार आला, व कागद न दिल्यास त्यांना अटक करून ठेवावें असें ठरलें. ही प्रतिकूल परिस्थिति निर्माण झालेली पाहून त्यांनीं एके दिवशीं कागद कमरेस बांधले व विनाखोगराचे घोड्यावर स्वार होऊन घोड्यास पाणी पाजून परत आणतों या निमित्तानें अस्तमानीं घोडा गांवाबाहेर काढला

व त्यास तीव्र गति देऊन कोठेंही न थांबतां रात्रभर १८ कोस जमीन चालून सूर्य उगवतांच भांबोरें मुक्कामीं ते सुरक्षित येऊन पोंचले. त्यामुळें श्रम फार झाले. तीन दिवस जाग्यावर पडून होते. इतकें श्रमसाहस करून ज्यांनीं कागद संभाळून ठेविले तेच कागद त्यांच्या आत्मजांस पाहावयास मिळूं नयेत, हें आश्चर्य नसून हा विमल अंतःकरणाचा अभाव होय. असो. या दप्तरांतील एकंदर कागद माझे पाहाण्यांत इ. स. १९१४ सालीं पूर्णपणें आले होते; पण त्या वेळीं मीं विद्यार्जन करीत असल्यानें माझ्या दृष्टीची तयारी आजच्या सारखी झाली नव्हती. त्यामुळें मला ते कागद त्या वेळीं ऐतिहासिक दृष्टीनें पाहतां आले नाहींत. पुढें हें दप्तर माझे मुळींच पाहाण्यांत आलें नाहीं. सध्यां या दप्तरचे सर्व कागद शिवाजीरावराजे भोंसले यांजपाशीं आहेत. त्यांपैकीं त्यांनीं कांहीं मोडी कागद प्रकाशित करण्यास दिले आहेत, पण फारशी कागद अद्याप राजवाडेमंडळास त्यांचेकडून मिळाले नाहींत. माझी त्यांना आग्रहाची सूचना आहे कीं, ते कागद त्यांनीं जरूर राजवाडेमंडळास प्रकाशित करण्यासाठीं द्यावेत. यांत त्यांचा थोरपणा आहे. त्यांचे अंगीं स्वाभाविक रीतीनें वसत असलेला मोठेपणा हे वडिलार्जित कागद छापून भांबोरकर भोंसल्यांचा दर्जा प्रकाशित करण्यांतच व्यक्त होणार आहे. हें दप्तर आतां सुज्ञांनीं अप्रकाशित ठेवण्यांत कांहीं महत्त्व नाहीं. कारण या कागदांचें महत्त्व इनामचौकशी सुरू होण्यापूर्वी जें होतें तें आज नाहीं व इतिहासदृष्ट्या जें आज आहे तें पुढें राहाणार नाहीं. कारण दरसाल संशोधन होऊन अपरिचित कागद प्रकाशांत येत आहेत. त्यामुळें हे कागद आज आपलेकडून प्रसिद्ध झाल्यास त्याचें श्रेय आपणांस मिळणार आहे, तेंच कदाचित् दुसऱ्यास मिळेल. यांत उपयोग काय ?

अशा प्रकारचे शिवकालीन पत्रसंग्रह महाराष्ट्रांत बऱ्याच ठिकाणीं दृष्टोत्पत्तीस येतात. पण त्यांचे रक्षक सुशिक्षित व कुलाभिमानी असे फार थोडेच असल्याचे दिसतात. कित्येकांना खुळ्या कल्पनेची बाधा झालेली असल्यानें त्यांना असें वाटतें कीं, जर कागद प्रकाशांत आणले तर इष्ट साध्य होण्याऐवजीं कांहीं अनिष्ट परिणाम तर होणार नाहीं ! याप्रमाणें संकल्पविकल्पाचे तरंगांत गुरफटून संशोधकांस आशाबद्ध करून टाकतात. असे कटु अनुभव पुष्कळ ठिकाणीं येत असल्यानें सोन्यासारख्या जुन्या लेखांस विनाकारण धूळ खात पडावें लागतें ! याजकरितां एके ठिकाणीं ग्रंथांनीं ईश्वराजवळ प्रार्थना केली कीं, आमचें रक्षण खालील श्लोकांत वर्णन केल्याप्रमाणें चार ठिकाणांहून करावें.

तैलाद्रक्षेज्जलाद्रक्षेद्रक्षेच्छिथिलबंधनात् ।
मूर्खहस्ते न दातव्यं एवं वदति पुस्तकः ॥

या चार ठिकाणांहून जर कागदांचें रक्षण झालें तर ते कागद सहज सुज्ञाचे हातीं लागले असतां त्यांचा सदुपयोग झाल्याचें अनुभवास येतें.

जुन्या कागदपत्रांचा संग्रह कित्येक भोंसल्यांचे घराण्यांत आजही आहे. पण हीं भोंसल्यांचीं घराणीं पैठणचे तीर्थोपाध्ये कावळे यांचे दप्तरांतील यजमानपणाच्या नोंदवह्यांत सवाशें गांवीं असल्याची नोंद आहे. ह्या नोंदींत दाखल असलेलीं सगळीं भोंसल्यांचीं घराणीं छत्रपतींच्या पूर्वजांचे वंशजांपैकीं आहेत असें समजण्याचें कारण नाहीं.

मालोजीराजे यांस दोन मुलें. शहाजी व स्वरूपजी (शरीफजी). यांचे वंशजांचीं मूळ वास्तव्याचीं गांवें सातारा, कोल्हापूर, तंजावर, खनवट, जिंती, राशीन व शेडगांव इत्यादि आहेत.

दुसरे विठोजीराजे, यांचे आठ मुलांपैकीं सध्यां मालोजी, खेलोजी, नागोजी व परसोजी या चारच मुलांचा वंश चालत आहे. यांचे मूळ वास्तव्याचीं गांवें मुंगी, बनसेंद्रें, वावी, मंजीर, मनरथ, निगुंडी, सिंगणापूर, कळसकोल्हाळें, नांदणज व भांबोरें इत्यादि आहेत. हीं सर्व गांवें खानदेश, वऱ्हाड, नगर, पुणें, सोलापूर व इलाखा मोंगलाई इतक्या प्रदेशांत आहेत. या गांवीं उपलब्ध होणारे ऐतिहासिक लेख शिवकालीन व शिवपूर्वकालीन आहेत. हे लेख छत्रपतींच्या पूर्वजांचा मुळापासून संगतवार सांगोपांग इतिहास लिहिण्यास उपयोगीं पडणाऱ्या साधनांपैकीं एक मुख्य साधन आहेत. वास्तव या गांवांतील भोंसलेघराण्याच्या संग्रहांतील ऐतिहासिक लेखांचें संशोधन व प्रकाशन होणें जरूर आहे. त्यांपैकीं मुंगीकर भोंसल्यांचे कांहीं ऐतिहासिक लेख इतिहाससंग्रह पुस्तक ८ यांत प्रसिद्ध झाले आहेत, व कांहीं जिंतीकर भोंसले यांचे कागद शिवचरित्रसाहित्य खंड २ यांत प्रसिद्ध झाले आहेत, व भांबोरकर भोंसल्यांचे दप्तरीं सांपडलेलीं कागदपत्रें राजवाडे संशोधन मंडळाकडून प्रसिद्ध होणाऱ्या संशोधक त्रैमासिकांत मराठ्यांच्या इतिहासाचीं साधनें खंड २६ वा म्हणून स्वतंत्र पुस्तकरूपानें सध्यां छापलीं आहेत. एकंदरींत तीन घराण्यांचे कागद आतांपर्यंत प्रकाशित झाले आहेत, व बाकी राहिलेल्या घराण्यांतील पुरातन लेख उपलब्ध झाले नाहींत तोंपावेतों भोंसले घराण्याचा, त्याचप्रमाणें महाराष्ट्राचा इतिहास पूर्णरूपानें मूर्तस्वरूपांत येणें अशक्य आहे. कारण भोंसलेघराण्याचा इतिहास म्हणजेच महाराष्ट्राचा इतिहास असें समीकरण आहे.

इ. स. १९१८ सालीं हा संग्रह धार येथील सुप्रसिद्ध इतिहाससंशोधक पंडित कै. का. कृ. लेले यांनीं पाहिला व हे कागद फार उपयोगाचे आहेत असें पाहून धार सरकारमार्फत हे कागद छापून काढावे असा प्रयत्न केला, पण येथें कोणी चांगला फारशी जाणणारा न मिळाल्यामुळें हें काम घडून आलें नाहीं.

इ. स. १९२२ सालीं हा संग्रह बडोद्याचे प्रसिद्ध इतिहाससंशोधक रा. ब. गोविंद सखाराम सरदेसाई यांनीं पाहिला व हा संग्रह फार महत्त्वाचा आहे असा लेखी अभिप्राय दिला, व प्रो. यदुनाथ सरकार यांजकडून प्रकाशित करवितों असें त्यांनीं आश्वासन देऊन अस्सल कागद कलकत्त्यास पाठवावे लागतील असें सांगितलें. ती गोष्ट मला मान्य झाली नाहीं.

इ. स. १९३० सालीं धार येथील श्री. प्रो. वाकणकर यांचे दप्तरचे कागद ग्वाल्हेरचे सरदार इतिहासप्रिय आनंदराव भाऊसाहेब फाळके छापीत असतां त्यांना आमच्या जवळच्या जुन्या लेखांची माहिती मिळाली. त्यावरून त्यांनीं स्वतः धारेस येऊन माझी भेट घेतली. संग्रह पाहून ते फार खूश झाले, व हे सर्व कागद आम्ही आपले खर्चानें छापवून ५० प्रती बक्षिसादाखल तुम्हांस देऊं असें ते म्हणाले. त्याप्रमाणें कामास सुरुवात होऊन नकला ग्वाल्हेरीस गेल्या पण कांहीं अपरिहार्य कारणामुळें तें काम स्थगित झालें !

इ. स. १९३४ सालीं मुधोळच्या राजेसाहेबांनीं पुण्याच्या भा. इ. सं. मंडळास एक मोठी देणगी दिली व त्यांत शर्त घातली कीं, या रकमेचा व्यय शिवकालीन पत्रें छापून प्रकाशित करण्याकडे करावा. हें आम्हांस माहित झाल्यावर आम्हीं मंडळाकडे याबाबत तपास केला. त्यावर त्यांनीं अस्सल कागद घेऊन आम्हांस पुण्यास बोलाविलें. त्याप्रमाणें आम्हीं पुण्यास जाऊन लेख दाखविले. त्यांचे त्यांनीं फोटोझिंको आफिसमध्यें फोटोही घेतले व आश्वासन दिलें कीं, हे कागद लवकरच प्रसिद्ध होतील. बरेच दिवस वाट पाहिली, परंतु कागद प्रसिद्ध झाल्याचें दिसून न आल्यामुळें ते कागद अन्य मार्गानें प्रसिद्ध करणें आम्हांस भाग झालें.

इ. स. १९३७ सालीं माझा राजवाडेमंडळाशीं परिचय झाला व लगेच मंडळाचे उत्साही कार्यकर्ते श्री. भास्कर वामन भट यांची धुळयास जाऊन मीं भेट घेतली. त्या वेळीं उभयपक्षीं ठराव होऊन हे लेख प्रसिद्ध करण्याचें कार्य हातीं घेण्याचें ठरलें, व मंडळाचें त्रैमासिक संशोधक यांत क्रमशः लेख प्रकाशित होऊं लागले, व हें काम लवकरच पूर्ण होऊन संपेल अशी उमेद दिसूं लागली. याप्रमाणें फारशी कागदांचा संग्रह प्रकाशित होऊन हें अर्धें अधिक काम हातावेगळें होत आहे हें पाहून माझ्या मनास मोठें समाधान होत आहे.

लेखपरिचय.

या संग्रहांत इ. स. १६३६ पासून १७०७ पावेतोंचे कागद आहेत. त्यांत भांबोरकर भोसले घराण्यास मिळालेलीं वतनें, इनामें, जहागिरी यांच्या सनदा व कांहीं तत्कालीन पत्रव्यवहार आहे.

लेखांक १ – यांत खान जमानचे शिफारसीनें परगणे जळगांवजामोद प्रांत वऱ्हाड येथील पूर्वीचा देशमूख गंगाजी या नांवाचा होता. त्यानें परगण्यांत फार लोकांवर जोरजुलूम केल्यानें परगणा ओस पडला. त्याजकडून तो परगणा दूर करून तो परसोजी राजे यांस दिला. तेव्हांपासून पुढें त्या परगण्याची वसाहत होऊन जमिनीची लागवड पूर्वीपेक्षां दुप्पट झाली व लोक सुखानें राहूं लागले याजबद्दल सनद आहे. या संग्रहांत परसोजी राजे यांचीं फारच थोडीं पत्रें सांपडतात, पण इतर ठिकाणीं त्यांचे उल्लेख बरेच जागीं आले आहेत. शाहाजी राजे तंजावरास गेले त्या वेळीं त्यांनीं परसोजी राजे यांस भालोरी हा गांव तैनात लावून दिला असा उल्लेख शिवदिग्विजय या ग्रंथांत आला आहे. रामेश्वरभट अरवीकर यांनीं ताबाऊ साहेबांची ठेव खडकीस आणून विठूजींचे मुलास दिली त्याबद्दल जी पावती लिहून घेतली तींत याचें नांव आहे.

निजामशहाची राजधानी मलिकंबरनें खडकीस आणून तो गांव नवीन वसविला. त्या वसाहतींत विठोजी राजाचे मुलांनीं पुष्कळ मदत केली होती. त्यामुळें त्यांनीं आपल्या नांवानें चार पुरे वसविले. त्यांत एक परसूपुरा या नांवानें चालत होता, असा उल्लेख मुंगीकरांचे उपाध्ये दीक्षित यांचे घरीं सांपडलेल्या लेखांत आला आहे. यांचे पराक्रम शहाजी राजे यांच्या तोडीचे होत होते, अशाबद्दल मलिकंबरनें कांहीं ठिकाणीं उल्लेख केला आहे. यांस मुलें तीन— सयाजी, जयसिंगजी व शरीफजी. पैकीं सयाजी राजाचे नांवचीं पत्रें या संग्रहांत बरींच आहेत, पण जयसिंगजी व शरीफजी यांच्या नांवाचें एकही पत्र यांत नाहीं. मात्र आमच्या घराण्याच्या मराठी संग्रहांत या बंधुद्वयाचीं दोन पत्रें सांपडतात. लेखांक २ पासून सयाजी राजे यांच्या नांवाचे पत्रव्यवहारास सुरुवात होते. यांत विविध विषयांवर पत्रें आलेलीं आहेत. त्यांत कांहीं सनदा, ताकीदपत्रें, कबुलायती व खासगी पत्रें सांपडतात. त्यांवरून त्यांचे अंगचें शौर्य, पराक्रम, रुत्बा (दर्जा), मानमरातब, हुकमत, अमलबजावणी, स्वभाववर्णन, राजमान्यता व वार्षिक उत्पन्नाचा आढावा काढतां येण्यासारखी माहिती मिळते. यांच्या नांवचीं पत्रें फार करून फारशी संग्रहांतच सांपडतात. मराठींत एकही सांपडत नाहीं. सयाजीराव यांचे नांवच्या पत्रांस ले. २ पासून आरंभ होतो.

ले. २-३ मध्यें बादशाहानें आपल्या खासगी गांवांपैकीं परगणे माहूर हा परगणा सयाजीराव यांस जागीर दिल्याचा उल्लेख आहे.

ले. ५ मध्यें वऱ्हाड प्रांतांतील जळगांव जामोदची देशमुखी वडिलांच्या नंतर याचे नांवें चालू ठेवण्याबद्दल उल्लेख आहे. या परगण्यांत त्यांनीं आपलेकडून दावल वल्लद आदमखां यास काम करण्यास नेमून दिलें होतें. परगण्याची स्थिति जी गंगा बाघ या नांवाचा पूर्वींचा देशमूख याचे गैरवर्तनामुळें व जोरजुलमामुळें बिघडली होती ती यांनीं लोकांस दिलासा देऊन वसाहत करून सुधारून घेतली.

ले. ८ यामध्यें यांनीं बाळापूर अकोल्याचे परगण्यांत जागोजाग बंडें होत होतीं. त्या बंडखोर लोकांचा मोठ्या धाडसानें बीमोड करून बंदोबस्त केला. त्याबद्दल यांना दोनशें स्वार खासगी व तीनशें स्वारांची मनसब देऊन पारनेर परगणा बादशहाकडून जागीर मिळाला. त्याबद्दल बादशहानें त्यांची फार तारीफ केली.

ले. ९ मध्यें परगणे कडेवळीत, जामखेड आणि आष्टी या प्रांतांत फौजदारी व अमीनाचे अधिकार यांस मिळाले. त्या वेळीं आरंभीं नान्दुणज या गांवीं येऊन कायमची वसाहत केली. या गांवास लागून एक नवीन कसब्याची पेठ वसवून तीस अलमगीरपूर असें नांव दिलें. त्यावरून त्यांना ह्या गांवची जागीर मिळाली. ती सनद शिवाजीराव भोंसले यांचे दप्तरीं सुरक्षित आहे. नवीन वसविलेल्या पेठेंत महाजनगिरी व शेटेगिरी असे दोन हक्क कायम करून महाजनगिरीचे जागीं दावलचा मुलगा अबदूल रजाक यास नेमिलें व शेटेगिरीच्या जागेवर स्वतःचा मुलगा राजरूप याची नेमणूक केली. हे दोन्ही हक्क अद्यापि चालत आहेत. यांचा अमल किती कडक व अधिकार किती पूर्ण होते याची कल्पना लेखांक १४ वरून सहज लक्षांत येते.

सरकारी वसूल तगादा करूनही वेळशीर येत नाहीं. यास्तव लोकांवर दहशत बसावी या हेतूनें मुशरफ बेग या नांवाचे इसमास जिवें मारून त्याचें प्रेत झाडास टांगून ठेविलें व नातेवाइकांनीं दफन करण्यास मागितलें असतां त्यांनाही अटकेंत ठेविलें वगैरे मजकूर पूर्ण अधिकाराची साक्ष देणारा आहे.

छत्रपतींचे मराठे सरदार मोंगलाईंत येऊन लूटमार करीत. त्या वेळीं त्यांच्याशीं यांचा पुष्कळ वेळां सामना झाल्याचे उल्लेख कित्येक पत्रांत येतात. यास दोन मुलें होतीं. वडील रुस्तुमजी व धाकटे राजरूप.

रुस्तुमजी व राजरूप या दोघांचे नांवचीं पत्रें या फारशी संग्रहांत बरींच आहेत. त्याचप्रमाणें मराठी संग्रहांतही पुष्कळ पत्रव्यवहार आहे पण

फारसीपेक्षां मराठी पत्रांची स्थिति बिघडली असल्यानें व लिपि जुनी मोडी असल्यामुळें तीं पत्रें समजण्यास फार कठीण जातें.

ले. ४६ यांत रुस्तुमजी व राजरूपराजे यांस वडिलांचे मार्गें बादशाहाकडून संगमनेर व जामखेड हे परगणे जागीर दिल्याचा उल्लेख आहे.

ले. ४८ यांत परगणे नाचणगांव सरकार कळंब सुभे वऱ्हाड हा भगवतसिंग याजकडून काढून राजरूप याजकडेस जागीर लावून दिला असा उल्लेख आहे.

लेखांक ४९ यांत वडिलांचे मार्गें राजरूप यास परगणे कडेवळीतची जागीर करून दिल्याचा उल्लेख आला आहे.

लेखांक ५७-५८ यांत मराठेशाहींतील सरदार संताजी घोरपडे यांनीं मोंगलाई इलाख्यांत स्वारी करून नान्दुणज हा गांव लुटला. त्याबद्दलची मनोरंजक माहिती देणारा रयतेचा अर्ज आहे.

लेखांक ७६ फार महत्त्वाचा असून तितकाच तो मनोरंजकही आहे. इ. स. १९२४ सालीं कलकत्त्याचे सर यदुनाथ सरकार धारेस आले होते. त्या वेळीं त्यांनीं हा संग्रह पाहिला असतां हें पत्र त्यांच्या नजरेस आणण्यांत आलें. तें पाहून ते फार खूश झाले. त्या वेळच्या कडव्या मुसलमान अमलदारींत इस्लाम धर्माच्या विरुद्ध इतक्या धाडसाचें काम करणारे पराक्रमी वीर विशेषतः महाराष्ट्रांतच दिसून येतात. अबदुल्ला यानें राजरूप दिल्हेरखांचे बरोबर स्वारींत फिरून त्याचे गांवीं गैरहजरीचा फायदा घेऊन भोंसले मंडळीच्या लोकांस हरतऱ्हेचा त्रास देऊन गांव उद्ध्वस्त केला व त्यामुळें लोक त्रस्त झाले. बारा वर्षांनंतर स्वारींतून राजरूप गांवीं परत आले. वस्ती उजाड होण्याचें कारण विचारलें. त्यावर अबदुल्ल्याचा प्रकार सांगण्यांत आला. त्यावरून संतप्त होऊन त्याचा मुलांलेंकरांसह शिरच्छेद केला व शिरें आपल्या दरवाजावर टांगून ठेविलीं. मशीद पाडून नमाज पढण्याचें बंद केलें, व दर्गा पाडून भ्रष्ट केला वगैरे मजकूर या पत्रांत आहे. त्यापूर्वीं अबदुल्ल्याचे जुलमाबद्दल रयतेचा फारसींत तपशीलवार अर्ज आमचेजवळ होता तो आम्ही इ. स. १९२१ सालीं भा. इ. सं. मंडळ पुणें यांजकडे त्रैमासिकांत प्रकाशित होण्याकरितां पाठविला. त्याचा अद्याप पत्ता नाहीं! तोही माहितीपूर्ण असाच आहे.

लेखांक ७९ ही महाजनगिरीची सनद आहे व ले. ८९ यांत कसबे नांदुणज येथील कुळकर्ण्यांचे वतनाबद्दल तंटा होता. त्यांनीं बहादुरगडास (पेडगांव) येथें वरिष्ठ कोर्टांत अर्ज केल्यावरून प्रताप नांवाचा स्वार गांवकरी

मंडळीस बोलावून नेण्याकरितां नांदुणज मुक्कामीं आला. मध्यरात्रीस त्याचा खून झाला. त्या प्रकरणाची चौकशी मोठी मनोरंजक आहे.

लेखांक ९१ यांत रुस्तुमजी राजे यांजकडे शेटेगिरीच्या वतनाबद्दल जमीन इनाम दिल्याचा खुलासा आहे.

लेखांक ९२, ९३ यामध्यें मराठ्यांच्या फौजांचे सरदार शंकऱ्या व हणवंत यांनीं अलमगीर पेठेस ६ हजार स्वारांनिशीं वेढा घालून खंडणीची मागणी केली व ती न दिल्यामुळें जबरदस्तीनें लोकांकडून कशी वसूल केली याची हकीकत दिली आहे. मराठ्यांनीं चालविलेल्या स्वातंत्र्य युद्धांत औरंगजेबच्या सैन्यास तोंड देण्याकरितां मोठमोठ्या फौजा महाराष्ट्रांतील निरनिराळ्या प्रदेशांत धुमाकूळ घालण्याकरितां बाळगाव्या लागत. या फौजा बाळगण्याकरितां लागणारा खर्च मोंगली प्रदेशावर स्वाऱ्या करून त्यांतील लोकांपासून जबरदस्त खंडणी वसूल करून ते भागवीत असत. याशिवाय फौजेचा खर्च भागविण्याचें अन्य साधन मराठ्यांपाशीं नव्हतें. ले. ९३ मध्यें मराठा फौजेच्या सरदारांचीं नांवें शंकऱ्या व हणवंत अशीं नमूद केलीं आहेत. मुसलमान तवारीख लेखक छत्रपती शिवाजी व संभाजी यांच्या नांवाचा उल्लेख शिवा व संभा या नांवानें करतात. या मुसलमानी पद्धतीस अनुसरून शंकऱ्या व हणवंत या नांवानें मराठा सरदारांचा उल्लेख या पत्रांत आढळतो. मराठ्यांचे हे सरदार कोण असावेत असेविषयीं आमचें अनुमान आम्ही येथें नमूद करतों. छत्रपती राजारामानें ता. २३ जानेवारी १६९० रोजीं शंकराजी नारायण यास सचीवपद दिलें व तेव्हांपासून मराठ्यांच्या स्वातंत्र्ययुद्धांत त्यानें फार मोठी कामगिरी केली. मावळांतील पुरातन देशमुख देशपांडे वतनदारांच्या साह्यानें मोंगलांचे ताब्यांत गेलेले सर्व किल्ले त्यानें परत काबीज केले. शंकराजी नारायण हा मोठा धाडसी व पराक्रमी असून हातीं घेतलेलें कार्य कोणत्याही युक्तीनें तो पार पाडण्यांत निष्णात होता. यावरून शंकऱ्या हें नांव शंकराजी नारायण सचीव याचें असणें संभवतें. हणवंत हा सरदार कोणता असावा असेविषयीं आमचें अनुमान येथें आम्ही नमूद करतों. राजारामकालीन स्वातंत्र्ययुद्धांत प्रामुख्यानें भाग घेणाऱ्या सरदारांत हणमंतराव घोरपडे व हणमंतराव निंबाळकर हे दोन प्रमुख होते. यांपैकीं या पत्रांत ज्या हणवंताचा उल्लेख आला आहे तो हणमंतराव निंबाळकर असावा असें आमचें अनुमान आहे. ता. १६ आगस्ट इ. स. १७०० त हणमंतराव निंबाळकरानें खटावचें ठाणें गांठलें व तेथील मोंगलांच्या तर्फेचा मराठा अधिकारी होता त्यास ठार मारिलें असा उल्लेख इतिहासांत आढळतो (मराठी रियासत - स्थिरबुद्धि राजाराम पृ. ११६). यावरून या पत्रांतील

हणवंत हा हणमंतराव निंबाळकर असावा असें दिसतें. महाराष्ट्रांत औरंगजेबच्या सैन्याची लांडगेतोड करून त्यास सतावणारे जे त्या काळीं अनेक मराठे सरदार होते त्यांपैकीं हा एक होता. ले. ९२ फेब्रूवारी सन १७०० तला आहे, व रियासतींतील खटाव ठाणें लुटल्याचा उल्लेख त्याच सालचा आहे. अलमगीरपूर, नांदणज हीं गांवें नगर जिल्ह्यांत आहेत. या पेठेस व गांवास वेढा घालून तीं लुटल्यावर सातारा जिल्ह्यांतील खटावचे ठाण्यावर हणमंतरावानें हल्ला करून तें ठाणें सर केलें.

लेखांक ९४ हा राजरूप व रुस्तूम यांच्या तक्रारीविषयीं चौकशी करण्याबद्दलचा आहे. ले. ९५ मध्यें खेलोजी याचा उल्लेख असून त्याजला दरबारांत पाठविलें आहे. तरी त्याचेवर लक्ष ठेवून त्याची बढती करावी अशी राजरूपानें विनंति केली आहे. पत्रांत नुसतें नबाबसो असें म्हटलें आहे.

ले. ९६ हा राजरूप व महाजन अबदुल रजाक यांचा नांदणज येथील अलमगीरपूर पेठ मराठ्यांनीं लुटून बेचिराख केल्याचा मागील ले. ९२ व ९३ मध्यें जो उल्लेख आला आहे त्या पेठेंतील लोकांस जीवदान व अभय देण्याची या लेखांकांत विनंति आहे.

ले. ९७ कडेवळित परगण्याचा हक्क बहाल करण्याबद्दल सयाजीनें केलेली विनंति मान्य करावी अशेबद्दल बादशहास सयाजीनें विनंतिपत्र लिहिलें. ती विनंति मान्य करण्यांत आली आहे असें या पत्रांत सयाजीस कळविण्यांत आलें आहे. हें पत्र इ. स. १६६० च्या पूर्वीचें असावें असें अनुमान करण्यास वाव आहे. कारण, मागील ले. ९ ता. २ मार्च १६६० च्या लेखांत कडेवळीत परगण्याचे फौजदार व अमीन म्हणून सयाजी यास नेमण्यांत आलें आहे असा त्यांत उल्लेख आहे. त्यावरून लेखांक ९७ हा त्यापूर्वी म्हणजे २ मार्च १६६० च्या पूर्वीचा असला पाहिजे असें अनुमान करणें युक्त आहे.

ले. ९८ मध्यें मालोजीचा उल्लेख आहे. हें पत्र मालोजीनें लिहिलेलें असून त्यांत मौजे भांबोरें परगणे चांभारगोंदे हा गांव मालोजीच्या वतनांतील असलेला त्याचेकडून घेऊन त्याच्या ऐवजीं त्यास दुसऱ्या जहागिरींतील गांव देण्याची खटपट दुसऱ्या कोणीं इसमानें चालू केल्याचें मालोजीस समजल्यावरून त्यानें ही गोष्ट मान्य करण्यांत येऊं नये व भांबोरें गांव त्याचेकडेच ठेवण्यांत यावा असें या अर्जांत लिहिलें आहे.

ले. ९९ या पत्रांत परसोजी भोंसले यांच्या निधनाबद्दल दुःख प्रदर्शित केलें आहे. पत्राचे शेवटीं सय्यद महमदखान यानें पत्र लिहिलें असें नमूद

केलें आहे. पत्र कोणास लिहिलें त्याच्या नांवाचा उल्लेख पत्रांत नाहीं. नुसतें राजेसाहेब यांस असें नमूद आहे. सयाजीराजे हा परसोजीचा मुलगा होता यावरून हें पत्र त्यास लिहिलें असावें असें दिसतें. परसोजीच्या जहागिरी-इनामें सयाजीच्या नांवानें ज्या सालापासून करण्यांत आलीं त्यापूर्वी परसोजी निधन पावला असला पाहिजे हें उघड आहे. ले. १ हा ता. २८।८।१६३६ चा आहे. त्यांत जुने देशमूख गंगाजी यांस कमी करून जळगांव परगण्याची देशमुखी परसोजी अथवा त्याच्या मुलाच्या नांवानें नेमून दिली आहे असा उल्लेख ज्या अर्थी या पत्रांत आहे त्या अर्थी इ. स. १६३६ सालांत परसोजी हयात होता असें दिसतें. ले. २ ता. १६ दिसेंबर सन १६५२ चा आहे. माहुरी, सुभा वऱ्हाड येथील दिवाणीच्या सर्व बाबी सयाजी वल्लद परसोजी यास देण्यांत याव्यात असा देशमूख देशपांडे वतनदार इत्यादिकांना हुकूम दिल्याचें या पत्रांत नमूद आहे. यावरून इ. स. १६३६ ते १६५२ चे दरम्यान परसोजी निधन पावला असें दिसतें.

ले. १०० हें पत्र मिर्झा करीमबेग यास रकम रु. २०० दोनशें वसूल करून पाठविण्याबद्दल लिहिलेल्या पत्राचें उत्तर आहे.

ले. १०१ ते १०६ हे सामान्य स्वरूपाचे आहेत. ले. १०७ मौजे मंगूर परगणे असीरच्या जहागिरीच्या उत्पन्नाबद्दलचें आहे. ले. १०८ ते ११५ व ११७ व ११९ हीं सामान्य स्वरूपाचीं पत्रें आहेत. यांत विशेष महत्वाचें असें कांहीं नाहीं. ले. ११६ हें पत्र राजे रुस्तूम यास त्यांच्या कोणा वडील नातेवाइकानें लिहिलेलें दिसतें. रुस्तुमपासून घेतलेल्या कर्जाच्या फेडीविषयींचा मजकूर या पत्रांत आहे. ले. ११८ हें पत्र मिर्झा फैजबेग यास लिहिलें असून त्यांत पत्र लिहिणाराच्या मुलांची शिफारस करून त्यांस बादशाही सैन्यांत दाखल करून घेण्यांत यावें असा मजकूर आहे. ले. १२० हें पत्र जजीया कर वसूल करणाऱ्या अधिकाऱ्याचें आहे. तो कर वसूल करणारा अधिकारी गांवास येणार असें समजतांच तेथील लोक अस्वस्थ होऊन गांवांतून पळून जात असें या पत्रावरून दिसतें. हा कर वसूल करण्याचा हुकूम बादशाहाचा आहे व त्यास अनुसरून तो द्यावा लागेल अशी समज गांवांतील लोकांस देण्याबद्दल या पत्रांत उल्लेख आहे. औरंगजेबानें इ. स. १६७८ सालांत हा कर प्रजेकडून वसूल करण्याचा फिरून हुकूम केला व त्या हुकमाअन्वयें हा कर वसूल करण्यास सुरुवात झाली ही गोष्ट लक्षांत घेतां हें पत्र इ. स. १६७८ सालांतलें असावें असें दिसतें.

ले. १२३ हा परसोजी भोंसल्याचा बादशाहास अर्ज आहे. बादशाहाच्या नांवाचा यांत उल्लेख नाहीं परंतु कोणत्या बादशाहाकडे हा अर्ज परसोजीनें केला असावा याविषयींचें अनुमान काढण्यास वाव आहे. निजामशाही १६३६ त अस्तंगत झाली. त्यानंतर हा अर्ज परसोजीनें मोंगल बादशाहाकडे तो बादशाहा निजामशाही मुलखाचा मालक झाल्याकारणानें त्याचेकडे केला. या अर्जांत " बादशाहा सलामतच्या राज्यारोहणापासून मैत्रीचे संबंध ठेवणार आहे आणि सरकारांतून व दरबारांतून मानमान्यतेचा उपभोग घेत आहे " असे शब्द आहेत. त्यावरून निजामशाही अस्त पावल्यावर दिल्लीचा बादशाहा शहाजहान याजकडे हा अर्ज परसोजीनें केला आहे.

ले. १२४ हा सयाजी भोंसले यानें दिल्लीच्या बादशाहास केलेला अर्ज आहे. या अर्जांत बाळापूर परगण्याची फौजदारी सयाजीस दिल्यावर त्या प्रदेशांत तुक्या नांवाच्या डाकूनें सैन्य बाळगून त्या परगण्यांत धुमाकूळ घालवून लोकांस सतावून सोडलें होतें. त्याचा बींमोड करून त्या प्रदेशांत शांतता केल्याबद्दलची हकीकत सयाजीनें नमूद केली आहे व बादशाहानें दिलेल्या वचनास अनुसरून त्याची बढती करावी अशी विनंति सयाजीनें केली आहे. तुक्याचा बींमोड करण्याकरितां सयाजीस सैन्य ठेवावें लागलें. तें कायम आहे व बादशाहा आज्ञा करतील ती कामगिरी करण्याची व बादशाहाची आज्ञा होईल त्या मोहिमेवर सैन्यासह कूच करण्यास तयार आहें असें सयाजीनें बादशाहास या पत्रानें कळविलें आहे. पत्राचे शेवटीं ' या सेवकाचा वशिला नाहीं. त्याजवळ फक्त शौर्य आहे व त्याचा सर्व आधार तेंच आहे ' असें सयाजीनें नमूद केलें आहे. यावरून सयाजी हा मोठा पराक्रमी योद्धा होता असें दिसून येतें.

ले. १२५ व १२६ सामान्य स्वरूपाचे आहेत. ले. १२७ त सरदार नारायण याचा अर्ज आहे. या अर्जांत मराठ्यांनीं बादशाही मुलखावर ५।६ हजार सैन्यानिशी स्वारी पळसदेव व राशीन मार्गानें केल्याचें लिहिलें आहे. तिच्या प्रतिकाराची योजना कोणच्या प्रकारची करावी याबद्दलची हकीकत या पत्रांत आहे. " शत्रूचें सैन्य बादशाही सेवकांच्या सैन्याच्या आगमनाची बातमी ऐकून पळूं लागलें व तें नांदुणजच्या ठाण्याच्याही पलीकडे निघून गेलें " असा उल्लेख आहे. नांदुणज व अलमगीरपूर पेठ मराठ्यांच्या सैन्यानें सन १७०० सालांत लुटल्याची हकीकत मागील लेखांकांत दिली आहे. यावरून या पत्रांतील हकीकत इ. स. १७०० सालच्या सुमारास घडल्याचें दिसतें.

ले. १२८ हा राजरूपचा वकील महंमद याचा अर्ज आहे. नांदणज पेठेवर मराठ्यांनीं हल्ला करून ती उद्ध्वस्त केल्यावर खान फरोजजंग यांनीं मराठ्यांच्या फौजेवर स्वारी केली व तेथें फौज ठेवून पेठेंत वस्ती करावी व तेथील लोकांस घास व रसद माफ करण्यांत आली आहे असें जाहीर केलें. याप्रमाणें हुकूम झाला असतां देशमूख देशपांडे वतनदार गवत व कडबी लोकांकडून वसूल करतात अशी तकरार केली आहे. इ. स. १७०० सालांत नांदणज पेठ लुटली त्या सुमाराचें हें पत्र दिसतें.

लेखांक १२९ या पत्रांत राजरूप साहेबाची काळजी घरच्या माणसा-प्रमाणें घेण्यांत येते असें पत्र लिहिणारानें लिहिलें आहे. हें पत्र रुस्तुमजीनें राजरूपच्या वडील भावास लिहिलेलें दिसतें.

ले. १३० हें पत्र रुस्तुमजी याच्याहून वडील असलेल्या माणसानें त्यास लिहिलेलें दिसतें. पत्रांत रुस्तुमच्याविषयीं जें प्रेम दर्शविलें आहे त्यावरून तें सयाजीनें लिहिलें असावें, असें अनुमान करण्यास हरकत नाहीं. या पत्रांत " तुमचें पत्र ज्यांत हत्तीची हकीकत तुम्ही लिहिली होती तें पोंचलें ... ... माझ्या बाबा तुला खरोखरच अधिक काळजीनें वागलें पाहिजे. जेव्हां तुम्हांस सवड होत जाईल तेव्हां तुम्ही दुसरीकडे कोठें जाऊं नये " असे शब्द नमूद आहेत. यावरून हें पत्र काय बाबतचें असावें याविषयीं संभाव्य अनुमान आम्ही येथें नमूद करतों. बादशाही राजवटींत खास बादशाहा, त्याचप्रमाणें त्याचे मोठमोठे सरदार हत्ती बाळगीत. अशा हत्तींपैकीं एखादा हत्ती मस्त होऊन लोकांत सैरावैरा पळून दाणादाण उडवून देतो. याप्रमाणें होणाऱ्या दाणादाणींत कित्येक लोक हत्तीखालीं सांपडतात. कित्येकांस हत्ती सोंडेंत पकडून जमिनीवर हापटतो. अशा मस्त झालेल्या हत्तीस हातांत भाला अगर तरवार घेऊन चढाई केल्यास तो आटोक्यांत येऊं शकतो. रुस्तुमजीनें अशा प्रकारचें धाडस हत्तीवर चाल करून केल्याची हकीकत सयाजीस कळविल्या-वरून त्यानें असें धाडस न करण्याविषयीं मायेनें रुस्तुम यास या पत्रांत उपदेश केल्याचें दिसतें.

लेखांक १३१ हें पत्र महत्वाचें आहे. पत्रांत साल, महिना, तारीख नमूद नाहीं. हें पत्र सयाजीराजे यास लिहिलें आहे. मराठ्यांच्या फौजांनीं चोंडाघाट ओलांडून संगमनेरच्या आसपास बादशाही मुलखांत लूटमार सुरू केल्याचें पत्र लिहिणारानें सयाजीस कळविलें आहे. बादशाही सरदार कुतुबुद्दीन यानें मोंगली फौजांसह त्यांचेवर हल्ला चढविला व मराठा सैन्य पळूं लागलें. त्यांपैकीं कांहीं लोक सांपडले त्यांस ठार केलें असें पत्र लिहिणारानें कळविलें

आहे. मोठ्या फौजेनिशीं मराठ्यांचा पाठलाग करण्यांत येत आहे. तरी सयाजी चार परगण्याचे फौजदार असल्याकारणानें शत्रूच्या हालचालींची वार्ता तुम्हांस मिळते तीं, त्याचप्रमाणें मिळणारी माहिती मुद्दाम हत्तीस्वाराबरोबर तावडतोब पाठवीत जावी असें पत्र लिहिणारानें सयाजीस कळविलें आहे.

लेखांक १३२ हा सयाजीच्या निधनाविषयीं दुःख व्यक्त करणारा लेख आहे, परंतु या लेखांत साल, महिना, तारीख नमूद नाहीं.

ले. १३३ हा लेख फार महत्वाचा आहे. यांतील महत्वाच्या गोष्टींचा अल्प निर्देश करितों.+ परसोजीचा मुलगा× सयाजी भोंसले यानें त्याचें जहागिरीस नांव दाखल झाल्यावर नांदुणज गांवाचें महत्त्व वाढविण्याकरितां इ. स. १६५८ सालानंतर पेठ वसविली व त्या वेळचा बादशाहा औरंगजेब ऊर्फ अलमगीर याचें नांव पेठेस दिलें. ही पेठ त्यानें वसविली ते वेळीं त्याचा कारभारी (पेशकार) दावल या नांवाचा मुसलमान होता. सयाजीची त्याचेवर विशेष मर्जी असावी असें दिसतें. कारण त्यानें या पेठेंतील सावकारी स्वतःचा मुलगा राजरूप व महाजनगिरी दावलचा दुसरा मुलगा अबदूल रजाक याचे नांवची केली. त्यानंतर दावलचा मुलगा अबदुल्ला यानें बादशाहाकडून बरीच जमीन इनाम मिळविली. (लेखांक ७९ पहा). याशिवाय बादशाहाकडून कांहीं जहागीरही मिळविली (ले. ६४ व ६६ पहा). याप्रमाणें बादशाहाकडून मिळालेल्या जमिनी व जहागिरी यांचें उत्पन्न, त्याचप्रमाणें पेठेच्या महाजनगिरीचें उत्पन्न त्याजला मिळूं लागल्यामुळें अबदुल्लाची सांपत्तिक स्थिति उत्कृष्ट होऊन त्याची वजनदारी वाढली. अबदुल्लाच्या या प्रकारच्या सांपत्तिक स्थितीमुळें त्यानें पेठेंत हवेल्या बांधल्या. याशिवाय त्यानें गांवांतील वतनदार लोकांस राहण्याकरितां एक गढीही बांधली व एक मोठा बाग तयार केला. सन १६८०।८१ सालचे सुमारास सयाजी निधन पावला. त्यानंतर वजनदारी वाढल्यामुळें अबदुल्ला पेठेंत वरचढपणा करूं लागला व सयाजीचे मुलगे रुस्तुमजी व राजरूप यांच्याशीं त्याचा विरोध उत्पन्न होऊन त्या उभयतांत तंटेबखेडे होऊं लागले व अखेर सरकारदरबारांत व वरिष्ठ

+ या पुढील कथन या खंडांतील लेखांक ६४, ६६, ७४, ७६, ७८, ७९, ८१ यांतील माहितीचे आधारें केलें आहे.

× या पत्राचा संदर्भ लक्षांत घेतां या शब्दाचें वाचन चुकीचें झालें आहे. 'संभाजी' ऐवजीं 'सयाजी' वाचावें. सयाजीस दोन मुलगे. रुस्तूम व राजरूप. संभाजी निपुत्रिक होता.

अदालतीकडे या तकरारींची दाद मिळविण्याकरितां रुस्तुम व राजरूपचे वकिलास जावें लागलें (ले. ७४, ७६, ७८ व ८१ पहा). याप्रमाणें या उभयतांच्या तकरारी सुरू असतां छत्रपती शिवाजीचे मरणानंतर मोठ्या सैन्यानिशीं दक्षिणेवर औरंगजेबानें स्वारी केली. सर्व महाराष्ट्रभर बादशाही सैन्याच्या व मराठ्यांच्या सैन्याच्या झटापटी व लढाया निरनिराळ्या प्रदेशांत होऊं लागल्या. संताजी घोरपड्यानें या पेठेवर स्वारी करून ती पेठ लुटून उद्ध्वस्त केली (ले. ७१ पहा). तदनंतर पेठेंत पूर्ववत् वसाहत करण्याकरितां बादशाही अधिकाऱ्यांकडून लोकांस कौल देण्यांत आले; तथापि महाराष्ट्रांत १६९० पासून १७०७ पावेतों शांतता अशी मुळींच कधीं नांदली नाहीं. सर्वत्र लढाया, धामधूम, लूटमार सुरू होती. अबदुल्लानें या धामधुमीचे काळांत स्वतःचा फायदा करून घेण्याची संधि चांगली साधली. पेठ उद्ध्वस्त झाल्यामुळें त्यानें त्याच्या कुटुंबांतील माणसांसुद्धां गढीचा आश्रय केला. मराठा सेनापतीस फितूर होऊन पेठेंतील मातबर लोकांस पकडून मराठा सेनापतींच्या स्वाधीन करण्यास त्यानें सुरवात केली. मराठा सेनापती या लोकांकडून जबरदस्त खंडण्या घेऊन त्यांस सोडून देत. अशा प्रकारच्या दुष्कृत्यांशिवाय पेठेंतील लोकांकडून कर वसूल करून ते सरकारी खजिन्यांत भरणा न करितां स्वतःच खाऊं लागला. याबद्दल पेठेंतील लोकांनीं व रुस्तुम व राजरूप यांच्या वकिलांनीं वरिष्ठ बादशाही अधिकाऱ्यांकडे तकरारी केल्या. त्यांची चौकशीतपास होऊन त्या खऱ्या ठरल्या. लोकांनीं केलेल्या अर्जांत अबदुल्लाच्या जुलमी वर्तनाची हकीकत खरी ठरल्यास अबदुल्ला व त्याच्या कुटुंबांतील माणसांस पेठेंतून हांकून द्यावें व पेठेंतील सावकारी व महाजनगिरी राजरूप वल्लद सयाजी याच्या नांवें नेमण्यांत यावी अशी विनंति अर्जांत केली होती. हा जो अर्ज तोच हा लेखांक १३३ आहे. या अर्जांतील हकीगतीच्या खरेपणाविषयीं वरिष्ठ बादशाही अधिकाऱ्यांची पूर्ण खात्री झाली. तथापि अबदुल्लाच्या जुलमी वर्तनास बादशाही अधिकाऱ्यांकडून आळा घालतां आला नाहीं, व अबदुल्ला हा जातीनें मुसलमान असल्या कारणानें पेठेंतून त्यास व त्याच्या कुटुंबास हांकून देण्याच्या हुकमाचा अमल बादशाही अधिकाऱ्यांकडून झाला नाहीं. या प्रकारचा अबदुल्लाचा जुलमी कारभार सुरू असतां रुस्तुम व राजरूप यांचें वास्तव्य नांदुणज येथें नव्हतें. बादशाही नोकरीवर ते अन्य ठिकाणीं राहात असावे. ले. ७६ ता. २६।४।१६९६ मध्यें नमूद केलेली हकीकत घडण्यापूर्वीं रुस्तूम व राजरूप हे नांदुणज येथें आले तेव्हां पेठेंतील लोकांकडून अबदुल्लाच्या जुलमाची हकीकत त्यांस समजतांच बादशाही अधिकाऱ्यांकडून दाद मिळत नाहीं असें पाहून राजरूप व रुस्तुम

यांनीं अबदुल्लाच्या पेठेंतील हवेल्या, गढी, मशीद वगैरे जमीनदोस्त केल्या व त्याच्या कुटुंबांतील माणसांचा शिरच्छेद करून त्यांचीं मुंडकीं आपल्या दरवाजावर टांगून दिलीं. रुस्तुमजी व राजरूप यांच्यासारख्या शूर, पराक्रमी व स्वाभिमानी मराठ्यांस अबदुल्लाचें जुलमी वर्तन सहन होणें शक्य नव्हतें. ते मोंगल बादशाहाचे जरी जहागीरदार होते व अबदुल्लासारख्या वजनदार मुसलमानाची अशा तऱ्हेनें वासलात लावल्यामुळें त्यांचेवर बादशाहाची इतराजी व संकट ओढवण्याचा प्रसंग येणार होता तरी या गोष्टीची परवा न करतां अबदुल्लाकडून होणाऱ्या जुलमाचें व अन्यायाचें त्यांनीं स्वतः परिमार्जन केलें हें त्यांचें कृत्य प्रशंसनीय नाहीं असें कसें म्हणतां येईल ? जुलूम व अन्याय कांहीं एका मर्यादेपर्यंत स्वाभिमानी पुरुष सोशील, परंतु त्या सीमेचें उल्लंघन झालें म्हणजे दुसऱ्या कोणाच्याही मदतीची अपेक्षा न करतां तो स्वाभिमानी पुरुष स्वतः युक्त व न्याय्य गोष्ट करण्यास प्रवृत्त होतो. येथपावेतों केलेल्या विवेचनाचे दृष्टीनें या लेखाचें महत्व असल्यामुळें या लेखाचें छायाचित्र आम्ही या ग्रंथांत मुद्दाम दिलें आहे.

ले. ७६ हा एप्रील सन १६९६ चा आहे. यापूर्वी १।२ वर्षांचा म्हणजे सन १६९४ अगर ९५ या सुमाराचा हा लेख असावा. ले. ७६ मधील हकीकतींत राजरूप व रुस्तूम यांचें धाडस व पराक्रम जो दिसून येतो त्या विषयींचें विवेचन पूर्वी केलेंच आहे. या लेखांत मराठ्यांच्या सेनापतीचा उल्लेख संत्या काफर असा करण्यांत आला आहे. मागें नमूद केल्याप्रमाणें मुसलमानी-पद्धतीस अनुसरून मराठा सेनाधिपती संताजी घोरपडे याचा निर्देश संत्या काफर या नांवानें केल्याचें दिसतें.

ले. १३४ सामान्य स्वरूपाचा आहे. १३५ हें कोणा एका नवाब किबला यांच्या मृत्यूविषयीं दुखवट्याचें व शांतवनाचें पत्र त्याचे नातेवाइकांस लिहिलें, त्या पत्रास पाठविलेलें हें उत्तर आहे. ले. १३६ हें पत्र राजेसो यांस लिहिलें आहे. पत्राचे शेवटीं राजे रुस्तुम व राजे राजरूप यांना सात हजारांची जहागीर मिळो अशी शुभेच्छा प्रगट केली आहे. त्यावरून हें पत्र राजे रुस्तुम व राजरूप यांचे वडील सयाजीराजे यांस त्यांच्या कोणा स्नेह्यानें लिहिल्याचें दिसतें. या पत्राचा काळ निश्चित नाहीं. ले. १३७ हें पत्र नांवाचा उल्लेख न करतां राजेसो असें नमूद करून पत्र लिहिणारानें लिहिलें आहे. पत्र लिहिणाराच्या नांवाचा उल्लेख नाहीं. पत्रांत साल नमूद नाहीं. राजेसो यांनीं एका तिऱ्हाईत इसमास पत्र पाठवून कळविलें कीं, राया नांवाचा शत्रू काफराचें सैन्य घेऊन कडेवळीत परगण्यांतील रानोगांवावर चालून आला आहे. यापुढील पत्रांतील मजकूर

फाटला आहे. पत्राचे शेवटीं राजेसाहेबांनीं शत्रूचा शोध करावा असें नमूद केलें असून राजेसो शत्रूचा पराभव करतील अशी खात्री व्यक्त करण्यांत आली आहे. हें पत्र मराठ्यांच्या स्वातंत्र्याच्या युद्धाच्या काळांतील म्हणजे इ. स. १६९० ते १७०७ च्या दरम्यानच्या काळांतील असावें. पत्रांतील राया हा शब्द धनाजी जाधवराव यास अनुलक्षून असावा असें दिसतें.

ले. १३८ हें पत्र कोणीं कोणास लिहिलें, याचा उल्लेख पत्रांत नाहीं. अहमदनगरच्या आसपासच्या मुलखांत मराठ्यांच्या फौजा लुटालूट करतात. सबब त्यांचें पारिपत्य करणें जरूर आहे असें पत्र लिहिणारानें लिहिलें आहे. या पत्रांत बजाजी नाईक व महादाजी नाईक निंबाळकर यांच्या नांवाचा उल्लेख आढळतो. या दोघांचे संबंध छत्रपती शिवाजी महाराज व राजाराम यांचेपाशीं कोणत्या प्रकारचे होते याचें अल्प दिग्दर्शन करितों. फलटणचे निंबाळकर हे विजापूरच्या आदिलशाहीचे सरदार होते. छत्रपती शिवाजी महाराजांच्या स्वातंत्र्य व स्वराज्यस्थापनेचे कामीं या घराण्यांतील पुरुषांचा व छत्रपती घराण्याचा नात्याचा संबंध असूनही कांहीं-एक उपयोग झाला नाहीं. आदिलशाही नष्ट झाल्यावर हें घराणें औरंगजेबास सामील होऊन त्यानें त्यांचेकडून सरदारी मिळविली. राजाराम छत्रपतीचे कारकीर्दींत स्वराज्य नष्ट होण्याचा प्रसंग आला असतां आपणांस सामील होण्याविषयीं त्यांस मोठ्या काकुळतीचीं राजारामानें पत्रें लिहिलेलीं उपलब्ध झालीं आहेत. या पत्रांत वरील दोघांना पत्रें पाठविल्याचा जो उल्लेख आला आहे तो मोघम स्वरूपाचा आहे. यामुळें या पत्राचा हेतु व आशय समजण्यास मार्ग नाहीं.

ले. १३९ हें पत्र राजे जयजू यास लिहिलें आहे. कोणीं लिहिलें याचा उल्लेख नाहीं व त्यांत काळाचा उल्लेख नाहीं. कादराबाद डोंगराजवळ शत्रूचें सैन्य आहे त्यास जवळच्या प्रदेशांत महाबतखान याचें सैन्य आहे त्याची मदत घेऊन चांगली तंबी द्यावी असें लिहिलें आहे. ले. १४० हें पत्र नेमाजी शिंदे यास लिहिलें आहे. पत्र लिहिणाराचें नांव पत्रांत नाहीं. नेमाजी शिंदे हा लायक उपयोगी पडणारा असा शूर सरदार आहे अशी शिफारस सयाजी राजे भोंसले यांनीं नेमाजीविषयीं केल्याचें या पत्रांत नमूद आहे. सयाजी राजे यांनीं केलेली ही शिफारस लक्षांत घेऊन जितके शिपाई असतील तितके बरोबर घेऊन नेमाजीनें सरकारांत हजर राहावें असें पत्र लिहिणारानें नेमाजीस कळविलें आहे. पत्र लिहिणारा औरंगजेब बादशाहाचा वजनदार सरदार असावा असें अनुमान करणें युक्त आहे. इ. स. १६९० सालांत औरंगजेबचे सरदार व मराठे यांची खटावजवळ लढाई झाली, तींत मराठी

कै. म. म. द. वा. पोतदार,

सैन्याचा पराभव झाला परंतु पुढें अल्पावधींत संताजी घोरपडे, धनाजी जाधव व मानसिंग मोरे इत्यादि मराठा सरदारांनीं २० हजार फौज गोळा करून औरंगजेबचा सरदार लुफ्तुल्लाखानावर हल्ला करून त्याचा पराभव केला. या मराठा सरदारांनीं मिळविलेला हा विजय पाहून नेमाजी शिंदे, माणकोजी मांढरे, नागोजी माने इत्यादि औरंगजेब बादशाहास सामील असलेले मराठे सरदार त्याची बाजू सोडून देऊन राजारामछत्रपतीस चंदीस (जिंजीस) जाऊन मिळाले. इ. स. १६९० त जिंजीस वेढा पडला ते वेळीं नेमाजी शिंदे राजाराम छत्रपतींचे वतीनें लढत होता. इ. स. १७०३ चे सुमारास नेमाजी शिंदे, केसोपंत पिंगळे यांनीं औरंगजेबचा सरदार सर्जाखान याचेबरोबर लढाई करून त्याचा पराभव केला व त्यास कैद केलें. त्या वेळीं त्याचेपासून ३० लाख रुपये खंडणी घेऊन त्यास सोडून दिलें. राजारामछत्रपतींचे निधनानंतर नेमाजी शिंदे शाहूछत्रपतीस मिळाला. अशा तोलाचा हा पराक्रमी सरदार राजारामास सामील होण्यापूर्वीं औरंगजेबास सामील होता व त्याचा प्रवेश औरंगजेबच्या दरबारांत सयाजीराजे यांच्या शिफारसीनें झाला असावा. वर दर्शविल्याप्रमाणें नेमाजी राजारामछत्रपतीस इ. स. १६९० चे सुमारास सामील झाला. तत्पूर्वींचें हें पत्र असावें असें अनुमान करणें युक्त आहे.

ले. १४१ या पत्रांत कडेवळीत, अष्टी, जामखेड परगण्याच्या फौजदारीवर महाबतखानजीची नेमणूक झाल्याचा उल्लेख या पत्रांत आहे. ले. १४२ हें सयाजीराजे यांस लिहिलेलें पत्र आहे. पत्र लिहिणाराचें नांव सन, महिना, तारीख यांचा उल्लेख पत्रांत नाहीं. मोंगल बादशाहाच्या मोठ्या दर्जाच्या सरदारांनीं हें पत्र सयाजीस लिहिल्याचें दिसतें. सरकाराकडून मानाचा पोशाक पाठविला आहे त्याचा स्वीकार करावा असें या पत्रांत नमूद आहे. पत्राचा कांहीं भाग फाटला आहे. शेवटच्या ओळींत हरभरे, गवत, जितकें मिळेल तितकें पाठवावें म्हणजे बादशाहाची विशेष कृपा होईल असें या पत्रांत पत्र लिहिणारानें सयाजीराजे यांस कळविलें आहे.

ले. १४३ चे शेवटीं अल्लीबेग बंदा बादशाहा अलमगीर याचा शिक्का आहे. शिक्क्यांत मुसलमानी सन १०८२ नमूद आहे, म्हणजे हा लेख इ. स. १६८२ चे सुमाराचा आहे. या लेखांत बादशाही सैन्यांत दाखल करण्यांत आलेल्या बारगिरांचीं नांवें, त्यांच्या घोड्यांचें वर्णन, त्यांच्या हाताखालील लोकांची संख्या, बारगिराची जात इत्यादि माहिती नमूद केली आहे. या यादींत एकंदर २१ इसमांच्या नांवांचा उल्लेख आहे. दोन इसमांचीं नांवें कागद फाटल्यामुळें समजण्यास मार्ग नाहीं. बाकी राहिलेल्या १९ इसमांपैकीं १४ रजपूत व ५ मुसलमान आहेत. या यादींत फक्त उमाजी बल्लद जयाजी

थांच्या नांवाखालीं शंभर माणसें रजपूत लोक असें नमूद केलेलें आहे. या लेखावरूनच औरंगजेबच्या सैन्यांत रजपूत बारगीर व शिपाई यांची भरती बऱ्याच प्रमाणावर केली जात असे असें दिसतें.

ले. १४४ या लेखाच्या सुरवातीचे भागावर राजरूप वल्द सयाजी याचे नायब असें नमूद असून त्याचे खालीं तीन शिक्के आहेत. दोन शिक्क्यांतील मजकूर समजण्यास मार्ग नाहीं. तिसऱ्या शिक्क्यांत "महंमद शफी खानाजाद औरंगजेबचा बंदा" असा मजकूर आहे. या मजकुराचे खालीं उस्मान हयात वल्द महमद अमीन अफगाण याच्या मुलाच्या चेहेरेपट्टीचें वर्णन आहे. सैन्यांत दाखल करण्यांत येणाऱ्या इसमांची नोंद बादशाही दप्तरांत या प्रकारें करण्याची त्या काळची पद्धत असल्याचें दिसतें. या मजकुराखालचा मजकूर मीरअल्ली नकीखान यास लिहिलेल्या फाटक्या पत्राचा कांहीं भाग आहे. ३ लक्ष ४ हजार दाम कडेवळीत परगण्याच्या जहागिरीच्या उत्पन्नांतून नेमले आहेत असा उल्लेख आहे. या पत्रांतील पुढील मजकूर फाटल्यामुळें हें दान कोणास देण्यांत आलें हें समजण्यास मार्ग नाहीं. तिसरा लेख पहिल्या लेखासारखाच आहे व शिक्के पहिल्या लेखाप्रमाणेंच आहेत. शिवाजीचा मुलगा शंकराजी याचें वर्णन या लेखांत आहे. यांत १२ बारगिरांच्या नांवाची नोंद आहे. यांपैकीं एक मुसलमान व बाकी मराठे आहेत. बारगिरांच्या नांवाखालीं प्रत्येकाजवळ दोनशें घोडे असल्याचा उल्लेख आहे. यावरून मराठे बारगीर आपल्या घोड्यांसुद्धां औरंगजेबाच्या सैन्यांत दाखल होत असत असें दिसतें. पत्रावर शिक्का असून त्यांत 'मोहोर नायबी महमद बाबर अल् हुसेनी बंदा औरंगजेब' असा मजकूर नमूद आहे. दुसऱ्या एका शिक्क्यांत नकल बरोबर आहे असा मजकूर आहे. यावरून बादशाही दप्तरांतील अस्सल नोंदीची हा लेख शिक्क्यानिशींची नकल आहे असें दिसतें. या लेखांतील या पुढील नोंदी याच स्वरूपाच्या आहेत. मोंगल बादशहांच्या सैन्यभरतीसंबंधीं ठेवण्यांत येण्याऱ्या सरकारी दप्तराचा हा लेखांक एक नमुना आहे. राजवट कोणाही सत्ताधाऱ्याची असो, या लेखावरून दिसून येणारी पद्धत थोड्याफार फरकानें अस्तित्वांत येणें अपरिहार्य आहे. ले. १४५ यांत बारगिरांच्या नांवाची व त्यांच्या जवळील घोड्यांची संख्या इत्यादि मजकुराची ले. १४४ प्रमाणेंच नोंद आहे.

राजवाडे मंडळाचें निवेदन

(लेखक—श्री. भास्कर वामन भट, चिटणीस, रा. सं. मंडळ धुळें)

मराठ्यांच्या इतिहासाच्या साधनांचे या खंडांतील फारशी ऐतिहासिक लेख कोणत्या प्रकारच्या अनास्थेंतून शाबूत राहून जगापुढें प्रगट होत आहेत या विषयींचें श्रीयुत भिकाजीराजे भोंसले यांचें संपादकीय निवेदन खेदजनक आहे, तथापि या अनास्थेंतून शाबूत राहून हे लेख प्रसिद्ध होण्याचा योग आला ही गोष्ट समाधानाची आहे. सर यदुनाथ सरकार, रावबहादूर गोविंद सखाराम सरदेसाई, धारचे इतिहाससंशोधक व हिस्टरी ऑफिसर कै. काशीनाथपंत लेले ह्यांच्यासारख्या तज्ञ इतिहाससंशोधकांचे नजरेखालून हे लेख जाऊन व त्यांच्या महत्त्वाची त्यांस जाणीव होऊनही भिकाजीराजे यांचेकडून ते लेख मिळवून प्रसिद्ध केले न गेल्यामुळें राजवाडेमंडळाकडून हे लेख प्रसिद्ध करण्याचा हा योग जुळून आला आहे. ग्वाल्हेरचे सरदार व शिंदेशाहीच्या इतिहासाचीं साधनें प्रसिद्ध करणारे श्रीमंत आनंदराव भाऊसाहेब फाळके यांनीं, हे लेख छापून प्रसिद्ध करण्याचें पतकरिलें होतें, व हे सर्व लेख भिकाजीराजे यांनीं त्यांचे स्वाधीनही केले होते, परंतु त्यांचे हातून हें काम झालें नाहीं. त्यानंतर इ. स. १९३९ च्या मे महिन्यांत हे सर्व लेख राजवाडेमंडळाचे हातांत आले.

धुळ्याचे आमचे एक स्नेही श्री. मोरेश्वर नरहर नकाणकर धार संस्थानांत नोकर होते. त्यांचेकडून छत्रपती शिवाजीमहाराजांच्या घराण्याच्या जुन्या लेखांचा संग्रह धार येथील एका गृहस्थाकडे आहे तरी तो पाहाण्या-करितां धारेस यावें असें पत्र मला आलें. हें पत्र आमचे हातांत आल्यावर नकाणकरांचे म्हणण्यावर आमचा विश्वास बसेना. कारण मध्य हिंदुस्थानां-तील धारसारख्या शहरीं शिवछत्रपती घराण्याचे लेख उपलब्ध होण्याचा संभव फार अल्प असें आम्हांस वाटलें. यानंतर वर्ष सहा महिने नकाणकर यांचेशीं आमचा पत्रव्यवहार होऊन हा संग्रह ज्यांच्या ताब्यांत होता ते श्रीमंत भिकाजीराजे भोंसले सन १९३७ च्या एप्रील महिन्यांत धारेहून पंधरा अस्सल फारशी लेख घेऊन धुळ्यास आमचेकडे आले. तेव्हां त्यांच्या संग्रहीं असलेले सर्व फारशी लेख व मराठी ऐतिहासिक लेख प्रसिद्ध करण्या-करितां राजवाडेमंडळास देण्याबाबत त्यांचे व आमचे दरम्यान निश्चित बोलणें होऊन हें कार्य मंडळानें करावयाचें ठरविलें.

शिवकालीन ऐतिहासिक लेखांचा कसून शोध करून ते मिळविले पाहिजेत अशी राजवाड्यांची उत्कट इच्छा होती; व त्यांनीं शिवकालीन घराण्यांचीं दप्तरें

तपासून त्यांतील महत्वाचे ऐतिहासिक लेख मिळवून ते मराठ्यांच्या इतिहासाचीं साधनें खंड १५,१६,१७,१८,२०,२१ व २२ यांत छापून प्रसिद्ध केले. पुण्याच्या भा. इ. सं. मंडळास मुधोळ संस्थानाधिपति कै. मालोजी राजे घोरपडे यांनीं शिवकालीन ऐतिहासिक कागदपत्रांचा शोध करून ते प्रसिद्ध करण्याकरितां रकम रुपये पांच हजार (५०००) ची देणगी दिली. भा. इ. सं. मंडळानें देणगीचा विनियोग शिवकालीन लेख शोध करून प्रसिद्ध करण्याकरितां केला. त्या मंडळाचे संशोधक रा. गणेश हरी खरे यांनीं कर्नाटक, तंजावर, बंगलूर, मद्रास इत्यादि प्रदेशांत प्रवास करून बरेच शिवकालीन लेख मिळविले व ते भा. इ. सं. मंडळानें शिवचरित्र साधनें खंड एक ते सहामध्यें प्रसिद्ध केले. आज तागायत मराठ्यांच्या इतिहासाचीं शिवकालीन साधनें बरींच प्रसिद्ध झालीं आहेत. या सर्व साधनांची बरवर पाहाणी करणारास असें दिसून येईल कीं, इ. स. १६३६ म्हणजे स्वराज्याची मुहूर्तमेढ छत्रपती शिवाजीमहाराजांनीं रोंवण्यापूर्वीं नऊ वर्षांपासून तों इ. स. १७०७ सालीं अवरंगजेबाचे निधनाचे कालापावेतों आंबोरकर भोंसल्यांच्या फारशी लेखांसारखे लेख एकाही शिवकालीन घराण्याचे उपलब्ध झाल्याचें आढळत नाहीं. आतां दर्शविलेल्या विशेषाशिवाय दुसरा एक विशेष या लेखांसंबंधीं सहज कोणाच्या लक्षांत येण्यासारखा आहे. तो असा कीं, छत्रपती शिवाजी महाराजांच्या चुलत्याच्या वंशजाच्या घराण्यासारख्या निकट अशा एकाही घराण्याचे शिवकालीन ऐतिहासिक लेख आजतागायत प्रसिद्ध झाले नाहींत, हा होय. राजवाड्यांच्या हयातींत हे लेख त्यांना प्राप्त झाले असते तर त्यांना मोठें समाधान वाटून आनंद झाला असता. परंतु या बाबतींतील त्यांच्या मृत्युसमयींची अतृप्त वासना हे लेख वर दर्शविल्याप्रमाणें तज्ञ इतिहाससंशोधकांचे नजरेखालून जाऊनही ते मिळवून प्रसिद्ध करण्याची इच्छा त्यांना न झाल्यामुळें व राजवाड्यांची अतृप्त इच्छा त्यांच्या पश्चात् तृप्त व्हावयाची असल्यामुळें हे लेख राजवाडेमंडळास प्राप्त व्हावयाचा योग आला. श्रीमंत भिकाजीराजे यांनीं मंडळावर पूर्ण विश्वास ठेवून हे लेख प्रसिद्धीकरितां मंडळास दिले याबद्दल आम्ही त्यांचे आभारी आहोंत. मंडळानें भिकाजीराजे यांस दिलेल्या वचनास अनुसरून हे लेख ग्रंथरूपानें प्रसिद्ध केल्यामुळें त्यांनाही समाधान व आनंद वाटेल अशी आमची खात्री आहे.

या ग्रंथांतील मूळ फारशी कागदांचें वाचन बरोबर करून त्यांचा मराठी अनुवाद करणें ही गोष्ट प्रस्तुत अत्यंत कठीण आहे. चाळीसगांव येथील इंग्रेजी शाळेंतील शिक्षक श्रीयुत गोपाळ राजेश्वर पाडळकर हे निजामहैदराबाद संस्थानांतील रहिवाशी असून फारशी भाषा त्यांना चांगली अवगत आहे.

उस्मानिया युनिव्हर्सिटीची दुय्यम भाषा फारशी घेऊन त्यांची प्रवेश परीक्षा पास झाली आहे. त्यांचे वडील विश्वविद्यालयाची पदवी धारण करणारे नव्हते, तथापि जुन्या फारशी लेखांचें वाचन करण्यांत त्यांनीं प्राविण्य मिळविलें होतें. त्यांच्या सहवासांत पाडळकरांना जुनें फारशी लेख वाचण्याचें ज्ञान प्राप्त झालें. राजवाडेमंडळाचा व पाडळकरांचा स्नेहसंबंध इ. स. १९३२ सालापासून जुळून आल्यामुळें भोंसले घराण्याच्या फारशी लेखांचा मराठी अनुवाद करण्याचें काम त्यांचेकडे सोंपविण्यांत आलें. हें कार्य करण्याची त्यांची लायकी कितपत आहे याची खात्री करून घेण्याकरितां मुंबई विश्वविद्यालयाची फारशी दुसरी भाषा घेऊन बी. ए. ची परीक्षा उत्तीर्ण झालेल्या पदवीधरांपैकीं एकास यांतला एक फारशी लेख वाचण्याकरितां दिला. दोनतीन ओळींपलीकडे हा लेख त्या पदवीधरास वाचतां आला नाहीं. पाडळकरांनीं सबंध लेख वाचून त्याची फारशी नक्कल व त्याचा मराठी तर्जुमा अल्प वेळांत तयार करून दिला. आम्ही एवढ्यावरच विसंबून न बसतां हिंदुस्थान सरकारचे रेकार्ड कीपर सर सुरेंद्रनाथ सेन यांच्या हाताखालीं जुने फारशी लेख वाचणाऱ्या तज्ज्ञाकडे या लेखांपैकीं चार अस्सल लेख व त्यांच्या पाडळकरांनीं केलेल्या नकला अस्सल लेखांशीं ताडून पाहून त्यांत आढळणाऱ्या वाचनाच्या चुका लेखाचे समासामध्यें नमूद करण्याविषयीं विनंति करून त्यांचेकडे पाठविले. आमची विनंति मान्य करून डॉ. सेन यांनीं त्यांच्या हाताखालील फारशी तज्ञाकडून पाडळकरांच्या लेखाची तपासणी करून ते लेख आमचेकडे परत पाठविले. त्यांत त्यांनीं पाडळकरांच्या नकलांत वाचनाचे कांहीं थोडे भेद सुचविलेले आढळले व त्यावरून अस्सल फारशी लेखांचें पाडळकरांचें वाचन बव्हंशीं बरोबर असल्याविषयीं आमची खात्री झाली. शिवकालीन ऐतिहासिक मोडी लेखांचें बरोबर वाचन करणें जितकें दुर्घट आहे तितकेंच शिवकालीन फारशी कागदांचें वाचन करणें दुर्घट आहे. असल्या प्रकारच्या मोडी अगर फारशी लेखांचें वाचन करतांना कांहीं अक्षरांचें वाचन करण्याबाबत हे लेख वाचणाऱ्या दोन व्यक्तींच्या वाचनांत कांहीं मतभेद होणें स्वाभाविक आहे. ही गोष्ट लक्ष्यांत घेतां या ग्रंथांत छापण्यांत आलेले लेख स्थूलमानानें बरोबर आहेत असें मानण्यास हरकत नाहीं. या लेखांचा मराठी अनुवाद शब्दशः फारशी शब्दांचें मराठी भाषांतर करून पाडळकरांनीं केलेला नाहीं. फारशी शब्दांचें शब्दशः मराठी भाषांतर बोजड व विचित्र भासतें. यास्तव फारशी वाक्यांचा मराठी भाषेंतील अनुवाद अर्थाची हानि न होईल याची खबरदारी घेऊन पाडळकरांनीं केला आहे.

या खंडांतील फारशी लेखांच्या प्रकाशनाची जी जबाबदारी मंडळानें आपल्या शिरावर घेतली ती बऱ्या प्रकारें पार पाडण्याचे कामीं श्री. पाडळकर यांनीं मंडळास बहुमोल मदत केली त्याबद्दल मंडळ त्यांचें आभारी आहे.

या खंडांतील फारशी लेख व त्यांचा मराठी अनुवाद प्रसिद्ध करण्याचें एक प्रकारचें धाडस मंडळानें केलें आहे. या लेखांच्या प्रसिद्धीनंतर मंडळानें केलेले प्रकाशनाच्या कार्यावर प्रतिकूल टीका होण्याचा संभव आहे. अशा प्रकारची कोणीं टीका केल्यास मंडळ तिचें आनंदानें केव्हांही स्वागत करील.

मराठ्यांच्या इतिहासाच्या संशोधनाच्या दृष्टीनें या लेखांचे मूल्य, या लेखांवरून उपस्थित होणारे कांहीं महत्त्वाचे ऐतिहासिक प्रश्न, छत्रपती शिवाजीमहाराजांच्या स्वराज्यस्थापनेच्या काळांतील व त्यांच्या निधनानंतर इ. स. १७०७ सालीं अवरंगजेबाच्या मृत्यूच्या काळापावेतोंची महाराष्ट्राची परिस्थिति इत्यादि मुद्द्यांची चर्चा मंडळाच्या निवेदनांत करणें प्राप्त आहे.

शिवकालीन इतिहाससाधनें आजतागाईत जीं प्रसिद्ध झालीं आहेत, त्यांत या लेखांचे मूल्य फार मोठें आहे, याविषयीं दुमत होण्याचा संभव नाहीं, असें आम्हांस वाटतें, करितां या मुद्द्याची अधिक चर्चा करण्याचें प्रयोजन नाहीं.

मराठ्यांच्या इतिहासाच्या साधनांचा अभ्यास करणाऱ्या संशोधकांच्या व या इतिहासाशीं परिचय असणाऱ्या सामान्य लोकांच्या मनांत या लेखांचे वाचनाचे अंतीं एक प्रश्न प्रामुख्यानें उपस्थित झाल्याखेरीज राहाणार नाहीं. तो प्रश्न म्हणजे इ. स. १६४५ पासून १६८० पावेतोंच्या काळांत छत्रपती शिवाजीमहाराज, दिल्लीच्या मोंगल व विजापूरच्या आदिलशाही बादशहांच्या राजकीय वर्चस्वांतून व गुलामगिरींतून महाराष्ट्रीयांस मुक्त करून स्वातंत्र्य व स्वराज्यावर अधिष्ठित करण्याचा भगीरथ प्रयत्न करीत असतां त्यांचे चुलते विठोजी राजे भोंसले व त्यांचे आठ मुलगे त्यांस सामील व साह्यकारी न होतां मोंगल बादशाहाशीं राजनिष्ठ कसे राहिले ? प्रस्तुतच्या सुशिक्षित महाराष्ट्रियांची अशी कल्पना आहे कीं, शिवकालीन महाराष्ट्रीय लोकसमाजाच्या वरिष्ठ, मध्यम व कनिष्ठ थरांतील बहुसंख्य लोक स्वातंत्र्य व स्वराज्य मिळविण्याच्या तीव्र उत्कंठेनें प्रेरित झाले होते. असे स्थितींत विठोजीराजे भोंसले यांचे मुलगे शिवाजीचे कार्यांपासून अलिप्त राहाणें हें विस्मयकारक आहे. उपलब्ध झालेल्या तत्कालीन इतिहाससाधनांची तपासणी केली असतां असें आढळतें कीं, शिवछत्रपतिकालीन महाराष्ट्रीय समाजांतील बहुसंख्य लोक

त्यांतल्या त्यांत महाराष्ट्रीय समाजाच्या वरिष्ठ थरांतील देशमूख, देशपांडे, वतनदार, जहागीरदार, इनामदार इत्यादि या भावनेपासून अलिप्त होते. कोणत्या कारणांमुळें या लोकांची ही अलिप्तता होती, हें यापुढें दिलेल्या विवेचनावरून स्पष्ट होणार असून यांत विस्मय वाटण्याचें कांहींच कारण नाहीं असें दिसून येईल. या पुढील विवेचनांत मालोजीराजे भोंसले यांचे पुत्र शहाजीराजे व त्यांचे नातू छत्रपती शिवाजी महाराज, त्याचप्रमाणें विठोजीराजे भोंसले व त्यांचे आठ पुत्र व नातू यांच्या राजकीय चारित्र्यावर व या घराण्याचें वास्तव्य ज्या प्रदेशांत होतें त्या प्रदेशावर त्या काळीं अस्तित्वांत आलेल्या राजकीय घडामोडींचे परिणाम कोणत्या स्वरूपाचे झाले याचें उपलब्ध झालेल्या तत्कालीन साधनांचे आधारें जें दिग्दर्शन केलें आहे त्यावरून एकाच काळांतील एका घराण्यांतील पुरुष स्वातंत्र्य व स्वराज्याचे संस्थापक व दुसऱ्या घराण्यांतील पुरुष हिंदुधर्माची व संस्कृतीची पायमल्ली करणाऱ्या मोंगल व आदिलशाही मुसलमान बादशाहांशीं राजनिष्ठ कोणत्या कारणांमुळें राहिले याची याथातथ्य कल्पना इतिहासज्ञांस त्याचप्रमाणें सामान्य वाचकांस येईल.

वरील प्रश्नाच्या चर्चेच्या दृष्टीनें प्रथम मालोजी राजाच्या घराण्यांतील शहाजीराजे व शिवाजीराजे यांच्या हालचालींचें व राजकीय चारित्र्याच्या विकासाचें, त्याचप्रमाणें विठोजीराजे यांच्या घराण्यांतील त्यांचे आठ पुत्र व त्यांचे वंशज यांच्या हालचालींचें व राजकीय चारित्र्याच्या विकासाचें दिग्दर्शन करणें युक्त आहे. या दिग्दर्शनांतील दोन्ही घराण्यांच्या कथनाची तुलना केली असतां विठोजीराजे भोंसले व त्यांचे वंशज शिवाजीपासून अलिप्त कां राहिले व त्यांनीं त्यास साहाय्य कां केलें नाहीं याचा उलगडा सुलभपणें होणार आहे.

छत्रपती शिवाजीमहाराज उदयास येण्यापूर्वी हिंदू लोकांस पूज्य असलेले देव, दैवतें, तीर्थक्षेत्रें, श्रुतिस्मृतिप्रणीत आचारधर्मांचा लोप व महाराष्ट्रांतील कित्येक लोकांचा महंमदी धर्माचा स्वीकार इत्यादि गोष्टींकडे महाराष्ट्रीय समाजाच्या विचारवंत पुढाऱ्यांचें लक्ष तीव्रपणें वेधलें गेलें होतें. मुसलमानांची राजकीय सत्ता व महंमदी धर्म यांचें महाराष्ट्रांतून उच्चाटन न केल्यास श्रुतिस्मृतिप्रणीत धर्म अस्तास जाऊन सर्व महाराष्ट्र यवनमय झाल्याखेरीज राहाणार नाहीं असें या पुढाऱ्यांस स्पष्टपणें दिसूं लागलें. महाराष्ट्रांतील ब्राह्मण व क्षत्रिय ज्ञातींपैकीं ज्या थोडीदशीं विचारवंत पुढाऱ्यांच्या लक्षांत ही गोष्ट आली, त्यांत शहाजीराजे भोंसले हे एक प्रमुख होते. राधामाधवविलासचंपूकारानें, उत्तरेस शाहाजहान बादशाहाचा जसा

श्रेष्ठ दर्जा व दरारा होता तसा दर्जा व दरारा शहाजीराजे यांचा दक्षिण भारतांत होता, असें वर्णन केलें आहे. शहाजीराजे यांनीं आदिलशाही दरबाराचा आश्रय केल्यावर कर्नाटक प्रांतावर स्वाऱ्या करून त्या प्रांतांतील राजांच्या ताब्यांतील मुलूख काबीज करून तो आदिलशाही राज्यांत सामील केला. या कामगिरीमुळें बादशाही कृपा संपादन करून त्यांनीं जिंकलेल्या मुलुखापैकीं कांहीं मुलूख बादशाहाकडून इ. स. १६३८ चे सुमारास जाहागीर म्हणून मिळविला व त्यांनीं बंगळूर शहरीं वास्तव्य केलें. या शहरीं एखाद्या मांडलिक राजाप्रमाणें त्यांनीं आपला दरबार थाटला. त्यांच्या दरबारांत कित्येक राजकारणपटु ब्राह्मण मुत्सद्दी, पराक्रमी योद्धे, विद्वान् पंडित व गायनवादनपटु कलावंत लोक होते. शहाजी हिंदु धर्माचा पूर्ण अभिमानी होता. विजापूरच्या आदिलशाही दरबारांत तो असतांना त्यानें हिंदु देवस्थानांस इनामें दिल्याचे दाखले उपलब्ध झाले आहेत. हिंदुधर्माची आदिलशाही मुसलमानी अमलाखालीं होत असलेली पायमल्ली शहाजी साक्षात् आपल्या डोळयानें पाहात होता, परंतु याबद्दल एक ब्रही न काढतां ती त्याला निमूटपणें सहन करावी लागत असे. या कारणा-करितां स्वातंत्र्य व स्वराज्य स्थापन करण्याची कल्पना त्याचे मनांत उदित झाली असावी. निव्वळ व्यावहारिकदृष्ट्या विचार केला असतां शहाजीस तत्कालीन निरनिराळ्या मुसलमानी राजघराण्यांच्या आश्रयाचा फार कडू अनुभव आला होता. ज्या ज्या निरनिराळ्या मुसलमानी राजघराण्यांच्या दरबारांचा शहाजीनें आश्रय केला त्या त्या दरबारांत त्याची गत विचित्र झाली. त्याचें उत्कृष्ट कथन खालील परिच्छेदांत केलेलें आढळेल.

"शक १५४२ (इ. स. १६२०) ते १५४६ पर्यंत चार वर्षे तो निजामशाहींत होता पण तेथें भाऊबंदकीमुळें व मलिकंबराशीं वितुष्ट आल्या-मुळें त्या शाहीस रामराम ठोकून तो आदिलशाहींत गेला; तेथें दोनतीन वर्षे होतात तों त्याचा महमदशहानें अपमान केला; व ही बादशहाच्या भावी गैरमर्जीची धोक्याची प्रथमसूचना मिळतांच तेथून तो शक १५५० मध्यें परत निजामशाहींत गेला. तेथें तर भरदरबारांत प्रत्यक्ष जाधवरावासारखा वृद्ध, पराक्रमी व अनुभवी सरदार ठार झाल्याचें दिसतांच जो तो हवालदील झालेला पाहून शहाजीहि उठून मोंगलांकडे गेला; आणि त्या मोंगलांनींहि जेव्हां फत्तेखानाची कड घेऊन शहाजीस धुडकावून लाविलें तेव्हांमात्र शहाजीला तेथून दुसऱ्या शाहीकडे जाण्यास वावच राहिला नाहीं. चोहोंकडून तो कोंडींत सांपडल्यासारखा झाला, आणि दुकटा राजकारणाचा डाव खेळत बसणें त्याला यापुढें अशक्य झालें. विजापूरकरांनीं नुकतेंच एक वर्षापूर्वीच

त्याच्याशीं युद्ध पुकारून त्याचा पुण्यातील वाडा जाळून पोळून आपला संताप व्यक्त केला होता; फत्तेखानतर शत्रु म्हणूनच समोर उभा होता, आणि मोंगलांनीं चार दिवस शहाजीला मनसब दिल्याचा आव आणून त्याचा चेळखंडोबा चालविल्याचें तो प्रत्यक्षच अनुभवीत होता. यामुळें दुबळ राजकारणाची अनुभविलेली आणि जिळी पद्धति निकामी ठरून जिवंत रहावयाचें असेल व तेंही थोडाबहुत शिपाईबाणा कायम ठेवून रहावयाचें असेल, तर स्वावलंबनाच्या जोरावर राजकारणाची उभारणी करण्यावांचून गत्यंतर नाहीं; या परिस्थितीची जाणीव शहाजीला थोडीथोडी होऊं लागली असावी. त्यानें त्या वेळच्या शिष्टाचाराला अनुसरून तिन्ही शाह्यांची क्रमानें इमानेंइतबारें सेवा करून पाहिली. त्या सर्वही ठिकाणीं आपण केलेल्या एकनिष्ठ कामगिरीचें चीज न होतां उलट प्रत्येक ठिकाणीं या दुबळ राजकारणाचें भूत थयथयाट करीत होतें. त्यामुळें कोणत्या वेळीं कोणाचा संक्षेप उडेल याची शाश्वती नव्हती. स्वतः शहाजीच्या सरळपणाचा वेळीं अवेळीं इतरांनीं फायदा घेतल्याचें स्पष्ट दिसतें. परंतु खुद्द शहाजीनें वक्र राजकारण केल्याचा इतिहासांत पुरावा मिळत नाहीं. तेव्हां शहाजीसारख्या पराक्रमी व एकमार्गी सरदाराच्या मनांत त्या वेळच्या सर्व सत्ताधीशांच्या बेइमानीपणाबद्दल तिटकारा उत्पन्न होऊन स्वतःच्या भवितव्यतेबद्दल विचार करतां करतां, वर सांगितल्याप्रमाणें इतर सर्वच मार्ग खुंटल्यामुळें, दिसणाऱ्या अंधारांतून चांचपडत असतां, एकदम स्वतंत्र प्रयत्नानें निजामशाही उभारण्याची कल्पना सुचावी आणि परिस्थितीनें आणि त्याच्या नेकजात दानतीमुळें त्यामध्यें त्याला बरेंचसें यश यावें, ही गोष्ट त्या वेळच्या इतिहासांत जितकी अभूतपूर्व तितकीच आणि त्याच कारणामुळें नवयुगप्रवर्तक झाली यांत शंका नाहीं."

(शिवचरित्र निबंधावलि अनुक्रम २ पृ. ५९)

मुसलमानी राजकीय सत्ताधाऱ्यांकडून शहाजीची वरील उताऱ्यांत दर्शविल्याप्रमाणें दुर्दशा झाल्यामुळें या मुसलमानी राजसत्तेचें उच्चाटन करून स्वतंत्र हिंदू राज्याची स्थापना करण्याची कल्पना शहाजीच्या मनांत आली असावी, हें जें वरील उताऱ्यांत दर्शविलें आहे तें सयुक्तिक आहे. निजामशाही अस्तंगत होत असतां शहाजीनें या घराण्यापैकीं मूर्तिजा निजामशहा यास आपले बगलेंत घेऊन नामधारी बादशाहाचा सर्व सत्ताधारी होण्याचा शके १५५४ अगर १५५५ (इ. स. १६३२-३३) चे सुमारास प्रयत्न केला, परंतु तो यशस्वी झाला नाहीं. शहाजीनें केलेल्या या प्रयत्नाचें कथन थोडक्यांत खालील उताऱ्यांत केलेलें आढळतें.

" परंतु शहाजीसारख्या राजकारणांत जबाबदारी पतकरणाऱ्या मराठ्याला या वेळीं चैन पडणें शक्य नव्हतें. मोंगलांनीं आपणांस झिडकारून दिलें, आदिलशाहींत दुमत असल्यामुळें बखेडा माजला आणि दौलताबाद मोंगलांनीं हस्तगत करून निजामशाही बुडविली. अशा वेळीं चालू राज्य-यंत्रांत आपला मान राहाणार नाहीं हें ओळखून शहाजीनें नवीन निजामशाही उभारून शहाजहानाच्या चढाईस उत्तर देण्याचें निश्चित केलें, तथापि हें राज्यंयंत्र टिकविणें फार कठीण काम होतें. दिल्ली व विजापूर येथील बादशाहांमधील तेढ कायम राहील तर आपली नवी शाही टिकवितां येईल, पण त्यांची जूट झाल्यास त्यांच्या विरोधापुढें आपला टिकाव लागणार नाहीं हें शहाजीच्या लक्ष्यांत येण्याजोगें होतें. अर्थात् धर्मभावनेनें प्रेरित होऊन आपण ही नवी शाही उभारित आहों अशी शंका येऊं न देण्याची खबरदारी घेणें त्याला भाग होतें; कारण हिंदूंची संघटना तयार नव्हती व जर ती नवीन तयार केली तर ती बाल्यावस्थेमुळें विरुद्ध पक्षाच्या धडकीपुढें टिकणें शक्य नव्हतें. राजकीय बाबतींततरी बळी तो कान पिळी हा न्याय चालू होता; यामुळें कोणच्या शाहीनें जगावें आणि कोणत्या शाहीनें मरावें या प्रश्नाचा निर्णय युद्धाच्या कसोटीनें लागत असे. तथापि या न्यायालादेखील बलवानांतील परस्परांसंबंधींचा मत्सरभाव अपवाद उत्पन्न करतो. या मत्सरभावामुळें कमजोर राजांची दोस्ती अस्तित्वांत येते व ती शिरजोर राजांशीं टक्कर देण्यास त्यांना समर्थ करते. मलिकंबरानेंतरी निजामशाही उभारली ती दिल्लीपती व दक्षिणेंतील शाह्या यांच्यामधील मत्सराच्या आधारावरच उभारली; आणि पुढें दिल्लीकरांची शक्ति अंतर्गत भानगडींत बहुतेक खर्ची पडल्यामुळें मलिकाला नवीन शाही पंचवीस वर्षें टिकवितां आली. त्याचप्रमाणें शहाजीला चोंहोंकडून हुसकून लावण्यांत आल्या वेळीं आदिलशाही मुत्सद्द्यांनीं त्याला दुजोरा दिल्यामुळें नवी निजामशाही उभारण्याची कल्पना शक्य कोटींतली वाटली.

(शिवचरित्र निबंधावली-अनुक्रम २ पृ. ७७)

या कल्पनेस शहाजीनें मूर्तरूप देण्याचा प्रयत्न केला, परंतु त्याची फसगत होऊन विजापूरच्या आदिलशाही दरबाराचा त्यानें कायमचा आश्रय केला. या दरबारांत असतां शहाजीचा दर्जा व दरारा कोणत्या प्रकारचा होता हें मागें नमूद केलें आहे. अशा स्थितींत निजामशाहीच्या पडत्या काळांत स्वराज्याची स्थापना करण्याचा त्याचा जो बेत फसला तो बदललेल्या राजकीय परिस्थितींत सिद्धीस नेण्याचा त्यानें फिरून घाट रचला. निजाम-शाही बुडाल्यामुळें शहाजीची पुणें परगण्याच्या जहागिरीचा मुलूख निर्भय

होता. स्वराज्यस्थापनेस हा मुलूख त्याच्या दरबारांतील मुत्सद्यांच्या सल्लामसलतींत पसंत करण्यांत आला व या प्रदेशांत या मुत्सद्यांच्या साह्यानें शिवाजीकरवीं स्वराज्यस्थापना करण्याचें शहाजीराजे यांनीं, शिवाजीकरवीं केल्या जाणाऱ्या या उद्योगापासून पूर्ण अलिप्त असल्याचा देखावा दाखवून त्यास अप्रत्यक्ष मदत करावयाची असा बेत केला. या मार्गानें जाण्याचें शहाजीनें ठरविलें, व हें धोरण त्यानें आपल्या हयातीअखेर कायम ठेविलें. शहाजीची ही योजना इ. स. १६४० चे सुमारास निश्चित ठरली. त्यानंतर इ. स. १६४१ चे सुमारास पुण्याच्या शहाजीच्या जहागिरीचा कारभारी दादाजी कोंडदेव शिवाजी व जिजाबाई यांना घेऊन बंगरुळास शहाजीकडे आला. बंगळूर येथें शहाजीच्या सहवासांत शिवाजीच्या अल्प-वयांत त्याच्या ठिकाणची स्वधर्मनिष्ठा व त्याची लोकोत्तर बुद्धिमत्ता आणि कर्तबगारी शहाजीराजे यांच्या प्रत्ययास आली व त्यांच्या मुत्सद्यांच्या सल्ल्यानें ठरलेली योजना पार पाडण्याचें त्यांनीं ठरविलें. आम्हीं केलेलें हें कथन काल्पनिक नसून वस्तुस्थिति निदर्शक आहे हें कृष्णाजी अनंत सभासद-कृत शिवछत्रपतींचे चरित्रांतील (जें चरित्र नामांकित इतिहाससंशोधकांनीं विश्वसनीय ठरविलें आहे) खालील उल्लेखांवरून दिसून येतें.

" शहाजीराजे यांसि दौलतेमध्यें पुणें परगणा होता. तेथें दादाजी कोंडदेव शहाणा चौकस ठेविला होता.

तो बेंगळुरास माहाराजांचे भेटीस गेला. त्याबरोबर राजेश्री शिवाजी-राजे व जिजाबाई आऊ ऐशीं गेलीं तेसमयीं राजियास वर्षें बारा होतीं. बरोबर शामराव नीळकंठ म्हणून पेशवे करुन दिले. व बाळकृष्णपंत, नारोपंत दीक्षितांचे चुलतभाऊ मजुमदार दिले व सोनोपंत डबीर व रघुनाथ बल्लाळ सबनीस, ऐसे देऊन दादाजीपंतास व राजे यांसि पुण्यास रवाना केलें. " (शिवछत्रपतींचें चरित्र पृ. ७).

बंगळूर येथें वर दर्शविल्याप्रमाणें स्वराज्यस्थापनेचें जें कार्य करावयाचें ज्या मुत्सद्यांच्या विचारविनिमयानें निश्चित ठरलें व ज्या कल्पनेस मूर्तरूप देण्याच्या हेतूनें शहाजीराजांनीं या मुत्सद्यांस शिवाजीबरोबर पुण्यास पाठविलें, त्या मुत्सद्यांची पुण्यास रवानगी करण्यापूर्वीं पुणें परगण्याच्या जहागिरीचा कारभार एकटा दादाजी कोंडदेव पाहातच होता; व या मुत्सद्यांची पुण्यास रवानगी करण्याचें कांहीं कारणही नव्हतें. ही गोष्ट लक्ष्यांत घेतां पुणें परगण्यांत शिवाजीकरवीं स्थापन होणाऱ्या स्वराज्याचे कामीं या मुत्सद्यांची शहाजी राजे यांनीं पुण्यास रवानगी केली असली पाहिजे, हेंच अनुमान करणें युक्त आहे. ही घटना शके १५६३ (इ. स. १६४१)

त शिवाजी बारा वर्षांचा असतांना अस्तित्वांत आली (शिवचरित्र निबंधावली पान ११३).

शिवाजीची रवानगी वरीलप्रमाणें पुणें परगण्याकडे करण्यापूर्वी पुणें परगण्यांतील कार्यांत मावळचा पोट मोकासा शहाजी राजांनीं शिवाजीचे नांवावर दाखल केला होता. ही योजना शिवाजीची मत्ता शहाजीपासून स्वतंत्र असून तीवर त्याची हुकमत चालते असा देखावा विजापूर दरबारांत दाखविण्यास्तव शहाजी राजांनीं व त्यांचेवरील मुत्सद्दी यांनीं वर दर्शविलेल्या स्वराज्यस्थापनेच्या हेतूस पोषक व्हावी यास्तव केली असावी असें अनुमान करणें युक्त होईल. शके १५६७ (इ. स. १६४५) त "प्रतिपच्चंद्ररेखेव वर्धिष्णुर्विश्ववंदिता" इत्यादि मजकुराची शिवाजीची मुद्रा त्याच्या कचेरींत, जहागिरींत राहाणाऱ्या प्रजेच्या व्यवहारासंबंधीं तयार होणाऱ्या सर्व लेखांवर करण्यास सुरवात झाली. ही मुद्रा कोणीं सामान्य माणसानें तयार करणें संभवनीय नाहीं. शिवाजीबरोबर देण्यांत आलेल्या वरील मुत्सद्द्यांपैकीं एकाद्याचे अगर सर्वांचे विचारविनिमयानें ही मुद्रा रचली गेली असली पाहिजे, असेंच अनुमान करणें युक्त आहे. शिवाजीस प्राप्त झालेल्या भावी वैभवाची व त्याचेकरवीं होणाऱ्या स्वराज्यस्थापनेची सूचक अशी ही मुद्रा आहे. येथपावेतों केलेलें विवेचन काल्पनिक आहे असा आक्षेप निराधार ठरविण्यास एक उत्कृष्ट ऐतिहासिक साधन उपलब्ध झालें आहे. हें साधन म्हटलें म्हणजे जेधे शकावलींतील पुढें दिलेला उतारा हें आहे. (या शकावलींतील माहिती ऐतिहासिक दृष्ट्या विश्वसनीय असल्याचें तज्ज्ञ इतिहाससंशोधकांनीं मान्य केलें आहे.)

शके १५७१ विरोधी संवछर ज्येष्ट शुध पूर्णिमा शाहाजी राजे कोंढाणास येऊन सोडिले. ते समई कान्होजी नाईक जेधे व दादाजी कृष्ण लोहकरे यांस सोडिले माहाराजांची व त्यांची भेटी जाली तें समई माहाराज बोलिले की तुम्ही अम्हामुळे बंदवानी श्रमी जालेस यांउपरी आम्हीं पातशाहासी तह केला की बारा गांवातून मजुरा करून हुकुम प्रमाणें कर्नाटक प्रांते मसलत करावी त्यावरून बेंगरूळ प्रांत पांचा लक्षा होनाचा जाहागिर दिल्हा आहे त्यांकरिता आपणास कर्नाटकाची मसलत करावी लागली तुमचे वतन मावळात आहे चिरंजीव राजश्री सिउबा खेडेबारीयांत व पुणा आहेत त्याजवळ तुम्हीं जंमावानसी राहावें. तुमची जबरदस्ती त्यां प्राते आहे अवघे मावळचे देशमुख देखील त्यासी रुजू होऊन त्यांचें आज्ञेंत वर्तत येसा विचार करून जबरदस्तीने राहावे येखादी मोगलाई कडील फौज व ईदिलशाही कडील फौज आली तरी आपण ईमान राखाव त्यांसी लढाई करावी येसी शफत ईमान पुरस्कर

बेलरोटीवर हात ठेऊन घेतली तैसीच त्याणी हि कान्होजी नाईकांस शोफत दिल्ही अणी कान्होजी नाईक यांस व दादाजी कृष्ण यांस वस्त्र देऊन बराबर हुजऱ्या व पत्रे देऊन राजश्री सिवजी राजे यांजकडे पाठविले ”

(भा. इ. सं. मं. संमेलनवृत्त शके १८३८ पान १७९–१८०)

इ. स. १६४६ सालांत तोरणा किल्ला घेऊन शिवाजीनें स्वराज्याची मुहूर्तमेढ रोविली. त्यानंतर चार वर्षांनीं वरील नोंदींतील घटना घडून आल्या. मागील विवेचनांत दर्शविल्याप्रमाणें शिवाजीच्या करवीं पुणें परगण्यांत स्वराज्यस्थापनेचा बेत शहाजी राजे यांनीं न ठरवितां शिवाजीची रवानगी पुणें प्रांतीं केली असती व शहाजी राजे यांची शिवाजीनें सुरू केलेल्या कार्यांस संमति नसती व तें त्यांस पसंत नसतें तर या नोंदींतील शहाजीचें जें धोरण वर्णिलें आहे तें कधींच अस्तित्वांत आलें नसतें, व शिवाजीनें चालविलेल्या कार्याविषयीं त्याचा त्यांनीं निषेध केला असता. शहाजीच्या अपेक्षेप्रमाणें शिवाजीच्या अद्वितीय कर्तबगारीमुळें व स्वराज्याच्या व स्वातंत्र्याच्या शहाजीच्या तालमेंत तयार झालेल्या राजकारणी मुत्सद्द्यांचें साहाय्य मिळाल्यामुळें स्वराज्यस्थापनेचें व स्वातंत्र्यसंपादनाचें कार्य उत्तरोत्तर वृद्धिंगत झालें व छत्र धारण करणारा स्वतंत्र राज्याचा राजा म्हणून इ. स. १६७४ सालांत शिवाजीस राज्याभिषेक झाला. स्वराज्यस्थापनेची मूळ कल्पना शहाजी राजे यांची असली तथापि बलिष्ठ अशा तत्कालीन तीन मुसलमानी बादशाही सत्तांशीं झगडून स्वराज्यस्थापनेचें अत्यंत बिकट कार्य शिवाजीनें स्वतःच्या अद्वितीय बुद्धिमत्तेनें व कर्तबगारीनें पार पाडलें.

आतां विठोजी राजे भोंसल्यांचे आठ पुत्र व त्यांचे वंशज यांच्या घराण्याच्या राजकीय चारित्र्याचा विकास कोणत्या पद्धतीनें झाला याचें त्रोटक दिग्दर्शन करितों. विठोजीराजे हे मालोजीप्रमाणेंच निजामशाही दरबारचे अंकित होते. मालोजीचा मुलगा शहाजी व विठोजीचे संभाजी, खेलोजी, मालोजी, नागोजी, परसोजी, त्र्यंबकजी, कक्काजी आणि संबाजी, हेही निजामशाही दरबारचे अंकित होते. निजामशाही दरबाराकडून मिळालेली पुणें परगण्याची जहागीर शहाजीस मिळाली. पुणें परगण्याचा प्रदेश निजामशाही अस्तंगत झाल्यावर विजापूरच्या आदिलशाहीकडे गेल्यामुळें व आदिलशाही दरबाराचा त्यानें आश्रय केल्यामुळें त्या जहागिरीचा उपभोग शहाजी घेऊं लागला. मोंगल बादशाहांनीं निजामशाही बुडविल्यावर तिच्या ताब्यांतील मुलूख मोंगल बादशहाचे ताब्यांत गेला. या मुलखांतील ज्या जहागिरी, इनामें, वतनें विठोजीराजे यांचे उपभोगांत होतीं तीं त्यांच्या आठ मुलांच्या ताब्यांत गेलीं व मोंगल बादशहाचे अंकित म्हणून विठोजी

राजांचे वंशज मोंगल बादशहांशीं राजनिष्ठ राहून त्यांच्याकडून सनदापत्रें घेऊन त्यांचा उपभोग घेऊं लागले. शहाजीच्या मृत्यूपावेतों तो आदिलशाही दरबारचा नोकर म्हणून राहिला. विठोजीचे पुत्र मोंगल बादशहांचे अंकित म्हणून राहिले. या घराण्यांतील शहाजी व त्याचे समकालीन विठोजीचे पुत्र यांच्या मनोरचनेंत व निष्ठेंत एका बाबीशिवाय कांहींएक फरक नव्हता. ही बाब म्हणजे मागील विवेचनांत दर्शविल्याप्रमाणें स्वराज्य व स्वातंत्र्यसंपादनाच्या कल्पनेचा शहाजीचे मनांत झालेला उगम व ती अमलांत आणण्याची शहाजीनें केलेली निश्चित योजना.

आतां दर्शविलेल्या या फरकामुळें या दोन्ही घराण्यांचीं राजकीय चरित्रें भिन्न स्वरूपाचीं बनलीं गेलीं. शहाजीसारखा कर्तबगार, पराक्रमी, राजकारणी पुरुष मालोजीच्या वंशांत उदयास आला नसता तर विठोजीचे वंशज ज्याप्रमाणें मोंगल बादशहांशीं राजनिष्ठ राहून त्यांस चिकटून राहिले त्याचप्रमाणें मालोजीचे वंशज विजापूरच्या आदिलशाही बादशहांशीं राजनिष्ठ राहून त्यांस चिकटून राहिले असते. विठोजी राजे यांच्या घराण्यांत शहाजीसारखा कर्ता पुरुष निघाला असता तर कदाचित् या घराण्याचें चारित्र्य मालोजीच्या घराण्यांतील शहाजी व शिवाजीराजे यांच्यासारखें बनलें असतें. शहाजी राजांना त्यांनीं त्या काळीं खेळलेल्या राजकारणी डावांमुळें त्यांस प्राप्त झालेला अनुभव व राजकारणांत त्यांस प्राप्त झालेली श्रेष्ठता व त्यांचे ठिकाणीं असलेलें शौर्य व पराक्रम यांमुळें स्वराज्य व स्वातंत्र्यस्थापनेच्या कल्पनेचा त्यांच्या मनांत उद्गम झाला. त्यांच्या तोलाचा पुरुष विठोजी राजे यांच्या घराण्यांत कोणी झाला नाहीं, यामुळें त्यांच्या घराण्यांतील पुरुष मोंगल बादशहांस चिकटून राहिले व शिवाजीनें आरंभिलेल्या महाराष्ट्राच्या उत्कर्षाच्या कार्यांत सामील झाले नाहींत.

आतां दर्शविल्याप्रमाणें या दोन्ही घराण्यांच्या राजकीय चारित्र्याची जी स्वाभाविक उपपत्ति झाली तींत विस्मयकारक कांहीं नसलें तरी सुरवातीस जो प्रश्न नमूद करण्यांत आला आहे त्याचें उत्तर शिल्लक राहातें, हें उत्तर पुढील विवेचनांत आलें आहे.

मानवी व्यवहारांत मग ते सामान्य दोन व्यक्तींतील असोत वा ते दोन मोठमोठ्या राष्ट्रांतील असोत मानवी प्राण्याच्या मनांत उदित होणाऱ्या भावनांपेक्षां त्या व्यक्तीचा स्वार्थ अधिक बलवत्तर व प्रभावशाली ठरतो व उच्च भावनेस बळी न पडतां ती व्यक्ति तिचा स्वार्थ ज्या मार्गानें साधेल त्या मार्गाचा अंगीकार करते. हा मानवी मनोरचनेचा धर्म बव्हंशीं मानवी व्यक्तीच्या व्यवहाराचें नियंत्रण करीत असतो. या धर्मान्वयें विठोजीराजे

यांच्या घराण्यांतील व्यक्तींनीं शिवाजीनें आरंभिलेल्या महत् कार्यांत मदत केली नाहीं व ते त्यास सामील झाले नाहींत यांत विस्मय वाटण्यासारखें कांहीं नाहीं हें दिसून येईल.

छत्रपती शिवाजी महाराजांनीं हातीं घेतलेलें महत् कार्य राजकीय क्रांतीच्या स्वरूपाचें होतें. विठोजीराजांचे वंशज हे मोंगल बादशाहाचे अंकित असून त्यांच्याकडून मिळालेल्या जाहागिरी, वतनें, इनामें यांचा उपभोग घेत होते. छत्रपतीस सामील झाल्यानें मोंगल बादशाहाच्या द्रोहामुळें त्यांची त्यांचेवर इतराजी होऊन त्यांना त्यांच्या जहागिरी, वतनें, इनामें यांस मुकावें लागलें असतें व त्यांच्या प्राणावरही संकट ओढवलें असतें. शिवाजीचे साह्यकारी झाल्यानें त्यांच्यावर ओढवणारी ही संकटपरंपरा टाळण्यास्तव ते त्यास सामील झाले नाहींत हें आतां नमूद केलेल्या मानवी मनाचें नियंत्रण करणाऱ्या तत्त्वाशीं सुसंगत आहे.

शिवाजीच्या ज्ञातीचीं व नात्याचीं अनेक तत्कालीन व नामांकित महाराष्ट्रांतील मराठी घराणीं व कांहीं ब्राह्मण घराणीं स्वार्थरक्षणासाठीं शिवाजीस सामील न होतां त्याच्या महत्कार्यापासून अलिप्त राहिलीं. त्याचप्रमाणें विठोजीचे वंशज शिवाजीचे अत्यंत निकटचे नातेवाईक असले तथापि ते त्याचेपासून अलिप्त राहिले. या घराण्यांचें हें स्वार्थी वर्तन महाराष्ट्राच्या उत्कर्षाच्या दृष्टीनें कितपत निंद्य व दोषास्पद आहे हा वादग्रस्त प्रश्न आहे. वेळोवेळीं झालेल्या अनेक राजकीय क्रांत्यांच्या इतिहासावरून असें दिसून येतें कीं, प्रचलित राजकीय सत्ता उलथून पाडून त्या ठिकाणीं नवीन राजकीय सत्ता स्थापन करणाऱ्या क्रांति घडविणाऱ्या पुढाऱ्यांस प्रचलित राजवटींतील जहागीरदार, इनामदार व वतनदार लोक सामील होत नाहींत. याचें कारण असें कीं, हे लोक क्रांतिकारास सामील झाल्यास त्यांच्या जहागिरी, इनामें व वतनें यांचेवर पाणी सोडण्याचें व स्वतःचे जीवितास मुकण्याचें महान् संकट त्यांचेवर येतें. नूतन क्रांतिकारास क्रांति यशस्वी करून नूतन राजकीय सत्ता प्रस्थापित करण्याचे कामीं यश येतें कीं नाहीं ही गोष्ट अनिश्चित असते व क्रांति अयशस्वी ठरल्यास या लोकांवर क्रांतींत सामील झाल्यास विद्यमान् राजसत्ताधाऱ्यांकडून येणारें संकट टाळण्याकरितां हे लोक नूतन क्रांतिकारापासून दूर राहातात.

इतिहासावरून दिसून येणाऱ्या या नियमास विठोजीराजे यांचे वंशज अपवाद नव्हते, व यामुळें त्यांचेकडून शिवाजीच्या महत् कार्यास कांहीं एक मदत झाली नाहीं.

रोहिडखोरें देशपांडे घराण्याचे ऐतिहासिक लेख म. इ. साधनें खंड १५ त प्रसिद्ध झाले आहेत. रोहिडखोऱ्याचा देशपांडे वतनदार दादाजी नरसू प्रभू शिवाजीस सामील झाला व बादशाही खजिना विजापूरच्या बादशाहाकडे न पाठवितां शिवाजीकडे त्यानें पोहोंचता केला. यामुळें त्याचेवर बादशाहाची अवकृपा होऊन त्याच्या जिवावर संकट ओढवलें (म. इ. सा. खंड १५ ले. २६७ पाहा). ही गोष्ट लक्ष्यांत घेतां विठोजीचे वंशज स्वतःचा स्वार्थ रक्षण करण्याची जी मनोवृत्ति तीस अनुसरून शिवाजीस सामील झाले नाहींत हें त्यांचें वर्तन गर्हणीय स्वरूपाचें मानणें सयुक्तिक नाहीं. डोळे उघडे ठेवून स्वतःच्या स्वार्थाची होळी व्हावयाची हें आपल्या मनांत निश्चित बाळगून नूतन क्रांति करणाऱ्या महान् अवतारी पुरुषास सामील होणारे लोकोत्तर पुरुष कोणत्याही राष्ट्रांत क्वचित् आढळतात. ही जगाच्या इतिहासावरून दिसून येणारी गोष्ट लक्षांत घेतां विठोजीराजे यांच्या वंशजांस शिवाजीस सामील न झाल्याबद्दल दोष देण्यांत मतलब नाहीं. विठोजीच्या वंशजांवर मागें नमूद केलेल्या आक्षेपांविषयींची चर्चा केल्यावर या घराण्यांतील पुरुषांच्या ठिकाणीं या खंडांत प्रसिद्ध केलेल्या ऐतिहासिक लेखांवरून कोणते गुण दिसून येतात ते नमूद करून हें निवेदन समाप्त करितों.

या घराण्यांतील पुरुषांच्या ठिकाणीं शौर्य, पराक्रम, जाज्वल्य स्वाभिमान व पराकाष्ठेचें धैर्य इत्यादि गुण असल्याचें दिसतें. राजरूप व रुस्तुम यांनीं, अलमगीरपूर पेठेंतील गुंडगिरी करणाऱ्या मुसलमानास देहान्त शासन करून पेठेंतील त्याच्या हवेल्या, गढी व मशीद जमीनदोस्त करण्याची व त्याचें व त्याच्या कुटुंबांतील माणसांचीं डोकीं कापून तीं स्वतःच्या वाड्याच्या दरवाजावर टांगण्याची जी बेडरवृत्ति व धैर्य दाखविलें तें प्रशंसनीय नाहीं असें कोणीं म्हणेल असें वाटत नाहीं. श्रीमंत भिकाजीराजे भोंसले यांनीं आपल्या निवेदनांत ही गोष्ट ज्या लेखांत नमूद केली आहे तो लेखांक (ले. ७६) वाचून हें कृत्य करणाराविषयीं सर यदुनाथ सरकार यांनीं प्रशंसापर उद्गार काढल्याचें त्यांनीं नमूद केलें आहे.

महाराष्ट्रांत स्वराज्याची स्थापना करून त्यास स्वातंत्र्य मिळवून देणाऱ्या छत्रपती शिवाजी महाराजांस Mis Guided Patriot (चुकलेल्या मार्गानें जाणारा देशभक्त) असें ज्या या आपल्या हतभागी देशांत म्हटलें जातें त्या देशात विठोजीराजे भोंसले यांच्या वंशजांतील रुस्तुम व राजरूपविषयीं सर यदुनाथ सरकार सारख्या नेमस्त व समतोल बुद्धीच्या एका नामांकित इतिहाससंशोधकानें प्रशंसनीय उद्गार काढावे हे एक भाग्यच समजलें पाहिजे.

राजवाडेसंशोधनमंडळाची स्थापना होऊन अठरा वर्षें पुरीं होऊन प्रस्तुत एकोणिसावें वर्ष सुरू आहे. राजवाड्यांचे हयातींत सन १९२६ सालापावेतों मराठ्यांच्या इतिहासाचीं साधनें या नामाभिधानाचे खंड २२ त्यांनीं प्रसिध्द केले. राजवाड्यांनीं अस्तित्वांत आणिलेली ही परंपरा त्यांचें स्मारक करणाऱ्या राजवाडेसंशोधनमंडळानें चालू ठेवणें हें त्याचें कर्तव्य होतें. त्यास अनुसरून कऱ्हाड-गिजरे घराण्याचे ऐतिहासिक लेख खंड २४ वा १६८ पानांचा मंडळानें प्रसिद्ध केला. त्यानंतर बापू गोखले पत्रव्यवहार हा इतिहाससाधनांचा ग्रंथ प्रसिद्ध केला.

त्यानंतर भांबोरकर भोंसलेंदप्तरांतील फारशी ऐतिहासिक लेख मंडळाच्या संशोधक त्रैमासिकांत छापण्यास प्रारंभ करण्यांत येऊन आतां स्वतंत्र पुस्तकाच्या रुपानें प्रकाशित होण्याचा सुयोग आला आहे. मराठ्यांच्या इतिहासाचीं साधनें मंडळाकडून जीं प्रसिध्द झालीं त्यांत या खंडांतील साधनें इ. स. १६३६ पासून १७०७ पावेतोंचीं म्हणजे महाराष्ट्रास स्वातंत्र्य व स्वराज्य प्राप्त करून देण्याच्या उद्योगाचा पाया इ. स. १६४६ त तोरणा किल्ला घेऊन शिवाजी महाराजांनीं घातला त्या पूर्वीच्या नऊ वर्षांपासून नूतन स्थापित केलेल्या स्वराज्यावर औरंगजेबानें आणलेलें प्राणान्तिक संकट इ. स. १७०७ सालीं त्याच्या मरणानें समाप्त झालें, त्या सालापावेतोंचीं आहेत. बापू गोखले पत्रव्यवहारांत मराठी राज्याच्या अस्तंगताच्या काळांतील इतिहाससाधनें आहेत. याप्रमाणें स्वराज्याचा उदय व अस्त या दोन टोकांमधील काळविभागाचे कऱ्हाड-गिजरे घराण्याचे ऐतिहासिक लेख आहेत.

याप्रमाणें मंडळानें १७ वर्षांच्या अवधींत केलेल्या ऐतिहासिक साधनांच्या प्रकाशनाचें स्वरूप आहे. भांबोरकर भोंसले घराण्याच्या दप्तरापैकीं रुस्तुमराव राजे यांच्या कारकिर्दीचे लेख मराठ्यांच्या इतिहासाचीं साधनें खंड २६ भाग दोन छापणेचा मंडळाचा संकल्प आहे व राजवाड्यांच्या शुभ आशीर्वादानें तो सिध्दीस जाईल असा मंडळास भरवसा आहे.

धारचें पवार घराणें व भांबोरकर भोंसले घराणें यांचा परस्पर नात्याचा संबंध फार पूर्वींपासून कोणत्या प्रकारचा आहे याचें अल्प दिग्दर्शन या ग्रंथांत करणें अवश्य आहे. धार राजघराण्यांतील दहावे संस्थानाधिपती उदाजीराव पवार यांची मातोश्री ही भांबोरकर घराण्याची जी वंशावळ दिली आहे त्यांत नमूद असलेले शाहूजीराजे यांची कन्या होय. ही कन्या संभाजी ऊर्फ आबा सो मळठणकर यांस दिली होती. हिला एकच मुलगा झाला. त्याचें नांव भागूजी. तोच पुढें धारच्या राजघराण्यापैकीं ९ वे पुरुष आनंदराव यांस दत्तक दिल्यामुळें त्या संस्थानाच्या गादीवर बसला. त्याचें

नांव उदाजीराव ठेवण्यांत येऊन तो राजघराण्यांतला १० वा पुरुष झाला. शाहूजी राजे भांबोरकर यांचें कुटुंब तारळेकर महाडीक यांची कन्या सकवारबाई. हिची सख्खी बहीण राधाबाई ही धारच्या राजघराण्यापैकीं ९ वे पुरुष आनंदराव यांची बायको होती. यामुळें शाहूजीराजे भोंसले भांबोरकर हे महाराज आनंदराव पवार (९ वे पुरुष) यांचे साडू लागत होते. शाहूजी राजे भोंसले हे या नात्याच्या संबंधामुळें प्रथम धारेस सन १८६६ सालीं महाराजा आनंदराव पवार (९ वे पुरुष) यांचे कारकीर्दीत वास्तव्य करण्यास आले. शाहूजीराजे ह्यांना सकवारबाईंपासून एक मुलगी येसूबाई व एक मुलगा शंकरराव अशीं दोन अपत्यें झालीं. यांपैकीं येसूबाई ही महाराणी राधाबाई हिच्या बहिणीची मुलगी असल्याकारणानें हिच्यावर राधाबाईचें फार प्रेम होतें. पुढें राधाबाईनें ती मुलगी आपले सावत्र दीर आबासाहेब मळठणकर यांस दिली. तिचेपासून भागूजी या नांवाचा मुलगा झाला. त्यास महाराजा आनंदराव पवार यांनीं दत्तक घेतलें व त्याचें नांव उदाजीराव ठेविलें, व तो वर नमूद केल्याप्रमाणें आनंदरावाचे गादीवर १० वा पुरुष म्हणून बसला. या नात्याच्या संबंधामुळें भांबोरकर भोंसले घराण्यापैकीं भिकाजीराजे भोंसले व शंकरराव राजे भोंसले यांना धारच्या राजघराण्याचा आश्रयाचा लाभ झाला व ते धारेस मानमान्यतेनें राहात असतात व सरकारी नोकर या नात्यानें काम करतात. धार संस्थानाचे विद्यमान् अधिपति हिजहायनेस लेफ्टनंट महाराज आनंदराव पवार साहेब बहादूर यांचे जनक पिते कै. सेतूराम महाराज पवार मळठणकर व जनक माता पूर्व घरची सीताराजे संस्थानाधिपति नं. १० चे राजे उदाजीराव पवार धार यांच्या पत्नी महाराणी लक्ष्मीबाईसाहेब पवार केसर इ हिंद यांनीं सन १९२६ सालांत विद्यमान् अधिपतींना दत्तक घेतलें. विद्यमान महाराजांची जनकमाता सीताराजे व दत्तक माता कै. लक्ष्मीबाई या सख्ख्या बहिणी असून त्या सावंतवाडीकर राजांच्या मुली आहेत. धार संस्थानाचे विद्यमान् अधिपति लेफ्टनंट आनंदराव महाराज यांना सन १९४० सालीं संस्थानाचे पूर्ण अधिकार प्राप्त होऊन ते संस्थानचा राज्यकारभार चालवीत आहेत.

मराठ्यांच्या इतिहासाचीं साधनें

खंड २६ वा

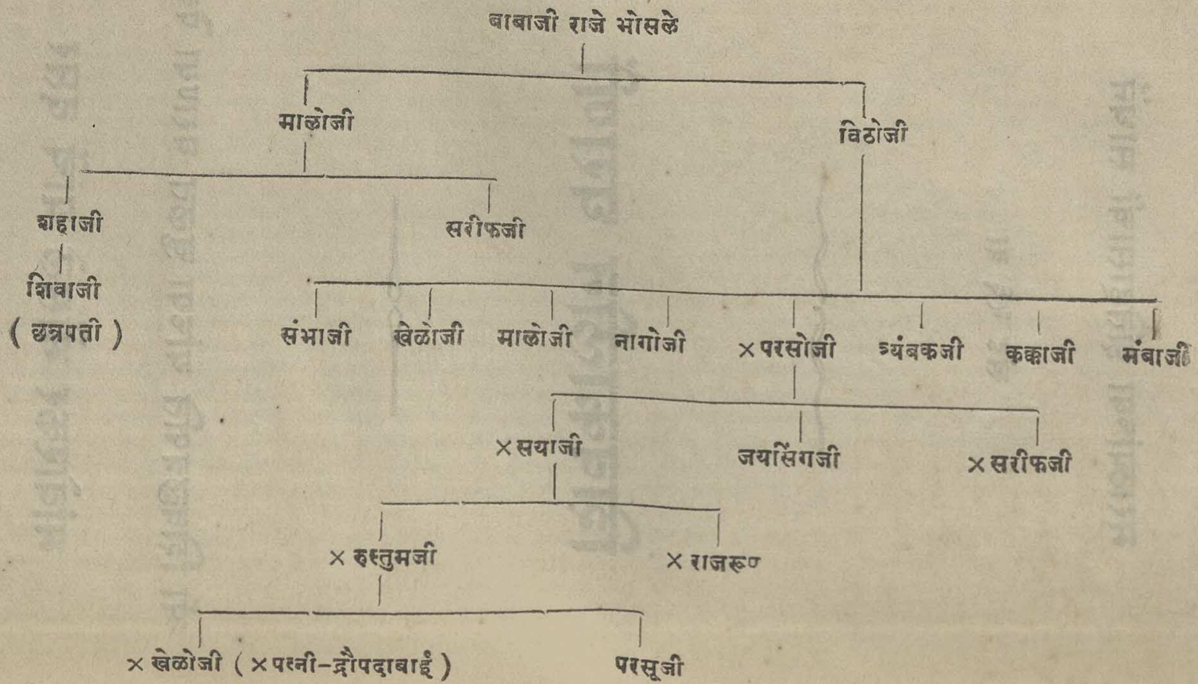
शिवकालीन घराणीं

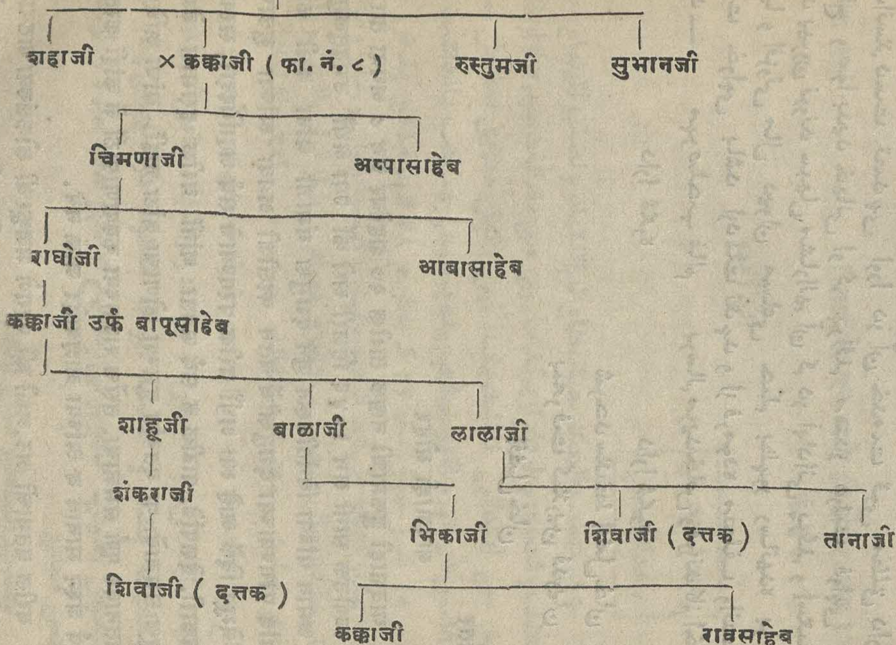
श्री शिवछत्रपति यांच्या चुलत घराण्या पैकीं

भांबोरकर भोंसले यांचें दप्तर

भोंसले घराण्याची वंशावळ

ॐ ज्या नांवांमागें × अशी फुली केली आहे त्यांचा पत्रव्यवहार या ग्रंथांत छापला आहे.

लेखांक १] [ता. २८ ऑगस्ट सन १६३६

مُهر اعلی

نقل فرمان از قرار بتاریخ ۲۸ شهریور ماه الہی سنه ۸ موافق ۶ شهر ربیع الثانی سنه ۱۰۴۶ هجری انکه چون خدمت دیسمکهی پرگنه جلگانوں از تغیر گنگاجی دیسمکهه سابق آن پرگنه حسب الالتماس عمدة الملک خان زمان به پرسوجی یا فرزندان مرحمت فرموده ام می باید که جاگیرداران و عاملان و دیشپانڈیان پٹیلان و رعایای حال و استقبال پرگنه مذکور مشارالیه را بلامشارکت غیری دیسمکهه آن جادانسته دست تصدهی اورا در آن خدمت قوی مطلق دارند و ازصلاح و صوا بدید خیالی او که هرآئنه مصدر دولت قواهی بوده باشد بیرون نروند سبیل مشارالیه آن که در آبادانی پرگنه و استمالت رعایا و افزونی مال دیوان مساعی جمله بظهور رسانیده بر رشته دولت خواهی باشد ازدست ندهد و از فرموده متخلف وانحراف نورزد ـــ مهر صاحب عالم برسالہ مرید خاص و فرزند کام اخلاص

دارا شکوه دارا شکوه

شرحه ستخط افضل خان

بمعرفت کمترین فدویان

افضل خان

भाषांतर

बादशाही मोहर

बादशाही हुकमाची नक्कल तारीख २७ शहरेवर सन ८ अथवा ता. ६ माहे रबीउल सानी सन १०४६ हिजरी असे कीं ज्या अर्थीं उमदतुलमुल्क खान जमान यांच्या विनंतीवरून जुने देशमुख गंगाजी यांना कमी करून जळगांव परगण्याच्या देशमुखीचें वतन परसोजी अथवा त्यांच्या मुलाच्या नांवें नेमून दिलें आहे त्या अर्थीं वरील परगण्याचे सर्व जहागिरदार, सरकारी अधिकारी, देशपांडे, पाटील व सर्व जनता यांनीं वरील इसमास तेथील देशमूख समजावें. या वतनांत दुसऱ्या कोणाचा वांटा नाहीं. यांचा अधिकार या वतनावर पूर्ण समजावा. तसेंच राज्याच्या कल्याणासाठीं जें कांहीं करतील तें सर्व जरूर मानावें व त्यांच्या आज्ञेबाहेर जाऊं नये.

वरील वतनाची अट अशी कीं परगणे मजकूरची लोकसंख्या वाढवावी, प्रजेंत संतोष वाढवावा, व सरकारी उत्पन्न वाढविण्याचे प्रयत्न दाखवावेत,

व सरकारी राज्याचें हित साधावें व सरकारी हुकमांची अंमलबजावणी करावी, ते अमान्य करूं नयेत.

मोहर साहेबे आलम (जगाचे स्वामी)
दारा शिकोह

{ बरिसाला मुरीदे खास व फरजंदे अिखलास
दारा शिकोह }

सही अफजलखान
मार्फत नम्र सेवक
अफजलखान

लेखांक २] [तारीख २९ माहे डिसेंबर सन १६५२
नं. ३१

اللّٰه اکبر

بندهٔ شاه جهان سعداللّٰه خان

چون حسب الحکم جهانمطاع لازم الانقیاد و نصب الارتباع مبلغ یازده لک و شصت هزار دام از پرگنه ماهوری من مضافات صوبه برار از خالصه شریفه من ابتدائی فصلخریف بوی پتیل مطابق تفصیل مسطور فی الضمن دروجه جاگیر سیاجی ولد پرسوجی بموجب یادداشت واقع تاریخ ۱۰ شهر شوال سنه ۲۶ که بتاریخ ۲۸ شهر مذکور بغرض مکرر رسیده مقرر گشته می آید که دیسمکهان و دیسپانڈیان و رعایا و مزارعان پرگنه مذکور مال واجبی و حقوق دیوانی را از قرار واقعی و راستی مطابق ضابطه و معمول مشارالیه جواب می گفته باشند واز سخن وصلاح و صوابدید خیالی او بیرون نروند - طریقه جاگیردار آن که در از دیاد آبادانی و معموری و برکت زراعت مساعی حمیده تقدیم میرسانیده باشد و بعلت ابواب ممنوعه درگاه جهان پناه مزاحم و متعرض نشود - تحریر فی التاریخ ۷ شهر صفر سنه ۲۶ از جلوس مقدس معلی

حسب المسطور عمل آرند *

भाषांतर

अल्लाहु अकबर (ईश्वर सर्व श्रेष्ठ आहे)

सादुल्लाखान
बंदा
शहाजहान

ज्यांचा अधिकार मोठा आहे व ज्यांच्या हुकुमाची बजावणी होणें अवश्य आहे असा जगमान्य (बादशहांचा) हुकुम कीं अकरा लक्ष साठ हजार रुपये परगणे माहुरी सुभा वऱ्हाड येथील बादशाही उत्पन्नांतून तफसीलांत दिल्याप्रमाणें खरीफ हंगामाच्या आरंभापासून सयाजी वल्द परसोजी यांचे जहागीरींत दिले आहेत. याची नोंद तारीख १० माहे शव्वाल सन २६ च्या अर्जांत आहे व त्याची पुन्हा नोंद तारीख २८ माहे मजकुरीं झाली आहे. म्हणून परगणे मजकूरचे सर्व देशमुख, देशपांडे, शेतकरी व इतर सर्व लोक यांना कळविण्यांत येतें कीं सदरील सयाजी वल्द परसोजी यांना तेथील दिवाणी हक्क व इतर योग्य हक्क वहिवाटी व कायद्यान्वयें देण्यांत यावेत व त्यांच्या योग्य सल्लयाच्या व आज्ञेच्या विरुद्ध जाऊं नये. जहागीरदारांचें कर्तव्य असें कीं खेड्यांची व वस्तीची भरभराट करावी व त्यांच्या शेतीची उन्नति होईल असे स्तुत्य प्रयत्न करावेत, व ज्या बाबी सरकारांतून अमान्य असतील त्या वर्जाव्यात. तारीख ७ माहे सफर सन २६ जुलूस बादशाही.

लिहिल्याप्रमाणें घडवून आणावें

लेखांक ३ रा] [ता. २९ माहे डिसेंबर १६५२

الله اکبر

شاه جهان
بنده
سعدالله خان
۱۰۵۱

چون حسب الحکم جهان مطاع لازم الضیاد و نصیب الاتباع
مبلغ یازده لک و شصت هزار دام کہ پرگنہ ماهری مضافات صوبہ برار
از خالصہ شریفہ من ابتدای فصل خریف بوی پتیل مطابق تفصیل

مسطور فی الفسن دروجہ جاگیر سیاجی ولد پرسوجی بموجب یادداشت
واقعہ تاریخ شہرشوال سنہ ۲۶ کہ بتاریخ ۲۸ شہر مذکور بغرض
مکرر رسیدہ مقرر گشتہ می باید کہ دیسمکھان دیسپانڈیان و رعایا
و مزارعان پرگنہ مذکور مال واراضی و حقوق دیوانی شد از قرارا
واقع و وراثت مطابق ضابطہ و معمول مشارالیہ جواب می کنند -
واز سخن و صلاح و صوا بدید حالے او بیرون نروند - طریقہ
جاگیرداران کہ در از دیاد آبادانی و   و کثرت زراعت مساعی
جمیلہ تقدیم میر سانیدید و بعلت ابواب ممنوعہ درگاہ جہان پناہ
مزاحم و متعرض نشود تحریر اً فی التاریخ ۷ شہر صفر سنہ ۲۶
از جلوس مقدس معلے -

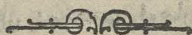
حسب المسطور عمل شد *

भाषांतर

अल्लाहु अकबर ईश्वर श्रेष्ठ आहे	सादुल्ला बंदा १०५१ शाहजहान

सरकारी खास हुकुम असा आहे कीं रुपये अकरा लक्ष साठ हजार कर्ज परगणे माहुरी सुभा वऱ्हाड खालसा शरीफ (खाजगी उत्पन्नाचा भाग) याचेवर खरीफाच्या पिकाच्या आरंभापासून खालीं तपशील दिल्याप्रमाणें सयाजी वल्द परसोजीच्या जाहगिरींत ता. २६ माहे शव्वालच्या यादीप्रमाणें ज्याची पोंच ता. २८ माहे मजकुरीं नोंदण्यांत आली आहे. या करीतां हुकूम दिला जातो कीं परगणे मजकूरचे देशमुख व देशपांडे व शेतकरी वर्ग यांनीं दिवाणीच्या सर्व बाबीं (वारसा हक्कान्वयें) विरासती प्रमाणें व कायद्यान्वयें वरील इसमास द्याव्यात व त्यांच्या सूचनाकडे व त्यांच्या कल्याणाकडे लक्ष द्यावें. जाहगीरदारांच्या रीतीप्रमाणें त्यानें लोकवस्ती व शेतीस उत्तेजन द्यावें व सरकारांच्या ज्या गोष्टी विरुद्ध असतील त्या न करण्याकडे लक्ष द्यावें. ता. ७ माहे सफर सन २६ जुलूस सरकारी.

लिहिल्याप्रमाणें अंमल झाला.

लेखांक ४ था]   [सुमारें इ. स. १६५३।५४

موافق دستور العمل باو وا گذارند و او متصرف بود- افزودنی
زراعت و عمارت پناهی حمیده بظهور رسانیده باش- سبیل شیخ

कै. म. म. द. वा. पोतदार,

داول مقدم قریہ مذکور آنکہ رعایا دیر آباد موضع مذکور را از سلوک خود راضی نگاهداشتہ موازی یکصد و پنج سی زمین بنجر موضع مذکور را کہ بغایت سنہ ۱۰۶۳ در آن قریہ مزروع ماندہ باعث بهراوع سازد و بافزودنی و آبادانی و مال گذاری تعدی بردارد - درین باب بنهایت تاکید دانستہ حسب المسطور العمل آورند وازخلاف آن محراو مطلب باشد - تحریر فی التاریخ صدر *

भाषांतर

❀ ... ...
चालू असलेल्या कायद्यान्वयें घेत जावा व त्याचा उपभोग घेत जावा. शेतीची भरभराट व राज्याचा बोज सारखा वाढवीत जावा. शेख दावलच्या मुकद्दमीची अट अशी कीं वस्तीस असलेल्या मौजे मजकूरच्या लोकांना पूर्ववत् राजी ठेऊन त्यांच्याशीं सलोख्यानें वागणें. आणि मौजे मजकूरची पडित जमीन बिघे १३५ एकशें पस्तीस सन १०५१ च्या आरंभापासून स्वतःच्या लागवडीस आणणें तसेंच सरकारी वसूल व त्याची वाढ यांबद्दल प्रयत्न करणें. या बाबतींत कडक ताकीद समजावी. व लिहिल्याप्रमाणें अंमल व्हावा.

लेखांक ५] [ता. २७ फेब्रुवारी सन १६५४

الله اکبر

३

خادم شرع
مهر ابو ایزادی

نقل مطابق اصل است

بمُهر شاہ بیگخان

نقل

پروانہ از والاشان نوزدهم شهر ربیع الثانی سنہ ۱۰۶۴ موافق ۲۷ جلوس مقدس آنکہ متصدیان حال و استقبال و دیشپاندیان و عموم رعایا و جمهور سکنہ پرگنہ جلگانوں سرکار نرنالہ صوبہ برار بغایت اُمیدوار بود بدانند کہ چون بموجب فرمان قضا جریان و نشان سعادت عنوان و پروانہ شهادت و وزارت پناہ تلفتخان دیسموکهی پرگنہ

❀ [सनदेंतील सुरवातीचा मजकूर फाटला आहे. केवळ सन १०५१ दिला आहे म्हणून महत्त्व आहे]

مذکور بہ شجاعت و شہامت دستگاہ پرسوجی مع فرزندان مقرر و مسلم گشتہ می باید کہ مشارالیہ را دیشموکھی مستقل نمودہ مستور دانستہ لوازم دیسموکھے حسابی از موافق گذشتہ بتصرف مشارالیہ وا گذارند در خیالی صلاح صوا بدید شہامت دستگاہ مذکور بیرون نروند طریقہ دیسموکھے آنکہ رعایا را از حسن سلوک خود راضی نگاہداشتہ سعی در اِزدیادا۔ و معموری دیگر زراعت و عمارت نمایند ۔ درین باب تاکید دانید ۔

حسب المسطور بعمل ارند ثانیاً حال سنہ باشد ۔

भाषांतर

अल्लाहु अकबर = ईश्वर सर्वश्रेष्ठ आहे

नक्कल अस्सलप्रमाणें

मोहर अबू येझादी खादिम शरा

शाह बेगखान यांच्या मोहरेनिशीं

नक्कल

बादशाही सनद तारीख १९ माहे रब्बीउल सानी सन २७ जुलूस अथवा सन १०६४ हिजरी ईने परगणे जळगांव सरकार नरनाळा सुभा वऱ्हाड येथील विद्यमान व पुढें येणारे सरकारी अधिकारी, देशपांडे, सर्व जनता व रहिवाशी यांना कळविण्यांत येतें कीं बादशाही हुकुमान्वयें आणि सरकार वजीर यांच्या सनदे अन्वयें वरील परगण्याचें देशमुखी वतन [शुजाअत व शहादत दस्तगाह] परसोजी भोंसले यांच्या नांवें त्यांना व त्यांच्या मुलांना देण्यांत आलें आहे. म्हणून ज्यांना सनद दिली गेली आहे त्यांनीं आपलें वतन कायम समजावें व देशमुखी वतनाचें उत्पन्न मागील सालांच्या हिशेबाप्रमाणें आपल्या स्वतःच्या खर्चासाठीं घ्यावें. तसेंच इतरांनीं त्यांच्या योग्य आज्ञेच्या बाहेर जाऊं नये.

देशमुखी वतनासंबंधीं अट अशी कीं प्रजेस आपल्या योग्य वागणुकी-मुळें खुश ठेवावें. तसेंच शेती आणि वस्ती यांची भरभराट होण्याचे प्रयत्न करावेत. या बाबतींत कडक ताकीद समजावी.

लिहिल्याप्रमाणें अंमल व्हावा.

लेखांक ६] [ता. २८ एप्रील सन १६५४

نقل

پروانہ مہر ملتفت خان دیوان پس از جلوس از قرار بیست شہر جمادی الثانی ہجری سنہ ۱۰۶۴ انکہ گماشتہہای جاگیرداران و دیسموکہان و دیشپانڈیان و مقدمان و رعایا مزارعان قریہ نایگلے براعملہ پرگنہ جلگانوں من مقامات تہان گہات صوبہ برار بدانند کہ چون مسمی داول بوسیلہ متصدیان‌دار بعدالت بعرض رسانید کہ ازانوقت کہ اوٗ ما و تلجا و بہیما و ریوجی مقدمان قریہ مذکور باگنگا دیسمکہ متفق شدہ زاہرے و قطاع الطریقی می نمودہ اند و قریہ مذکور خراب افتادہ بود شجاعت دستگاہ پرسوجی جاگیردار و

دیسمکہہ پرگنہ مذکور راقم را طلب داشتہ بخدمت مُقدّمی موضع مذکور منصوب گردانیدہ کمترین مبلغ خرچ کردہ قریہ مذکور را آبادان ساختہ چنانچہ درآنوقت کہ قریہ مذکور را شجاعت دستگاہ پرسوجی مقدمی کمترین را مقرر گردانیدہ شصت زمین مزروع شود - والحال نہ یکصد یکری زمین زندہ و درنیوار داماد وغیرہ خویشان مقدمان می نسودند تاگنگا مقہور درانوقت متفق بودند - بعد از مدت نوزدہسال دعوی مقدمی مینمایند ور این باب متصدیان از عدالت العالیہ محمد بیگ امین پرگنہ مذکور نوشتہ بودند - جواب نوشتہ فرستادہ کہ بموجہہ رافععان واقعی ست و مبلغ بداتی داول مذکور بعہد نسود کہ موازی یکصد پنج بیگہ زمین قریہ مذکور را کہ بنجر است خویشان مقدمان مذکور بعہدہ برداشتن دردوسال نمی توانند کرد در دو سال بردارد - بنا ابرآن حسب الامر والاقدر رفع الشان مقدمی موضع مذکور شیخ داول مذکور مقرر و مفیض گشتہ می باید کہ ما الیہ را مقدم بلا شرکت عزت داشتہ -

भाषांतर

नक्कल

मुलतफितखानदिवाण यांच्या मोहरेची सनद ता॥० २० माहे जमादिउलसानी सन १०६४ हिजरी ईंने मौजे नायगली परगणे जळगांव ठाणघाट सुद्धां सुभा वऱ्हाड येथील जहागीरदारांचे गुमास्ते, देशमुख, देशपांडे, स्थायिक व शेतकरी यांना कळावें कीं दावल या नांवाच्या इसमानें सरकारी अधिकाऱ्यांच्या मार्फत वरिष्ठ न्यायालयांत अर्ज केला कीं उमा, तुळजा, भीमा व रेवजी मौजे मजकूरचे मुकद्दम यांनीं गंगा देशमुखाशीं हितसंबंध ठेवून जुलूम व छळ सुरू केला आहे. व त्यामुळें

वरील गांव ओस झाला आहे. यावेळीं शुजाअत दस्तगाह (वीर वर) परसोजी जहागीरदार व देशमुख परगणे मजकूर यांनीं मला (अजेंदार दावल यास) बोलाविलें आणि मौजे मजकूरच्या मुकद्दमीवर नेमणूक केली. त्या नंतर मी मुकदमीवर असता त्यांनीं फार थोडक्या खर्चांत वरील गांव वसविला. शेतीच्या साठ जमिनी होत्या आणि आतां एकशें जमिनी जिवंत (वहितीस) आहेत. सरकारची इतराजी झालेला गंगा आणि त्याचे नातेवाईक एकमत होऊन आज एकोणाविस वर्षांनंतर मुकद्दमीच्या वतनाचा हक्क सांगतात. या बाबतींत महंमद बेग अमीन परगणे मजकूर यांच्याकडे सरकारी अधिकाऱ्यांनीं विचारणा केली होती. त्यांनीं जवाब लिहून पाठविला कीं वरील नुकसानीची हकीकत अगदीं बरोबर आहे. आणि दावल यांच्याकडे रक्कम वसूल येणें लिहिली. त्यानें करार केला कीं वरील मौज्याची एकशें पांच बिघे जमीन माझ्या जिमें आहे व ती नापीक आहे यांतून दोन वर्षांत फेड करून द्यावी. यामुळें सरकारी हुकमाच्या आधारें मौजे मजकूरची मुकद्दमी शेख दावल याच्याकडे नेमली गेली म्हणून या इसमास स्वतंत्र मुकद्दम समजावें.

लेखांक ७ वा] [ता. ६ नोव्हेंबर सन १६५९

الله اکبر

رفعت و دعوانے پناہ شجاعت و بسالت دستگاہ سیاجی درین
را ہوار نموده بعافت باشد + بعد ہذا مسبور بعاند کہ بندگان نواب
مستطاب معلی لقاب دار العنایت عالیشان دکن السلطنت العظمی
عقید الخلافت رہگذاری بدولت واقبال بتاریخ ۲۵ جمادی الاول اصلہ
سنہ کوچ فرموده و بسواجہہ مسالک داخل شدند ترجیحا کہ براہگاہ
نیز متوجہ شوند- درباب رسدغلہ فرمودند کہ بجمیع فوجداران
و آمیلدان قدعی کمال نگاشتہ کہ رسدغلہ را برعیت کام پے در پے
براهگہ سزاوار برسانند لہذا نگارش میرود کہ آن رفعت پناہ
پرمقید کہ بنواہاداران و تجارہا غلہ را تاکید نموده روانہ سازند و
قدعی نمایند کہ چون رسیدن رسیداز کوتوال لشکر حاصل نموده
پیش شما بیارند آن زمان باورخواہند کرد درین باب زیاد نوشتہ
بشود کہ رسد خواہند فرستاد تا مجری تمامی بحضور نواب
ممالک مدار گردد- تحریر فی التاریخ غرہ جمادی الاول سنہ ۱۰۶۹

مافی الحال چون راه احمدنگر قراریافت باید که براه احمدنگر غله بفرستید *

۱۰۶۹
بلطف شاه عالمگیر
سید احمد آقاخان

داخل شد بحضور پرنوا بتاریخ غره شهر جمادی‌لاول سنه ۱۰۶۹

भाषांतर

अल्लाहू अकबर

रफअत व दावानी पनाह, शुजाअत व बसालत दस्तगाह सयाजी यांचें कुशल असो.

आपणास कळावें कीं, बंदगान नव्वाब मुस्तताब, मौला अलकाब, दारुल-इनायात, आलीशान रुकनुल-सलतनतुल-अजमा, अकीदतुल-खिलाफत हे तारीख २५ जमादिलावल या तारखेस स्वारीवर निघाले असून लगतच्या प्रांतांत दाखल झाले आहेत. शक्य आहे कीं ते आपल्या प्रांतांत देखील येतील. त्यांनीं धान्य व वैरण याबद्दल फर्मांविलें आहे कीं सर्व फौजदार व अमीनांना कडकपणें कळवावें कीं धान्याची रसद एका मुक्कामाहून दुसऱ्या मुक्कामापर्यंत पोंचवावी. म्हणून लिहिण्यांत येतें कीं आपण आपल्या आसपासच्या सर्व व्यापारी लोकांना कडक ताकीद द्यावी कीं त्यांनीं धान्य पावतें करावें. व त्यांना बजावून द्यावें कीं जेव्हां ते लष्करांतील कोतवाला-पासून पावती घेतील व आपणास आणून देतील तेव्हांच ती आपण मान्य करावी. या बाबतींत आणखी आपणास लिहिण्यांत येतें कीं धान्याची रसद पाठवून द्यावी. म्हणजे त्याचा मुजरा सरकारांतून मिळेल. ता० १ जमादीलावल सन १०६९

तूर्त असें ठरलें आहे कीं स्वारीचा मार्ग अहमदनगर वरून आहे म्हणून धान्य अहमदनगरच्या मार्गानें पाठवावें.

सरकारकडे दाखल झालें
ता. १ जमादीलावल सन १०६९

१०६९
सय्यद अहमद
आकाखान
बलुतफ
शाह आलमगीर

लेखांक ८ वा] [ता. २६ माहे नोव्हेंबर सन १६५९

الله اکبر

بادشاه نمازے بهادر اورنگ زیب سید احمد غلام

رفعت و معانی پناه شجاعت دعوا‌ے دستگاه سیاجی محفوظ باشند - خطی که درینوار فرستاده بودید رسید + مضمون آن ضمیرنشین گردید آنکه درباب سر برداشتن مفسدان گردنواحی پرگنه پارنیر و تعین نمودن سوار و پیادهای جابجائی نوشته بودید قرین اطلاع گردید - رفعت پناه هامی دانند که در خبرداری هرامور آن جا ساعی و سرگرم خواهید باید تاباعث مجرای شما خواهد شد - وانکه درباب تعدی عاملان معزول امارت و اقبال پناه است واجلال دستگاه مرزا سلطان که درغیر هنگام رعایا را درقید نمودن زرتحصیل کرده گرفتند و تمام رعایا قریب سیصد بیست نفر غیر حاضر شده ند و بعضی هارا که درقید گزرانیده بودند انرا اخلاص کنانده و قریب

फाटकें

یکصد چهل نفر آورده (درکشت وکار) ودر آوردن آن هاسعی تمام منیماید - نیز معلوم گردید رفعت پناها باید که این مقدمه را خوب برخود لازم دانسته در آوردن رعایا دلاسا نمودن آنها دریغ نخواهید داشت - وعزت اثار گنگارام کروری برای امین خود بود باید که هرکاری که مشارالیه بشما رجوع آرد باتفاق اوفیصل دهند و متعاقب امین نیز تعین نموده خواهد شد - درین باب زیاده چه نوشته شود تحریر فی اتاریخ بست و یکم شهر ربیع الاول سنه ۱۰۶۹ *

भाषांतर

ईश्वर सर्वश्रेष्ठ आहे

सय्यद अहमद गुलाम औरंगजेब बहादुर बादशाह गाझी

रफअत व मुआनी पनाह शुजाअत व दावानी दस्तगाह सयाजी यांचे कुशल असो. आपण पाठविलेलें पत्र पावलें. पत्रांतील सर्व मजकूर ध्यानांत

आला. पारनेर परगण्याच्या भोंवतीं बंडखोरांचें पारिपत्य करण्याकरितां व तेथें पायदळ आणि स्वार ठिकठिकाणीं उभे करण्याकरितां आपण लिहिलें होतें तें सर्व समजलें. आपणास कळावें कीं आपण या बाबतींत जितकी खबरदारी व दक्षता घ्याल तीबद्दल आपणास मोबदला देण्यांत येईल. इमारत व इकबाल पनाह यांच्या नोकरींतून कमी केलेल्या सरकारी अधिकाऱ्यांच्या व जलादत दस्तगाह मिर्झा सुलतान यांच्या नोकरांच्या जबरीनें बिन हंगामाच्या वेळीं प्रजेस कैद केल्यामुळें व त्यांच्या जवळून सारा वसूल केल्यामुळें जवळ जवळ तीनशें वीस लोक गांव सोडून गेले व कांहीं कैद झाले हें सर्व वृत्त समजलें. आपण या सर्व लोकांना मुक्त करावें. तसेंच जवळ जवळ एकशें चाळीस लोक जे आले आहेत त्यांना शेतीच्या कामीं लावण्याचा प्रयत्न करावा. आपणास कळावें कीं या बाबतींत आपण स्वतः अती दक्ष राहावें व त्या लोकांना राजी राखण्यांत किंचित् कसूर करूं नये.

इज्जत आसार (सन्माननीय) गंगाराम यांना आपण आपलें अमीन नेमलें आहे. त्यांनीं जें कांहीं काम त्यांना देण्यांत येईल तें त्यांनीं आपल्या सल्ल्यानें करीत जावें. शिवाय अमीनाचे मददगारही नेमावेत. या बाबतींत जास्त काय लिहावें. ता॰ २१ माहे रब्बीलावल सन १०६९

लेखांक ९ वा] [ता॰ २ माहे मार्च सन १६६०

الله اکبر

شاه عالمگیر بنده ۱۰۶۹ سید محمد اقاخان

چون حسب التجویز نواب مستطاب معلی القاب عالمتاعات
رکن السلطنت العظمی عرضیه بخلافت الگری خدمت فوجداری و
امینی پرگنه کرّےولیت سرکار احمدنگر صوبه دکن بعهده واهتمام
رفعت پناه سیاجی ولد پرسوجی بهونسله مع پسران مقرر و مفوص
گشته باید که دیشموکهان و دیشپانڈیان و مقدمان و جمهور سکنه و
عموم متوطن پرگنه مذکور مشارالیه را فوجدار و آمین انجا مستقل
دانسته ازصلاع خیالی مشارالیه که بهر آئینه متضمن نگاهی سرکار و
رفاهیت رعایا بوده باشد بیرون نروند و سعید تمام و آمادگی
بندوبست و ضبط و ربط از قرار واقعی بوجه چنان کند که تعدی

را از مفسدان محصول آنوقت مجال تمردو فساد نماند و درنگو زراعت و توفیر عمارت نوعی مساعی موجود بکاربرد که فواین گاه فرحت پرگنه روبادانی آرد و تجمیع کمال برسد درین باب تاکید دانسته حسب المسطور بعمل آرند *

تحریر فی التاریخ ۲۹ شهر جمادی الثانی سنه ۱۰۶۹

भाषांतर

अल्लाह्-अकबर (ईश्वर सर्व श्रेष्ठ आहे)

सय्यद महंमद
आकाखान
बंदा १०६९
शाह आलमगीर

परगणे कडेवळीत सरकार अहमदनगर सुभे दक्षिण येथील फौजदारी व आमिनीची मनसब नवाब मुस्तताब मौला अलकाब रूकनुलसल्तनत यांचे हुकमावरून रफअत पनाह सयाजी वल्द परसोजी भोंसले यांचेकडे व त्यांच्या मुलाकडे नेमली गेली आहे. म्हणून परगणे मजकूरचे देशमुख, देशपांडे, मुकद्दम व सर्वसाधारण लोक यांनीं सयाजी राजे यांना तेथील फौजदार व अमीन कायम समजावें. ते सरकार व प्रजा या दोहोंच्या हिताकरितां जो कांहीं सल्ला देतील अथवा ते जें कांहीं करतील त्याच्या विरुद्ध जाऊं नये. तसेंच त्यांनीं बंदोबस्ताचे कामांत इतका प्रयत्न करावा कीं शत्रूंचा जुलूम न व्हावा व बंडखोरांना गैरवाजवी वसूल घेण्याची हिम्मत न व्हावी. तसेंच आपल्या हद्दींतील शेतीची उन्नति करण्यांत सर्वतोपरी प्रयत्न करावेत. व यामुळें परगण्याची वस्ती व भरभराट उर्जितावस्थेंत जावी. या बाबतींत कडक ताकीद समजावी. व लिहिल्याप्रमाणें करावें. तारीख २९ माहे जमादिलसानी सन १०६९.

लेखांक १० वा] [ता. २२ जानेवारी सन १६६२

نقل

پروانچه نواب مستطاب معلی القاب سیادت و نقابت پناه وزارت و معالی دستگاه مدارالمهامی بتاریخ بیست ودوم شهر جمادی الاول سنه ۵ انکه گماشته های جاگیرداران و دیسمکهان و دیشپاندیان و مزارعان پرگنه کرے ولیت سرکار احمدنگر بدانند که درباب وصول اقساط مطالبه امرایان عظام و منصبداران کرام از درگاه

مقدس العالی تاکید تمام است بناء برآن حسب الفرموده نواب مستطاب معلی القاب عالمنای رکن السلطنة العظمی رفعت پناه کمال خادم را بجهت تحصیل وجه مطابق منصداران مسطوره فی الضمن مقرر نموده شد که برعیت تمامتر مبلغی مذکور را از محال جاگیر آنها بتحصیل در آورده عاید خزانه عامره سازد و نگذارند که تاز راقساط بوصول نرسد گماشته جاگیردار بکدام برداشت تواند کرد - باید که مومی الیه را تحصیلدار مستقل دانسته در وصول وجه مذکور بهیچوجه مزاحم نشود - عذروالتجای وحیله و حرکت ننماید که نتیجه نیک نخواهد یافت و سوای زر قسط مرقوم یکفلوسی به تحصیلدار ندهند اگر ثانی الحال ظاهر خواهد شد گماشته جاگیر سزا میرسد و دیسمکهان و دیسپاندیان از وطن برطرف خواهند شد - خبر شرط است - دراین باب تاکید تمام دانسته حسب المسطوره عمل آرند از تخلف و انحراف تحریر بانسته - تحریر فی التاریخ صدر نبوستگی پروانه بتاریخ بیست دوم ماه جمادی الاخر سنه ٥ جلوس معلی مطابق سنه ۱۰۷۳ *

مصدره شرح ضمن قسط از جمله مطالبه سرکار خالصه شریفه که برذمه جماعه ذیل طلب است در فصل خریف بارش و ربیع کوسمال سل سنه ۱۰۸۳ از محال جاگیر مشارالیه تحصیل نمود بخزانه عامره عاید سازند *

عرض اقدس تعین آنکه منکه کمال خان ولد جمال خان منصبدارم قبول نموده‌یم چون تحصیل مطالبه قسط سنه ۱۰۷۲ بموجب پروانه علحیده بعهده بنده درگاه مقرر شد که از محال جاگیر آنها بازیافت نموده بخزانه عامره عاید سازم - اگر گماشته های جاگیرداران بهانه نمایند بحضور خبر نمایم و یکدام برداشت نکنم اگر برداشت نمایم از منصب و جاگیر برطرف باشم - بتاریخ ۱۰ شهر جمادی الثانی سنه ٥ جلوس والا *

نسا ختنی ذمه پرسوجی
۳۱۲۱۴ پرگنه کرےولیت

خان تبزه
۳۳۶۳۳ از پرگنه کرےولیت

قست باقی دست کردخان
۲۷۶۳۳ ۲۰۰۰

نتهوجی ولد ناروجی عدد پرگنه
کرےولیت ۲۰۰۰۰

راياجی ولد دناجی گهوپڑے
۵۵۰۰

عدد پرگنہ کڑےولیت ۵۰۰۰

دگر

از جملہ معاون داران

راکھوجی ولد نتھوجی

۱۱۳۷ روپیہ کڑےولیت

درنیدار

از جملہ معون داران

۶۱۶۴۱ قیسط

عدد مقرر شد

भाषांतर

नवाब मुस्तताब मौला अलकाब सयादतपनाह वजारत व मुआली दस्तगाह मदारुल महाम (पंतप्रधान) यांचा हुकूम तारीख २२ माहे जमादिलावल सन ५ असा कीं:—

परगणे कडेवळित सरकार अहमदनगर येथील सर्व जाहागीरदारांचे गुमास्ते व देशमुख व देशपांडे व शेतकरी लोक यांना कळावें कीं मान्यवर अमीर व महान मनसबदारांच्या हक्कांच्या वसुलीसंबंधीं सरकार पादशाह सलामत यांची कडक ताकीद अशी आहे कीं व म्हणून नवाब मुस्तताब मौला अलकाब रुकनुल सलतनत रफअत पनाह यांचा हुकूम असा आहे कीं त्यांनीं व त्यांच्या सर्व नोकरांनीं खालीं दिलेल्या तपशिलाप्रमाणें मनसबदारांचे हक्क वसूल करावेत. ही रक्कम ज्यांनीं त्यांनीं आपआपल्या परगण्यांतून प्रजेकडून सर्वच्या सर्व वसूल करून सरकारी खजान्यांत भरणा करावी. व जोंपर्यंत ही रक्कम वसूल होणार नाहीं तोंपर्यंत तेथील गुमास्ते लोकांनीं कोणाही इसमास सोडून देऊं नये. म्हणून या गुमास्त्यांना तेथील कायम तहशीलदार (कर वसूल करणारा अधिकारी) समजून त्याच्या वसुलींत कोणत्याही प्रकारचा अडथळा करूं नये. तसेंच कोणत्याही प्रकारची विनंति अथवा हिल्ला हवाला देऊं नये. हा हुकूम न मानल्यास त्याचा परिणाम चांगला होणार नाहीं. तसेंच तहसीलदारांना ठराविक रकमेच्या वर एक पैसाही जास्त देऊं नये. जर याच्या विरुद्ध दिसून आलें तर त्या जाहागीरदाराच्या गुमास्त्यांना शिक्षा करण्यांत येईल. आणि तेथील देशमुख व देशपांडे यांना त्यांच्या वतनावरून कमी करण्यांत येईल. मात्र याची बातमी मिळाली पाहिजे. या बाबतींत कडक ताकीद समजून हुकुमाप्रमाणें अमल व्हावा व याच्या उलट जाऊं

नये. ता॥० सदर. हुकुमाची तारीख २२ माहे जमादिलाखिर सन ५ जुलूस किंवा १०७२.

बादशाही प्रांतांतील वसुलाचा शेरा खालील प्रमाणें:—

हा वसूल खरीफ व रब्बीच्या हंगामावर सन १०७२ सालापासून आकारणी करून सरकारी खजान्यांत दाखल करावा:—

मी सरकारशीं असा करार करतों कीं सन १०७२ सालाच्या वसुलावर पादशाही हुकुमाप्रमाणें (जो मला स्वतंत्र पोंचला आहे) आकारलेला कर जहागीरदारांच्या प्रांतांतून वसूल करून सरकारी खजान्यांत भरणा करून देईन. जर जाहागीरदाराचे गुमास्ते कांहीं निमित्त दाखवितील तर त्याची खबर सरकारकडे देईन. आणि एक पैसाही वर वसूल करणार नाहीं. जर जास्त वसूल करीन तर मला आपल्या जागीर व मनसबीवरून रद्द करण्यांत यावें. कमालखान वल्द जमालखान मनसबदार तारीख १० माहे जमादिलावलसानी सन ५ जुलूसवाला.

४९४६

।=

खान तबाजा . परसोजी यांचे जिम्मे

परगणे कडेवळित ३३ हजार ६३३ ४१ हजार २१४

किस्त बाकी कडेवळित

२७ हजार ६३३ ६ हजार ४२०

नथोजी वल्द नारोजी परगणे कडेवळित

२० हजार

रायाजी वल्द दत्ताजी घोरपडे

५ हजार पांचशे

इतर

पांच हजार

राखोजी वल्द नथोजी

११२७ कडेवळित

५०० सर्व भागीदाराकडून

८६७ सर्व भागीदाराकडून

॥=

६१ हजार ६४१ किस्त

लेखांक ११ वा] [ता. २९ आक्टोबर सन १६६३

موافق اصل است

خادم شرع محمدی مهر قطب الدین قاضی

نواب وزیرخان

نقل پروانه بمهر نواب مستطاب معلی القاب - از قرار بتاریخ هفتم شهر ربیع الثانی سنه ۶ جلوس والا مطابق سنه ۱۰۷۴ هجری انکه متصدیان مهمات حال و استقبال و دیشپانڈیان و مقدمان و مزارعان و سیتهه و مهاجنان و رعایا پرگنه جلگانون سرکار نرناله صوبه برار بدانند که چون سابق از قدیم الایام خدمت دیشمکهی و مقدمی چند دیهات پرگنه مسطور به پرسوجی بهونسله تعلق است و در عمل عمدة الملک امیرالامرای چون پرسوجی مذکور بحضور پرنور رفته بود عبدالخالق ولد کنکاباکهه نامی به خدمت مذکور دخل نموده درنیوار ظهور پیوست که او خدمت دیشمکهی پرگنه مذکوره را چنانچه باید بجا نیاورده و رعایا ازو نارضامند است لهذا خدمت مسطوره را بدستور سابق شجاعت دستگاه سیاجی بهونسله مقرر و مفوض گشته باید که مشارالیه را دیشمکهی دهند و چند دیهات مستقبل انجا داشته انچه وظیفه خدمت مذکور بوده باشد باو وا گذارند - طریقه مومی الیه انکه خدمت مذکوره را از روی راستی و دولتخواهی و آبادکاری بجا آورده دقیقه آن و مالی غیر مزرعی نگزارد و چنان سعی بکار برد که آبادانی و معموری پرگنه بیشتر از بیشتر گردیده هر سال درجمع بیفزاید - درین باب قدغن کمال لازم دانسته بموجبی که در هرباب قلمی شده عمل مانید - تحریر فی التاریخ صدر

شرط دولتخواهی و آبادانکاری اگر درین سال اثر ظاهر شد پردوام خواهد بود -

भाषांतर

नकल असल प्रमाणें

मोहर काजी कुतबुद्दीन शरा महंमदीचे सेवक

नवाब वजीरखान

नवाब मुस्तताब मौला अलकाब यांच्या मोहर परवानगीनिशीं असलेल्या सनदेची नकल. ता. ७ माहे रब्बीउलसानी सन ६ जुलूस अथवा १०७४

हिजरी असे कीं परगणे जळगांव सरकार नरनाळा सुभा वऱ्हाड येथील विद्यमान व होणारे सर्व सरकारी अंमलदार, देशपांडे, शेतकरी, वतनदार, शेट सावकार व सर्व जनता यांना कळावें कीं ज्या अर्थी पूर्वीपासून वरील परगण्यांतील कांहीं खेड्यांची देशमुखी व मुकद्दमी परसोजी भोंसले यांचेकडे चालत आली आहे आणि जेव्हां उमदतुलमुल्क अमीरूल उमराव यांच्या कारकीर्दींत परसोजी पादशाह सरकारकडे गेले होते तेव्हां अबदुलखालिक वल्द गंकाबाख या इसमाचा शिरकाव झाला. या बाबतींत असें कळून आलें कीं तो परगणे मजकूर देशमुखीची पाहिजे त्या प्रमाणें चालवूं शकत नाहीं. आणि सर्व लोकही त्याच्यावर नाखुष आहेत. म्हणून वरील चाकरी पूर्ववत् शुजाअत दस्तगाह सयाजी भोंसले यांच्याकडे सोपविण्यांत येत आहे. यांच्या नांवें देशमुखी देण्यांत यावी. तसेंच यापुढें कांहीं गांवें देऊन त्यांच्या बद्दल वरील नौकरीचें जें कांहीं वेतन होत असेल तें त्यांना द्यावें. याला अट अशी कीं वरील चाकरी त्यांनीं प्रामाणिकपणें करावी. सरकारी हित साधावें व वस्तीची वाढ करावी. यांत थोडा देखील कसूर करूं नये. तसेंच परगणे मजकूरची लोकसंख्या व तिचें हित वाढविण्याचा प्रयत्न करून दर वर्षीं सरकारी उत्पन्न जास्तींत जास्त वाढत गेलें पाहिजे. या बाबतींत कडक ताकीद समजून प्रत्येक बाब लिहिली गेली आहे त्याप्रमाणें वागणें. वरील तारखेस लिहिलें गेलें.

जर सरकार व प्रजा यांच्या कल्याणाची वृद्धि होईल तर ही सनद कायमची समजावी.

ता।ठ

लेखांक १२ वा]　[ता. ११ एप्रील सन १६६४

या पत्राचे मथळ्यावर मोडींत खालील शब्द आहेत.

परवाना पौ॥ छ १६ सौवाल सन १०७३ मा सुभाती वकील अकबल पन्हा सई खान + + + + + जमाबंदीचें काम + + + +

هوالغنی

رفعت و شجاعت پناه امانت درگاه سنبهاجی محفوظ باشند

چون درنیوار وکیل امارت پناه براهخان جاگیردار پرگنه

کره‌ولیت ظاهر نمود که بعضی رعایائی پرگنه مذکور بسبب آوارگی

رعایائی موضع پرن ورمی اعمال پرگنه مسطور متفرق شد از ماهران

در تشخیص جمعبندی و تحصیل بالواجب موخذ کرده لهذا

نوشته میشود که رعایائی مذکور را تسلی و دلاسانموده برجائی

قدیم بطلبید و جمعبندی بر قول بخوبی که نقصان بجاگیردار
نرسد و تعدی برعایا نشود مشخص نموده تاکید نمایند که مال
واجبی را بوصول رسانند در این باب قدغن تمام لازم داند - بیست
و سیوم شهر رمضان المبارک سنه ۷ از جلوس -

[Villages دیهات - اعمال]

भाषांतर

हुवल गनी

ईश्वर समर्थ आहे

(रफअत व शुजाअत पनाह अमानत) दरगाह खिताब संभाजी यांचें कुशल असो.

या प्रकरणीं इमारत पनाह (म्हणजे आपण) चे वकील बुरातखान जहागिरदार परगणे कडेवालित यांनीं कळविलें कीं वरील परगण्याची बरीच प्रजा निर्वासित झाल्यामुळें मौजे पवनवर व इतर खेडीं परगणे मजकूर सैरावैरा झालीं आहेत. जमाबंदी व योग्य वसूल आकारणाऱ्यांच्या तर्फे वसूल घेतला जावा म्हणून कळविण्यांत येतें कीं वरील रयत लोकांना आश्रय देऊन व उभारी देऊन आपल्या जुन्या जागीं बोलवावें, व कौलनाम्याच्या आधारें जमाबंदीची तजवीज अशा प्रकारें व्हावी कीं जहागिरदारांचेंही नुकसान न व्हावें व प्रजेवरही जुलूम न व्हावा. शिवाय ताकीद देण्यांत यावी कीं योग्य तो माल वसूल करून घ्यावा. या बाबतींत ताकीद कडक समजावी. ता॥० २३ माहे रमजान सन ७ जुलूस.

लेखांक १३ वा] [ता. १७ मे १६६४

هوالعزیز

رفعت پناه شجاعت دستگاه سیاجی محفوظ باشند خطی که
دریدولا مخبر برتعین شدن فوجدارو مقرر نمودن هرکاره برای اخبار
نویس ارسال داشته بودید بمطالعه درآمد حقیقت را بعهده را جهای
عالی تبار نوشته شده بود جواب رسید که امارت و اقبال پناهان
را سیکه و قطب الدین خان و سر بلندخان را تهانه ها مقرر نمود شد که
خبردار باشند و هرکدام مچلکه داده اند که اگر قدیم لئیم آزار به رعایا
برساند باضرر قوت و فروگذارشت شود از عهده جواب برائیند
یقین که مقهور اند مجال فساد نخواهد بود - دلاسای رعایای و عام
برایا نموده در استمال شان زنده مشغول سازند - و درین وقت که هنگام
استمال شان آمده است خود را قرار و آرام نه داده جابجابگمشاتهای

جاگیرداران و دیسمکهان و دیسپانڈیان و مقدمان و رعایا
تاکید نمایند کہ در استمالہ ہیچ و جہہ کوتاهی نکنند ـ انشای الہہ
تعلی عنقریب نیزبان سمت می آیم ـ ہمین کہ استمالہ واقعی بنظر
خود در آمد مجرا ے شما بحضور پرنور خواهید کرد ـ و طومار
جمعبندی و جمع واصلباقی پرگنات متعلقہ آمین خود را بزودی
ارسال دارند ـ و خدمت واقعہ نویس پرگناب سرکار احمدنگر بسیادت
پناہا میر ابوالقاسم مقرر نمودہ بمشارالیہ نوشتہ شد اوحقایق را ...
خود نوشت درین باب زیادہ چہ نویشتہ ـ تاریخ ۵ شہر ذیقعدہ سنہ ۷
از جلوس مبارک

عالمگیر
مرید بادشاہ
شفیع مرید

اِستمالہ
مقہور = infedal, enemy
طونار = files

भाषांतर

हुवल अजीज

रफअत पनाह (ज्यांचा आश्रय फार मोठा आहे) व शुजाअत दस्तगाह (शौर्य ज्याचा सहायक आहे) असे रायाजी यांचें कुशल असो. आपण पाठविलेलें पत्र, ज्यांत फौजदारी नेमणूक केल्याची व वृत्त-लिहिणारा हरकारा नेमल्याची बातमी होती, पावलें व पाहिलें. ही सर्व बातमी राजाधिराजे यांच्या सेवेंत पाठविली होती व त्याचें उत्तर आल्यावर आपणास कळावें कीं कुतबुद्दीनखान व सरबुलंदखान यांना त्यांचीं स्थळें नेमून दिलीं आहेत व त्यांनीं तयारींत असावें व कोणाचे मुचलके घेतले आहेत याची खबर ठेवावी. जर शत्रूनें प्रजेस आजार दिला अथवा जबरी किंवा घर-सोड (तंटा-भांडण) केली तर त्यांच्या कडून असें कबूल करवून घ्यावें कीं ते शत्रु-पक्षाचे लोक आहेत व यापुढें ते बंडाळी करूं शकणार नाहींत. त्यांच्या बद्दल नेहमीं जागृत रहावें व प्रजेस व सर्व लोकांना धीर द्यावा. ज्या वेळेस त्यांची खरोखरच स्वारी होत असेल तेव्हां स्वतःस थोडी ही पण कसुरी करूं नये. आणि ठिकठिकाणच्या जहागीरदारांच्या गुमास्त्यांना, देशमुखांना, देशपांड्यांना व सर्व प्रजाजनांना ताकीद द्यावी कीं खबरदार राहण्यांत थोडीही कसूर करूं नये. ईश्वर करील तर आम्हीं ही पण त्या बाजूस येत आहोंत. आपली

खबरदारी खरोखरच जेव्हां आमच्या दृष्टीस येईल तेव्हां तुमची चिकाटी आम्हीं हुजूर पुरनूर (बादशाह सलामत) पर्यंत पोचवूं.

जमाबंदीच्या वह्या, वसूल-बाकी, तख्ते व त्या संबंधीं जरूर ते कागद तुमच्या अमिना मार्फत लवकर पाठवून देणें. वृत्त-लेखकाचे समाचार सरकार अहमदनगरचे दफतरीं सियारत पनाह मीर अबुल कासिम याचे कडे पाठवावे म्हणजे ते हकीकती लिहून घेतील. या पेक्षां जास्त काय लिहावें. तारीख ५ माहे जीकाद सन ७

महंमद शफी
मुरीद
बादशहा आलमगीर

लेखांक १४ वा] [ता. २२ माहे एप्रील सन १६६५

هوالعزیز

رفعت پناه شجاعت دستگاه سیاجی محفوظ باشند - درینولا رعایاء پرگنه اشتی آمده مستغاثی شدند کہ شجاعت شعار مشرف بیگ مزارع را کشته لاش اورا بدرفت او بخیر کسان ونمی گزارند کہ بہ تکفین و تجہیر نمایند و ورثہ مقتول را در قید نگاهداشته آن را خلاص نمی سازند و براعایا تعدی می کشد لهذا نوشته بشود کہ اگر نموده واقعی باشد لاش مقتول را حوالہ کسان ونمایند و ورثهٔ مقتول را از قید خلاص نمی سازند و نگذ ارند کہ احدی بر رعایا پنجاب نماید - دلاسای رعایا نموده مشغول کشت و کارنمایند + زیاده چہ نوشته بتاریخ ۱۶ شهر شوال سنہ ۸

بندهٔ عالمگیر
از لطف
شفیع خان

भाषांतर

रफअत पनाह शुजाअत दस्तगाह सयाजी यांचें कुशल असो. अष्टी परगणे येथील लोकांनीं येऊन अशी तकरार केली कीं आपण मुबारकबेग या नांवाच्या शेतकऱ्यास ठार केलें आहे आणि त्याचें प्रेत त्याच्या नातेवाईकांस आणि आप्तेष्टांना दिलें नाहीं उलट तें झाडास बांधून टाकलें आहे. याचें आश्चर्य वाटतें व पटतही नाहीं. तसेंच आपण मयताच्या वारसांना कैद केलें असून त्यांना मोकळें केलें नाहीं व अशा प्रकारें आपण प्रजेवर जुलूम करतां म्हणून आपणास लिहिलें जातें कीं जर ही हकीकत खरी असेल तर मयताच्या प्रेतास त्याच्या वारसांचे स्वाधीन करावें, तसेंच त्या वारसांना कैदेंतून मुक्त करावें, आणि अशा प्रकारें प्रजेवर जुलूमही करूं नये. आपण लोकांना धीर देत जावा व त्यांना शेतीच्या कामीं लावावें. जास्त काय लिहावें. ता॥० १६ माहे शव्वाल सन ८

लेखांक १५ वा] [ता. २८ माहे आगस्ट सन १६६५

نقل پروانہ بمہر وزارت پناہ مدارالمہام شفیع خان از قرار
بتاریخ ۲۷ شہر صفر سنہ ۸ از جلوس آنکہ گماشتہ جاگیرداران و
دیشپانڈیان و مقدمان پرگنہ جلگانوں بدانند کہ چون خدمت
دیسمکھی پرگنہ مذکور و مقدمی چندرہ آنجا شجاعت دستگاہ بہ
سیاجی ولد پرسوجی متعلق است و گماشتہ مشارالیہ کہ سابق در
آنجا بود اورا ازین جہتہ کہ کار از او ثیر براہ نمی شد برطرف نمودہ
دیگری را سربراهی کار دیسموکھی دیہات مقدمی خود فرستادہ
است باید کہ کاربار دیسموکھی دیہات مقدمی متعلق سیاجی مذکور
بہرچہ بودہ باشد بگماشتہ مومی الیہ رجوع نمایند کہ سربراہ می
کردہ باشد و رعایا را از حسن سلوک راضی و شاکر نگاہ دارد — درین
باب زیادہ چہ نوشتہ شود تحریر فی التاریخ صلا سنہ مسند الہ

भाषांतर,

वजीर मदारुल महाम शफीखान यांच्या मोहरेचा हुकूम ता. २७ माहे सफर सन ८ जुलूस असा कीं परगणे जळगांव येथील जाहगिरदारांचे गुमास्ते,

देशपांडे व मुकद्दम यांना कळावें कीं परगणे मजकूरची देशमुखी व कांहीं गांवाची मुकद्दमी शुजाअत दस्तगाह सयाजी वल्द परसोजी यांच्याकडे नेमली गेली आहे. त्यांचा गुमास्ता पूर्वीं येथें होता. त्याच्याकडून सरबराई (व्यवस्था) चें काम नीटपणें होईना. म्हणून त्याला काढून टाकून त्यांनीं दुसरा इसम देशमुखी व मुकद्दमीचे कामाकरितां पाठविला आहे. म्हणून तुम्हांस कळावें कीं सयाजी मजकुरांचें जें कांहीं कामकाज त्यांचे देशमुखी व मुकद्दमी संबंधी असेल त्याची जबाबदारी त्यांच्या या नव्या गुमास्त्याकडे लागू झाली आहे. त्यानें आपलें सबराईचें काम उत्तम प्रकारें पार पाडावें व प्रजेस योग्य प्रकारें वागवून त्यांना खुश ठेवावें. या बाबतींत जास्त काय लिहावें. लिहिलें तारीख सदर.

लेखांक १६ वा] [तारीख २६ मे १६६६

نقل بمطابق اصل است

خادم شرع رسول الله
احقرا لبعاد ۱۰۷۶

بمهر معرزا راجه

تصدیق

منصب باسم رستمجی ولد سیاجی بهونسله آنچه که به ارادهٔ بندگی درگاه خلایق پناه دریساق رسیده و امارت و ایالت پناه دلیرخان بعمدهٔ راجهای والا تبار عمدة الملک مرزا راجه اظهار نموده بود که مشارالیه از مدت دریساق خدمتگذار شد بتاریخ سلخ شهر رمضان السبارک سنه ۹ جلوس والا بمضب دوصد پنجاهی ذات و دوصد سوار تجویز نموده بعنایت نیکی که کرده بود از سبب کمقراری تصدیق نگرفته - چون باجمعیت خوب درلشکر ظفر پیکر در جنگ شرزه بیجاپوری وغیره تردد شائیسته بظهور آورده أمید واراست که منصب اومعائینه سرافراز گردد - بناء برآن عمدة الملک منصب سیصدی ذات دوصد سوار از قرار چهار تابه چوتهائی معاف و جاگیر در ملک قدیم تجویز نموده بموجب یادداشت بمهر عمدة الملک تصدیق قلسی شد - واقعه بتاریخ غرهٔ زی حجه سنه ۹ جلوس والا

بضامن سیاجی ولد پرسوجی تمسک از قرار ۷ محرم سنه ۹

شرح فرد بمهر عمدة الملک مرزا راجه آنکه یادداشت حقیقت باسم رستم‌جی ولد سیاجی از آنچه که بارادہ بندگی درگاه خلایق پناه دریساق رسیده و امارت و ایالت پناه دلیرخان بعمدة راجه بهای والا تبار عمدة الملک مرزا [راجه] که مشارالیه از مدت دریساق خدمتگذار شده و بتاریخ سلخ شهر رمضان سنه ۹ جلوس بمنصب دوصد پنجاهی ذات و دوصد سوار تجویز نمود بعنایت نیکیکه کرده بود از سبب کمقراری تصدیق نگرفته چون با جمعیت خوب درلشکر ظفر پیکر درجنگ شرزه بیجاپوری وغیره تردد شایسته بظهور آورده أمید واراست که بمنصب اومعائنه سرافراز گردد بناه بران عمدة الملک به منصب سه صدی ذات و دوصد سوار از قرار چهار ماتهه چوتهائی معاف و جاگیر در ملک قدیم تجویز نموده — واقعه بتاریخ غره فی حجه سنه ۹ جلوس والا — که سه صد ذات از قرار چهار ماته چوتهای معاف شرح دستخط بخشی الملک که لقدیق نویسند—

حلیه

مشارالیه ولد سیاجی ابن پرسوجی بهونسله ساکن دولت آباد گندم گوی فراخ پیشانی کشاده ابرو میانه چشم بلندی ریش و بروت سیاه چیچک روی دوخال کمنائی برعارض — یکخال کمنای گوشه چشم جانب چپ هردوگوش سوراخ نه عس سال که سه صدی ذات از قرار چهار ماتهه چوتهائی معاف

مهر بلت رائی مستوفی مهر بخشی خانخانان مهر بیوتات مهر دیوان

Court, preparation for wav = یساق

مهم — جنگ کی تیاری — دربار

भाषांतर

नकल असल प्रमाणें आहे.

मिर्जा राजे यांच्या मोहरेनिशीं

सनद

अहकरुल इबादत
खादिम दारा रसुल्ला
१०७६

रुस्तुमजी वल्द सयाजी यांच्या नांवें मनसब कीं (इमारत व अयालत पनाह) दिलेरखान जे राजे उमदतुल-मुल्क मिर्झा राजे यांच्या हुद्द्यावर आहेत यांनीं सांगितलें कीं रुस्तुमजी राजे बरेच दिवस त्यांच्या सेवेंत होते

म्हणून तारीख अेक माहे रमजान सन ९ जुलूस रोजीं दोनशें पन्नास स्वतःचे व दोनशें स्वारांची मनसब त्यांना देण्यांत आली. त्यांनीं मोठी कामगिरी केली होती परंतु लगेच सनद देतां आली नाहीं पुढें जेव्हां विजापूरच्या घनघोर युद्धांत मोठ्या सैन्यानिशीं कामगिरी करून आपलें कौशल्य दाखविलें तेव्हां त्यांना स्वतःस सनद देणें प्राप्त झालें. म्हणून उमदतुल–मुल्क यांनीं तीनशें स्वतःचे व दोनशें स्वारांची मनसब व आपल्या जुन्या ठिकाणची जहागीर तेथील चौथाई माफीच्या करारानें बहाल केली. ही सनद उमदतुल–मुल्क यांच्या लेख व मोहरेनिशीं लिहिली गेली. ता० १ माहे जीहज सन ९ जुलूस.

तारीख ७ माहे मोहरम सन ९ या करारास जामीन सयाजी वल्द परसोजी. उमदतुल–मुल्क मिर्झा राजे यांची माहर व शेरा कीं (इमारत व अदालत पनाह) दिलेरखान जे उमदतुल–मुल्क मिर्झा राजे यांच्या हुद्द्यावर आहेत यांनीं सांगितलें कीं रुस्तुमजी राजे बरेच दिवस त्यांच्या सेवेंत होते. म्हणून तारीख अेक माहे रमजान सन ९ जुलूस रोजीं दोनशें पन्नास स्वतःचे व दोनशें स्वारांची मनसब त्यांना देण्यांत आली. त्यांनी मोठी कामगिरी केली होती परंतु लगेच सनद देतां आली नाहीं. पुढें जेव्हां विजापूरच्या घनघोर युद्धांत मोठ्या सैन्यानिशीं कामगिरी करून आपलें कौशल्य दाखविलें तेव्हां त्यांना स्वतःस सनद देणें प्राप्त झालें. म्हणून उमदतुल–मुल्क यांनीं तीनशें स्वतःचे व दोनशें स्वारांची मनसब व आपल्या जुन्या ठिकाणची जहागीर तेथील चौथाई माफीच्या करारानें बहाल केली. ही सनद उमदतुल–मुल्क यांच्या लेख व मोहरेनिशीं लिहिली गेली. ता. १ माहे जीहज सन ९ जुलूस.

हुलिया

सयाजी परसोजी भोंसल्याचा मुलगा राहणार दौलताबाद गव्हाचा रंग, कपाळ पसरट, भोंवया आंखूड, घारे डोळे, दाढी आणि मिश्या लांब, तोंडावर देवीचे व्रण, दोन तीळ आलेले पैकीं अेक डावीकडे, दोन्ही कानांना भोकें वय २१.

तीनशें स्वतःचें चौथाई माफीच्या करारानें

मोहर बसंतराज, मोहर बख्शी खानीखान, मोहर दीवाण,—

लेखांक १७ वा] [तारीख २७ मे १६६६

نقل

پروانه بمهر وزارت پناه مدارالمهام شفیع خان از قرار بتاریخ ۲ شهر ذی الحجه سنه ۹ جلوس انکه گماشته‌های جاگیرداران پرگنه جلگانوں را معلوم بوده باشد که چون رفعت پناه سیاجی دیسموکهه پرگنه مذکور بموجب نوشته جاگیرداران آنجا ترمبک نامی را بدستور سابق برای سرانجام کار دیسموکے گماشته خود کرده فرستاده است باید که کاربار دیسموکهی از دست بیگوند وعبدالخالق پسرکهنڈکا یاکه را بیدخل سازند و نگذ ارند او درکار دیسموکهی بهیچوجه دخل تواند کرد درین باب قودغن تمام لازم دانند باشند ـ

भाषांतर

नक्कल

शफीखान मदारूल-महाम वजीर यांच्या मोहरेची परवाना तारीख २ जिल्हेज सन ९ जुलूस अशी कीं परगणे जळगांवच्या जाहागिरदारांच्या गुमास्ते लोकांना ज्ञात झालेलें असावें कीं रफअत पनाह सयाजी देशमूख परगणे मजकूर यांनीं जहागीरदारांच्या लिहिण्याप्रमाणें पूर्ववत् आपल्या देशमुखी वतनाचें काम पाहण्याकरितां त्रिंबक नांवाचे इसमास आपले गुमास्ते करून पाठविलें आहे म्हणून आपणास जरूर आहे कीं देशमुखी वतनाचें सर्व कामकाज त्याच्या हातून घ्यावें आणि खंडा यारव याचा मुलगा अबदुलखालिक यास कमी करावें. आणि कोणत्याही कारणास्तव त्यास देशमुखीच्या कामांत हात घालूं देऊं नये. या बाबतींत कडक ताकीद समजावी.

मदारूल

लेखांक १८ वा] [तारीख २५ जानेवारी १६६७

زبدةالاقران والاشان رامچندر پنڈیت دیسموکه دهونڈاجی و ایساجی دیشپانڈیان بدانند

قبل ازین برای زمین پیٹه ناندنج تاکید شده بود دریڈولا معرفت غیاث‌خان مهاجن آن جا از نیوار به تحقیق نموده فرد نوشته گرفته شد باید که بموجب آن زمین را علحیده کرده بدهند ـ اگر دفع الوقت خواهند نمود جاگیر سرکار است ده ماتهه‌را حاصل از انهاباز خواست نموده خواهد شد ـ بهتر آنست درانجارفته تردد آبادی نمایند وکسان را و رنبهاجی که در انجا بیجا از رعایاء مزاحم

میشود اورا معقول ساخته فهمانند ذمه شما است درین باب تاکید
تمام دانسته حسب‌المسطور بعمل آرند - تحریر فی التاریخ
نهم رمضان المبارک سنه ۹

مکرر تاکید انکه اگر درین کار تغافل جائیز خواهد نمود باز
گردانید و محصول انجا از شما باز خواست از شمایان نمود خواهد
شد درین باب تاکید تمام دانید -

भाषांतर

जुबदतुल अकरान वालाशान रामचंद्र पंडित देशमुख, धोंडाजी मनसाजी व येसाजी देशपांडे यांना कळावें कीं

या पूर्वी नादनज पेठच्या जमिनी बद्दल ताकीद दिली होती. नंतर तेथील महाजन यांचे कडून चौकशी होऊन जमिनीचें खातें वही तयार झाली आहे तरी त्या फर्दी प्रमाणें जमीन वेगळी वेगळी करून देण्यांत यावी. जर यांत तुम्ही दिरंगाई केली तर त्या गांवचे जहागीरदार सरकार तिथला वसूल तुमच्या कडून मागूं शकतील म्हणून योग्य हें च कीं तुम्हीं स्वतः तेथें जावें तेथें वस्तीची सोय करावी आणि रंभाजी व इतर कोणी जे प्रजेस अयोग्य रीतीनें त्रास देत असतील त्यांना तेथून बेदखल करावें हें सर्व काम तुमच्या जिम्मे आहे. या बावतींत कडक ताकीद समजावी आणि लिहिल्या प्रमाणें घडून यावें. ताा० ९ शाबान सन ९

दुसऱ्यांदा ताकीद देण्यांत येते कीं जर या कामीं तुमच्या कडून दिरंगाई झाली तर तिथचा सारा तुमच्या कडून वसूल करण्यांत येईल. या बावतींत कडक ताकीद समजावी.

लेखांक १९ वा] [ता. ४-११-१६६८

بنظر آمد

بسـ______________________م

عهده باسم رفعت پناه رستم‌جی ولد سیاجی بلیره پرسوجی
نوسرفراز از پرگنه اشتے سرکار احمدنگر صوبه اورنگ‌آباد از تغیر
شیش راو ولد داداجی منصب ابتدای پنجدس خریف بیچائید -

इ. पा. ५

(या खालीं अरबी आंकडे व मजकूर आहे परंतु अरबी टाईप नसल्या-मुळें ते छापतां आले नाहींत. याच मराठी भाषांतरांत तें आंकडे व मजकूर आला आहे.)

تحرير فى التاريخ ۹ شهر جمادى الثانى سنه ۱۱ مطابق سنه ۱۰۷۹ هجرى -

भाषांतर

चिठ्ठी हुद्दा चिठ्ठी रफअत पनाह रुस्तुमजी वल्द सयाजी वल्द परसोजी नवीन नेमले गेलेले यांच्या नांवें कीं परगणे अष्टी सरकार अहमदनगर सुभा औरंगाबादचे शेषराव वल्द दादाजी याच्या ऐवजीं खरीफ हंगामापासून मनसब दिली गेली.

२ लक्ष ७६ हजार २००
यांत वजा ५८ हजार २००
२ लक्ष १८ हजार

तनखाह प्रमाणें		जवायद (वाढ) मशारेन इले	
२ लक्ष १० हजार		८ हजार	
√ मौजे रातजण		√ मौजे अष्टी	
	१ लक्ष ४० हजार		१ लक्ष ९८ हजार २००
पैकीं वजा	२० हजार	पैकीं वजा	६५ हजार
	१ लक्ष २० हजार		१ लक्ष ३३ हजार २००
सायर दाम ३ हजार		पैकीं वजा	३८ हजार २००
			९५ हजार

तारीख ९ माहे जमादिउलसानी सन ११ सन १०७९ हिजरी

वजारत पनाह यकबाल व अजकल दस्तगाह मदारुल महामोन मकरमतखान

चीटी देशमुखानि व देसपाडियानि व मोकदमानो व रायानि परगणे आस्टी सरकार अहमद नगर सुबे अवरंगाबाद सु॥ तिसा सन १०७८

बउहदे[1] बा[2] रुस्तुमजी वा सयाजी नबीरे[3] परसोजी भोसला नवसरफ पुन्हा नेमके गेलेले राज धा परवाना बमोहर अजतगीर पोराराड वा दादाजी घा कमी मनसब हुा[4] पंजसुदस[5] खरीफ पेचीलें[6] २७६२०० वजा ता दरी विला ५८२०० बाकी २१८००० दाम

तनखा २१००००	जयार्द ८०००
मौजे राताजन दाम	मौजे ऑस्ट १९८२००
१४०००० वजा	वजा ता यैवज हुा पा पाडिये
ता २००००	पेडगाड ६५००० बाकी
बाकि दाम १२००००	१३३२०० वजा
सायर दाम १०००	ता ३८२०० बाकी ९५०००

सदरहु प्रमानें घा सनदचिटी व परवाना रुजू होऊन माइलेचे गुमास्ते पासी अमल दीजे हुजुर न कीजे मोर्तब ऽ ऽ ऽ

तरीख ९ माहे जमादिकाखर

रुजू दफतर गणाजीराम व सुदरजी कांगो ता...

रुजू दफतर दिवाणी सन सदर मंगनाथ कानुगो सुबे वराड व दक्षिण व तेलगन ता नैयम ८८८८८८

अवदी परवाना देहाये ता नादणज देह ७ पा कडेवलीत

लेखांक २० वा] [ता. ३ मार्च सन १६५८

شاہ جہان مرید
مرشد قلی خان
۱۰۶۷

اللّٰہ اکبر

دیشمکہان و دیشپانڈیان و مقدمان و رعایا و مزارعان پرگنہ
کرہولیت سرکار احمدنگر صوبہ دکہن بدانند کہ چون مبلغ بیست وسہ

१ ब ओहदे (हुद्द्यावर). २ बा (बइस्मी = च्या नावें). ३ पणतू. ४ हा (इबतदाय = आरंभ). ५ पजसुदस =. ६ पेचील. ७ वाड.

टीप:—वरील कागदांत अस्सल फारसी मध्यें दिलेला सन १०७९ आहे व तो हिजरी आहे. मराठी मजकुरांत सन १०७८ आहे व तो फसली आहे.

۲۳ لک دام از تغر امارت پناه حسام الدین خان از ابتدای فصل
ربیع این مسل حسب الضمن بعهده رفعت پناه شجاعت دستگاه
سیاجی ولد پرسوجی مقرر و مفوض گشته باید که مبلغ مذکور را
بعهده مشارالیه دانسته مالواجب و حقوق دیوانی را از قرار واقع
و راستی جواب گفته چیزی قاصر و منکر نگردانند و از سخن و
صلاح حسابی بیرون نروند - سبیل مومی الیه آنکه در آبادانی و
معموری آن محال نوعی سعی بکار برد که افزونی زراعت و عمارت
گردد - درین باب قدغن تمام دانسته از فرموده تخلف انحراف نورزند -
تحریر فی التاریخ ۸ شهر جمادی الثانی سنه ۳۲ جلوس -

भाषांतर

मुरशीद कुलीखान
[१]मुरीद शाहजहान
१०६७

परगणें कडेवळित सरकार अहमदनगर सुभे दक्षिण येथील देशमुख, देशपांडे, मुकद्दम, सर्व लोक व शेतकरी यांना कळावें कीं इमारत पनाह हशामुद्दीनखान यांचे सरकारांतून तीवीस लक्ष दाम ज्याचा तपसील खालीं दिला आहे. रफअत पनाह सयाजी वल्द परसोजी यांचेकडे नेमण्यांत आला आहे. तरी या रकमेचा हक्क वरील इसमाचा समजून योग्य तो हक्क व दीवाणीचे हक्क यांचे जिम्मेस द्यावें. व यांत कोणत्याही प्रकारचा अडथळा करूं नये. व त्यांच्या योग्य सल्ल्याच्या विरुद्ध जाऊं नये. याला अट अशी कीं त्यांनीं प्रजेच्या सुखाकरितां व वस्तीच्या सोयीकरितां असे प्रयत्न करावेत कीं शेती व वस्तीची भरभराट झाली पाहिजे. या बाबतींत कडक ताकीद समजून हुकुमाविरुद्ध जाऊं नये. तारीख आठ ८ माहे जमादिलसानी सन ३२ जुलूस.

१ मुरीद = शिष्य.

लेखांक २१ वा] [ता. १ सप्टेंबर १६६८

نقل

پروانہ بمہر امارت و ایالت پناہ نواب داودخان از قرار بتاریخ ۲ ربیع الثانی سنہ ۱۱ جلوس آنکہ امانت و عزت آثارخاجہ بپرداس را انہا آنکہ چون تہور دستگاہ سیاجی نگاشتہ بود کہ گماشتہ موہی الیہ ترمبک نامی بر عہدہ دیسموکہی پرگنہ جلگانوں قیام دارد و کلمہ دربارہ حضمانہ او بعاملان پرگنہ مذکور نگارش رود لہذا قلمی میگردد کہ در آخر حسابی حضمانہ گماشتہ مشارالیہ ملیمودہ باشید زیادہ چہ نوشتہ شود ـ تحریر فی تاریخ صلا سنہ ۱۱

[husbanding = حضمانہ]

भाषांतर

नक्कल

इमारत व अयालत पनाह नव्वाब दाऊदखान याच्या मोहरीची सनद, ता॰ ४ रब्बीउलसानी सन ११ जुलूस, अशी कीं ज्या अर्थी तहव्वूर दस्तगाह (शूरवीर) सयाजी राजे यांनीं लिहिलें आहे कीं त्यांचे गुमास्ते त्रिंबक यास त्यांनीं परगणे जळगांवच्या देशमुखी वतनाकरितां गुमास्ते नेमिलें आहे आणि ज्या अर्थी परगणे मजकूरच्या सरकारी अधिकाऱ्यांनीं याबद्दल आपली संमति लेखी कळविली आहे त्या अर्थी कळविलें जातें कीं वर निर्दिष्ट केलेल्या गुमास्त्याची संमति निकाली हिशोबाचे वेळीं घेत जावी. यापेक्षां जास्त काय लिहावें. लिखित तारीख मजकूर सन ११

लेखांक २२ वा] [ता. २६ माहे आक्टोबर १६६८

پادشاہ غاز
اورنگزیب
عالمگیر مکرمت
خان بندہ

چون حسب الامر والاقدر جلیل الشان ـ مبلغ دو لک و دہ ہزار دام از پرگنہ اشتی سرکار احمدنگر صوبہ شاہ اورنگ آباد ابدنیساد تغیر شیش راؤ ولد داداجی آدایگی منصب از خریف بیچائیل در باقی نیامدہ از پنجدس خریف مذکور حسب الضمن تہر

و حوالہ رفعت و تہور دستگاہ رستم‌جی ولد سیاجی نبیرہ پرسوجی مقرر و مفوض گشتہ می باید کہ دیسموکہان و دیسپانڈیان و مقدمان و رعایا و مزارعان محال مبلغ مذکور مشارالیہ را عہدہ‌دار دانستہ مالواجب و حقق دیوانی آنرا از قرار واقعی و راستی جواب گفتہ... ناصر و منکرنگر دانند - و از سخن و صلاح (حسابی) موصن الیہ بیرون نروند - سبیل گماشتہ عہدہ‌دار آن کہ رعایا و برایا را از حسن سلوک خود راضی و شاکر نگاہ داشتہ - نوعی تردد و ملامت نگار نشود - کہ روز بروز افزدونی آبادانی و کبرت زراعت و عمارت گردد در این باب تاکید تمام لازم دانند - تحریر فی ا تاریخ ۲۹ شہر جمادی‌الاول سنہ یازدہ جلوس والا - سیر ضمن نوسیند -

مصدرہ شرع ضمن از پرگنہ اشٹی سرکار احمدنگر صوبہ شاہ اورنگ‌آباد ابد بنیاد - از تغیر شیش‌راؤ ولد داداجی نیاز کہ منصب از خریف پنجی‌سل در نام باقی امدہ من ابتدای پنجدس خریف مذکور بعہدہ و حوالہ رفعت و تہور دستگاہ رستم‌جی ولد سیاجی بنبیرہ پرسوجی مقرر گشتہ -

(या खालीं असलेले आंकडे आरबी टाईप नसल्यामुळें छापले नाहींत)

شرح مچلکہ نیز تاریخ ضمن سنہ ۱۱ جلوس والا انکہ منکہ راجو پنڈیت وکیل رستم‌جی ولد سیاجی ام چون از پرگنہ اشٹی سرکار احمدنگر صوبہ اورنگ‌آباد از تغیر شیش راؤ بجاگیر مشارالیہ مقرر شدہ آنرا برضاورغبت خود قبول نمودہ گرفتہ کہ محال مذکور را آبادان و معمورہ نگاہ دارم و اگر حیاناً مطابق تنخواہ و محال مذکور کمتر برآید برای تغیر تبدیلی التماس نکنم - این چند کلمہ بطریق سند نوشتہ حاشیہ شد کہ فی‌الی‌ل صحت باشد - تحریر فی التاریخ صدر - شرح دستخط مدارالسہامی آنکہ نظر شد -

भाषांतर

श्री

बालाकदर जलील खान (ज्यांची योग्यता महान आहे) यांच्या हुकुमावरून

मुकरमित खान
सेवक औरंगजेब बादशहा
आलमगीर गाझी

परगणे अष्टी सरकार अहमदनगर सुभा औरंगाबादचे दोन लक्ष दहा हजार रुपये जे शेषराव वल्द दादाजी यांच्या मनसबींतून येणें होते व जे

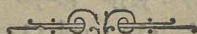
आतां त्यांच्या ऐवजीं खरीफ - पिकापासून खालीं दिलेल्या हिशेबाप्रमाणें परसोजीचे नातू रुस्तुमजी वल्द सयाजी राजे यांच्याकडे नेमले गेले आहेत व ताब्यांत दिले गेले म्हणून प्रांत मजकुराचे देशमूख व देशपांडे व मुकद्दम व शेतकरी व सर्व लोक यांना कळावें कीं वरील रक्कम रुस्तुमजींची समजावी व दिवाणी हक्काची सर्व अंमलबजावणी व त्याचा भरणा त्यांचेकडे देणें रास्त समजावा व त्यांना त्या बद्दलचे सर्व जबाब द्यावेत. त्यांच्या हुकुमाची अवहेलना करूं नये. व ते जी योग्य सल्ला देतील त्या विरुद्ध जाऊं नये. यांच्या गुमास्त्याचें कर्तव्य आहे कीं प्रजेला राजी ठेवून ते आपलें शुभ चिंतितील असें रहावें. कोणत्याही प्रकारें त्यांना प्रक्षोभित करूं नये. त्यांची शेतींत, वस्तींत व इमारतींत वृद्धि होत जावी. या बाबतींत ताकीद कडक समजावी तारीख २९ माहे जमादिलावुल सन ११ जुलूस.

शेरा असा कीं परगणे अष्टी सरकार अहमदनगर सुभा औरंगाबादची मनसब शेषराव वल्द दादाजी यांच्या ऐवजीं खरीप - पिकाच्या आरंभापासून रफअत व तहव्वूर दस्तगाह रुस्तुमजी वल्द सयाजी वल्द परसोजी यांचेकडे नेमण्यांत आली.

तारीख व माहे मजकूर सन ११ जुलूस	२७६२०० रुपये
शेरा	५८२०० रुपये कमी
मी राजू पंडित रुस्तुमजी वल्द सयाजी	२१८००० रुपये
यांचा वकील आहें ज्या अर्थी परगणे अष्टी	८००० रुपये वसूल
सरकार अहमदनगर सुभा औरंगाबाद	२१००००

शेषराव वल्द दादाजी यांच्या ऐवजीं रुस्तुमजीकडे जहागीर देण्यांत आला आहे त्या अर्थीं मी त्याचा स्वीकार स्वखुशीनें व इच्छेनें केला आहे. व मी कबूली देतों, कीं महाल मजकूरच्या भरभराटीची काळजी पूर्णपणें घेईन. जर कदाचित् वसूल कमी आला व तनख्यांत फरक पडला तरी कमी पडणाऱ्या रकमेची मागणी करणार नाहीं. हा करार पक्का समजावा म्हणून ही कबुली लिहून दिली आहे. तारीख सदर.

मदारुलमहाम (पंतप्रधान) यांची सही कीं करारनामा पाहिला.

लेखांक २३ वा] الى [ता. ११ नोव्हेंबर १६६८

نقل

نشان عالیشان از قرار بتاریخ شانزدهم شهر جمادی الثانی

سنه ۱۱ جلوس میمنت مانوس معلی انکه درین زمان فرخنده

آودان بوساطت متصدیان حضور فایض النور درباب شریعتمآب
محمد رضا قاضی پرگنه چهارکوندی بعرض عالی رسید که مشارالیه
بموجب نوشته مرزا راجه جیسنگ متوفی و جاگیردار دیگر مبلغ
نیوم روپیه یومیه و دو چاور زمین بگز ... از پرگنه مذکور بشرط
خدمت قضا در وجه مدد معاش مقرر دارد و قابض و متصرف
است - از فیوضات تامه والا اُمیدوار است که خدمت قضای پرگنه
رای سین و پرگنه پیهرگانون و کره نسونه که نفیک پرگنه خرقوم واقع شده
بانیز راه اِضافه بشرط خدمت آن محال با و عطا شود - امر رفیع
القدر صادرمی گردد که اراضی و یومیه مذبوره بشرط خدمت قضای
پرگنات مسطور از محل قدیم بدستور سابق حسب الضمین بدومی
الیه مرحمت فرمودیم باید که متصدیان مهمات و جاگیرداران و
کروریان و عمال حال و استقبال آن جایومیه وا راضی مسطور را
بتصرف او وا گذارند و هیچ و جهه من الوجوه تغییر و تبدیل برآن
راه نداده نمیز جمیع تکالیف دیوانی و عوارضات سلطان مثل
قتلغه و پیشکش و جریبانه و مهرانه و محصلانه و ضابطانه و داروغکانه
و پیکار و تکارو ره نمیی وصد گوئی و قانون گوی تمصدمی و تکرار
زراعت و ضبت هرساله معاف و مرفوع القلم دانند که حاصلات آن را
فصل بفصل و سال بسال صرف ماعیتاج خود گرفته بد عای دولت
و اقبال ابدی الاتصال درشته خدمتی قضای آن پرگنات را متمشی
می ساخته باشد و دراستمرار و استقرار امر لازم الابتاع کوشیده راین
باب نیز مرقبه سند پروانچه مجدد نطلبند - ورز فرموده عالی
عدول نورزند - وسالات گرام مشایخ عظام وجمهور سکنه و عموم
متوطنه آن جا مشارالیه را قاضی مزبور - انکه در قطع و فصل قضا یا
معاملات و رفع و دفع دوعاوی دخصومات و کتابت صلوک الوبے بلا و
بے من هذا الا مثال مساعی جمیله و از هتج قدیم تربیعت عزو
طریق مستقو ملت بضامتعاً عزارنگردد درآن تاکید بلیغ * نقل
مطابق اصل است -

و کتابت سلوک مجلات و تحریص و ترغیب مردم بطاعات و
عبادات و تنقیدا حکلم شرعیه تزویز امور دینیه و تادیب اصحاب
جمهور و مسکات و بهی منکرات و منع شبهیات و تعین عیدیت و
جمعته و عقود آنکه مع الوبے

शिक्का
लागत नाहीं

भाषांतर

नक्कल

शिक्का मोहर तारीख १६ माहे जमादिअलसानी सन ११ जुलूसचा हुकूम असा कीं महंमद रजा काजी परगणे चांभार गोंदी यांनीं मोठे मोठे हुद्देदारांना व उदार अधिकाऱ्यांना विनंति केली व म्हणून परलोकवासी मिर्जा राजा चैनसुख जहागीरदार यांनीं अर्धा रुपया रोजीं वेतन व दोन चाहुर एकर जमीन काजी खिदमतीचा मोबदला त्यांच्या उदरनिर्वाहाकरितां काजींना दिला व तसा तो अद्याप मिळत आहे. आतां त्यांची आशा विनंति ही आहे कीं, परगणे रायसेन, पेडगांव व कडे ... हे परगणे नमूद केले आहेत ते काजी वतनाच्या चाकरी बद्दल देण्यांत यावे. रफीउल-कदर (ज्यांची योग्यता मोठी आहे) यांचा हुकूम असा आहे कीं जमीन व रोजमुशारा तफशीलांत दिल्याप्रमाणें जुन्या प्रांतांतून पूर्वीं प्रमाणें वरील इसमांस देण्यांत यावा. म्हणून विद्यमान सरकारी अधिकारी, जहागीरदार व पुढें येणारे अधिकारी यांनीं सदरील शेती व रोज-मुशारा त्यांना देत जावा आणि कोणत्याही कारणानें त्यांत फेरबदल करूं नये. तसेंच सर्व दिवाणी कर व इतर बादशाही कर उदाहरणार्थ पगडी कर, नजराणा कर, मोहर कर, कानू कर, दारोगा कर, शिकार कर, मुकद्दमी कर, शेतीची तकरार व जबती (यासंबंधीं कर) दरवर्षीं माफ व रद्द समजावे. व त्यांच्या उत्पन्नाचा वर्षानुवर्षें उपभोग घेत जावा. त्यांनीं राज्याचें शुभ चिंतावें व त्यास दीर्घायुष्य मागावें. आपली काजी-वतनाची चाकरी मनःपूर्वक करावी. या बाबतींत त्यांच्या कडून सनद अथवा हुकूम नव्यानें मागूं नये आणि सरकारी हुकूम अमान्य करूं नये.

तेथील सर्व सवाल करणारे (भिक्षुक) शेख लोक, सर्व वतनदार, सुखवस्तू यांनीं वरील इसमास त्या प्रांतांचे कायम काजी समजावें व धार्मिक बाबींत त्यांचा निर्णय व त्यांची सक्ती अखेरची (निर्णायक) समजावी. या बाबतींत कडक ताकीद समजावी. नक्कल अस्सलप्रमाणें आहे.

लेखांक २४ वा] [ता. २३ माहे फेब्रुवारी १६७०

داخل حضور بتاریخ ۱۸ رمضان سنه ۱۳ نموده شد

بادشاه غازی
اورنگ‌زیب عالم‌گیر
۱۰۷۱
محمد مکرمت
خان بنده

نقل بدفتر موازنه رسید

نقل گرفته بدفتر خالصه

چون حسب الامر والاقدر خدمت فوجداری پرگنه بالاپور سرکار نرناله صوبه برار حسب الضمن از تغیر سنبها مقهور به جلادت و تهور دستگاه سیاجی ولد پرسوجی مقرر گشته باید که دیسموکان و دیسپانڈیان و مقدمان و رعایا و مزارعان و جمهور سکنه و عموم متوطنه محال مذکور مشارالیه را فوجدار آنجا دانسته انچه لازم و متعلقه این اموراست بسومی الیه رجوع نمایند و شکر درگایت او را درباره خود موثر شناسند - طریقه فوجدار مذکور آنکه درقلع و قمع مفسدان و تنبیه و تادیب متمردان آن چنان کو شد که مترددین و مسافرین از آسیب آنها مطمئین خاطر بوده - آمد و شد می نموده باشد - و اثری از مفسدان در این سرزمین نماند - درین باب تاکید لازم دانسته حسب المسطور مقرر شناسند -

تحریر فی التاریخ یازدهم شهر رمضان المبارک سنه دوازده ویکم جلوس سمینت مانوس ضمن نویسد

مصدره شرح ضمن - خدمت فوجداری پرگنه بالاپور سرکار نرناله صوبه برار چایان گهات حسب الامر والاقدر جلیل شان از تغیر سنبهاجی مقهور به تهور دستگاه سیاجی ولد پرسوجی مقرر شد -

شرح بدستخط وزارت و اقبال پناه مدارالمهامی برتعهد نامه آنکه بنظر در آمد - شرح تعهد نامه از قرار بتاریخ دهم شهر رمضان المبارک سنه ۱۳ جلوس والا آنکه عرض ازین نوشته که منکه سیاجی ولد پرسوجی ام - چون حسب الامر جلیل القدر خدمت فوجداری پرگنه بالاپور صوبه برار از تغیر مقهور سنبهاجی مقرر گشته بناء بر آن اقرارمی نمایم که در بندوبست و ضبط و ربط درحد حدود فوجداری خود چنان نمایم که مترددین و مسافر بفراغ خاطر آمد و رفت نماید - خدا نخواسته باشد اگر دزدی واقع شود درداین بهم

رسانیده مال و متاع بمال خاوند برسانم - والا از عهده آن جواب گویم - این چند حکم بطریق سند تعین داده شد که ثالی الحال حجت باشد -

شرح دستک بمهر بخشی الملک غیاث‌الدین خان از قرار بتاریخ ۱۷ رمضان سنه ۱۳ مبارک آنکه مشارالیه بدست ؟ دارد - آنکه دستک باسم شجاعت دستگاه سیاجی ولد پرسوجی آنکه چون حسب‌الامر خدمت فوجداری پرگنه بالاپور سرکار نرناله صوبه برار از تغیر سنبهاجی مقهور با شجاعت دستگاه مذکور مقرر گشته باید که بمجرد وصول دستک خدمت فوجداری پرگنه مذکور بعهده خود دانسته از بندوبست و ضبط ربط محال متعلقه فوجداری خود بواقعی خبردار باشد - که بیچ فتوری در آن سر زمین راه نیابد در این باب تاکید دانند - تحریر آن دفتر مدارالمهامی تعهور نامه گرفته پروانه بدهند -

پانصدی ذات صمار

भाषांतर

महमद मुलझमित
खान बंदा औरंगजेब
बादशहा आलमगीर गाझी

ज्या अर्थी सरकारी हुकुमान्वयें परगणे बाळापुर सरकार नरनाळें सुभा वऱ्हाड येथील फौजदारीचा हुद्दा मय्यत संभाजी याच्या ऐवजीं जलादत व तहव्वूर दस्तगाह सयाजी वल्द परसोजी यांचेकडे नेमला आहे त्या अर्थीं वरील प्रांताच्या सर्व देशमूख, देशपांडे, मुकद्दम आणि सर्व लोक तसेंच तेथील वतनदार व इतर प्रजागण यांना कळावें कीं सयाजी वल्द परसोजी यांना तेथील फौजदार समजावें व फौजदार या नात्यानें त्याचेकडे जीं कांहीं त्यांचीं कामें असतील तीं त्यांचेकडून करून घ्यावींत व त्यांचें जें हित तेंच आपलें हित असें समजावें. फौजदाराचें काम असें आहे कीं किल्ले आणि खिंडींत राहणाऱ्या फंसवे लोकांच्या शासनांचे व नाशांचे अव्याहत असे प्रयत्न करावे कीं ज्यामुळें धार्मिक व प्रवासी लोकांना त्यांच्या पासून मुळींच भीति न राहतां त्यांचें जाणें येणें बिनधोक होत राहील व या प्रांतांत असले लुटारू लोक नसावे. या बाबतींत कडक ताकीद समजणें व हुकुमाप्रमाणें घडवून आणणें. ता. ११ माहे रमजान सन १३ जुलूस

शेरा:—

परगणे बाळापुर सरकार नरनाळें सुभा वऱ्हाड घाट पायथा येथील फौजदारी, वालाकदर जलीलुल-शान यांच्या हुकुमान्वयें, मय्यत संभाजी ऐवजीं, तहव्वूर दस्तगाह सयाजी वल्द परसोजी यांचेकडे नेमण्यांत आली आहे.

करारनाम्यावर मदारुल-महाम यांची सही व शेरा कीं, करारनामा पाहिला. ता १० माहे रमजान सन १३ जुलूस या दिवशीं अर्ज केला कीं मी सयाजी वल्द परसोजी आहें. जलीलुलकदर यांच्या हुकमाप्रमाणें परगणे बाळापूर येथील फौजदारी मय्यत संभाजी याच्या ऐवजीं मला देण्यांत आली आहे. म्हणून मी करार करितों कीं, माझ्या फौजदारीच्या हद्दींतील सर्व प्रकारचा बंदोबस्त अशा प्रकारें ठेवीन कीं ज्या योगें प्रवाशांना आणि धार्मिक माणसांना प्रवास करण्यास धोका वाटणार नाहीं. जर कांहीं कारणामुळें (ईश्वर न करो) कोणाची चोरी झाली तर चोरांना पकडून त्यांनीं चोरलेला माल व मत्ता त्याच्या स्वाधीन करीन. असें न केल्यास त्याला जबाबदार मी राहीन. ही कबूली लिहून दिली या करितां कीं या बाबतींत पुढें तकरार राहूं नये.

म/८५५

बख्शी-उल-मुल्क इनायत-अदीनखान यांची सही, शेरा व मोहर तारीख १७ रमजान सन १३ या प्रमाणें करण्यांत येतो कीं शुजाअत दस्तगाह सयाजी वल्द परसोजी यांनीं करार असा केला आहे कीं परगणे बाळापूर सरकार नरनाळा सुभा वऱ्हाडची फौजदारी मय्यत संभाजी यांच्या ऐवजीं सयाजी वल्द परसोजी यांना देण्यांत आली आहे. त्यांनीं हा हुकूम मिळतांच परगणे मजकूरची फौजदारी आपल्याकडे आली असें समजून प्रांतांतील फौजदारी बंदोबस्त पूर्ण खबरदारीनें करावा. त्या बाजूस कोणत्याही प्रकारचा दंगा न व्हावा. या बाबतींत कडक ताकीद समजावी. यांच्याकडून करारनामा घेऊन मदारुल-महाम (मुख्य प्रधाना) च्या दफ़तराचा परवाना घ्यावा.

—:०:—

लेखांक २५ वा] [ता. २५ माहे जानेवारी सन १६७०

هوالعزيز

رفعت و معالی پناه شجاعت وعوالی دستگاه بسالت و مرتب
سیاجی در حفظ و خیرائیت ایزدی بوده سلامت باشند *

بعد از مخفی نماند که از نوشته رفعت پناه آقا محمد موجن
ظاهر شد که آن رفعت پناه وقتی که مردم غنیم لئیم بنزدیکی

بالاپور رسیدند پیشهٔ جلادت و پناهگیری را پیش نهادهمت خود ساختہ رفع فساد آن مقهوران از بالاپور نمودید و غنیمت چندی را براه گم انگونہ فرستادید کہ خاطر عامل آن جا مطمئین باشد - این معنی بسیار پسندیده و مستحسن افتاد واجب انکہ در آن چہ اسپ لشکر و رعایاے بالاپور و آنگونہ بر تر سعی نمایند - انشاءللہ تعالی بعد رفع فساد نتیجہ نیکو خدمتی عاید حال شما خواهد شد - زیاده چہ نویشتہ ۱۱ شعبان سنہ ۱۳

پروانچہ نواب مدارالمهامی شفیع خان بتاریخ شانزدهم شعبان سنہ ۱۳ مصحوب کن رفعت پناه آقا محمد موجن رسید -

भाषांतर

हुवल अजीज

रफअत सुआनी पनाह, शुजाअत व दावानी दस्तगाह, बसालात व मरतबत (खिताब आहेत) सयाजी यांच्यावर ईश्वराची कृपादृष्टि असो

आपणास कळावें कीं रफअतपनाह आका महंमद मूची यांनीं लिहून कळविलें कीं जेव्हां बाळापूर जवळ शत्रूचें सैन्य आलें होतें तेव्हां आपण आपल्या शौर्यानें आपलें सैन्य त्यांच्या नाशाकरितां हिंमतीनें लढविलें व त्यांनींच लोकांचा नाश केला. यांच्यापैकीं कांहींना परगण्याच्या इतके दूर घालवून दिलें कीं त्यामुळें तेथील सरकारी अधिकारी निश्चिंत झाले. आपलें हें काम अतिशय प्रशंसनीय झालें आहे. तरी आपण बाळापूरचे बाजूस पायदळ व घोडे यापेक्षां जास्त तयारींत ठेवावे हें योग्य आहे. ईश्वरी इच्छेनें आपल्या या स्तुत्य कामगिरीबद्दल बंडाचा मोड होतांच पारितोषक दिलें जाईल. जास्त काय लिहावें तारीख ११ शाबान सन १३ जुलूस.

नवाब शफीखान मदारुलमहाम यांचा हुकूम ता। १६ शाबान सन १३ चा रफअतपनाह आका महमद मूची यांच्या हरकाऱ्या बरोबर पावला

लेखांक २६ वा] [ता. १३ सप्टेंबर सन १६७१

هوالغنی

رفعت وشجاعت پناه تهور و جلادت دستگاه سنبهاجی محفوظ باشند

چون عزت اشاره بانچہ ظاهر نمود کہ مبلغی باقی بابت سنہ ۱۰۸۱ از حصہ خالصہ شود مقدم رعایائی پرگنہ اشتی کہ درنیوار بجاگیر سرکار درگاه تعین گرفتہ لازم الادا است و آنها در ادای

دفع الوقتی مینمایند لهذا تعین میشود کہ بعد وصول این نوشتہ وجہہ باقی حسابی در تحصیل نسودہ همراہ کسان خود با حتیاط تمام عرابہ حاضرہ اورنگ‌آباد ارسال دارند و کاغذ جمع و خرچ و طومار جسعبندی پیشکاشت غیم لئیم بابت سنہ ۱۰۷۹ – ۱۰۸۰ ... ... از پرگنہ جاگیر و کرہولیت وغیرہ متعلقہ امیدی خود برآورد درست ساختہ ارسال دارند درین باب تاکید نوشتہ شود – ۱۹ جمادی الاول سنہ ۱۴ جلوس

भाषांतर

(हुवल गनी)

ईश्वर सर्व समर्थ आहे

रफअत व शुजाअत पनाह तहव्वूर व जलादत दरगाह पनाह संभाजी यांचें कुशल असो.

आपण असें कळविलें कीं सन १०८१ सालची बाकी ज्या अर्थी खालसा भागांतली आहे व परगणे अष्टीची सर्व जनता सरकारी जहागिरींत येत आहे त्या अर्थी ही बाकी वसूल येणें होत आहे. व ते ही रक्कम देण्यास दिरंगाई करीत आहेत. म्हणून कळावें कीं हें पत्र पावल्यानंतर वसूल बाकीचे हिशेब हस्तगत करून बाकी (रक्कम) आपल्या माणसाबरोबर भरव लोकांच्या बंदोबस्तांत औरंगाबादच्या खजीन्यांत पाठवावी. आणि जमाखर्चाचे कागद आणि जमाबंदीचे हिशेब बाबत १०७९ व १०८० परगणे जहागीर कडेवळीत वगैरे व आपल्या अमीनीच्या (अधिकाराच्या) प्रांताची पेशकश[1] पाठवावी. या बाबतींत कडक ताकीद समजावी.

ता. १९ जमादि उल अव्वल सन १४ जुलूस.

लेखांक २७ वा] [१४-२-१६७२

اللّٰہ غنی

عطوفت علوی پناہ ملازم جیون‌خان جیو در پناہ بعافیت باشند – بعد از طی تکلیفات رسمی کہ شیوہ سجان صمیم الصداقت است مشہود ضمیر صداقت تصویر گذاشتہ می آید کہ مدت گذشتہ کہ احوال خیریت خود از حقیقتہ کار و مرفع الخیریت مرقوم خامہ خیریت شمامی نہ شدہ این معنی بہ تعجب آمدہ خصوصاً طریقہ

१ टीप : पेशकश:— नजराणा किंवा खंडणी. फा. म. को. पृ. १४०

و دادو رابطه و اتحاد را محو شناخته از نامه و پیغام هم مستثنی فرمودند خد ایتعالی دیرگاه سلامت در از توقع انست که تا حصول ملازمین از حصه کتابت ما وارد باشند و انگه ملازم خود و میان شیخ فاضل جیو فیصد و بعد گشته بروزینه جاگیر و خواب عرضه داشت بحصول در روزه بفرستند چراکه فصل خریف از دست رفته و میرود - بعد از آن معلوم می شود که باخرسال موزان را جتم داغ اسپان در دو سه روز ٠ بفرستند - بداغ رسانیدند و آن ملاجی آنچه مطالب ضروری را انجام داده تشریف بیارند چراکه این جانب برترشما بیفروع شد ایترا عزیز اعزاز نود نموده مر براه فرمایند - و رهین منت این نیازمند دانید - زیاده چه عرض نمانید -

از خیرخواه قدیمی رامجی عرض بندگی خواهند - واظهار شده است بتاریخ بیست و چهارم سوال سنه ۲۵ در قصبه جام کهیر رسیده از ناهمواره‌گی بخت خلف خواجه اقبال پناه میان ملاجان جیو بتاریخ صدر از قضای ربانی فوت شده تا روز تحریر که بیست و پنجم باشد از خانه نه ستاده انو و انچه فرمودند نگارش یافتم - یقین که آن صاحب سرانجام تواندداد - و خدمت صاحب مهربان فره‌ز ..... میانصاحب جیو سمیه المتعالی عرض بندگی فراوان رساند و بمیان شیخ فاضل جیو نیز ... زیاده چه عرض کانید -

The eigtth of = آبان　　Visitor = زوار
the Persian year.　　a kind of blauket = حرط
(Sun-stroke)　　mode of qout's hair

भाषांतर

परममित्र जीवनखान यांचें कुशल असो

मित्रत्वाचे नात्यानें सन्मान-पूर्वक कळविण्यांत येतें कीं बरेच दिवस झाले तरी आपले कडील कांहींच बातमी व आपले क्षेम कुशल कळलें नाहीं. जर आपणामध्यें एवढी मैत्री आहे तर खरोखरच याचें फार आश्चर्य वाटतें. तरी परस्परांतील प्रेमभाव ध्यानांत ठेवून पत्र व बातमी देण्यांत कसर करूं नये. ईश्वरा जवळ प्रार्थना अशी आहे कीं जों पर्यंत आम्ही आपल्या सेवेंत आहोंत तों पर्यंत पत्रव्यवहार सतत चालू रहावा. आतां आपण आपले नोकर व मियां शेख फाजिलजी यांना आपल्या जागिरीकडे पाठवावें. कारण कीं खरीपाचें पीक आतां हातचें जात आहे. या शिवाय दोन तीन दिवसांत आणखी माणसें व घोडेस्वार पाठवावेत. खुणा केलेलीं घोडीं पाठवावींत आणि मुल्लाजींना जें कांहीं पाहिजे असेल तें पाठवून द्यावें व अशाच प्रकारें या सेवकास उपकृत करावें.

आपल्यांत असलेल्या जुन्या प्रेमसंबंधी रामाजीचा पुन्हा नमस्कार. कळविण्यांत येतें कीं मी तारीख २४ शव्वाल सन १५ रोजीं कांहीं कामा निमित्त जामखेडें येथें गेलों. तेथें श्रीमान मियया मुल्ला खान हे उन्हाच्या विकारानें मृत्यु पावले. दुसरे दिवशीं म्हणजे तारीख २५ ला ते पूर्वीच मृत्यु पावल्यामुळें त्यांनीं जें कांहीं सांगितलें तें काम आपण पूर्ण कराल अशी आशा आहे. साहेब मैहरबान ... मियया साहेब यांचे सेवेशीं नमस्कार. ज्यास्त काय लिहावें.

लेखांक २८ वा] [ता. २८ जुलै १६७२

بادشاه عالمگیر

گماشتهٔ های جاگیرداران و فوجداران پرگنهٔ کردولت بدانند چون درنیوار رامانجی آمده استغاثه نمود که مبلغ یکهزار ایکصد و پنجاه روپیه یکاجی و سیوا متصدیان موضع کوریگانوں از مال اراضی متصرف شده اند درادای آن دفع الوقت مینمایند ـ باید که تجویز این مقدمه وا رسیده بد تقریر و قوع و صدق وا نموده از حسابی اراضی از مدیونان بد بهانند که بحق خود رسیده درباره ازین جتم مشتعالی نشود ـ درین باب تاکید بدانند ـ ۱۳ ربیع الثانی سنه ۱۵ جلوس ـ

भाषांतर

बादशाह आलमगीर

परगणे कडेवळितचे फौजदार व जहागीरदाराचे गुमास्त्यांना कळावें कीं या प्रकरणीं रामाजीनें येऊन तक्रार केली कीं रुपये एक हजार एक शे पन्नास मौजे कोरेगांवचा अंमलदार (पेशकार) येकाजी व सीवा यांनीं खर्च केले आहेत व आतां त्यांच्या फेडींत ते वेळ लावीत आहेत. म्हणून कळावें कीं या प्रकरणाची चौकशी करून खरी गोष्ट काय असेल त्याची माहिती करून घेऊन सदरची रक्कम वरील इसमांच्या शेतीच्या उत्पन्नांतून वसूल करून द्यावी. म्हणजे रामाजीस रक्कम मिळून त्याला तकरारीस जागा राहणार नाहीं. या बाबतींत कडक ताकीद समजावी. ता. १३ रबीऊलसानी सन १५ जुलूस

लेखांक २९ वा] [ता. २८ माहे आक्टोबर सन १६७२

هوالمنّان

تهور و جلالت دستگاه سیاجی محفوظ باشند

خطی که دریکوار ارسال داشته بودند بمطالعه در آمد - تنبیه
و تادیب نمودن مقهوران و فیم والعاقبته مستحسن افتاد - یقین
که در مراسیم جانفشانی و نیکو بندگی خود را معاف نخواهند داشت -
و در باب جمعیت وغیره عمدة الملک بهادرخان بنویسید ایشان
سربراهی خواهند نمود - ۱۶ رجب سنه ۱۰۸۲ قلمی شد -
معتبرداشته

भाषांतर

हुवल मन्नान

तहव्वूर व जलादत दस्तगाह सयाजी यांचें कुशल असो.

आपण जें पत्र पाठविलें तें वाचण्यांत आलें. बंडखोरांचें पारिपत्य व त्यांना मार दिल्याची हकीकत कळविल्याबद्दल फारच आभारी आहोंत. आपण विश्वास ठेवावा कीं आपण आपल्या प्रयत्नांत व प्रामाणिक सेवेंत कांहींच कसूर करीत नाहीं. लष्कर वगैरेंच्या बाबतींत उमदतुलमुल्क बहादुरखान यांना लिहावें. ते आपली योग्य सरबराई करतील. ता. १६ रज्जब सन १०८२

खात्री करून घेतली (तपासलें गेलें)

लेखांक ३० वा] [ता. ११ डिसेंबर सन १६७२

بتاریخ ۱۳ رمضان المبارک سنه ۱۵ جلوس
نقل بدفتر عمدة الملک رسید

...۱۰۷ عالمگیر
بوکرجه بادشاه
خان بهادر

هوالغنی

بادشاه عالمگیر غازی
بنده اورنگزیب
محمد عسکری ۱۰۸۲

چون حسب التجویز نواب مستطاب معلی القاب ممالک مدار الملک مبلغ نه لک و نود هزار دام از پرگنه جامکهیره سرکار احمدنگر من مضافات صوبه اورنگ آباد خجسته بنیاد از تغیر عبدالرسول وغیره بموجب مفصله ضمن من ابتدائے فصل خریف سیچقان سیئل بعهده تهور اثار سیاجی ولد پرسوجی بهونسله مقرر گشته باید که دیسموکهان و دیشپانڈیان و مقدمان و رعایا و مزارعان محال مذکور مشارالیه را عهده دار مبلغ مسطور دانسته مالواجب و حقوق دیوانی را از قرار واقع و راستی جواب میگفته باشند و از سخن وصلاح صوا بدید حسابی بیرون نروند - طریقه گماشته عهده دار مذکور آنکه رعایا و برایا را از حسن سلوک خود راضی و شاکر داشته نوعی سعی نماید که روز بروز افزونی زراعت و عمارت گردد - در این باب قدغن تمام دانند - بتاریخ غره شهر رمضان المبارک سنه ۱۶ جلوس والا -

ضمن نوسید

مصدره شرح ضمن از پرگنه جامکهیر سرکار احمدنگر من مضافات صوبه اورنگ آباد از تغیور عبدالرسول وغیره من ابشرای فصل خریف ئینکقمان ئیل بعهده تهور اثار سیاجی ولد پرسوجی بهونسله مقرر گشته -

شرح محلکه از تاریخ شهر رمضان سنه ۱۶ آن که راجو پنڈیت وکیل اقبال پناه سیاجی ولد پرسوجی بهونسله ام چون از پرگنه جامکهیر سرکار احمدنگر وغیره بجاگیر مشارالیه حسب التجویز عمدة الملک تنخواه شده انرا برضاو رغبت خود قبول نموده گرفته که محال مسطور را آبادان معمور کرده نگاه دارم و اگر احیاناً در محال مذکور کمی آید برای عوض التماس نکنم -

شرح دستخط مدار المهامی که بنظر در آمد +

(या खालीं अरबी आंकडे व मजकूर आहे परंतु अरबी टाईप नसल्या-मुळें ते छापतां आले नाहींत. याच मराठी भाषांतरांत ते आंकडे व मजकूर आला आहे.)

بتاریخ ١٥ رمضان سنه ١٦ المبارک ملاحظه خواهد شد -
موافق سررشته ... ... داخل شاهد حضور نموده شد -
اصل بدفتر دیوانی برسد نقل گرفته شد ... ...
فی التاریخ رمضان المبارک سنه ١٦ -

भाषांतर

ता. १३ रमजान सन १५
रोजीं उमदतुलमुल्क यांचे दफतरीं पोंचलें

महंमद अस्करी
बंदा औरंगजेब
बादशाहा आलमगीर
१०८२

नवाब मुस्तताब मौला अलकाब मुमालिक मदारुलमुल्क यांच्या हुकमावरून नऊ लक्ष नवद हजार रुपये परगणे जामखेडें सरकार अहमदनगर सुभा औरंगाबाद येथील अबदुल रसूल वगैरे यांच्या ऐवजीं खालील तफसीला प्रमाणें खरीफ हंगामाच्या आरंभापासून (तहव्वूर आसार) सयाजी वल्द परसोजी भोंसले यांच्या अंमलाखालीं सोंपविण्यांत आले आहेत. म्हणून वरील प्रांताचे सर्व देशमुख, देशपांडे, मुकद्दम, शेतकरी व इतर सर्व लोक यांनीं सयाजी राजे यांना वरील प्रांताच्या वरील रकमेचे हुद्देदार समजून दिवाणीचे हक्क व इतर योग्य बाबींत त्यांना हक्कदार समजावें व त्यांच्या योग्य सल्लेच्या व हितरक्षणाच्या विरुद्ध जाऊं नये. हुद्देदाराच्या गुमास्त्यांची जबाबदारी अशी आहे कीं जुन्या काळापासून बसत आलेल्या प्रजेशीं योग्य व सलोख्याचे संबंध ठेवून ते त्यांचें कल्याण चिंतितील असा प्रयत्न करावा व वारंवार लोकसंख्येंत व शेतींत भरभराट करावी. या बाबतींत कडक ताकीद समजावी. तारीख एक माहे रमजान सन १६ जुलूस.

सनदेच्या शेवटीं शेरा असा कीं परगणें जामखेडें सरकार अहमदनगर सुभा औरंगाबाद अबदुल रसूल याच्या ऐवजीं खरीफाचा हंगामापासून तहव्वूर आसार सयाजी वल्द परसोजी भोंसले यांचेकडे नेमण्यांत आला आहे.

वरील करारावाबत शेरा. तारीख माहे रमजान सन १६ मी राजू पंडित भिकवाल पनाह सयाजी वल्द परसोजी भोंसले यांचा वकील कबूल

करतों कीं त्याअर्थीं उमदतुल–मुल्क यांच्या हुकुमानें परगणे जामखेड सरकार अहमदनगरची जाहगीर त्यांना (सयाजी) तनखाह म्हणून देण्यांत आला आहे त्याअर्थीं मी त्याचा माझ्या राजीखुशीनें स्वीकार करतों व मी महाल (प्रांत) मजकुराची व्यवस्था ठेवीन व जरी कदाचित वरील प्रांताचा वसूल कमी येऊं लागला तरी त्याबद्दल तकरार करणार नाहीं व तो पूरा मिळण्या-बद्दल विनंति करणार नाहीं.

मदारुल महाम (पंतप्रधान) यांची सही कीं (सनद) पाहिली.

१ लक्ष १० हजार

१ लक्ष ८७ हजार पांचशेंचा प्रांत याकूतखानचा नातु अबदुल रसूल थास बदलून पैकीं २ हजार पांचशें रुस्तुमजी वल्द सयाजी यांचेकडे पाठविणें बाकी १ लक्ष ८५ हजार	२ हजार पांचशें माफी

नक्कल घेतली गेली. दीवाणी दफ्तरांत पोचली.

ता. १५ रमजान सन १६ रोजीं हुजुरांच्या पाहण्यांत आली.

लेखांक २१ वा] خیم [ता. १५-१२-१६७२

الله اکبر

تہور و جلادت دستگاہ سیاجی محفوظ باشند

عرض داشت مرسولہ بمطالعہ در آمد آنچہ از ارادہ آمدن خود
بدینجانب و موقوف نمودن این مطلب برسیدن مابہ بلدہ ممنیت
بنیاد اورنگ‌آباد از جہت شورش غنیم عاقب و خیم مرقوم بود
مفہوم شد ـ جلادت شعارا چون سیادت و نقایت پناہ امارت و لالت
دستگاہ بہادرخان عنقریب بسر حد ممالک متعلقہ پادشاہی
میر سند انشاءاللہ تعالی بطریق استعجال طی ساخت نمودہ مشود
از آن جا کہ از ہواخواہان دور و نزدیک صدق عقیدت واخلاص
معتبر است احتیاج بامدن نیست توجہ مارا نسبت بخود بمرتبہ
اعلی دانستہ عرضداشت خود را ہمبرین منوال ارسال میداشتہ
باشید + زیادہ برین چہ نوشتہ آید ـ پنجم شہر رمضان سنہ ۱۰۸۲
قلمی شد ـ

सयाजी राजे कों अखीस

पुहचे हय बडे पाप सों छोटे लुग जानो ओर न बाबजी जाने

भाषांतर

अल्लाहू अकबर

तहव्वूर व जलादत दस्तगाह सयाजी यांचें कुशल असो

आपण पाठविलेला अर्ज पाहाण्यांत आला. आपण आमचे इकडे येण्याबाबतचा विचार रद्द केल्याची व शत्रूचें बंड मोडण्याकरितां आमचे औरंगाबादेकडे जाण्याबद्दलची जी हकीकत आपण लिहिली ती ध्यानांत आली. लवकरच जलादत शुआर सियादत, नकायब पनाह इमारत, दलालत दस्तगाह बहादुरखान हे बादशाही मुलखाच्या सरहद्दीवर येणार आहेत. ईश्वरकृपेनें ही स्वारी लवकरच पुरी होईल. ज्या अर्थीं आपण खऱ्या प्रेमानें व सच्च्या अंतःकरणानें वागत आहांत त्या अर्थीं आपल्या येण्याची आवश्यकता नाहीं. आमच्यापेक्षां आपणासच काळजी जास्त आहे असें समजून आपल्याकडील हकीकत अशाच प्रकारें कळवीत जावी. यापेक्षां जास्त काय लिहावें तारीख ५ माहे रमजान सन १०८२

सयाजी राजी यांना आशीर्वाद

हय बडे पाप सों छोटे लुग जानो और न बावजी जाने।

लेखांक ३२ वा] [ता. १८ जुलै १६७३

الله اکبر

گماشته‌های جاگیرداران و فوجداران پرگنه کرےولیت بدانند که
چون دریبولا رامانجی آمده استغاثه نمود که مبلغ یکهزار ویکصد
پنجاه روپیه یکاجی و سیوا مفصدان موضع کوریگانون از مال رافع
متصرف شده اند در ادای آن دفع الوقت مینمایند باید که تحقیق
این مقدمه وا رسیده بر تقریر وقوع و صدق وا نمود از حسابی رافع از
مدیونان بدهانند که بحق خود رسیده درباره ازین جهته مشتعالی
نشود ـ درین باب تاکید دامند (دامند) ـ ۱۳ ربیع‌الثانی
سنه ۱۵ جلوس +

a demander of justice = رافع

भाषांतर

(अल्लाहू अकबर) ईश्वर सर्व श्रेष्ठ आहे

परगणे कडेवाळितचे जाहागीरदार व फौजदारांच्या गुमास्त्यांना कळावें कीं या प्रकरणीं रामाजी यानें येऊन तकरार केली कीं मौजे कोरेगांव येथील अप्रामाणिक (सेवक) नामें येकाजी व सिवा यांनीं सरकारी साऱ्यांतून एक हजार एकशें पन्नास रुपये खर्च केले व त्यांच्या फेडींत अजून वेळ लावीत आहे. म्हणून तुम्ही या प्रकरणाची चौकशी करावी आणि त्यांतील खरें खोटें शोधून सरकारी रक्कम या लोकांकडून वसूल करावी म्हणजे न्याय होऊन पुन्हा या बाबतींत तकरार येणार नाहीं. या बाबतींत कडक ताकीद समजावी. ता. १३ रब्बीउलसानी सन १५ जुलूस.

लेखांक ३३ वा] [ता. ४ आगष्ट १६७३

اطلاع تمام دست داد و مرقوم کلک جواہر سلک گشتہ کہ مدتی مدید گذشتہ کہ از فطوط عظامی یاد فرشاد نضر موفند موانع آن بجز عیش و عشرت می باد - بناء بر آن بقلم شکستہ رقم نگاشتہ می آید کہ یکدم ویک عت بایاران آن مجیب* اطوار در اُموردیگر صرف نمی کنند لہذا مصدیع انکہ ملتمس شود. بگرامی خدمت واضع ورانج شود کہ کس فارسی نویس ندارد کہ مکاتبات محبت امیز بخدمت سیاجی یادرجای دیگر نویسانندہ ارسال دارد و مخلص ہم نخواندہ است کہ برین نگاشتہ عمل آرد - بنا ابرآن مصدع اوقات عظامی بتصدیع دادہ می آید کہ ازین تقصرات عطام مخلص را در محفل فروش مشاکل تصور نمودہ بکار آمدنی خود دانستہ عفوفرمایند - چنانچہ محبت باطنی را باظہار تکرار محتاج نیست - عمرودولت در ترقی یاد + تحریر فی التاریخ غرہ شہر جمادی الثانی سنہ ۱۰۸۳ اجب اطرجب سنہ ۱۰۸۴ تحریر یافت -

---

* [مجیب = granting, answering جواب دینےوالا اور قبول کرنیوالا]

9853

भाषांतर

सर्व बातमी पोंचली. व आपण लिहिलेला सर्व मजकूर ध्यानांत आला. बरेच दिवस झाले. आपण इकडे पत्र पाठविलें नाहीं आणि आमची आठवण केली नाहीं त्या मुळें माझ्या सुखाचा व शांततेचा भंग झाला आहे. या मुळें या माझ्या मोडक्या लेखणीनें कळविण्यांत येतें कीं आपण थोडा वेळ व एक क्षण देखील माझ्या आठवणी खेरीज घालवूं नये. आपणास विदितच आहे कीं हा सेवक अशिक्षित आहे म्हणून तो स्वतः कांहीं लिहूं शकत नाहीं व माझे जवळ फारसी लेखकही कोणी नाहीं. म्हणून आपणास श्रम देण्यांत येतात कीं आपण आपला अमूल्य वेळ खर्चावा व असें समजावें कीं जणूं आपण सरकारी कामांतच गुंतलों आहोंत व जणू हें आपलें स्वतःचेंच काम आहे. सारांश खरें प्रेम दाखवण्यांत कोणतीही सबब उपयोगी नाहीं. ईश्वर आपणास चिरायू करो व आपलें ऐश्वर्य उन्नत असो.

ता. एक माहे जमादिलावल सन १०८३

लेखांक ३४ वा] [ता. २४ आगस्ट १६७३

या पत्रावर मोडींत खालीलप्रमाणें मजकूर आहे.

पै॥ छ ७ रजब ताकीद जरीब + + + + सन १०७३

هوالغنی

رفعت و شجاعت پناه امانت درگاه سنبهاجی محفوظ باشند

پوشیده نماند که از جریب مزروعات فصل خریف و دیدن ربیع محصول پرگنان متعلقه امینی خود یقین که تا حال فارغ شده باشید باید که سررشته آبرهی را بزودی زود درست نموده بفرستند تا جمعیت مزروعات و ربع معلوم شود و هچنیسن محصول ادای ربع بزود رسیده جریب مزروعات آنراهم از قرار واقعی چنانچه باید نمود و ربع محصول بموجی که مقرر شد دیده بر رشته آن نیز اطلاع دهند که پس از دریافتی جمعیت مزروعات و ربع جوابی که نوشته شود مطابق آن جمعبندی دروست نموده بدفترخانه همواره ارسال وارند درین باب تاکید که چه نوشته عمل ارند -

۲۱ شهر جمادی الثانی سنه ۱۶ جلوس -

measuring chain or rope of 60 yds. جریب

कै. म. म. द. वा. पोतदार,

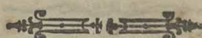
भाषांतर

हुवल गनी

(ईश्वर सर्व समर्थ आहे)

रफअत व शुजाअत पनाह अमानत दरगाह संभाजी यांचें कुशल असो.

कळावें कीं खरीफ पिकांच्या शेतीची मोजणी व रब्बीची पहाणी-तुमच्या परगण्याची-बद्दल खात्रीनें असें वाटतें कीं आतांपर्यंत तुम्ही मोकळे झाले असाल. तुम्ही शक्य तितक्या लवकर कालवे खात्याची दुरुस्ती करून इकडे कळवावी. म्हणजे एकंदर बागाइती व खरीफी जमीन समजून येईल. त्याचप्रमाणें बागाइतीची आकारणी करून व त्यांची मोजणी करून त्याचा नक्की अंदाज करून पाठवावा व ज्या मानानें बागायतीची आकारणी केली असेल त्याची पोंच त्या खात्याकडे द्यावी. म्हणजे त्याच्या चौकशीनंतर ज्या शेतीवर बागायतीची आकारणी झाली असेल त्या प्रमाणें जमाबंदी दुरुस्त करून सालोसाल त्या प्रमाणें खातेवारी करण्यांत येईल. या बाबतींत कडक ताकीद समजावी व त्या प्रमाणें अंमल व्हावा. २१ जमादीउल सानी सन १६ जुलूस

लेखांक ३५ वा] [ता. १२ फेब्रुवारी १६७४

هوالغنی

رفعت و امانت پناه شجاعت دستگاه سیاجی محفوظ باشند

پوشیده نماند که چون درینولا حقیقت تردوتلاش آن شجاعت دستگاه بعرض انور احمد رسانیده شد امر جلیل‌القدر شرف صدور یافت که پنجاه سوار بشرط خدمت فوجداری پرگنه اشتی بآن تهور تصاب اضافه مرحمت می فرمایم اگر قبول داشته شد تعهدنامه نوشته بفرستند که از عهدهٔ نیک و بدانجانیز برآیم و الاپنجاهے بیست سوار برفعت پناه مشرف بیگ عنایت خواهیم کرد که او از آن جا خبردار خواهد بود - چون امر والاقدر بدینموجب کرامت صدوریافت جواب آن مطلب را بزودی نویسند که بعرض رسانیده شود - درین باب زیاده چه نوشته شود - ۱۵ شهر ذلقعد سنه ۱۷ جلوس میمنت مانوس

شاه عالمگیر
फाटके
مهر

[تصابی = عشق‌بازی]

تردد = آمدرفت ؟ شک ؟ فکر ؟

भाषांतर

हुवल गनी

रफअत व इमारत पनाह शुजाअत दस्तगाह सयाजी यांचें कुशल असो.

आपणांस कळावें कीं अनवर अहमद यानें आपल्या सैन्याची हकीकत सादर केली आहे. जलीलुलकदर (हुद्दा) यांनीं असा हुकूम फर्मांविला आहे कीं आपणास परगणे अष्टीच्या फौजदारीच्या खिदमतीच्या अटीवर आणखी पन्नास स्वार ठेवण्याची मान्यता दिली आहे. जर आपणास हें कबूल असेल तर त्याचा करारनामा लिहून पाठवून द्यावा. म्हणजे आम्हांसही तेथें येतां येईल. शिवाय रफअत पनाह मुशर्रफबेग यांना वीस स्वार देण्याचें ठरविलें आहे म्हणजे ते जास्त खबरदार राहतील. अशा प्रकारचा सरकारचा हुकूम झाला आहे. याचें उत्तर पाठवावें म्हणजे तें पुढें सेवेंत पाठविलें जाईल. या बाबतींत जास्त काय लिहावें ता. १५ जील्काद सन १७ जुलूस.

लेखांक ३६ वा] [ता. १२ जून सन १६७४

رفعت و شجاعت پناه تهور و جلادت دستگاه سیاجی محفوظ باشند
پوشیده نماند که چون دریفواد از روی و قایع نگار احمدنگر بغرض انور ظهر رسید که دزدان روز بازار موضع حسن آباد من المحال پرگنه اشتی خراج چهل و دو هون و پنجاه شش روپیه و دو نیم توله طلا وغیره از آوجی صراف ساکن قصبه پرگنه مذکور بوزدی برده بودند ملبی بیگ انهارا گرفته نزد گماشته آن شجاعت دستگاه فریستاده بود - چنانچه تا چندگاه در قید او بودند - الحال که امانت پناه مشرف بیگ امین پناه بر مشتغالی شدن صراف مذکور دزدان مذکور را پیش خود طلبه داشته گماشته مذکور نوشت که فرادی شده

رنتلد - لهذا حسب الامر جلیل القدر نوشته می شود که دزدان مذکور
را همراه کسان خود بحضور بفرستند - درین باب زیاده چه نوشته
شود - ... ... ۱۷ شهر ربیع الاول سنه ۱۷ از جلوس -

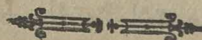
بادشاه عالمگیر
محمد شفیع
مرشید

भाषांतर

रफअत शुजाअत पनाह तहव्वूर व जलादत दस्तगाह
सयाजी यांचें कुशल असो.

आपणांस कळावें कीं अनवर अहमद वृत्तलेखक अहमदनगर यांच्या कैफियतीवरून समजलें कीं मौजे हुसनाबाद परगणे अष्टी येथील बाजाराचे दिवशीं चोरांनीं बेचाळीस होन, छपन्न रुपये आणि बारा तोळे सोनें वगैरे वरील गांवच्या सराफापासून कर म्हणून वसूल केला आहे. कांहीं धैर्यवान् लोकांनीं त्यांना पकडून आपल्या गुमास्त्याच्या स्वाधीन केलें. हे चोर कांहीं दिवस त्यांच्या कैदेंत होते. नंतर मुशर्रफबेग अमीन यांनीं चौकशी करून सराफ व चोरांना आपलेकडे बोलावून घेतलें. गुमास्ते मजकूर यांनीं लिहिलें कीं चोर फरार होऊन गेले आहेत. म्हणून जलीलुलकदर (हुद्दा) यांच्या हुकमान्वयें आपणास लिहिलें जातें कीं वरील चोरांना आपले माणसा करवीं पकडून हुजुरांकडे पाठवून द्यावें. या बाबतींत जास्त काय लिहावें. ता. १७ माहे रबीउलअव्वल सन १७

महंमद शफी
मुरशीद
बादशाह आलमगीर

लेखांक ३७ वा] ·J· [ता० २० जून १६७८

بادشاه عالمگیر
بنده اسد خان

دیسموکهان و دیشپاندیان و مقدمان و رعایا و مزارعان پرگنه کرےولیت بدانند که چون مبلغ یک لک ویست هزار دام از پرگنه مذکور من ابتدای خریف ئیلان ئیل حسب الضمن بعهدهٔواهتمام سیاجی وغیره پسران پرسوجی بهونسله مقرر گشته باید که مالواجب و حقوق دیوانی را از قرار واقعی و راستی بمشارالیه جواب می گفته باشند و از سخن وصلاح و صوا بدید حسابی مومی الهیم بیرون نروند دریں باب تاکید دانند - تحریراً فی التاریخ ۱۰ شهر جمادی الاول سنه ۲۱ حسب المسطور بعمل آرند -

مصدره شرح ضمن از پرگنه کرےولیت سرکار احمدنگر صوبه اورنگ آباد سایر محل قدیم از خریف ئیلان ئیل بعهدهٔ سیاجی وغیره پسران پرسوجی بهونسله مقرر گشته مقرر باسم مشارالیه

شرحدستخط عمده و زرائی رفیع اشان زندهٔخوانین بلند مکان حمدةالملک مدارالمهام انکه از خریف ئیلان ئیل (येथें अरबी आंकडा आहे)

داخل شاهد نموده شد موافق طلب و تنخواه بتاریخ هفرهم شهر جمادی الاول سنه ۲۱
بتاریخ ۲۶ جمادی الاول سنه ۲۱
داخل اوارچه شد

داخل بر اشته
ملاخطه نموده جمادی الثانی نقل نوشته شد داخل اوار شد

نقل ... نموده شد گرخته شد بتاریخ غره
نقل بروی دفتر موافق است بنام غره

بتاریخ ۲۶ جمادی الاول سنه ۲۱ جلوس والا

مطابق نوشته داخل شده است + نقل بدفتر صوبجات رسید

भाषांतर

१

बंदा असद खान बादशाहा आलमगीर

परगणे कडेवळीत येथील देशमुख, देशपांडे, मुकद्दम, प्रजाजन आणि शेतकरी यांना कळावें कीं ज्या अर्थी एक लक्ष वीस हजार रुपये परगणे मजकूरपैकीं खरीफाच्या आरंभा पासून व खालीं दिलेल्या तपसिला प्रमाणें सयाजी वगैरे वल्द परसोजी भोंसले यांचेकडे नेमण्यांत आला आहे, त्या अर्थीं योग्य तो हक्क व दिवाणी हक्क प्रामाणिकपणें व रीतसर त्यांना देण्यांत यावा व त्यांच्या योग्य सल्ल्याच्या व हितकर विचारांच्या विरुद्ध जाऊं नये. या बाबतींत कडक ताकीद समजावी. ता. १० माहे जमादिलावल सन २१ लिहिल्या प्रमाणें घडो.

तपसिलांत दिल्या प्रमाणें परगणे कडेवळीत सरकार अहमदनगर सूभा औरंगाबादचा आकार एक लक्ष वीस हजार रुपये सयाजी वगैरे वल्द परसोजी भोंसले यांचेकडे नेमला गेला आहे.

सहीचा शेरा हमीदत्तुल मुल्क मदारुल महाम कीं खरीफा पासून १२१००० रुपये

सरकारांत दाखल २६ जमादिलावल सन २१	मुहाफिज दफतर	नक्कल लिहिली नेली ता. १७ जमादिलावल
रजिस्टर मध्यें नोंदलें गेलें	तपासलें गेलें एकजमादिउलसानी	नक्कल असल प्रमाणें आहे. ता. १ जमादिउलसानी

नक्कल औरंगाबादेच्या दफतरीं रवाना झाली.

---

१ मुळांत शिक्का वाटोळा आहे.

पत्राचे डोक्यावरील मजकूर

... साहेब गदाधर भट याचे कर्ज गिरजाजी नागोजी देसमुख

लेखांक ३८ वा] .J. [ता. २२ जून सन १६७८

عاطر گیساه
... ...

داول گماشتہ رفعت پناہ تہور دستگاہ سیاجی کہ در ناندنج می

باشد بداند کہ دریںولا گجادھرم زناردار ساکن بنارس بحضور آمدہ
ظاہر ساختہ کہ مبلغی راقم نزد گیری راو دیشمکہہ جام‌کہیرہ واجب
لاداست و او درادای آن دفع الوقت مینماید لہذا نگاشتہ می آید
کہ برتقدیم و قوع این معنی لوازم بغور آں وا رسیدہ حق مجقور
از برساند

درین باب قدغن دانند - تحریر فی التاریخ ۱۲ جمادی الاول
سنہ ۱۰۸۹ ہجری

भाषांतर

सयाजी राजे यांचे गुमास्ते दावल राहणार नादनज यांना कळावें कीं गजाधर्म राहणार बनारस यानें सरकारांत येऊन असें जाहीर केलें कीं गिरीराव देशमुख जामखेडें यांचे कडे त्याचे कांहीं पैसे घेणें आहेत आणि ते देण्यांत टाळाटाळ करीत आहे. म्हणून लिहिण्यांत येतें कीं वरील प्रकरणीं आपण पूर्ण लक्ष देणें. या बाबतींत कडक ताकीद समजावी.

ता॥० १२ जमादिलावल सन १०८९ हिजरी.

लेखांक ३९ वा] [ता. २२ एप्रिल सन १६७९

دستک :-

باسم بسالت پناہ شجاعت دستگاہ عسکرخان منشی و واقعہ
نویس صوبہ دکن انکہ راجروپ ولد سیاجی تہانہ دار کرےولیت و
اشتی دریںوار بسوجب تجویز نامہ بمہر و دستخط امارت پناہ ایالت
دستگاہ دلیرخان و مہرانرفعت پناہ تحریر ۲۴ شہر ربیع الاول

سنہ ۲۱ بعرض معالی رسید کہ باستدعای سیاجی مذکور کہ
خانہ زاد جوان شد لایق تربیت است ـ لہذا دوصدی ذات و یکصد
سوار از قرار چہار ماہ چوتہائی معاف داران شرط معافی دکن
تجویز نمودہ و خطی نیز نوشتہ حکم جہانمطاع عالم مطلع شرف
صدوریافت کہ منظور شتاسد ـ باید کہ مطابق یلیغ گیتی مطاع
منصب مشارالیہ را در فہرست معایئان آن جانب نمایند +
دوصدی چہار ماہ چوتہای معاف سوار شرط بالی دکن

تحریر فی التاریخ ۲۰ شہر ربیع الاول سنہ ۲۲

بادشاہ
عالمگیر
بندہ

भाषांतर

दस्तक

बसालत पनाह शुजाअत दस्तगाह अस्करखान मुनशी व समाचार लेखक यांचेकडून राजरूप वल्द सयाजी ठाणेदार कडेवळित व अष्टी यांना कळविण्यांत येतें कीं इमारत पनाह बसालत दस्तगाह दिलेरखान यांच्या मोहर व सहीचा हुकूम व रफअत पनाहच्या मोहरेचा खालील हुकूम तारीख २४ माहे रबीउलअवल सन २१ चा झाला आहे. सयाजी यांनीं विनंति केली कीं त्यांचा दासीपुत्र वयांत आला असून त्यास शिक्षण देणें जरूर आहे. सबब असा हुकूम करण्यांत येत आहे कीं त्यानें दोनशें पायदळ व शंभर स्वार ठेवावे व याबद्दल इतर माफी खेरीज दक्षिण प्रांतांत चालू असलेल्या चौथाई – पद्धती अन्वयें चार महिन्यांची माफी त्याजला देण्यांत येत आहे. जहान मताअ आलम मुत्तला यांचा असा हुकूम झाला आहे. तुम्ही या मनसबी बद्दलचा हुकूम सरकारांत नोंद करून घ्यावा.

याशिवाय दोनशेकडा, चार महिन्यांची चौथाई माफ.

ता० २० माहे रबीलावल सन २२

अवदखान
बंदा
आलमगीर

लेखांक ४० वा] [एप्रिल १६७९

اوز نامچه داغ و تصحیح ربیع الاول سنه ۲۳

عالمگیر شاهے
ا
عبدالرحمن
مهر نیابت
۱۰۹۰

عالمگیر بنده
میر محمد خان
بادشاه ۱۰۸۹

شاه عالمگیر
محمد باقرالحسینی بنده
مهر بنده درگاه هے

۱۱ ... شهواری سیادت و نگایت پناه میر محمد خان باهتمام رفعت پناه حیدرجنگ ... عوالی دستگاه میر محمد باقردار.غ. باتفاق سیادت مآب میر محمد شفیع نائب - سیادت امارت پناه फाटके ... ... بنده درگاه بیونت برای شرف - سواران تابنیان

بنده درگاه
×
ابن

عالمگیر شاهے
ا
عبدالرحمن
مهر نیابت

اوز نامچه داغ و تصحیح

بادشاه عالمگیر
محمد مراد خانه زاد
مهر نیابت

بنده عالمگیر
میر محمد خان
بادشاه ۱۰۸۹

عالمگیر شاهی
ا
عبدالرحمن
مهر نیابت

بنده شاه عالمگیر
محمد باقرالحسینی درگاهی
مهر بنده

بنده درگاه
ابن ×

بادشاه عالمگیر
ا
عبدالرحمن بنده
مهر نیابت

ربیع الاول سنه ۲۳

۱۳ شهوادی سیادت واعوالی پناه میر محمد خان و باهتمام رفعت پناه حیدرجنگ بابت و عوانی دستگاه میر محمد باقرداغ باتفاق سیادت مآب میر محمد شفیع نائب سیادت مآب و امانت پناه ... ... درگاه بیونت برای مشرف شد سواران هنا تابنیان

بادشاه عالمگیر
محمد مرادخانه زاد
مهر

×

फाटके

... ...

راجروپ ولد سهاجی نائبان ایحابی قوم تهه ممسان دولت آباد کلدمانگ फाटके ... ... ایهی بروت سیاه خته داغ ... ...

भाषांतर

अधिकृत मोहरांची यादी रब्बीउल-अव्वल सन २२

मीर महंमद
खान बंदा
बादशाहा आलम
गीर १०८९

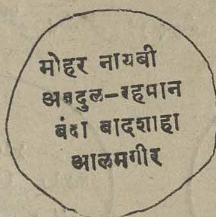
मोहर नायबी
अब्दुल रहमान बंदा
बादशाहा आलमगीर
१०९०

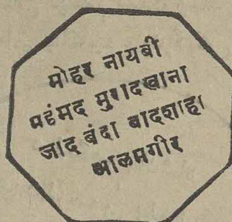
मोहर नायबी
महंमद बाकर हुसैनी
बंदा बादशाहा
आलमगीर

वरील सर्व शिक्के मुळांत वाटोळे आहेत.

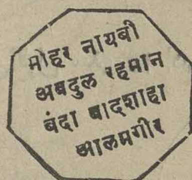
मीर महंमद खान शहसवारी सियादत व निगाहियत पनाह हैदरजंग, एहतशाम व रफअत पनाह मीर महंमद बाकर, दावानी दस्तगाह दारोगा मीर महंमद शफा, इत्तिफाक सियादत मआब ... फाटकें ... सियादत व इमारत पनाह जयवंतराव ... दरगाह ... यांच्या नांवें मोहरा मान्य झाल्या

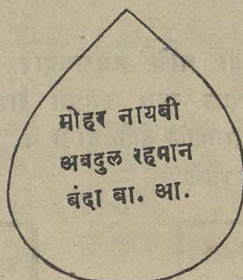

अधिकृत मोहरांची यादी

वरील सर्व नांवें जशींच्या तशीं

---

१ या सर्व लेखांकांतील शिक्के मुळांत वर्तुळांत आहेत. छापखान्यापाशीं इतकीं वर्तुळें शिल्लक नसल्यामुळें चौकोन, अष्टकोन इत्यादिकांत मोहरांतील मजकूर छापला आहे.

लेखांक ४१ वा]   [ता. ३ एप्रिल सन १६८०

منصب داران نایبان راجروپ ولد سیاجی

دودهراج ولد اجیترای ابن گویندداس قوم راجپوت ساکن ایساره
گندم رنگ فراخ پیشانی کشاده آبرو میش چشم بلند پیشے ایش
بروت حال یکزخم بالای پیشانی بر هر دو گوش سوراخ

عالمگیر بادشاه
عبدالرحمن بنده
مهر نیابت

بادشاه عالمگیر
محمد باقرالحسنی بنده
مهر نیابت بنده درگاه

بتاریخ نوزدهم ربیع الاول سنه ۲۳ ادم صحیح است و بداغ رسید

بادشاه عالمگیر
محمد شفیع
بنده

भाषांतर

राजरूप वल्द सयाजी यांचे मनसबदार व नायब दोधराज वल्द अजितराय मुलगा गोविंददास जात रजपुत राहणार ईसारा तांबुस रंग पसरट कपाळ अरुंद भोंवया काळे डोळे दाढी व मिशी लहान. कपाळावर एक जखम दोन्ही कानांत भोंकें

| मोहर नायबी
बंदा दरगाह महंमद
बाकर अल हुसेनी
बंदा बादशाह आलमगीर |

| मोहर नायबी
अबदुल रहमान
बंदा बादशाह
आलमगीर |

तारीख १३ रब्बीउल-अव्वल सन २३ माणसें बरोबर आहेत व मोहरा तपासल्या गेल्या.

लेखांक ४२ वा] [ता० ३ मे १६८०

اوز نامچه داغ و تصحیحه ربیع الاول سنه ۲۳
برشمصهوادی سیادت و انیصای پناه میر محمد خان و احتشام
رفعت پناه حیدرجنگ نائب سیادت و عوانی دستگاه میر محمد
باقرداروغه باتفاق سیادت مآب میر محمد شفیع نائب سیادت و
امارت پناه میر عبدالرحمٰن امین ؟ توقوف پناه درگاه جیونت راو
مشرف علی ؟ بصحیحه موادان نائبان راجروپ ولد سیاجی

بادشاه عالمگیر
محمد باقر بنده درگاه
مهر نیابت بنده

بادشاه عالمگیر
عبدالرحمٰن بنده
مهر نیابت

سه زاد	سه نفر
تصحیحه راسان	نفران
گویند راو ولد ترمبک راو	بهیکوجی ولد ملجی
اسپ رنگ دریشانی سفید	اسپ ... ...
بادی مرهته	بادی مرهته

داغ عیوض فرادی باسم دامودهر وغیره سلعه زاد سلعه نفر

نارایین ولد رگهوناتهه	شیخ داول ولد لادخان
اسپ ... رنگ هر دوگوش خورد سفید	اسپ ... ...
بادی کلان راجپوت عوض ایشونت راو ولد گویندراو	بالو شیخزاده عوض بهیکاجی ولد ناروجی
سلطان خان ولد حبیب خان	نیاز خان ولد سیف خان
اسپ رنگ سفید	اسپ رنگ هر دو بای جای اشمان سفید
بادی	بادی

شیخزاده عوض پرسوجی ولد ایساجی افغان عوض عبدالله ولد بنی سواد

عهده داران ؟ منصب داران و نایبان راجروپ ولد سیاجی
دبیشور ولد رگهوناتهه ابن نراین قوم راجپوت ساکن دولت آباد گلدم

رنگ فراخ پیشانی درقد قدری نابیئہ آبرو میلس چشم بلند پیشی
ریش بروت رنمازیکزخم بالائی پیشانی ویک بر آبرو جانب چسپ-
یکخال زیر سیئہ جانب راست چنداغ چیچک متفرقہ بر روی دارد +

ضمیر بندہ بادشاہ عالمگیر
از سفای اسپ
راجروپ

भाषांतर.

आधिकृत मोहरांची यादी रब्बीउल अव्वल सन २३

मीर महंमद खान–शहसवारी व इंफाये पनाह; हैदरजंग नायब, एहतेशाम, रफअत पनाह, मीर महंमद दारोगा दॉवानी दस्तगाह; मीर महंमद शफी नायब सियादत माब. मीर अबदुल रहमान अमीन सियादत व इमारत पनाह; जयवंतराव तवक्कूफ पनाह दरगाह. सरकारांतून मान्य झाले.

राजरूप वल्द सयाजी यांचे नायब व स्वार

मोहर नायबी अबदुल रहमान बंदा बादशाह आलमगीर	मोहर नायबी महंमद बाकर बंदा बादशाह आलमगीर	६ जार तपासले गेले	६ माणसें तपासलें गेलें

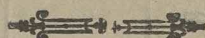
गोविंदराव वल्द त्रिंबकराव	भीकुजी वल्द मुळजी
घोडा रंग...कपाळ पांढरें	घोडा......
बारी मराठा	बारी मराठा

दामोधर वगैरे फरारी याच्या ऐवजीं मोहर असे. ४ जार ४ माणसें

नारायण वल्द रघुनाथ	शेख दावल वल्द लादखान
घोडा रंग...दोन्ही कान पांढरे	घोडा......
बारी मोठी रजपुत	बारी शेखजादा
यशवंतराव वल्द गोविंदरावच्या ऐवजीं	भिकाजी वल्द नारोजी याच्या ऐवजीं
सुलतानखान वल्द हबीबखान	नयाजखान वल्द सैफखान
घोडा रंग...पांढरा	घोडा दोन्ही बाजूस रेशमी बंद
बारी शेखजादा	बारी आफगाण
परसोजी वल्द येमाजी यांच्या ऐवजीं	अबदुल्ला वल्द बनी सवाद याच्या ऐवजीं

दर्वीश्वर वल्द रघुनाथ मुलगा नारायण जात रजपुत राहणार दौलताबाद तांबुस रंग पसरट कपाळ किंचित आंधळा डोळे काळे नाक उंच दाढी व मिशी नुकतीच फुटलेली कपाळावर एक जखम, व एक जखम डावीकडे तोंडावर, एक तीळ छातीखाली. तोंडावर देवीचे वण

राजरूप सफाई अस्प बंदा बादशाह आलमगीर

लेखांक ४३ वा] [ता. ३ मे १६८०

اوز نامچہ داغ تصحیحہ یافت

شعبان انعظم سنہ ١٩

اثار نائیبان سیاجی ولد پرسوجی تصحیحہ رسید

سنتاجی ولد گونانجی مانوجی ولد مہدجی کشناجی ولد یتھوجی
اسپ * حال واگشتہ اسپ * طرق بر سر خال سفید اسپ * سرہد
ما * نفر راجپوت باری راجپوت ما * نفز راجپوت

رنبہاہ ملک ولد شہبازخان دہاروجی ولد لوکوجی دریاخان ولد حسب خان
اسپ بر سر سفید اسپ ما * ونہ رنگ مرخہ نما اسپ بدلہ بواسلی بورسخاب نما
باری افغان ما * نفر راجپوت باری سکریقہ

مدارخان ولد راجی خان ہنونت راو ولد یتھوجی ٹوکاجی ولد محبت
اسپ ... بداغ اسپ ... طرف چز مور درپیشانی اسپ ... سرحد
باری کلان افغان ترکی راجپوت ما * نفر راجپوت

شہبازخان ولد داول خان ہکوجی ولد یتھوجی
اسپ طرف ... سفید اسپ اسپ زیون برطرف
باری کلان افغان ترکی راجپوت

داغ ۲ اسپ نفر مہم بارگران ھے راسان تازی سکر بصہ نفر جشی نفر افغانی نفر راجپوت نفر

---

* अशा फुलीच्या ठिकाणीं अरबी आंकडे आहेत परंतु अरबी टाईप नसल्यामुळें ते छापतां आले नाहींत. याच मराठी भाषांतरांत ते आंकडे आले आहेत.

عهده داران منصب داران و نائیبان راجروپ ولد سیاجی

عبدالله ولد شیخ احمد ابن شیخ وغیره قوم شیخ زاده ساکن بلن گندم رنگ فراخ پیشانی کشاده آبرو میش چشم بلند پیشی ریشی بروت سیاه یکز خم بر رخساره جانب چسپ

عالمگیر بیم بنده بادشاه از صفای اسپ راجروپ	بنده بادشاه عالمگیر محمد باقرالحسینی مهر نیابت

عالمگیر بادشاه
عبدالرحمن بنده
مهر نیابت بنده درگاه

بتاریخ سیزدهم ربیع‌الثانی سنه ۲۳ ادم صحیح است بداغ رسید +

भाषांतर

अधिकृत मोहरांची यादी शाबान सन १९

सयाजी वल्द परसोजी यांचे अधिकृत नायब

संताजी वल्द गोनांजी	मानोजी वल्द महदजी	किशनाजी वल्द येठूजी
घोडे २००	घोडे... पांढरे डाग २००	घोडे सरहद २००
माणसें १०० रजपूत	बारी रजपुत	माणसें १०० रजपुत
रंभात मलिक वल्द शहबाजखान	धारोजी वल्द लोकोजी	दर्याखान वल्द हबीबखान
घोडे... डोक्यावर पांढरे	घोडे १०९ रंग लालसर	घोडे... पिवळे
बारी आफगाण	माणसें १०० रजपुत	बारी शेखबाद
मदारखान वल्द राजीखान	हणवंतराव वल्द विठुजी	तुकाजी वल्द महपत
घोडे... डाग	घोडे डोक्यावर मोर व कपाळ पांढरें	घोडे... ... सरहद
मोठी बारी आफगाण	तुर्की रजपुत	माणसें १०० रजपुत

शहबाजखान वल्द दावलखान लखुजी वल्द येठूजी
घोडे ... ... पांढरे घोडा... ...
मोठी बारी आफगाण तुर्की रजपुत
डाग ६ माणसें ७ मोठी बारी ३ ताजी घोडे
शेखजादा लोक, हबशी लोक, आफगाण लोक, रजपुत लोक

राजरूप वल्द सयाजी याचे नायब, मनसबदार व आधिकारी अबदुल्ला वल्द शेख अहमद मुलगा शेख वगैरे जात शेखजादा राहणार बलन रंग तांबुस पसरट कपाळ अरुंद भोंवया काळे डोळे नाक सरळ व उंच दाढी व मिश्या काळया गालावर एक जखम उजवीकडे

१
राजरूप अज
इफाई अस्प
बंदा
बादशाह आलमगीर

मोहर नायबी दरगाह
महमद बाकर अल-
-हुसेनी
बंदा बादशाह आलमगीर

मोहर नायबी
अब्दुल रहमान
बंदा
बादशाह आलमगीर

तारीख १३ रब्बीउल सानी सन २३. वरील इसम बरोबर आहे व मोहर तपासणी झाली.

लेखांक ४४ वा] [ता. १७ मार्च १६८१

عهده داران ؛ منصب داران ؛ حصّه داران راجروپ ولد سیاجی

بادشاه عالمگیر
محمد باقر الحسنی بنده
مهر نیابت بنده درگاه

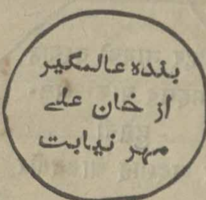
بادشاه عالمگیر
عبدالرحمن بنده
مهر نیابت ۱۰۹۰

عالمگیر
ضمیر بنده بادشاه
از اسپ و ۱۰۹۰
راجروپ صفای

بتاریخ ششم ربیع اول سنه ۲۳ دوراس عوض بداغ رسید
عهده داران ؟ منسب داران ؟ نائیبان راجروب ولد سیاجی
کبیرخان ولد بالوخان ابن حبیب خان قوم افغان ساکن
نادنج گندم رنگ فراخ پیشانی کشاده ابرو میش چشم بلندبینی
ریش و بروت سیاه چندموی مسکون نمایکمس خورد برعارض و
دو متفرقه بر شرت جانب چسپ ویکخال بر شهرک جانب راست
خهد داغ چیچک باریک بزروی هر دو گوش سوراخ -

عهده داران و نائبان راجروپ ولد سیاجی
سنبهاجی ولد جانوجی مرهته ساکن دولت آباد گندم رنگ
فراخ پیشانی -

भाषांतर-

राजरूप वल्द सयाजी यांचे नायब व हिस्सेदार

तारीख ६ रब्बीउल अव्वल सन

मोहर नायबी
अबदुल रहमान
बादशाहा आलमगीर
१०९०

घोड्याची स्वच्छता

राजरूप
अज सफाई अस्प
बंदा
बादशाहा आलमगीर
१०९०

मोहर नायबी
महमद बाकर हुसेनी
बंदा बादशाह
आलमगीर

राजरूप वल्द सयाजी यांचे नायब, व मनसबदार .

कबीरखान वल्द बालूखान मुलगा हबीबखान जात आफगाण राहणार नादनज रंग तांबुस कपाळ पसरट भोंवया आखुड काळे डोळे नाक उंच मिशा व दाढी काळी हनवटीवर एक मस, आणि डावीकडे दोन मस, तोंडावर देवीचे वण, दोन्ही कानास भोकें

राजरूप वल्द सयाजी यांचे नायब व मनसबदार संभाजी वल्द जानोजी जात मराठा राहणार दौलताबाद तांबुस रंग कपाळ पसरट

×× ×× ××	मोहर नायबी अजखान अली बंदा आलमगीर	खाना जाद बंदा आलमगीर[1]

लेखांक ४५ वा] [इ. स. १६८०-८१

نقل مطابق اصل است

-J-

सयाजी बंदा बादशाह आलमगीर

راضینامہ

باسم تولوجی مقدم و نرسوجی چوگلا موضع رتناپور و ویتھوجی سندھیا برادر مقدم و رنجاجی و واگھوجی راؤت و جمیع رعایاء موضع دھوند پارگانو و مقدم موضع یورالا عمل پرگنہ جامکھیر متعلق جاگیر رفعت پناہ رستمجی بھونسلہ آنکہ چون جمعی از نام بردھادر محکمہ شریعت عزہ آمدہ اقرار نمودند کہ مایان از حسن عمل سلوک جاگیرداری رفعت پناہ مشارالیہ راضی و شاکرایم ھیچگاہ از گماشتھای ایشان برما سختی واقع نشدہ بر عمل او رضا راضے نام برضا و رغبت خودھا این چند کامہ نوشتہ داد ... بودہ شد ... فی التاریخ ۲۷ بیست و ھفتم شھر شد ...

राजीनामा

बोलोजी मुकद्दम, नरसोजी जोकला राहणार मौजे रंभापूर, विठोजी शिंदे मुकद्दमचा भाऊ, रजाजी, वाघोजी राऊत, व मौजे धोंड, पारगांव येथील समस्त लोक, आणि मौजे येरले अमला परगणे जामखेड येथील मुकद्दम आम्ही सर्व रफअत पनाह रुस्तुमजी भोंसले यांचे जाहागिरींतले आहोंत.

---

१. वरील चौकोनी मोहरा मुळांत वर्तुळांत आहेत. छापखान्यापाशीं वर्तुळें शिल्लक नसल्यामुळें चौकोनांत मोहरांतील मजकूर छापला आहे.

आम्ही पवित्र अशा धार्मिक स्थळीं कबूल करतों कीं श्रीमंत जाहगीरदाराच्या योग्य वागवणुकीनें व न्यायय्य बंदोबस्तानें राजी व उपकृत आहोंत. त्यांच्या गुमास्त्यांकरवीं आमचेवर केव्हांही जुलूम अथवा जबरी झाली नाहीं. हा मजकूर आम्ही आमच्या राजीखुशीनें लिहून दिला.

(मराठी मजकूर)

दर बंदगी राजेश्री रुस्तुमजी राजे साहेब
राजीनामा पो बी ता

तुळोजी मोकद्दम व नरसोजी चौगला मौजे रतनापूर मोकदम मौजे बोरळें.

विठोजी शिंदे बि॥ मे॥ व रजाजी व वाघोजी राऊत समस्त रया मौजे धोंड पारगौऊ

प॥ जांबखेड सु॥ इहिदे सन १०९० कारने साहेबांचे बंदगीस राजीनामा लिहून दिधला ऐसाजे साहेबू आपले धणी माये बाप आहेत आपण साहेबांचे पायासीं जिवेसी राजी आहों यास हिला हरकती करून तरी साहेबांचे गुन्हेगार राजीनामा सही

बि॥ येल्होजी भास्कर कुळकर्णी कसबा
नादृणज

लेखांक ४६ वा] [ता. १३ सप्टेंबर १६८१

عالمگیر شاہی
امانت خاں
۱۰۸۴

۱ص

چنتہ ————————————

عہدہ باسم تہور دستگاہ راجروپ وغیرہ پسران سیاجی ابن پرسوجی بہونسلہ عرض جاگیر پرگنہ سنگمنیر وغیرہ مطلب موقوفی از پرگنہ جامکہیڑہ سرکار احمدنگر صوبہ اورنگاباد از تغیر سیاجی ولد پرسوجی بہونسلہ کہ فوت شدہ از نصف خریف بیچائیل درین باقی آمدہ ابتدای نصف خریف بیچاپیل حسب .. عمدۃالملک

(या खालीं अरबी आंकडे व मजकूर आहे परंतु अरबी टाईप नसल्या-मुळें ते छापतां आले नाहींत. याच्या मराठी भाषांतरांत ते आंकडे व मजकूर आला आहे.)

تحریر فی التاریخ ۱۰ شهر رمضان سنہ ۲۵

टीपः- [या अस्सल कागदांतील सुरवातीच्या फारसी मजकुराचेंच खालील मराठी भाषांतर दिलें आहे.]

भाषांतर

अमानत खान
आलमगीरशाही
१०८४

चिठ्ठी तहव्वूर दस्तगाह राजरूप वगैरे सयाजींचीं मुलें आणि परसोजी भोंसले यांचे नातू यांच्या नांवें हुद्दाचिठ्ठी बाबत जागीर परगणे संगमनेर वगैरे वसूल बाकी परगणे जामखेड सरकार अहमदनगर सुभा औरंगाबाद सयाजी वल्द परसोजी भोंसले जे वारले त्यांच्या ऐवजीं खरीफाच्या हंगामा-पासून जो वसूल येईल नेमण्यांत आला आहे.

५ लक्ष ९९ हजार

मूळ वाढ

३ लक्ष ४७ हजार ४९५ २८ हजार ५०५

यां पैकीं रुस्तुमजी वल्द सयाजी
यांच्या फौजेचा खर्च वजा ज्याची १ लक्ष ३९ हजार
चिठ्ठी वेगळी केली गेली आहे मूळ वाढ
१ लक्ष ३२ हजार २५ ६ हजार ४७५

यांचा वांटा जो वेगळा आहे ४ लक्ष ३० हजार

V साकद V खेडा

मूळ वाढ १ लक्ष ४९ हजार
१ लक्ष ३० हजार २ लक्ष ५० हजार मूळ वाढ
९० हजार ५९ हजार

मूळ वाढ
२ लक्ष १४ हजार ४९० १ लक्ष ८७ हजार ५३०

याच कागदावर असलेला मराठी मजकूर पुढील प्रमाणें:—

नवाब

मुस्तताब माला लकाब मुमालिक मदार आमदसुल मलकखान ज्याहा बाहादूर जफरजंग काकलतास

सीयादत व नकाबत पनाह वजारत व येकबाल दस्तगाह मदारुल महामी अमानतखान दिवाण

चीटी देसमुखानी व देसपाडियानि व मोकदमानि व रायानि पा जामखेड सरकार अहमदानगर सुबे अवरगाबाद उरुफ दक्षेन सुा इहिदे सन हजार १०९० नऊइदे बाो तहवर दस्तगाह राजरूप वगैरे पिसरान सयाजी भोसला बमोजीब परवाना बमोहर

अज तयीर सायाजि वाा परसोजी भोसला की फौत सुद दर जाये बाकी अस्त व तनखा माा ईले ई।। निस्द खारीफु पेची व मोकरर सुद

दाम ५९९०००

असल ३७४४९५

इजाफु

२२४५०५

वजा हिस्से रुस्तुमजी वाा सयाजि फीचीटी अलाहिदी सुद

दाम १६९०००

असल १३२०२५

इजाफु ३६९७५

बाकी हिसे माा इले

दाम

४३००००

माा चार लाख तीस हजार

दाम र।स

असल दाम २४२४७०

इजाफु १८७५३०

मौजे साकद दाम

२५००००

असल दाम १३००००

इजाफु १२००००

मौजे खरडे दाम

१४९०००

अवल ९००००

इजाफु ५९०००

स्येराकत ५००००

मौजे लोनी दाम

लग

०

असल दाम ३६२४५

इजाफु १३७५५

वजा हिस्से रुस्तुमजी दाम

१९०००

असल दाम	इजाफु
१३७७५	५२२५
बाकी ३१०००	दाम
असल दाम	इजाफु
२२४७०	८५३०

सदरहू प्रमाणें बमोजिब सनद चिटी रुजू होऊन म॥ इलेचे गुमास्ते यासि उहदेवार अमल दिजे उजुर न किजे

मोर्तब ऽऽऽऽऽऽ

तेरीख १० माहे रमजान सन २५

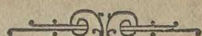
रुजु दफतर

जगन्नाथ व॥ गजाजीराम

व सुदरजी कानुगो त॥ जैल प्रात

रुजु दफुतर देवाजी नागनाथ व

वैजाजी नरहर कानुगो सुबे वराड व दक्षन तेलगन त॥ जैल

लेखांक ४७ वा] [ता. २० माहे फेब्रुअरी सन १६८२

التماس

وکیل راجروپ ولد سیاجی نبیرہ پرسوجی بهونسلہ

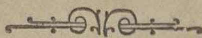
انکہ بندگان حضرت براہ عنایات شاہنشاہی دیسموکهہ پرگنہ جلگانوں بعدنیت و نابودساختن گنگاباگہہ مفسد کشتہے بہ بہدرکلاں موکل بندہ بهو فرزندان مرحمت فرمودہ بودند ـ چنانچہ موکل پدر بندہ ہم قابض بود و رسوم انجا دردیوانی مرشید قلیخان مرحوم عوض متطالبہ ذمہ پرسوجی ضبط سرکار والا گردیدہ ـ لیکن گماشتہای سربراہ می نمودند چند سال است پسر گنگاباگہہ بشناختگی گماشتہای جاگیرداران کہ ناظم صوبہ باسد دخل می نماید ـ و موکل از مطالبہ فارغ است ـ اُمیدوار است کہ دیسموکهہ مذکور با رسوم موکل بپدر مقرر شود و موکل بندہ قبول می نماید کہ پنجاہ سوار عوض رسوم باشتیاق سوای تانبیان منصب خود موجود درشتہ خدمت نماید ـ شود التماس نزد سیادت و وزارت پناہ بسالت و جلالت دستگاہ امانت خان بضرسد بیست ویکم شہر صفر سنہ ۲۵

भाषांतर

राजरूप वल्द सयाजी वल्द परसोजी भोंसले यांच्या वकिलाचा अर्ज असा कीं साम्राट बादशाहाच्या कृपेनें परगणे जळगांवची देशमुखी गंगा वाघ याचा नाश करून टाकल्यानंतर माझ्या मालकाच्या वडिलांच्या नांवें नेमली गेली होती. आणि माझ्या मालकाचे वडील तेथें कायम होते. परलोकवासी मुरशीद कुलीखान यांच्या कारकीर्दींत तिथला रुसूम सरकारांत जप्त झाला होता व परसोजीला कांहीं देणें होतें. परंतु त्यांच्या गुमास्त्यांनीं अडथळा केला. तसेंच कांहीं वर्षें गंगा वाघ याचा मुलगा जहागीरदारांच्या गुमास्त्यांच्या ओळखीनें तेथील वसूल गोळा करतो या कारणाकरतां आमच्या मालकाला आतां कांहीं देणें राहत नाहीं. म्हणून विनंति कीं वरील देशमुखी व तिचा रुसूम आमच्या मालकाच्या वडिलांच्या नांवें नेमला जावा. माझ्या मालकास हें कबूल आहे कीं रुसुमाचे हक्काबद्दल ते पन्नास स्वाराची जमीअत जों पर्यंत त्यांची मनसब कायम राहील तों पर्यंत ते, सेवेस तयार ठेवतील.

याची नक्कल दाराये पनाह बसालत व जलालत दस्तगाह अमानत खान यांचे कडे पाठविली आहे.

ता० २१ माहे सफर सन २५.

लेखांक ४८ वा] [ता. ६ फेब्रुवारी सन १६८४

न. ४

१۶
عالمگیر شاهی
امانت خان
۱۰۸۴

دیسمکهان و دیشپانڈیان و مقدمان
و رعایا پرگنہ ناچنگانون سرکار کلم صوبہ
برار را علام کہ چون مبلغ چهار لک و
بیست و هفت هزار دام از پرگنہ مذکور
از تغیور بهگونت سنگ وغیره حسب الضمن
بجاگیر شهور دستگاه راجروپ تجویز شده و طومار برضای مبارک
مرتب گرده - بران نوشتہ می شود کہ تادرست شدن جواز و سایر
محال مذکور را بطریق عهده بگماشتہ مشارالیہ وا گذارند کہ رعایا
را مشتمل گردانیده سرگرم زراعت و مال گذاری سرکار دراین باب
تاکید دانس چهارم شهر صفر سنہ ۲۸

ضمن نوسپند

مصدره شرح ضمن از پرگنه ناچنگانوں سرکار کلم صوبه برار از تغیور بهگونت سنگه وغیره بجاگیر راجروپ ولد سیاجی بهونسله بتجویز شد و طومار برضای مبارک فرین گشته تا درست شدن سایر و قول بطریق عهده مقرر شده ـ شرحدستخط سیادت و وزارت پناه بر التماس انکه تابیت و نهم صفر سنه ۲۸ ... ... نیسارد دوصد روپیه از وکیل بگیرند و مچلکه گرفته شده عهده بدهند ـ

شرح مچلکه راجو پندیت انکه تابیت و نهم صفر سنه ۲۸ سایر سازم دوصد روپیه جرمانه بدهم ـ

(या खालीं अरबी आंकडे व मजकूर आहे, परंतु तो अरबी टाईप नसल्यामुळें छापतां आला नाहीं.)

[دول = جمع دولت کی]

भाषांतर

परगणे नाचणगांव सरकार कळम सुभा वऱ्हाड येथील देखमुख, देशपांडे, मुकद्दम व इतर लोक यांना कळावें कीं:—

परगणे मजकूरचे ४ लक्ष २७ हजार रुपये भगवंतसिंग वगैरे यांच्या ऐवजीं तहव्वूर दस्तगाह राजरूप यांचे जाहागिरींत देण्यांत आले आहेत व त्यासंबंधीं त्यांच्या राजीखुशीने करारनामाही तयार झाला आहे. म्हणून या प्रांताचा कर व सारा सुव्यवस्थितपणें वसूल करण्याकरितां यांना अधिकारी नेमलें आहे. यांनीं प्रजेशीं सहकार्य करून तीस शेतींत गढून गेलेली व वसूल नियमित देणारी अशी करावी. या बाबतींत कडक ताकीद समजावी. तारीख ४ माहे सफर सन २७

शेरा असा कीं परगणे नाचणगांव सरकार कळम सुभा वऱ्हाड भगवंतसिंग वगैरेंच्या ऐवजीं राजरूप वल्द सयाजी भोंसले यांचेकडे जाहागीर दिला आहे आणि त्यासंबंधीं स्वखुशीनें करारही झाला आहे. प्रांताच्या वसुलाची व्यवस्था लागेपर्यंत हुद्दयावर राहावें. तारीख २९ सफर सन २७

सहीचा शेरा सियादत व इमारत पनाह असा कीं वकिला कडून दोनशें रुपये घ्यावेत व मुचलका घेऊन हुद्दा द्यावा.

मुचलक्याचा शेरा राजू पंडितचा कीं तारीख १९ पर्यंत दोनशें रुपये दंड देतों.

लेखांक ४९ वा] [ता. ४ एप्रिल १६८४

صح

بادشاه عالمگیر غازے
اعتماد خان

چتر

عهده باسم تهور دستگاه راجروپ ولد سیاجی طلب اضافه و عوض
جاگیر وغیره از پرگنه کره ولیت سرکار احمدنگر صوبه اورنگ آباد از
تغیور وکیل خالصه شریفه سایر و تنخواه مشارالیه ابتدای سدس
خریف ایشائیل

(या खालीं अरबी आंकडे व मजकूर आहे. परंतु अरबी टाईप नसल्या-मुळें तो छापतां आला नाहीं. याच्या मराठी भाषांतरांत ते आंकडे व मजकूर आला आहे.)

تحریر فی التاریخ ۲۸ شهر جمادی الثانی سنه ۲۷

भाषांतर

१०८९

येतमादखान
बादशाहा आलम-
-गीर गाझी

चिठ्ठी : हुद्दा चिठ्ठी (तहव्वूर दस्तगाह) राजरूप वल्द सयाजी यांचे नांवें बाबत वाढ वसूल व जागीरी बद्दल परगणे कडेवाळित सरकार अहमदनगर सूभा औरंगाबाद जी वकीले खालसा शरीफा यांचेकडे होती नेमली गेली खरीफाच्या हंगामापासून सुरू

१ लक्ष ५ हजार

मूळ बाबी	माफी बाबी
७७ हजार	२८ हजार
नादनज आलमगीर पेठेसुद्धां	मौजे पारगांव
१ लक्ष ८५४	माफी

कजबा	पेठ	४१४६
२३ हजार ८५४	७७ हजार	
मूळ बाब	माफी	
७७ हजार	२३ हजार ८५४	

तारीख २८ जमादिउलसानी सन २७

उमदे वजराये रफीये स्यान ज्जुदेखानी बुलदमकान जमदतुउलमुलक मदारुलमाहाम आसदखान

चिठी देशमुखानी व देशपांडियानी व मोकदमानी व रायानी व मुजारियानी परगणे कडेवळीत स॥ अहमदनगर सुबे औरंगाबाद उरुफ दक्षेन सु॥ सलास सन १०९२ दरवजे बउहदे बा राजरूप वलद सयाजी भोसला ब॥ तलब इजाफा व यैवज जागीर वगैरा आज तगीर वकीलखालिशे[1] शरीफ ब॥ सायेर ई॥ सुदस खरीफ येतील हसबुल हुकूम जाहामता मोकरर सुद

दाम
१०५०००
मबलग येक लाख पांच हजार
दाम रास

कर्मांनादनज		बाहाल दाम	माफ
मये[3] पेठ		७७०००	२८०००
१००८५४		मौजे पारगौड सीबरीसम	
बाहाल[4]	माफू	माफ	
७७०००	२३८५४	४१४६	
कसबे नादनज दाम		पेठ आलमगीरपूर सदणज वगैरे	
२३८५४		७७०००	

सदरहूप्रमाने सनदचिठी व परवाना रुजू होउनू माइलेचे गुमास्ती यासी उहदेवार[5] अमल देन उजूर न कर्ने तेरीख माहे

१ वकीलखालीश (वकीले खालसा शरीफा = सरकारी दरबारांतले वकील) २ जाबता = कायदा. ३ मय (मै = सुद्धां). ४ मूळ बाब. ५ अहदेवार (हुद्यावर).

लेखांक ५० वा] [ता. २ आक्टोबर सन १६८४

·J-

دیسموکهان و دیشپانڈیان و مقدمان و رعایا پرگنه داهاراسیور
تابع سرکار نلدرگ صوبه اورنگ‌آباد خجسته نبیاحه بدانند مبلغ
شانزده‌لک و نودپنجهزار دام از پرگنه مذکور از تغیور میسانه خان
من ابتدای پنجدس ربیع انگوزئیل بموجب مفصله ضمن بجاگیر
مداج وغیره پسران داولبی نو سرافراز مقرر شده باید که مالواجب
و حقوق دیوانی از قرار واقعی و راستی بر وقت و هنگام موافق ضابطه
معمول و مستمور جواب مگفته باشند و از سخن صلاح و صوابدید
حسابی او بیرون نروند - سبیل گماشته جاگیردار آنکه رعایاے و برایا
را از حسن ملوک راضی و شاکرداشته نوعی تردد و تلاش بکار برد که
روز بروز افزونی زراعت و عمارت گردد - بتاریخ دوم شهر ذیقعد
سنه ۲۸ جلوس والا قلمی گشت حسب المسطور مقرر سنا شد +

ضمن نویسد

مصدره شرح ضمن از پرگنه دهاراسیون سرکار نلدرگ صوبه

اورنگ‌آباد از تغیّر مبانه خان نناءکم منصب از نیان ربیع ئیشان‌ئیل
باقی است من ابدائی پنجدس ربیع اتنگوز ئیل بجاگیر بداد
وغیره پسران داولبی نو سرفراز مقرر گششته -

भाषांतर

परगणे धाराशिऊर सरकार नळदुर्ग सुभा औरंगाबाद येथील देशपांडे देशमुख मुकद्दम व जनता यांना कळावें कीं सोळा लक्ष पांच हजार रुपये

परगणे मजकुरांतील वसूल साल मजकूरच्या रब्बीच्या हंगामाच्या आरंभा- पासून मदावनजी वल्द दावलजी यांच्या जाहागिरींत नेमका गेला आहे. तरी बाजवी सारा व दिवाणीचे हक्क प्रामाणिकपणें व रीतसरपणें, हंगामाचे वेळीं, कायद्यान्वयें त्यांना देत जावे, व त्यांच्या योग्य आणि वास्तविक सल्ल्याच्या विरुद्ध कोणी जाऊं नये. जहागीरदाराच्या गुमास्त्यांना ताकीद देण्यांत येते कीं, हल्लींच्या व जुन्या प्रजेला सलोख्यानें वागवून त्यांस राजी व खुषी ठेवावें, व असा प्रयत्न करावा कीं दिवसेंदिवस शेतीची प्रगति होत जाईल व स्वतःचाही मान वाढेल. तारीख २ जीलकाद सन २८ जुलूस या दिवशीं लिहिलें.

लिहिल्या प्रमाणें अंमल व्हावा

समासांतल्या तपसिलीप्रमाणें परगणे धाराशिऊर सरकार नळदुर्ग सुभा औरंगाबाद हुसानखान यांच्या नांवें असलेला साल मजकूरच्या रब्बी आरंभापासून मदावनजी वल्द दावलीजी यांचेकडे जहागीर देण्यांत आला आहे.

लेखांक ५१ वा] [ता. २ माहे मार्च सन १६८५

حسب الحکم الاقدس الاشرف الاعلی

بتاریخ ۶ ربیع الثانی سنہ ۲۸ وکیل رستم ولد سیاجی بدرگاہ جہان پناہ رسیدہ دادخواہ شد کہ مقدمان موضع کسلکہ وغیرہ پرگنہ جامکھیر سرکار احمدنگر جاگیر موکل رافع مبلغی باقی عین المال از چہار سال وطن फाटक نمیدہند + حکم جہانمطاع آفتاب شعاع زینت صدوریافت کہ آن رفعت پناہ شجاعت و بسالت دستگاہ باتفاق ارباب عدالت بتحقیق این مقدمہ پرداختہ برتقدیر صدق وا نمودہ احقاق حق نماید تارافع بمطلب خود فایز گشتہ مکرر زرین جہتہ بفریاد نیاید +

भाषांतर

सरकार विराजित राजेश्री यांचे हुकमावरून

तारीख ६ रब्बीउलसानी सन २८ रुस्तुम वल्द सयाजी यांच्या वकिलानें दरबारांत येऊन अर्ज केला कीं मौजे कसळें वगैरे परगणे जामखेडें सरकार अहमदनगर येथील मुकद्दम त्यांच्या मालकांना जाहगिरी वतनाची चालू रक्कम व बाकी येणें रक्कम चार वर्षांची देत नाहींत. म्हणून जहान

पनाह (जगाचे आधार) व आफताब शुआअ जीनत (ज्यांचें तेज सूर्या-प्रमाणें आहे) यांनीं हुकूम दिला कीं तेथील जहागीरदारांनीं सरकारी अदालतीच्या सल्लेनें या प्रकरणाची चौकशी करून द्यावी व चौकशी करून जें न्याय्य येणें निघत असेल तें द्यावें म्हणजे वकिलाची मागणी पुरी होईल व ते पुन्हा तकरार करणार नाहींत.

भ/८५५ लेखांक ५२ वा] •J- [ता. १० एप्रिल १६८५

نقل از مطابق اصل است

نقل حسب الحکم بمهر مقابلخان از قرار بتاریخ یازدهم شهر جمدالول سنه ۲۷ جلوس والا رفعت پناه عزت دستگاه محمد قاسم مقتفی الحرام باشند - بعدہ هذا مخفی نماند که دریخواد وکیل دتاجی ساکن ناندنج سرکار احمدنگر بتوسط باریافتگان محفل فیض منزل بعرض معالے رساند که پانصد روپیه دین موکل دافع بزمه رستم نامی ساکن آن جا لازم الادا است و اوبادای آن رفع الوقت میلساید لهذا حکم اقدس عزه ورود یافت که آن مخیرخواه خلق الله بآن رفعت پناه بر نگارد که بحقیقت آن مقدمه واشیده باتفاق ارباب شریعت برصادو مطابق عدالت عزاز فیفل واقعه حق نماید تا مکرر بفریاد نیانید و کیفیت را داخل واقعه نگارند درین بابت تاکید اکد دانند بتاریخ ۱۱ شهر جمدالول سنه ۲۸ جلوس والا +

भाषांतर

नक्कल अस्सलप्रमाणें असे:—

मुकाबिलखान यांच्या मोहरेच्या हुकुमाची नक्कल ता. १५ जमादिलावल सन २८ रफअत पनाह इज्जत दस्तगाह महंमद कासीम यांच्या नांवें कीं त्यांचें कुशल असो आपणांस कळावें कीं दत्ताजी वकील राहाणार नादनज सरकार अहमदनगर यांच्या मार्फत सरकारांत कळालें कीं त्यांचे मालक रुस्तुमजी यांचेकडे जमिनीबाबत पांचशें रुपये येणें निघतात आणि ते देण्यांत दिरंगाई करीत आहेत. म्हणून सरकारी हुकूम झाला कीं आपण त्या रफअत पनाह महंमद कासीम यांना लिहावें कीं या प्रकरणीं आपण चौकशी करून कायद्यान्वयें खरी माहिती द्यावी व निकाल द्यावा. या करितां कीं पुन्हा त्याबद्दल तकरार न यावी आणि त्याची कैफियत इकडे लिहून कळवावी. या बाबतींत कडक ताकीद समजावी. ता.१५ माहे जमादिलावल सन २८ जुलूस.

लेखांक ५२ वा] [ता. १६ एप्रिल १६८५ इ.

फाटकें

ولد سیاجی حسب الحکم نبام رفعت و معانی پناہ از نوکران
فوجدار و محمد قاسم حقیہ مقتہ نویس حقبہ مذکور آوردہ بود ۔
دستمبی مذکور مطابق امر شریعیت غرابہ بندہ عابد کردانے و بندہ
نیز برضا و رغبت گرفتہ درقبض تصرف خود آوردم ۔ دیگر پنج من
الوجوہ و عودبہ دستمجی نساھدہ ۔ اگر ثانیاً حال این دعوۃ بادیگر
از رافیین ظاہر شود باطل است ۔ کار شرح شریف باشم تحریر
فی التاریخ بیست ویکم شہر جمادی الاول سنہ ۲۸ جلوس +

عاشور سریر
محمد قاسم بیگ ولد

[मागचे बाजूस मोडी मजकूर आहे]

भाषांतर

... ... फाटकें ... ...

रुस्तुम वल्द सयाजी यांनीं रफअत व मानी पनाह यांच्या हुकुमावरून फौजदाराचे नोकर व महंमद कासिम वृत्त-लेखक कसबे मजकूर यांना धरून आणिलें होतें. रुस्तुमजी यांनीं मला धर्मशास्त्रान्वयें पकडलें व मीं त्यांच्या स्वाधीन झालों. आणखी पांच मण आळुजूद[1] व ऊद रुस्तुजी जवळ राहिला नाहीं. जर या पुढें अशा प्रकारचा तंटा दोघांत उत्पन्न झाला तर तो खोटा समजावा. यास शरा शरीफ (मुसलमानी धर्म-शास्त्र) याची साक्ष. तारीख २१ जमादिलावल सन २८ जुलूस

महंमद कासिम
बेग वल्द आशोर
सरीर

कागदाच्या पृष्ठ-भागीं मोडींत मजकूर आहे.

१ आळुजुदः—हा शब्द कोशांत सांपडत नाहीं.

लेखांक ५४ वा] [ता. ६ जुलै सन १६८५

ابرهم خادم شرح محمد
سنہ ۱۰۹۵

اقرار معتبر صحیح شرعی کردہ مخبر باسم نسب خود مسمی پرماند بن مان‌جی توتھا متوطن نارنون بر این وجہ کہ من متصر مبلغ عماولوہ سیصد و نود و پنجروپیہ عالمگیری جید تمام و زن قرض از مال خود بزمی مسمی دولت و مدارایشان داول بس آدم دین لازم الادابود ـ مبلغ مذکور را بمعرفت مسمی سیا مداس بن موھنی‌داس بن انگذ تمام و کمال گرفتم و درقبض خود آوردم ـ سئیردھم شعابان سنہ ۱۰۹۵ ھجری +

متصر مذکور گندم انگ فراخ پیشانی گرہ آبرو بلند ہستی ریش بروت سیاہ چیچک روی ہردوگوش سراخ لخت سالم تمام قد ... ...

Pure money of standard value = جید = jayid

भाषांतर

अब्रहम
खादीम शरा महंमदी
१०९५

प्रामाणिकपणें व सत्याला स्मरून करार करतों व परमानंद वल्द मानजी तोथा राहणार नारनूल यांना लिहून देतों कीं मीं तनिशें पंचाण्णव रुपये शिक्के आलमगिरी सर्वंचे सर्व कर्ज म्हणून घेतले. हे रुपये मला श्रीमान राजेश्री दावल वल्द आदम दीन यांना देणें होते. वरील रक्कम मीं श्यामदास वल्द मोहनीदास यांचे मार्फत पूर्णपणें घेऊन भरून पावलों, व ते मीं आपल्या ताब्यांत घेतले आहेत. ता. १३ शाबान सन १०९५ हिजरी

वरील इसमाचा रंग पीत (गव्हाप्रमाणें) कपाळ रुंद व त्यावर आठ्या, शरीरानें उंच, दाढी ठेवलेला, दोन्ही कानास भोकें शपथ घेऊन म्हणाला कीं मला सर्व रक्कम पावली.

लेखांक ५५ वा] [ता. ३१ ऑक्टोबर १६८५

دیسمکهان دیسپانڈیان و مقدمان و رعایا و مزارعان پرگنہ نصیراباد صوبہ خاندیس بدانند مبلغ پانزده‌لک دام از پرگنہ نصیراباد مذکور ... سید شیرخان من ابتدای سدس ربیع اودئیل حسب‌ضمن بجاگیر مالوجی ولد نوگوجی مقررشده - باید کہ مالواجب و حقوق دیوانی از قرار واقعع و راستی بروقت و ہنگام موافق ضابط معمول و مستمر جواب میگفتہ باشند ورزبخن صلاح و صوابدید نسابی او بیرون نروند - سبیل گماشتہ جاگیرداران کہ رعایا و برایا را از حسن سلوک راضی داستہ درتکبر زراعت ر فزونے معموری عمی فرلوان بکار بود - بتاریخ ۱۲ ذی حجہ سنہ ۹۵ قلمی شد + حسب‌المسطور +

مقرر سناسند

ضمن نویسند

مصدره شوح ضمن از پرگنہ نصیراباد صوبہ خاندیس از انتقال سید شیرخان کہ فوت شد از سدس ربیع اود ئیل پایباقی است من ابتدای سدس ربیع مسطور بجاگیر مالوجی ولد نوگوجی مقرر گشتہ +

भाषांतर

१ मुरीद (शागीर्द = सेवक).

परगणे नसीराबाद सुभा खानदेश येथील देशमुख, देशपांडे, मुकद्दम, शेतकरी व इतर लोक यांना कळावें कीं नसीराबाद परगण्यांतील पंधरा लक्ष दाम सय्यद शेरखानाच्या जाहागिरींतून मालोजी वल्द लोकोजी यांच्या जाहगिरींत रब्बीच्या हंगामाच्या आरंभापासून नेमण्यांत आले आहेत. म्हणून दिवाणी हक्क व इतर योग्य हक्क प्रामाणिकपणें, हंगामावर, वहिवाटी व कायद्यान्वयें त्यांना देण्यांत यावे, व त्यांच्या आज्ञेविरुद्ध अथवा त्यांच्या योग्य सल्लेविरुद्ध वागूं नये. जाहगीरदारांच्या गुमास्त्यांचें कर्तव्य असें कीं प्रजेस आपल्या योग्य वागणुकीनें राजी ठेवावें व त्यांच्या शेतीची भरभराट होईल असे प्रयत्न करावेत. तारीख १२ जील्हेज सन २९ रोजीं लिहिलें.

लिहिल्याप्रमाणें घडवून आणावें.

शेरा:—

परगणे नसीराबाद सुभा खानदेश येथील सय्यद शेरखान मृत्यु पावले म्हणून रब्बीच्या आरंभापासून मालोजी वल्द लोकोजी यांच्या नांवें जाहगीर नेमली गेली.

दाम:—

लेखांक ५६ वा] [ता. ८ आगस्ट १६८७

رفعت و متعالے پناہ پنہانیت و دعوانے دستگاہ

ملازم اعتقادی افتخاری استظہاری راج، جیو

پیوستہ مشمول عنایات خدیوگیہاں مزاحم بیکران باشند — بعد از لوازم دعوای شفقت ایالت مشہودہ ضمیر منیر گردیدہ می آید کہ نامۂ اتحاد بامراسم اختلاس بمعہ خیر دعافیت کہ را باب طلب زر قرص نسودہ بود نوسید — مضمون آن مفہوم است ... چون مسالگذشتہ باران کم بارید وا حوال گر وہ رعایا وغیرہ بان دعتقاد ہوید است درینولا اقبال معالی پناہ फारुके نیر نشریف آوردند — بظہور ابشان حساب مقرر نمود — درخدمت بندگان نوابصاحب مرسول داشتہ — یقین است کہ براہ زر مسطور فردہای جاگیر الصدر خوہد خد و بر ہنگام سرانجام نمودہ خواہد شد — ہرگزداخاطر نوعی دیگر خواہند!نست زیادہ تحرق خ، نگاشتہ +

رسید بتاریخ نہم شہر سوال سنہ ۱۰ ستیا نود فصلی بدست ناگو پنڈھری قصبہ اشتی —

भाषांतर

रफअत व मुताली पनाह पनाहनीयत व दावानी दस्तगाह राजेसाहेब यांचें कुशल असो.

मित्राचें कुशल व क्षेम विचारल्यानंतर कळावें कीं आपलें स्नेहभावपूर्ण कृपापत्र पोंचलें. आपणास पूर्णपणें माहिती असेल कीं साल गुदस्त प्रमाणें या वर्षीं आवर्षण झालें आहे. त्यामुळें सर्व प्रजा-जन हवालदील आहेत. या बाबतींत स्वतः इकबाल पनाह मुताशी यांचेंही आगमन झालें होतें व त्यांच्या इष्टोत्पत्तीस हें सर्व आलें आहे. हें प्रकरण नवाब साहेब किबलाच्या सेवेंत योग्य विचाराकरितां गेलें आहे. आम्हांस विश्वास वाटतो कीं आपण लिहिलेल्या रकमेची तरतूद सदरच्या जहागिरींतून होईल व हंगामाच्या वेळेपर्यंत त्याचा निकाल लागेल. आपण जाहगिरीबद्दल इतर कांहींही मनांत आणूं नये. जास्त काय लिहावें.

पोंच ता. ९ माहे शव्वाल सन १०९७ फसली

नागो पंढरी कसबे अष्टी यांच्या हस्तें

लेखांक ५७ वा] [ता. २ सप्टेंबर १६९०

... ... و سوار استاده بود و چهارکس مردم زخمی شدند و یک مردم کشته شد ـ

... بزخم تفنگ بر گوش اسپ رسیده و یک زخم بردامن ریش رسید شد دروازه (قلعه) رفته دروازه بند بود مردم فوجدار را گفته دروازه وا بکند ـ کسی دروازه وا نکرد ـ لاچار شده اسپ را بیرون داشته واسپان راجروپ را بیرون داشته خود از راه کهرکی اندرون رفته نقد زر چهار گذشته برفت گوپال گماشته مهما بلده فران نامی گماشته خود را نزدیک غنیم فرستاده چوتهه پنج هزار پانصد روپیه مقرر کرده آمد ـ همراه مهرا مردم کونکر آمد ـ قول قول گفته ـ اسپان و شتران که درمیان هر دو قلعه بودند گرفته رفت ـ مردم غنیم درمیان هر دو قلعه سلامت رفتند ـ کسی تیر تفنگ نزد ـ بوقت شام غنیم بر گشته بر لب آب مانده ـ بعد از یک نیم پهر شب گذشته گوپال سندهیا که بالائی گهری خورد بود بحیله تمام

و فریب کرده نوکر خود را به زیر شال خود را خوابانیده خود لشکر غنیم رفته بود - بعد از آن یک پهر شب مانده بود گوپال مذکور از لشکر غنیم لئیم برگشته آمده مردم که بالای گهری خورد بودند کمند انداخته بر گرفتند و پیسران داولخان بهیکن‌خان و حسب‌خان بر گهری بودند گفتند که این کار خوب نیست که تو کردی اولاً آنکه از مصلحت تو تمام قصبه و پیته تاراج رفت - دویم آنکه بانواع حیله خود را بلشکر رسانیده - او جواب داد که خدمت کارمن عقب مانده بود او را از کمند کشیده بالای گهری گرفتم - بعد از دو گهری گذشته که نقاره غنیم لئیم شده روی بطرف پرنده شد - در آن وقت گوپال مذکور به گماشته باسم تو را نامی او را نزد غنیم فرستاد که مغلان هم گریخته اند - وقت صبح روز جمعه غنیم برگشته بر قلعه آمده محاصره کرده چند کس کمندها انداخته بالای قلعه شدند - تمام ساهوکاران پیته مذکور که در قلعه بودند هم را لوت کرده بسته بردند - و درمیان مردمان فوجدار وغیره که برای قبائیل مانده بودند - اسپان آن‌ها هم گرفته رفتند و بوقت قلعه گرفتن هنونت رای وغیره آمده بر کناره تالاب و درخت بر اسپان بوده با گوپال هم کلام می شدند + و بهادرخان و شاهمل و بهرامن ملازم فوجدار وغیره تفنگ طیار کرده بودند همراه میر محمد گوپال مانع کردند - و به روز دویم غنیم بر این گوپال را ے مهمانی فرستادند دو گوسفند و یک جوان پارچه سرخ و یک چادر بالائے آن سونت برپیچیده آوردند و مردمان گوپال بالامی گهری بودند کمند انداخته آن خوان مذکور را چهار کس کشیده بالای گهری گرفتند - و به نزدیک تکیه بهراگی هم آمده نشسته بود - آن وقت هم برای گوپال برگ تنبول و تمباکو فرستاده بود - عرض که حقیقت بدین مستمهت متاح‌خانه زاود اشتیم - و مردم قصبه و پیته مبلغ ده لک روپیه گرفته رفتند - عرض که قهر غنیم بر سرمردمان درملک پادشاهی گذشته است -

هر سکی که این حقیقت دیده و شنیده باشد برو شاهدی خود بکند - تحریر فی‌لتاریخ ششم شهر محرم الحرام سنه ۸ یکهزار یکصد هجری سنه ۳۴ این فرستاده نزدوالا قلمی شد +

भाषांतर

... ... फाटके

...... स्वार उभा होता. चार माणसें जखमी झालीं आणि एक माणूस मारला गेला. ... ...

दरवाजा बंद होता. फौजदार म्हणाला दरवाजा उघडा. कोणीही दरवाजा उघडला नाहीं. निरुपाय होऊन घोडा बाहेर ठेवून, राजरूपचे घोडे बाहेर ठेवून स्वतः खिडकीनें आंत गेला. गोपाळ गुमास्ता यानें आपल्या नोकरांबरोबर सर्व स्त्रियांना शत्रूकडे पाठवून दिलें आणि पांच हजार पांचशें रुपयांची चौथ कबूल करून घेतली. त्याच्या बरोबर तेरा माणसें होतीं. सर्व लोक लोक ओरडत होते. दोन्ही किल्ल्यांच्या मध्यें जे घोडे व उंट होते त्यांना त्यानें नेलें. शत्रूचीं माणसें दोन्ही किल्ल्यांत सुखरूप पोंचलीं. कोणीही बंदूक व भाला आपल्या बरोबर ठेवला नाहीं. संध्याकाळीं शत्रु परतून नदीकांठीं आला. दीड प्रहर रात्र गेल्यानंतर गोपाळ शिंदे जो लहान्या गढीवर होता सर्व ढोंग करून व फसवेगिरी करून आपल्या नोकरास खालीं खालीं ओकून शत्रुसैन्यांत दाखल झाला. त्यानंतर एक प्रहर रात्र राहिली होती. गोपाळ शत्रूच्या सैन्यांतून परत आला. जे लोक लहान्या गढीवर होते त्यांनीं जाळें पसरलें व त्यास वर घेतलें. दावलखानाचीं मुलें मीकनखान व हसनखान हीं गढीवर होतीं. ते म्हणाले कीं तूं केलेंस हें चांगलें नाहीं. पहिलें असें कीं तुझ्या सल्लेमुळें कसबा व पेठ यांची लूट झाली, आणि दुसरें असें कीं तूं सर्व ढोंग करून शत्रुसैन्यांत जाऊन आलास. त्यानें उत्तर दिलें कीं एक नोकर मागें राहिला होता त्यास जाळें टाकून वर ओढून घेतलें आहे. दोन घटकेनंतर शत्रूकडचे ढोल वाजूं लागले व ते पलंग्या कडे जाऊं लागले. या वेळीं गोपाळ गुमास्त्यानें आपल्या एका नोकरास ज्याचें नांव तोरा आहे शत्रूकडे पाठविलें व कळविलें कीं सगळे लोक पळून गेले आहेत. शुक्रवारीं सकाळीं शत्रु परतून आला व त्यानें किल्ल्याला वेढा दिला. कांहीं लोक जाळें टाकून किल्ल्यावर चढले. किल्ल्यांतील सर्व सावकारांना — जे येथें आश्रयास राहिले होते — लुटून घेतलें. फौजदार व इतर माणसांचीं कुटुंबें येथें होतीं. त्या सर्वांचीं घोडीं लुटून नेलीं. किल्ला घेतांना बोंदलाल वगैरे आले होते. ते नदीकांठीं गेले. लोक्यांना झाडाशीं बांधलें व गोपाळशीं बोलूं लागले. दुसरे दिवशीं शत्रूंनीं गोपाळ यास मेजवानी पाठविली. दोन बकऱ्यांपैकीं एक जनान याच्या डोक्यावर तांबडें कापड टाकलेलें आणि दुसरीच्या मानेभोंवतीं एक चादर

गुंडाळलेली. गोपाळाचे नोकर गढीवर आले. त्यांपैकीं चारांनीं त्या बकऱ्यांना (खांद्याला) जाळ्यांनीं वर ओढलें व गढीवर गेले. बैराग्याच्या मठाजवळ देखील ते बसले होते. त्या वेळीं सुद्धां गोपाळाकरितां पान व तंबाखू पाठविली होती. अशा प्रकारें जी हकीकत घडली ती खानसाहेबांकडे पाठविली आहे. कसबा व पेठेच्या लोकांचे दहा लक्ष रुपये घेऊन ते गेले. सारांश कीं बादशाही प्रांताच्या लोकांवर मोठें संकट येऊन गेलें.

ज्या कोणीं ही हकीकत पाहिली व ऐकिली असेल यावर साक्षी घालावी. लिखित तारीख आठ माहे मोहरम सन ३४ एक हजार एकशें हिजरी.

लेखांक ५८ वा] [ता. २४ सप्टेंबर सन १६९०

حقیقت این شیئور دختور عضبور گماشتہ قاضی و بہالی و موالی وغیرہ مردمان قصبہ ناندنیج پرگنہ کرولیت سرکار احمدنگر صوبہ خجستہ بنیاد آنکہ بتاریخ غرہ شہر محرالحرام سنہ ۳۴ جلوس والا فوج غنیم لئیم باسم سنتا گھورپرہ سردار باسم ۳ ہزار سوار و دو ہزار پیادہ ہمراہ ھنونت راو و جاند و ہیردا و کونکرا دھنگو خوش محماسیند بر قصبہ مذکور آمدہ نزدیک دروازہ مورچہ رسید بالای دروازہ کوتوال مزادن نورلا و پسران ناگو مقدم بود - از تبر تفنگ پیوستند - چند کس از مردم از غنیم لئیم بجہنم رسید - فوج غنیم از دروازہ شیکست خورد نزدیک تنکہ تکیہ نسایت فقیر رسید - گوپال گماشتہ محماسیند بآن جاہر فصیل شہر پناہ استادہ بود - سردار غنیم را سلم (سلام) کردہ او ہم نیزدست برسرنہاد - باہم متکلم شدند - چون اشارت ایشان بفقیر مذکور معلوم شد زیر قلعہ تورا نامی گماشتہ گوپال مذکور استادہ بود بہ اوگفت کہ قصبہ تاراج دار - توران مذکو جواب داد کہ تصدوق فلان من بعد از ان بر دیوار شہر پناہ سوار شدہ بر آمدند و درین خاحیہ جنگ نہ شدہ - گوپال روی بقرار نہاد - ہمون راہ غنیم لئیم سوار شد پیش پیش گوپال و عقب عقب غنیم بر حویلی رستم ولد سیاجی بہونسلہ آمدہ از انچہ کہ مطاع نقد جنس بود مبلغ یک لک روپیہ را گرفتہ وغیرہ - مردمان کہ در حویلی او پناہ گرفتہ

بودند هم را تاخته و تاراج کرده بردند - رستم ولد سیاجی خانزاد
پیش از ین چهار گهڑی نزدیک قلعه آمده به گماشته فوجدار مرزا
نوراللہ شریک شده استاده بود - گوپال مذکور گریخته بر گهڑی خورد
نیز گماشته فوجدار رفته - بعد از آن غنیم لئیم پیتهه د قصبه و
حویلی خانزاد رستم لوت کرده بروند - وقت دو پهر بر فصیل قصبه
طرف قلعه آمده تفنگ بهازدند - زیر قلعه رستمجی بادو سوار
استاده بود و چهار کس مردم زخمی شدنده و یک مردم کشته شد
و یک زخم تفنگ بر گوش اسپ رسید و یک زخم بردامن زین
رسید - و مردومان گفته که آبس استاده تفنگ بهای خورند
بهتراست که را قلعه رفته مردومان فوجدار را گفته که دروازه را وا
بکنند کیسی وا نکرد - براه کهرکی اندر رفته و عبدلا نامی کوتوال
را گفته که دروازه را وا بکن که اسپان این جانب و راجروپ وغیره که
بیرون مانده اند در قلعه باید گرفت - کوتوال مذکور گفت که
کلیدها نزدمن نیست - باز تغوس کرد که قبول نکرد بعد از چهار
گهڑی گذشته بوقت سه پهر ... گماشته گوپال سندها نزد غنیم لئیم
رفته قول ... گرفته آمد و ... هزار پانصد روپیه از قصبه و پیتهه
مقرر کرده آمد - همراه مرزا مردم کونکرها غنیم آمد - قول قول
گفته نزد قلعه آمد اسپان و شتران که بیرون درمیان هر دو قلعه
بودند گرفته رفت - مردم غنیم درمیان هر دو قلعه سلامت رفتند
کسی تیر تفنگ نزد - بوقت شام غنیم بر گشته بر لب آب مانده
بعد از یک نیم پهر شب گذشته که گوپال سندها که بالای گهڑی
خورد بود بحیله تمام و فریب کرده نوکر خود را بزیر شال خود را
خوابیا نیده خود بلشکر غنیم رفته بود - و بعد از یک پهر شب
مانده بود که گوپال مذکور از شکر غنیم لیئم بر گشته آمد - مردم
که بالای گهڑی خورد بودند کمند انداخته بر گرفتند و پسران
داولخان ... ... بودند
به گوپال ... ... फाटकें
... ... خوا ان انداخته ... ...
کشیده بالای گهڑی گرفته و به نزدیک تکیله بیراگی غم مذکور آمده
نشته بود - آن و قتهم برای گوپال برگ و تمبا کو فرستاده بود -
عرض که حقیقت بدین قسم سهت ورز سبب آنکه نام برده‌ها تمام
قصبه و پیته تاخت و تاراج شده وهم عظیم بر سر مردمان در ملک
پادشاهی گذشته که هر کسی که دیده شنیده باشد برو شاهدی خود
بکند - تحریر فی التاریخ صدر هفتم شهر مذکور قلمی شد +

भाषांतर

कसबे नादनज परगणे कडेवलित सरकार अहमदनगर सुभा मुलख बुनियाद येथील सर्व लोकांचा अर्ज.

काजी व हाकी मवाली यांचे गुमास्त्यांचे सेवेसीं

हकीकत रात्र-हल्ला व बंडाळीची तारीख एक माहे मोहरम सन १४ जुलूस अशी कीं शत्रूंचें सैन्य संख्या घोरपडे सरदार याच्या बरोबर तीन हजार स्वार व दोन हजार पायदळ ज्याच्या बरोबर हणमंतराव थांड आणि बेरड व कोंकण्या धनगर होते कसबे मजकूरवर चाल करून आले आणि त्यांनीं वेशीजवळ तळ दिला. वेशीवर नुरुल्ला कोतवाल आणि नागू मुकदमाचीं मुलें होतीं. त्यांनीं भाले व बंदुका सोडल्या. शत्रूचे कांहीं लोकांना नर्कवास दिला. शत्रूचें सैन्य वेशी जवळ पराभव पावलें परंतु तें इनायत फकीर याच्या तकिया (मठ) जवळ पोंचलें. तेथें शहराच्या तटबंदी जवळ गोपाळ गुमास्ता उभा होता. शत्रूच्या सरदारानें त्यास रामराम केला. त्यानेंही हात वर केला व दोघे कांहीं बोलले. जेव्हां शत्रूचा रोख फकिरांना कळला तेव्हां त्यानें वरील गुमास्ता गोपाळ याचा इसम नामी तोरान जो किल्ल्याखालीं उभा होता त्यास म्हणाले कीं आतां कसबा लुटला जाणार. तेव्हां तोरान यानें उत्तर दिलें कीं मी जीव देण्यास तयार आहें. नंतर शत्रु-सैन्य तटबंदीवर चढलें. येथें युद्ध मुळींच झालें नाहीं. गोपाळ पळून गेला व व शत्रु स्वार झाला. पुढें पुढें गोपाळ व मागें मागें शत्रु असे रुस्तुम वल्द सयाजी भोंसले यांच्या हवेलीवर आले. तेथें जी कांहीं मालमत्ता होती ती सर्व नगदी नाणें, जिन्नस मिळून एक लक्ष रुपयांचा ऐवज घेतला. जे लोक हवेलींत आश्रयाला होते त्या सर्वांना लुटून घेतलें. रुस्तुम वल्द सयाजी या पूर्वीं चार घटका अगोदर किल्ल्याजवळ आले होते आणि ते फौजदारांचे गुमास्ते नुरुल्ला यांच्या समवेत तेथें उभे होते. गोपाळ पळून गेला होता व फौजदाराच्या लहान्या गढीवर गेला. या नंतर शत्रूंनीं पेठ, कसबा व रुस्तुमजींची हवेली या सर्वांची लूट केली. दोन प्रहरचे वेळीं ते कसब्याच्या तटा मार्गें किल्ल्यावर आले आणि त्यांनीं बंदुका सोडल्या. किल्ल्याखालीं रुस्तुमजी दोन स्वारांसह उभे होते. तेथें चार माणसें जखमी झालीं, एक मारला गेला, व एकाच्या घोड्याच्या कानाला बंदूक लागली व एकाच्या घोड्याला जिनाखालीं जखम झाली. लोक म्हणूं लागले कीं, तुम्ही येथें उभे राहून निष्कारण बंदुकींचा मारा कां सहन करतां? या पेक्षां किल्ल्यांत गेलें पाहिजे. नंतर निरुपाय होऊन किल्ल्याच्या दरवाज्या जवळ गेले आणि फौजदाराच्या नोकरांना सांगितलें कीं दरवाजा उघडा परंतु कोणीही

दार उघडलें नाहीं. शेवटीं खिडकीवाटे आंत गेले व अबदुल्ला कोतवाल यास म्हणाले कीं दरवाजा उघड, कारण कीं, आपले कांहीं घोडे आणि राजरूप जे बाहेर आहेत त्यांना आंत घेतलें पाहिजे. कोतवाल म्हणाला कीं किल्ली माझे जवळ नाहीं. पुन्हा पुन्हा विचारलें तरी त्यानें कबूल केलें नाहीं. चार घटके नंतर तीन प्रहरीं गुमास्ते गोपाळ शिंदे शत्रू जवळ जाऊन कौल घेऊन आला. कसबा व पेठ मिळून पांच हजार पांचशें रुपयांचा करार केला. त्याच्या बरोबर शत्रूचा मनुष्य कौलच्या आला. " कौल कौल " ओरडत किल्ल्या जवळ आले. दोन्ही किल्ल्यांच्यामध्यें बाहेर जे घोडे व उंट होते त्यांना नेलें. शत्रूचे लोक किल्ल्याच्या आंत सुखरूप जाऊन पोंचले. कोणीही भाला बंदूक नेली नाहीं. संध्याकाळीं शत्रू परतले व नदीकांठीं आले. दीडप्रहर रात्रीनंतर जो लहानग्या गढीवर होता सर्व प्रकारचें ढोंग करून आणि फसवा-फसवी करून, आपल्या नोकरास खाली खालीं लपविलें व स्वतः शत्रुसैन्यांत दाखल झाला. एक प्रहर रात्र शिल्लक असेल तेव्हां गोपाळ शत्रुसैन्यांतून परत आला. जीं माणसें लहानग्या गढीवर होतीं त्यांनीं जाळें पसरून त्यांला वर घेतलें. दावलाखानाच्या मुलांना

१ ... ...

२ ... ...फाटकें ... ...

३ ... ...

त्यावेळींहीपण गोपाळाकरितां पान व तंबाखू पाठविली होती. या प्रकारें जी हकीकत होती ती निवेदन केली. याचा उद्देश असा कीं ज्यांचीं नांवें दिलीं आहेत त्यांनीं कसबा आणि पेठ लुटली आहे. आणि सरकारच्या मुलुखावर भारी संकट कोसळलें आहे. ज्यांनीं ज्यांनीं हें ऐकलें असेल त्यांनीं याच्यावर साक्षी घालव्यात. तारीख ७ माहे व सन मजकूर या रोजीं लिहिलें गेलें.

लेखांक ५९ वा] [ता. ६ आक्टोबर सन १६९०

جاگیر باسم محمد وغیرہ پسران داول بر تتمہ طلب از پرگنہ پاندیہ پیدگانون سرکار احمدنگر صوبہ خجستہ بنیاد از تغیر عنایت اللّٰہ وغیرہ دریای باقی منظور مشارالیہ از ابتدای خریف یونت ئیل حسب الحکم مقدس مقرر شد +

(या खालीं अरबी आंकडे व मजकूर आहे परंतु अरबी टाइप नसल्या-मुळें ते छापतां आले नाहींत. याच मराठी भाषांतरांत तें आंकडे व मजकूर आला आहे.)

تحریر فی التاریخ ۱۳ محرم سنہ ۳۴ از جلوس والا قلمی شدہ

भाषांतर

जागीरीची चिठ्ठी महंमद वगैरे बद्दल दावल यांच्या नांवची देण्यांत येते कीं परगणे पांड्या पेडगांव सरकार अहमदनगर सुभे खुजस्ता बुनियाद याच्या वसुलापैकीं इनायतुल्ला वगैरे यांच्या कडे पूर्वी चालत असलेला वरील इसमाच्या नांवें तनख्वाह म्हणून सरकारी हुकमाप्रमाणें खरीफाच्या हंगामापासून नेमण्यांत येत आहे.

दियानतखान
आलमगीर शाही

५ लक्ष ९० हजार

असल (मूळ)
३ लक्ष ४८ हजार २५२
इनायतुल्ला वल्द शरीफुल मुल्क परगणे धंदी ऐवजीं मौजे देवळगांव यांच्या नांवें
४ लक्ष १० हजार
असल — इजाफा
२ लक्ष ७७ हजार — १ लक्ष ३३ हजार

इजाफा (वाढ)
२ लक्ष ४१ हजार ७४८
शेख आजम, फुजायल खान यांचे नातेवाइक, ज्यांची हिंदुस्थानांत नेमणूक झाली, यांच्या नांवें मौजे पिंपळगाव पैकीं
१ लक्ष ८० हजार
असल — इजाफा
७१ हजार २५२ — १ लक्ष ८ हजार ७४८

लिखित तारीख १३ मोहरम सन ३४ जुलूसवाला

(या लेखांकांतील फारसी मजकुरा खालील मराठी मजकूर)

उमदे वजराये रफिये शान जुबदे ख्वानीन बुलदमकान जमदतुल मुल्क, महारुल माहाम असदखान

चीठी देसमुखानि व देसपाडियानी व मोकदमान व राया मुजारियानि पा पाडिये पेडगाउ सा अहमदनगर सुबे खुजस्ते बुनियाद उरुफ दखन सु॥ इहिदे सन ११०० दरवजे जागीर बो महमद वगैरे पिसरान वा तत्तमतलबे बमोजिब परवाने बमोहर अज ता इनायेतुला वगैरे पासावील दर पा बरुनखां मा। इले इपाखायुतील हंसबुल हुकम ज्याहम ता मो रसुद दाम ५९००००

मा पाच लाख नवद
हजार दाम रास

असल	इजाफा
३४८२५२	२४१७४८

अज ता शेख अजम शेख फुजायेलखाके दर हिंदुस्तन यैवज दर पा मौजे पिपळाड गौउ दरोबस्त १८०००० इनायतुल्ला वल्लद शरीफन मुल्क के दर पा इहिथोडे यैवज पा दर पा मौजे देऊळगाऊ दरोबस्त ४१००००

असल	इजाफ	असल	इं॥
१७७०००	१३३०००	७१२५२	१०८७४८

सदरहू प्रमाने सनदचीटी रुजू होऊन मा इलेचे गुमास्तियासि उहदेवार अमल दीजे उजूर न कीजे मो ऽऽऽ
तेरीख १३ माहे मोहरम
सन ३४ जुलूसवाला
रुजू दफ्तर रामाजी वलद जगन्नाथ रुजू दस्तुर सुदरजी कानुगो सुबे वरउ व दखेन व तेलेगनव
... ता जैल ऽऽऽ

लेखांक ६० वा] [ता. १५ ऑक्टोबर सन १६९०

هوالعزيز

رسيد بتاريخ بيست و دوم شهر محرم

سنه ١١٠١ يكهزار يكصد فصلے بوده

१ मुलें. २ वसुलीच्या आधारें.

عنایات ربّانی و تلطّفات نے سحا فرین حال آن رفعت دعوانی
مرتب مکلت و معانی منزلت محبان رعاضادُّ میرو محصول

بعد از دعای شوق مشهود خاطر عزیز نموده می انیدخطی
کہ مشتملر بر وصول از قرض خود نوشتہ بودند رفعت پناه اینجانب
جهت ملازمت نوابصاحب میرود - بعد ملازمت در اشتتی رسیده
سرانجام ابن معنی خواهم کرد - خاطر ازین اهگذر جمع دارند -
زیاده چہ تصدیع دهد +

भाषांतर

हुवल्लमानी

पाचवी तारीख २१ माहे मोहरम सन ११०० फसली

इनायाते जमानी व तलत्तुफाते सुभानी करीन हाल आन रफअत वाषामी मरातिब मुकनब व मंजिलत मुहिब्बाने इतकाद् पोवँ कुशल असोः-

दुआ व सलाम व प्रेमपूर्वक कळावें कीं आपलें पत्र ज्यांत कर्जाच्या वसुली बद्दल आपण लिहिलें होतें पोंचलें. इकडून रफअत पनाह नवाब साहेबांच्या कामगिरीवर जात आहेत. नंतर तेथून अष्टीस जातील व तेथें मी या कर्जाची फेड करीन. यावर आपण विश्वास ठेवावा. जास्त काय लिहावें.

लेखांक ६१ वा] [ता. ७ डिसेंबर सन १६९०

راجا

هوالغنی

فرزند ارجمند معلوم بوده باشد کتابت کہ فرستاده بودند
رسید - سیتاپهل و ناریلگها - نیز رسید - خانہ آبادان باشند
آنچہ درباب قرض مرقوم بود عجب است بآن فرزند کہ یکصد روپیہ
قرض است سہ صد نوشتہ بودند - صد روپیہ سودی هم نبود کہ شما
نوشتہ بودید - بالفعل قرض سیتهہ ملنداس مبلغ هشت صد روپیہ
بر ذمہ مرزا صبور الہ مرحوم بود و از بیس گیر وغیره سود آن نهاند ادیم
قرض آن فرزند خود سودی نبود کہ بدهم - انشاءالله تعالی درین
سال صد روپیہ قرض شما رسانیده خواهد شد - خاطر جمع دارند -
سال گذشتہ رفتن بنوا بلشکر ظفر شده بود نہا برآن قرض شما رسید
انشاءالله تعالی درین سال فواهد رسید واسلام و از طرف مرزا ظهوالله

واجا جیو را دعا برسار ... ... پنجاه کیلہ حوالہ نظام کردیم کہ
برای نورچشمان شود -

بتاریخ پانزدهم شهر ربیع الاول سنہ ۳۴ جلوس والا +

भाषांतर

हुवल गनी

चिरंजीव विजयी

तुम्हास कळलेंच असेल कीं तुम्ही जें पत्र पाठविलें होतें तें पावलें. सिताफळें व नारिंगें हीं पावलीं. आपलें घर गजबजलेलें (मुला माणसांनीं भरलेलें) असो. तुम्हीं कर्जाबद्दल लिहिलें तें समजलें. मला विस्मय वाटतो कीं मला आपलें शंभर रुपये कर्ज देणें असतांना आपल्या चिरंजिवानें तनिशीं लिहावेत. तुम्ही लिहिल्याप्रमाणें शंभर रुपये व्याज देखील होत नाहीं. शेट मगनदासचें कर्ज रुपये आठशें व्याजासुद्धां, ज्याला परलोकवासी मिरजा सबुल्ला हे जामीन होते तें मीं अद्याप पावेतों दिलें नाहीं. तुमचें कर्ज बिन-व्याजीं आहे, सबब तें मी तात्काल दिलेंच पाहिजे असें नाहीं. ईश्वर कृपेनें या वर्षीं तुमचे शंभर रुपये पावते करून देईन. खात्री असूं द्यावी. गतवर्षीं मीं लढाईवर गेलों होतों. म्हणून तुमचें कर्ज देऊं शकलों नाहीं. या वर्षीं जरूर देईन. तसेंच मिर्झा जुहुरुल्ला यांचा राजे रुस्तुमराव यांना आशीर्वाद पत्रास केलीं निजाम याचे स्वाधीन केलीं आहेत तीं मुलांना द्यावींत. ता. १५ माहे रबीलावल सन ३४.

लेखांक ६२ वा] [ता. ७ फेब्रुआरी सन १६९१

واقع بتاریخ هشت دهم شهر جموالول سنہ ۱۰ یکهزار یکصد فصلی -
رفعت دعوانے دستگاه محبان خان اعتقاد بهای رستم راؤجیو
مورد الطاف الہی بوده مقتفی الصرام باشند

بعد از دعای سلام مطالعہ، باد کیپاسی کہ مع نوشتہ ایساجی
شقدار پرگنہ چاندور فرستاده بودید رسید مضمون معلوم شد - نوشتہ
شقدار مذکور بخدمت قبلہ دوجهانے نوابصاحب ارسال داشتہ
انشاالله تعالی در چند روز سرانجام برات شما شده می آید - دیگر
میوه کویتهہ کہ فرستاده بودید رسید محفوظ ساخت - خانہ آباد -
زیاده چہ نوشتہ آید - فقط

कॅ. स. म. द वा. पोतदार,

भाषांतर

रफअत व दावानी दस्तगाह सुभान इतकाद भाई रुस्तुमजी यांच्यावर ईश्वराची पूर्ण कृपा असो.

सलाम विनंति विशेष. येसाजी शफदार परगणे चांदोर याच्या बरोबर पाठविलेलें पत्र व कपाशी पावली. पत्रांतील मजकूर समजला. शफदार मजकूर बरोबर आपलें पत्र नवाब साहेब किबला यांचे सेवेंत पाठविलें आहे तरी ईश्वरी इच्छेनुरूप आपले सर्व हक्क थोडक्याच दिवसांत तुम्हांस मिळतील. दुसरें मेवा कोयथा[1] जो आपण पाठविला पोंचला. आपलें घर आबाद असो. ज्यास्त काय लिहावें. फक्त

ता. १८ माहे जमादिलावल सन ११०० फसली

लेखांक ६३ वा] [ता. ३० माहे मार्च सन १६९१

خانفروزجنگ

نقل پروانہ بمہر حمیدالملک نبام گماشتہ فوجداران و جاگیرداران و دیسمکہان و دیشپانڈیان و مقدمان موضع ناندنج پرگنہ کڑےولیت سرکار احمدنگر صوبہ خجستہ بنیاد بدانند کہ وکیل تہور پناہ رستمجی ظاہر کرد کہ دو چاور زمین سوای موازنہ از باتیہ انعام خدمتانہ سیتھیہ گری و مہاجنی پیتھہ عالمگیر پور موضع مذکور بنام راجروپ ولد سیاجی مقرر است از سررشتہ دختر دکہن هم معلوم شد و بموجب سندامارت منزلت منظور دارند و زمین بابت خریدی کہ سیاجی خرید کر و حویلی و باغ و آن جا احداث نسودہ است و سند و بمہر قاضی و بدستخط زمینداران بدست دارد - خچانچہ نقل آن را ارسال داشتہ بودیدان ہیچ کس مانع و مزاحم نشدہ درین باب تاکید اکید و قدغنی تمام دانند - تحریر فی التاریخ نہم شہر رجب سنہ ۳۴ نوشد شد +

भाषांतर

खानफरोजजंग

हमीदतुलमुल्क यांच्या मोहरेचा हुकूम मौजे नांदनज परगणे कडेवळीत सरकार अहमदनगर सूभा खुजिस्ता-बुनियाद येथील फौजदाराचे गुमास्ते व जहागीरदार व देशमुख व देशपांडे आणि मुकद्दम यांना देण्यात येतो

1 मेवा कोयथा = फळांचा प्रकार.

ऐसाजे रुस्तुमजी राजे यांचे वकिलानें असें जाहीर केलें कीं राजरूप वल्द सयाजी यांचे नांवें दोन चाहूर जमीन पेठ आलमगीर पूर येथील शेट व महाजनच्या खिदमतीच इनाम म्हणून नेमली गेली आहे. याची नोंद दक्षिण प्रांताच्या सरकारी दप्तरांत करण्यांत आली आहे. तसेंच इमारतें मंजिलत यांची सनद ही मिळाली आहे व सयाजी राजे यांनीं ही जमीन खरेदी केली व तिच्यांत बाग व हवेली बांधली आहे त्याची सनद काजीच्या मोहरेची व जमीनदाराच्या सहीची आहे. व त्याची नक्कल ही सरकारांत दाखल झाली आहे. तरी या जमिनी बाबत कोणीही हरकत घेऊं नये अशी कडक ताकीद समजावी. ता. ९ माहे रज्जब सन ३४ रोजीं लिहिलें गेलें.

लेखांक ६४ वा] [ता. २७ जून सन १६९१

जاگیر باسم عبداللّٰہ ولد داول کہ باد فراری بحال شد از پرگنہ
پاندیہ پیرگانوں سرکار احمدنگر صوبہ خجستہ بنیاد از تغیر رحمت
خویشگے کہ فراری شد از ابتدای ثلثان خریف توین پیل درین
یافت و تنخواہ مشارالیہ من ابتدای سدس خریف توین پیل
مقرر شد +

(या खालीं अरबी आंकडे व मजकूर आहे परंतु अरबी टाईप नसल्यामुळें ते छापतां आले नाहींत. याच मराठी भाषांतरांत तें आंकडे व मजकूर आला आहे.)

تحریر فی التاریخ ۱۰ شہر شوال سنہ ۳۵ از جلوس والا قلمی نسود

भाषांतर

जागीरीची चिठ्ठी अबदुल्ला वल्लद दावल यांच्या नांवची (जो एकदां फरारी झाल्या नंतर परत नेमला गेला) कीं परगणे पांड्या पेडगांव सरकार अहमदनगर सुभा खुजस्ता बुनियाद जो परगणा पूर्वीं रहमत खिशगी फरारी झालेल्या रहमत खिशगीच्या नांवचा होता तो खरीप हंगामाच्या आरंभापासून अबदुल्ला वल्लद दावल यांच्या नांवें नेमला व त्याची तनखा खरीफ हंगामांपासून सुरू झाली आहे.

---

१ इमारत मंजिलत ही बहुमानाची पदवी आहे व ती बादशहाला अनुलक्षून असावी.

५ लक्ष ९० हजार
पैकीं वजा १८ हजार ५००

तनखाहा ५ लक्ष ७१ हजार ५००

देऊळगांव	पिंपळगांव
४ लक्ष १० हजार	१ लक्ष ८० हजार

तारीख १० माहे सवाल सन ३५ जुलूसवाला या दिवशीं लिहिलें.

अमानतखान
आलमगीर गाझी

(लेखांक ६४ मधील फारसी मजकुरानंतरचा मराठी मजकूर)

उमदे वजराये रफीये शान जुबदे खावानीन, बिलद मकान जमदुल मुल्क मदारुल माहम नवाब आसदखान दिवान

चीटी देसमुखान व देसपाडियान व मोकदमानी व राया व मुजारीयान पा पाहिये पेडगाउ सा अहमदनगर सुबे खुजस्ते बुनियाद सुा इहिदे सन ११०० दरवजे जागीर बाा अबदुल्ला वलद दावल की बाद फारी बहाल शुद बमुजीब परवाने बमोहर

अज ता बहमल लेषगी फरार शुद { इंा नुकसान खाा (खरीफ) युमवीक } दरपाचे बाा मवतन साा माइंले सुद सरवायुतीक हसबुल हुकुम न्या मताये मो शुद दाम ५९०००० वजा पस १८५०० बाा मेतनखा माइंले. दाम ५७१५००

मा पांचलक्ष येकाहत्तरी हजार पांचशें दाम रास

मौजे देऊळगाउसीदी	मौजे पिंपळ गोंडकरगा
दाम	दाम
४१००००	१८००००

सदरहू प्रमाणें उहदे केले असेसी बमुजीब सनद परवाना चीटी हजू देऊन माहिलेचे गुमास्ती यास हुदेवार अमल दिजे हजुर न कीजे मोतंबु
ताो ८ माहे सावाल
सन ६५ जुलुसवाला

लेखांक ६५ वा] [ता. ३ सप्टेंबर सन १६९१

خادم شرع شریف
سید سلیمالله نور

سوال میکنند اشتهار میخواهند از سادات کریم و مشایخ
عظام و جمهور سکنه و عوام متوطنه قصبه ناندنیج پرگنه کرےولیت
سرکار احمدنگر صوبه خجسته بنیاد ـ مسمیون و نکوجی ولد ناگوجی
مقدم و سایر رعایام و مزارعان قصبه مذکور برین معنی که مرزا
نورالله جاگیردار سابق آز اره عتاب و عداوت بتهمت آنکه چوتهائی
قصبه مرقوم هرسال بسقاهیر میر سانند بحضور پرنور قید کرده
بحضور رافع دستور فرستاد چنانچه در قلعه شولاپور محبوس است
چون ناگرجی مقدم اصلاً مطلقاً بسقاهیر چوتهائی نداده و اینهم
بهتان و افتراء صریح و محض دروغ است هرکس که برصدق این
مقال واگاه ازین حال اطلاع داشته باشد حیثیت این شهادت
خود ها در قرین این صدارت مجلس نماید که عندالله و عندالناس
ضایع نیست اجر عظیم است فی التاریخ نوزدهم شهر ذحیجه
سنه ۳۵ جلوس والا ـ

भाषांतर

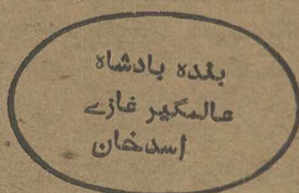
काजी
खादिम शरा
शरीफ
× × ×

कसबे नादनज परगणे कडेवळीत सरकार अहमदनगर सूभा खुजस्ता-बुनियाद येथील उदार सय्यद लोक, श्रेष्ठ शेख, सर्व सामान्य प्रजाजन, व सर्व वतनदार यांना आम्ही सवाल करतों व जाहीर करतों:—

(जाहीर करणार) वंकोजी वल्द नागोजी मुकद्दम, जकातदार, कसबे मदरः— पूर्वीचें जाहगीरदार मिर्झा अनवरुल्ला यांनीं द्वेषानें व अदावतीनें अशी तोहमत घेतली कीं आम्हीं कसबे मजकूरची चौथाई दर वर्षीं शत्रूंना पोंचवीत असतों व हुजुरांनीं त्यांना (नागोजीस) कैद केलें आहे. म्हणून

ते हल्लीं सोलापूरच्या किल्ल्यांत बंदिस्त आहेत. ज्या अर्थीं नागोजी मुकद्दम यांनीं खरोखरच शत्रूस मुलींच चौथाई दिली नाहीं त्या अर्थीं हे आरोप व दोष अजिबात खोटे व लबाडीचे आहेत. ज्या कोणास या प्रकरणाची खरी हकीकत माहिती असेल त्यांनीं यावर आपली साक्ष लिहावी म्हणजे ती वेळेवर कामास येईल. कारण कीं हें सर्व लोकांच्या पुण्याचें काम आहे. तारीख १९ माहे जील्हेज सन ३५ जुलूस.

लेखांक ६६ वा] [ता. ९ आगस्ट सन १६९२

دیشمکهان و دیشپانڈیان و مقدمان و رعایا مزارعان پرگنه
کرهولیت سرکار احمدنگر صوبه خجسته بنیاد بدانند مبلغ پنجلک
و پنجاه و دو هزار دام از پرگنه مذکور از تغیر شیخ ملک وغیره من
ابتدای ثلث ربیع هچی ئیل حسب الضمن بجاگیر محمد ولد داول
مقرر شده باید که مال واجب و حقوق دیوانی را از قرار واقع و راستی
بروقتی وقت و هنگام موافق ضابطه معمول و مستور بگماشته
مشارالیه جواب میگفته باشند و ار سخن و صلاح و صوابدید او بیرون
نروند - سبیل گماشته مذکور آنکه رعایا و برایا را از حسن سلوک
راضی داشته در تکبیر زراعت و افزونی ابادانی - بتاریخ ۶ ششم
ذی حجه سنه سی وشیش جلوس والا قلمی شد -
حسب المسطور عمل نمایند

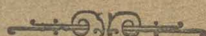
भाषांतर

परगणे कडेवलीत सरकार अहमदनगर सुभा खुजस्ते बुनियाद येथील देशमुख, देशपांडे, सरकारी अधिकारी व शेतकरी यांना कळावें कीं पांच

लक्ष बावन हजार दाम परगणे मजकूर पैकीं महमद वरद दावल यास खालील तपशिला प्रमाणें जाहागीर दिला आहे, म्हणून योग्य तो पैसा व दिवाणीचे हक्क न्यायानें व प्रामाणिकपणें द्यावेत. तसेंच हंगामाचे वेळीं कायद्याप्रमाणें शेतसारा वरील इसमाच्या गुमास्त्यास देत जावा. आणि त्यांच्या योग्य व हितकर सल्ल्याच्या विरुद्ध वागूं नये. गुमास्तेगिरीची अट अशी कीं प्रजा व सरकार यांमध्यें सलोखा ठेवावा व वस्ती वाढविण्याचे प्रयत्न करावेत. ता. ६ जिल्हेज सन ३६ जुलूस या दिवशीं लिहिलें गेलें.

लिहिल्या प्रमाणें घडवून आणावें.

लेखांक ९७ वा] [ता. ६ सप्टेंबर सन १६९२

صاحب زادہ بلند اقبال مہربان سلامت

از بندہ فدوی عبدالکریم تیرزن بندہ زادہ فقیر محمد تسلیمات بندگی مطالعہ فہمانند

چون نامۂ گرامی کہ مستملز کمال عنایت و مہربانی صادر بودید رسید + حقّا کہ بمطالعہ نوشتہ مزید مسّرت و شادمانی حاصل گردید + تصدق کہ بہ بسہین دستور بوطائی عنایت نامہ نامی سر افرازنی فرمودہ باشید کہ باعث بندہ نوازی و مخلص پروای است + بندہ اُمیدوار آن است کہ ودین نزدیکی بشاہی خدمت رسانیدہ مفتخر فواہد شد فرزندان نیز درسای، عاطفت عالی سکونت دارند - بہرحال پرداختن آنہالازم بلکہ منحتم است + زیادہ چہ عرض نماید راضی ایام شاہی روزیہ باد -

واقع بتاریخ چہارم شہر محرم الحرام سنہ ۳۶ جلوس والا قلمی شد -

واقعہ بتاریخ ہشدہم شہر محرم سنہ ۳۶ جلوس والا از مقبول تسلیمات بندگی قبول فرمانید +

भाषांतर

साहेब जादा बुलंद इकबाल मेहेरबान सलामत

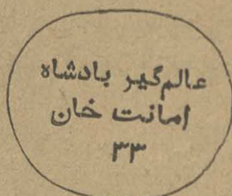
(चिरंजीव विजयी राजेश्री यांचे कुशल असो)

फकीर महंमद यांचा मुलगा नम्र सेवक अबदुल करीम तिरंदाज यांची बंदगी वि० आपलें कृपापत्र पावलें. खरोखरच पत्र लिहून आपण जें

प्रेम दाखविलें तें आपल्या थोरपणास साजेसें आहे. याच प्रमाणें आपण वारंवार कृपापत्र पाठवीत जाऊन या सेवकांना आश्रय देत जावा. या सेवकाची अशी नम्र विनंति आहे कीं त्यास सरकारी चाकरींत ठेवून घेऊन त्याचा गौरव करावा. मुलेंहीपण आपल्या कृपाछत्राखालीं आहेतच. सारांश त्यांचा सांभाळ करणें आपल्याकडेच आहे, नव्हे, तें आपलें कर्तव्य आहे. जास्त काय लिहावें. आपले दिवस सुखांत जावोत. तारीख ४ माहे मोहर्रम सन ३६ जुलूस.

तारीख ८ माहे मोहरम सन ३६ जुलूस अर्जाचा योग्य तो विचार व्हावा.

लेखांक ६८ वा] [ता. १ आक्टोबर सन १६९२

ملاحظہ شد

چٹھی جاگیر باسم محمد ولد داول از پرگنہ کڑےولیت سرکار
احمدنگر صوبہ خجستہ بنیاد نیاز عوض جاگیر وغیرہ از تغیر شیخ
ملک وغیرہ از ابتدای ثلث ربیع تنخواہ مشارالیہ مقرر شد +

(या खालीं अरबी आंकडे व मजकूर आहे परंतु अरबी टाईप नसल्यामुळें ते छापतां आले नाहींत. याच मराठी भाषांतरांत ते आंकडे व मजकूर आला आहे.)

(जहागिरीच्या उत्पन्नाचे आंकडे अरबी लिपींत असल्यामुळें मूळांत मराठींत छापले आहेत.)

تحریر فی التاریخ ۲۹ شہر محرم الحرام سنہ ۳۶ از جلوس والا

भाषांतर

चिठ्ठी जहागीर महंमद वल्द दावल यांच्या नांवें परगणे केडेवळित सरकार अहमदनगर सुभा खुजस्ता बुनियाद

शेख मलिक वगैरे यांच्या ऐवजीं

पाहिलें गेलें.

टीप-अस्सल कागदांतील अरबी लिपींतील आंकडे येथें मराठींत दिले आहेत.

६ लक्ष ३० हजार
यांपैकीं वजा पगार ५१ हजार

---

५ लक्ष ५२ हजार

√—शेख मलिक वगैरे ज्यांना बडतर्फ केलें यांच्या ऐवजीं

२ लक्ष ५३ हजार
यांपैकीं वजा २८ हजार

---

२ लक्ष २५ हजार

√— हिसरे मौजे

५ लक्ष २९ हजार ५००
यांपैकीं वजा ४८ हजार ५००

---

४ लक्ष ८१ हजार

नूर शेख हुसेन
यांच्याकडे दाखल ३ लक्ष १४ हजार
वजा
पैकीं वजा २३ हजार

---

२ लक्ष ९१ हजार
वसूल २ लक्ष १५ हजार ५००
यांपैकीं वजा २५ हजार ५००

---

१ लक्ष ९० हजार

√— शेख हुसेन वल्द शेख महमद यांच्या ऐवजीं कीं ज्यांना भागिदारी मिळाली पाहिजे

३ लक्ष ५० हजार
यांपैकीं वजा २३ हजार

---

३ लक्ष २७ हजार

√— हिसरा भागिदारी

√— ताजू मौजे

७३ हजार ५००
यांपैकीं वजा २ हजार ५००

---

७१ हजार

नूर शेख हुसेन
यांचेकडे वजा ३६ हजार
तनखा (पगार) ३७ हजार ५००
यांपैकीं वजा २ हजार ५००

---

३५ हजार

√— ताजू ३६ हजार

३ लक्ष १४ हजार

यांपैकीं वजा २३ हजार

२ लक्ष ९१ हजार तारीख २९ मोहर्‍रम सन ३६ जुलूस

अस्सल फारसी लेखांतील मोर्बीत लिहिलेला मजकूर

उमदे (उहदे = हुद्दा) वजराय (मूळ फारसी शब्द वुजराय = वजीर) रफीयेशान (मू. फा. रफी - उ - श्शान = ज्याचें वैभव श्रेष्ठ आहे) जुब्दे खानीन (खानांचें वैभव) खुल्दे (पवित्र) अमान (विश्वास ठेवण्यास पात्र) उमदुलमुल्क (उमदतुल मुल्क = देशाचा गौरव) मदारुलमहाम (ज्याच्यावर अत्यंत मोठी भिस्त आहे असा) असदखान चिठी देसमुखान व देसपंडियानी व मोकदमानी व राया (रिआया = प्रजा) मुजारियान (शेतकरी) पा कडेवळित सा (सरकार) अहमदनगर सुभे खुजस्ते बुनियाद उरफ दक्षेण सुमा इहिदे सन ११०१ दर वजहे (या बद्दल कीं) जागीर बा (बहादिन = ज्या नांवें) महमद वज्जुद दाखल धा (बपुवज = ज्या ऐवजीं) जागीर पा मा बाद (नंतर) फरारी (पळून गेलेला) बहाल शुद (नेमला गेला) बमोजिब ज्या अन्वयें) परवाने बमोहर

अज ता (तगह्रुर = बदलीं) शेख मालिक वगैरे दर पा वतन खा (खान) मा (मशारुल) इके हि॥ (हिस्सा) सुलस (सुलस = एक तृतीयांश) रबी (रब्बी) पेचील ( ) हसबुल हुकूम (हुकमान्वयें) जहामता (जहान + मताअ = राजा बादशाह) मोर (मुकर्‍र = नेमला) शुद (शुद = झाला) दाम ६०३००० वजा ता दा (दरोबस्त =) ५१००० दा (दरीनवार = या पैकीं) म (मिन्हा = वजा) तनखा ५५२००० मबलग (मुबलग = रक्कम) ५५२००० दाम (रास) अज ता शेख मलिक वगैरे बरतरफ (बडतर्फ) शुद (झाला) अज निसप (निस्फ = अर्धा) खा (खरीफ) मोदल (मुद्दल) २५३००० वजा ता २८००० धा म. २२५०००

मौजे हिसरे ५२९५००	मौजे ताजू ७३५००
वजा ता० ४८५००	बाकी वजा ता० २५००

४८१००० धा म ७१०००

वजा दाखल ता शेख हुसेन

३१४००० वजा ता २३००० धा म २९१०००

धा म ७१००० वजा दाखल

ता शेख हुसेन ३६०००

खिा म २१५५०० वजा ता धाा म ३७५०० वजा
१५५०० बाकी ता॰ २५०० बाकी ३५०००
११००००

भज ता शेख हुसेन वल्लद शेख महंमद बसबब (कारणें) शाराकत (भागिदारी) येवज खाा (खाहद) याा (याफत्त = मिळेल) ३५००००
वजा ता १३००० धाा म । २७०००

शाा (शराकत = भागिदारी) शाा मौजे ताजू पाा (पैकीं)
मौजे हिसरे ३१४००० दाम ३६०००
वजा ता २३००० बाकी २९१०००

सदरहूप्रमाणे सनद चिठी रुजू होऊन माा इलेचे गुमास्तियास खुद देवा अमल दीजे उजूर न कीजे मोरतबु ऽऽऽ

तेरीख २९ माहे मोहरम ३६ जुलुत वाला

लेखांक ६९ वा]   [ता॰ ७ एप्रिल सन १६९३

•J•

نوابصاحب و قبله

دستک

باسم شجاعت دستگاه سلطان جنگ منصبدار آنکه چون
اوراحب الامر جلیل القدر بجهه آوردن رستم بهونسله و نارو پلدیت
و سبهاسنگ برای انفصال دعوی شیخ فیروز وغیره بقصبه ناندنج
تعین نموده شد باید که در آنجا رفته آنهارا گرفته روانه حضور شود
که مقدمه دادخواهان فیصل شوند درین باب تاکید دانسته
حسب المسطور بعمل آوردن تحریر فی التاریخ بشهر شعبان سنه ۳۶

भाषांतर

मीर महंमद
+ + बंदा
बादशहा आलम
गीर

शुजाअत दस्तगाह सुलतानजंग मनसबदार नवाब साहेब किबला यांना हुकूम देण्यांत येत आहे कीं ज्या अर्थीं जलीलुलकदर (ज्यांची योग्यता श्रेष्ठ आहे) यांचा हुकूम आहे कीं रुस्तुम भोसले, नारो पंडित आणि सुभानसिंग यांना कसबे नादनज वगैरे येथील शेख फीरोज याच्या मुकद्दम्यांच्या निकालाकरितां घेऊन येण्याची जरूरी आहे त्या अर्थीं तुम्ही तेथें जावें व त्यांना पकडावें आणि त्यांना हुजुरांत पाठवून द्यावें म्हणजे अर्जदारांचें प्रकरण निकालांत निघूं शकेल. या बाबतींत कडक ताकीद समजावी, व लिहिल्याप्रमाणें घडून यावें. ता. १० शाबान सन ३६

लेखांक ७० वा] [ता. ११ जून सन १६९३

سلامت بهو
صاحب و قبله سلمکم العالی

نوشته دے بهیداس رسهد بتاریخ
شانزدهم شهر شوال سنه ۳۷
جلوس مبارک بدست ملهاری

عرض داشت
بنده کمترین فدوی دیویداس وکیل
صاحب و قبله فیض بخش و قیصر شان خداوند و دحدارتکاب
نیکشان بری جاویدان راه‌واز نموده عرض مهر ساند که غریب پرور
سلامت جتل زرین بر تجویز نامه عرضداشت بتاریخ دوزدهم اند سنه
(प) मोडके गेके आहे بمطابق آن خانصاحب التماس گذرانیده خانصاحب
فرموده آنچه شرط بضابطه ملک دکهن است شما نوشته بدهید —
انجانب دستور دکهن است که چهار باده چهارم حصه وضع میشود
(फाटके) که هیچ سند قدیمی از منصب انعام صاحب باشد تا از
منصب راجه روپ والا نقل سند شجری معاراج است از هر سنه ۳
یک تبدیل بصرسنید که بموجب آن نشود + بتجویز نامه از

خانصاحب نویسانیده – دیگر بغیر راهے امر کہ متصدیان قلمی نمی سازند امر از تغیر تحریر می کنند زمیندار در شجر و پتھہ نفرستند در ہر دربار دادہکار سرانجام برسانند – دیگر صاحب برای عبداللہ خاں نوشتہ بودند انباعث انہای را طلب نمایندہ الحال بتاریخ چهاردهم شهر شوال سنہ ۳۷ نواب صاحب زادہ بجانب دور رفتن نیز دو مرتبہ بر سر عبداللہ خان نوشتہ بودید فوجدار قرارشد – انہیرا تعین کردہ بصاحب کردہ نیز معلوم است من حساب پنجاہ روپیہ راجای نیست وی چهار صد و پانصد روپیہ خرچ نمودہ قول خود بالاکرد – فراود از صاحب چرب میکرد تا هم تمسک ... ... منصبداری راضی دهند کہ کار شود – آنیدہ ایہان خرچہ نمودہ شود اگر صاحب الحال میفرمایید تا از مکر شدہ بندہ دهند ارشاد دهد دربار سرانجام نمایند کہ فکر انہان موافق کردہ شود –

भाषांतर

साहेब व किबला सलामतुल्ला यांचे सेवेशीं

कैफियत:— नम्र सेवक देवीदास वकील.

हा सेवक आपल्या आज्ञेप्रमाणें तारीख १२ रोजीं (अस्सल कागदांत अस्पष्ट आहे + + + + + +) विनंति करतो. आपण दक्षिण प्रांताच्या रिवाजाबद्दल विचारणा केली. तरी इकडे दक्षिणेंत असा प्रघात आहे कीं दर चवरास चार या प्रमाणें हिस्सा वजा होतो. (फाडकें) मनसबदाराजवळ त्याच्या इनामाची जुनी सनद असते तरी महाराज राजरूप यांच्याजवळ त्यांच्या इनामाची सनद आहे. त्यांचें इनाम तिघां इसमांत वर्ग झाल्या कारणानें त्या सनदेची नक्कल आपलेकडे पाठविण्यांत येत आहे. तरी यावर आपण शेरा लिहावा.

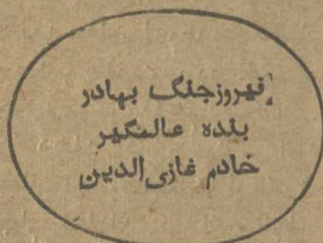
दुसरी गोष्ट कीं येथील सरकारी अधिकारी स्वतः कांहीं लिहीत नाहींत तर ते कोणत्या तरी माणसाकडून लिहून घेतात. जमीनदार आपला पट्टा व वंशावळ पाठवितो आणि वरील प्रमाणें तजवीज करण्यांत येते. आपण अबदुल्लाखानाविषयीं लिहिलें होतें. तर त्यांना मीं बोलाविलें, परंतु नुकतेच १४ तारखेस ते दूर प्रवासावर गेले आहेत, त्यांना ह्या वर्षं अखेर बोलावून घेतों. (अक्षरें लागत नाहींत, + + +) फौजदार यांच्या नेमणुकीची बातमी आपणास माहीत झाली आहे. जेथें पन्नास रुपये वाजवी असतील

तेथें हे चारशें अथवा पांचशें रुपये सुद्धां खर्च करतात व आपला अधिकार पक्का करतात. + + +

(टीपः—पुढचा मजकूर कागत नाहीं म्हणून त्याचें भाषांतर केलें नाहीं.)

लेखक देवीदास तारीख १६ माहे शव्वाल सन ३७ जुलूस हस्तें मव्हारी.

लेखांक ७१] [ता. ७ ऑगस्ट सन १६९३

دستک

باسم گماشته های فوجداران و تهانه داران و دیشموکهه و
دیشپانڈیه پتهیه عالمگیر پور قصبه نااندنج عمله پرگنه کرے ولیت
انکه وکیل و سیتهه و اکا مهاجن و رعایا پیتهه مذکور بعد الت
التماس نمودند که بسبب تاخت غنیم پیتهه مسطور دیران شده
بود درین ولا ابادان میسازد - چون اکثر مردم سرهگذر و گماشته های
نوجداران و تهانه داوان از روی تعدی بابواب ممنوع رسد و غله
مزاحمت میرسانند و و سبلغی بصیغه پیشی نموده می گیرند -
بناء بر آن موجب پریشانی است هذا انگاشته می آید که برتقدیر
وقوع هیچ کس بمعافی بعلت پتّی بهائی ابواب ممنوع بارگاه
خلایق پناه متعرض و مزاحم نشود - درین باب قدغی دانسته
حسب المسطور بعمل آورند - بتاریخ ۱۴ شهر ذی حجه سنه ۳۷

भाषांतर

मोहर

सेवक गाजीउद्दीन फिरोजजंग बहादूर सेवक आलमगीर

फौजदाराचे सर्व गुमास्ते, ठाणेदार, देशमुख आणि देशपांडे पेठ आलमगीरपुर कसबे नांदूनज, परगणे कडेवळीत खालील, तसेच पेठ मजकूरचे

शेटे आणि महाजन यांनीं सरकारी कचेरींत अर्ज केला कीं शत्रूंच्या स्वारीमुळें वरील पेठ ओस पडली आहे आणि ती वसविण्याचा हुकूम झाला आहे. फौजदाराचे गुमास्ते, ठाणेदार आणि कांहीं फिरते लोक जबरीनें धान्याची रसद व तसेंच कायद्यान्वयें मना केलेल्या बाबी गोळा करतात आणि आगाऊ रकमाही मागतात. यामुळें अत्यंत अस्वस्थता आहे. म्हणून कळविण्यांत येतें कीं ज्या अर्थी वरील बाबींची वसुली सरकारांतून मना आहे त्या अर्थी कोणीही या प्रकरणीं जबरी व अडचण करूं नये. या बाबतींत कडक ताकीद समजून लिहिल्या प्रमाणें अमल करावा (वर्तावें).

ता. १४ माहे जीहज सन ३७.

लेखांक ७२ वा] [ता. २४ ऑक्टोबर सन १६९४

نقل

چٹھی بمہر وزارت و اقبال پناہ دیانت خانجیو از قرار بتاریخ ۱۴ شہر جمادی‌الاول سنہ ۳۸ جلوس‌والا جاگیر باسم سایاجی وغیرہ از پرگنہ بودور صوبہ خاندیس از تغیر شیخ محمد اسمعیل وغیرہ تنخواہ مشارالیہ من ابتدای فصل خریف نصاقوی‌ئیل مقرر شد +

محال دربست

شرحدستخط وزارت و معانی پناہ

بزودخمی انکہ چٹھی نوشتہ

यापुढील उत्पन्नाचे आंकडे अरबींत आहेत म्हणून याचे भाषांतरांत ते छापले आहेत.

भाषांतर

चिठ्ठी विजारत व इकबाल पनाह दियानतखानजी यांच्या मोहरेची तारीख १४ माहे जमादिलावल सन ३८ जुलूस कीं परगणे बोदवड सूभा खानदेश शेख महंमद इस्माइल यांच्याकडून सायाजी वगैरे यांच्या जाहगिरींत खरीफ हंगामाच्या आरंभापासून कौल देण्यांत येत आहे.

(महाल दरबस्त)

शेरा सही विजारत व मौनी पनाह कीं चिठ्ठी लिहिली गेली

१२४४० दाम

√	√
शेख महंमद इस्माइल वल्द न्यामतुल्ला	सय्यद राजे महंमद वगैरे
मौजे रेवती	मौजे रेवती
३ लक्ष ८१ हजार ३४	६१ हजार ४००
पैकीं मागील तनखाह वजा	पैकीं मागील तनखाह वजा
३ लक्ष ७८ हजार ६४९	५१ हजार ३००
२३४० दाम	१० हजार १०० दाम

अस्सल लेखांतील मोडी लिपींतला मजकूर

चीटी देसमुखानी व देसपांडियानी व मोकदमानी व रयानी प्रा। चोदवड सुभे खानदेश सुहुर सन हजार ११०४ दरवजे जागीर दौ साव वगैरे घा। ऐवज जागीर प्रा। मजकूर वगैरे अज तगीर सेख मा। इसमाईल वगैरे तनखा व माा।इले इंा। खा। तनखा कोईले[1] बमोजीब व दरवजे बमोहर हरवुल हुकूम ज्या हामता येमाा[2] सुद

दाम १२४४०

आज ता। सेख मा। इसमाईल वा। सेख न्यामतुल्ला मौजे रेवंती पैकीं दाम २३४०

आज ता। सैद राजे मा। वगैरे मौजे रेवंती पैकीं दाम १०१००

आज मौजे मा। दाम ३८१०३४

वजा हिस्से मा। इले

आज मौजे मा। दाम ६१४०० वजा

सा। ३७८६९४	हीस्से सा। मा। इले
बाकी सायर	५१३०० बाकी

सदरहू प्रमाणें बमोजी सनद व चीटी मा। इलेचे गुमास्तीयास रजू देऊन अमल देने उजूर न करणे मा। छ ४ जमादिलोवाल सन ३८ जुलूस

लेखांक ७३ वा] [ता. १९ फेब्रुआरी सन १६९५

غازی الدینخان بهادر فیروز جنگ

نقل

دستک بمهر محمد علی باسم شجاعت شعار شیخ فتح محمد

سوار ملازم سرکار انکه چون بجهت رسانیدن رسد غلّه از پرگنه کرےولیت

1 कौल. 2 मंजूर झाला.

از موضع ناندنج و پیتهه عالمگیر پور وغیره به شکر فوج ظفر موج نواب بعهدهٔ مشارالیه مقرر شد باید که سزاولے نموده رسد غلّه روانه نمایند که داخل گنج کنایند - رسید از کوتوال بگیرد - سوای آن رسد غلّه بطرف غنیم لئیم نرود - ثانی الحال باز پرس بعهدهٔ مقدمان دیهات پرگنه مذکور خواهد شد - درین بابت قدغن تمام دانند - تحریر فی التاریخ پانزدهم ۱۵ شهر رجب المرجب سنه ۳۸

भाषांतर

गाझीयुद्दीन खान बहादूर फिरोजजंग

नक्कल

महंमदअली ऊर्फ शुजाअत शुमार यांच्या मोहरेचा परवाना शेख फत्ते महंमद स्वार सरकारी नौकर याच्या नांवें ऐसा कीं तुम्हास मौजे नांदुनज व पेठ आलमगीरपूर वगैरे परगणे कडेवळित येथून धान्याची रसद वर दर्शविलेल्या (फिरोजजंग) नवाबाच्या लष्करांत पोंचविण्याकरितां नेमलें आहे. तरी तुम्ही योग्यपणें धान्याची रसद पाठवीत जावी म्हणजे ती कोठारांत दाखल होईल. याची पावती कोतवाल यांच्या कडून घेत जावी. शिवाय धान्याची कुमक शत्रूंकडे जाऊं न द्यावी. याची चौकशी परगणे मजकुराच्या खेड्यांतील मुकद्दम लोकांपासून घेतली जाईल. यावर सख्त ताकीद समजावी. लिहिलें ता. १५ माहे रजब सन ३८

लेखांक ७४ वा] [तारीख १४ माहे मार्च सन १६९५

پروانه بمهر عمدة‌الملک مدارالمهام اسدخانجیو از قرار تاریخ هشتم شعبان سنه ۳۸ انکم

بسالت و رفعت پناه شجاعت و جلادت پیشگاه معسوخان محفوظ باشند درینولا وکیل راجروپ که درقصبه نانديج وغیره عالمگیر پور عمله پرگنه کره‌ولیت سرکار احمدنگر صوبه خجسته بنیاد تنخواه دارد بحضور پرنور استغاثه نمود که عبدالله تاجر برادر مهاجن پیتهه مذکور قلعچه که سیواجی اجرات یافته را برادر خود که نزد فهم لئیم نوکر است باجمعی کثیر طلب شد برمحال جاگیر موکل

رسیده دو هزار و پانصد روپیه نقد از رعایاء قصبه و شصت هزار روپیه از نقد و جنس بسکنه پیتهه مذکور متصرف شد - و چهارکس را بے موجب در قید کرد یکهزار و پانصد روپیه برای اخلاصی اینها می خواهد - بدین جهت رعایاے او بفرار آورد و مهاجن جاگیر موکل و حیران گشته لهذا نگارش می رسد که هر تعدی و قوع بعد تحقیق احقاق حق ورفع تعدی نمایند و مفسدان را تنبیه نموده مقیدان خلاص گردانند تا وکیل جاگیر مکرر ازین جهت استغاثه ننماید -

भाषांतर

उमदतुलमुल्क मदारूल महाम असद खानजी यांच्या मोहरेचा परवाना ता. ८ शाबान सन ३८ चा असा कीं:—

सियादत व रफअत पनाह शुजाअत व जिकादत पेषगाह मामूरखान कुशल असोत. कसबे नांदेज वगैरे आलमगीरपूर परगणे कदेवळित सरकार अहमदनगर सुभा खुजस्ता बुनियाद येथील राजरूप यांचे वकील-ज्यांना पगार मिळत असतो-त्यांनीं सरकाराजवळ तक्रार केली कीं अबदुल्ला सौदागर जो पेठ मजकूरच्या महाजनचा भाऊ आहे त्याजीच्या वडिलोपार्जित किल्ल्यावर मोठ्या जमावानिशीं येऊन स्वाधीन करून देण्याची मागणी केली. तिथल्या जहागिरदाराच्या वकिलास पाडून दिलें (हाकून लाविलें). दोन हजार पांचशें रुपये नगदी कसब्याच्या प्रजेकडून आणि साठ हजार रुपये नगदी व जिन्नस मिळून पेठ मजकूरच्या रहिवाश्यांकडून गोळा केले. चार माणसांना निष्कारण कैद केलें व त्यांच्या मुक्ततेकरितां एक हजार पांचशें रुपये मागतो. अशा कारणांनीं तेथील प्रजेस पळवून लावलें आणि महाजन व जहागिरदारांचा वकील यांना हैराण केलें. म्हणून लिहिलें जातें कीं खरी हकिकत माहिती करून घेऊन नंतर जी कांहीं जबरी दिसून येत असेल ती दूर करावी व बंडखोरांना तंबी देऊन कैद झालेल्यांना मोकळें करावें. म्हणजे जहागिरदारांचा वकील पुन्हा या बाबतींत तक्रार करणार नाहीं.

लेखांक ७५ वा] [ता. १० जानेवारी सन १६९६

سیادت و امارت پناه نجابت و ایالت دستگاه بسالت و معمار مرتب والا منزلت خان نصرت نشان بلند مکان مشمول مراحم خدائیم منیر و رمان باشند -

بعد از ادعیه واظهار شوق تمام مکشوف خاطر عزیز باد که
دریفواد وکیل محمد جاگیردار دیهات پرگنه کڑےولیت سرکار
احمدنگر صوبه خجسته بنیاد بحضور پرنور استغاثه نمود که سنبهاجی
گماشته دیشمکهه و دهارور را از زمیندادان آن جابا حمایت فوجدار
مبلغ دو هزار روپیه از موضع هیوره و ناجو عمله پرگنه مذکور جاگیر
موکل تعدی متصرف شده اند و انواع از ابرعایا میرسانند - لهذا
نگارش میرود که بکیفیت مرقومه وا رسیده هر چه نام برده ها از
دیهات جاگیر موکل داه بتعدی گرفته باشند بعین کمال واپس
دهانند و نگذارند که آینده مرتکب این قسم اُمورتوانند شد -
تا وکیل جاگیردار مکرر از این جهت استغاثه می نماید - واگر
حقیقت نوع دیگر باشد نگارند بتاریخ ۱۴ شهر جمادی الاول سنه ۳۹
جلوس والا تحریر یافت +

भाषांतर

सियादत व इमारत पनाह, नजाबत व अयाकत दस्तगाह, बसालत व मेयार मरतबत, वाला मंजिलत, खान नुसरत निशान, बुलंद मकान यांच्यावर ईश्वरी कृपा असो +

प्रेमाचें नातें वृद्धिंगत व्हावें अशी इच्छा करून कळविण्यांत येतें कीं परगणे कडेवलीत सरकार अहमदनगर सुभे खुजिस्ता - बुनियाद येथील जहागीरदाराचे वकील महंमद यांनीं सरकारांत अशी तकरार केली कीं देशमुखांचे गुमास्ते संभाजी यांनीं तेथील फौजदाराच्या मदतीनें जमीनदारा पासून आणि मौजे हिवरें अमला परगणे मजकूर जी त्यांच्या पक्षकाराची जहागीर आहे येथून जबरीनें दोन हजार रुपये वसूल केले आहेत आणि तेथील प्रजेस अनेक प्रकारें छळतात. म्हणून लिहिण्यांत येतें कीं वरील हकीकतीची चौकशी करून वरील इसमांनीं जहागिरींतून खरोखरच जें कांहीं जबरीनें वसूल केलें असेल तें सर्व परत करून द्यावें. आणि यापुढें असल्या जुलुमाचीं कामें करूं नयेत अशी ताकीद द्यावी म्हणजे

+ टीपः—येथपर्यंतचे फारसी शब्द बहुमानाच्या पदव्या आहेत. ज्या व्यक्तीस हें पत्र लिहिलें त्यांत त्या व्यक्तीच्या नांवाचा उल्लेख नाहीं. कदाचित् हें पत्र स्वतः बादशहा कडून लिहिलें गेलें असावें.

जहागीरदाराचे वकील पुन्हा तकरार करणार नाहींत. जर चौकशी होऊन प्रकरण निराळें आहे असें कळलें तर तसें लिहावें. ता. १३ माहे जमादिउल अखेर सन ३९ जुलूस.

लेखांक ७६ वा] [ता. २ एप्रिल सन १६९६

عالی متعالی ۰ل۰

نقل

حسب الامر جلیل القدر بسهر خان والاشان برخوردار خان بخشی نگار از قرار بتاریخ نهم شهر رمضان سنه ۴۰ جلوس والا آنکه

شهامت دعوانی پناه دریخواد وکیل عبدالله مهاجن ساکن پیتهه قصبه عالمگیر پور پرگنه کرےولیت بذریعه ارباب عدالت العالیه استغاثه نمود که موکل راقم از مدت پنجاه سال در پیته مذکور سکونت دارد و مسجد جامع و چند حویلی دیگر درمیان پیتهه و یک گرهی برای بودنی متوطنان بیرون انداخت نمود - روپ و رستم نامی هندوان پسران سیاجی بهونسله باعتقام مهاداجی بهونسله و مود هوجی نمبالکر نوکر غنیم لئیم خویش خود ها درون خانه موکل مستغیث درآمدند بیشرتی گفته قریب سی هزار روپیه را متاع از نقد و جنس متصرف شدند - گرهی و حویلی و چهار قطعه باغ و زمین آمده درخت قبض خود در آورده اند دیگرگاو و بانگ نماز و خواندن جطبه مانع آمده چار دیوار مسجد جامع و یک حویلی واقع پیتهه مسطور و قبرستان اباواجداد موکل دادخواه مسطور نموده اند وازراه جلادت چوک راکشته بخون آن مسجد جامع و حویلی ها را لسون گذاشته اند - وسرانرابر دروازهٔ قصبه مدیون بشاختند - لهذا حسب الامر جلیل القدر رفیع الشان عظم المنزلت ثلمی می گردد که آن سلامت دستگاه برتقدیر صدیق این معنی وا رسید گی تمام بغود این مقدمه خوب وا رسیده باتفاق قاضی و واقعه نگار آن جا مطابق شرع شریف فیصل دهد و جمعیت براه گیرند - دراین باب از جانب عالیجناب تاکید بلیغ و قدغن عظیم دانسته مطابق امر رفیع تعمیل آرند +

भाषांतर

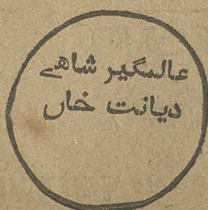
आली मुताली

नकल:— (मत)

जलीलुल कद्र यांच्या हुकुमान्वयें, खान वाला शान यांच्या मोहरेचा व बरखुरदार खान बख्शी यांनीं लिहिलेला हुकूम तारीख ९ माहे रमजान सन ४० जुलूस कीं पेठ आलमगीरपूर परगणे कडेवळीत येथील राहणारे अबदुल्ला महाजन यांच्या वकिलांनीं वरीष्ठ अदालतीकडे अशी फिर्याद केली कीं त्यांचे पक्षकार जवळ जवळ पन्नास वर्षांपासून आलमगीर पेठेचे राहणारे आहेत. त्यांनीं पेठेंत कांहीं हवेल्या व जामे मशीद; व पेठेच्या बाहेर एक गढी तेथील वतनदार लोकांना राहण्याकरितां बांधली आहे. सयाजी भोसल्याचीं मुलें ज्यांचीं नांवें रूप व रुस्तुम आहेत महादाजी भोसले व सुभोजी निंबाळकर जे शत्रूचे नोकर आहेत यांच्या साहाय्यानें पक्षकाराच्या (अबदुल्ला) राहत्या घरांत घुसले व बरेच वाद-विवाद घालून जवळ जवळ तीस हजार रुपयांचा ऐवज नगदी व जिन्नस मिळून ताब्यांत घेतला. तसेंच गढी, हवेली, चार बागा व जमिनींत वाढलेलीं झाडें आपल्या ताब्यांत घेतलीं. शिवाय मशिदींत बांग (अजान) देणें अथवा खुतबा पढणें हींही बंद केलीं. जामे मशिदीच्या चारी भिंती आणि पेठेंतील एक हवेली, व वाडवडिलांचे कब्रस्थान उद्ध्वस्त केलें. रस्त्यावरील चौकाची घोमा अंगून टाकिली व हवेलीची नासधूस केली. माणसांचीं (अबदुल्लाच्या माणसांची) मुंडकीं प्रतिवादीच्या दारावर (प्रतिवादी = राजरूप व रुस्तुम वगैरे) टांगून दिलीं. म्हणून जलीलुल-कद्र रफीउल-शान, अजमल, मंजिलत (हुद्दे) यांच्या सहीचा हुकूम कीं आपण या प्रकरणाची पुरी पुरी चौकशी करावी. व अत्यंत काळजीपूर्वक सर्व प्रकरणाचा तपास करून तेथील काजी व खबर देणारे (वृत्त-लेखक) यांच्या सल्ल्यानें शरा-शरीफच्या आज्ञेप्रमाणें निकाल द्यावा. व योग्य तो न्याय द्यावा. या बाबतींत सरकारचा कडक हुकूम समजून त्याची अंमल बजावणी व्हावी.

लेखांक ७७ वा] [ता. २८ आगस्ट सन १६९६

مطلع شد

چتر

جاگیر باسم خدمتطلب خان وغیره از پرگنه حویلی جنر
سرکار مذکور صوبه خجسته بنیاد از تغیر دولتمند خاں که برطرف
شد از ابتدای ثلث خریف توین پہل درین یافت است و
تنخواه خان مشارالیهم من ابتدای نصف ربیع تنکور پیل مقرر شد-

(या खालीं अरबी आंकडे व मजकूर आहे परंतु अरबी टाईप नसल्या-मुळें ते छापतां आले नाहींत याच मराठी भाषांतरांत तें आंकडे व मजकूर आला आहे.)

شرحدستخط وزارت و معدلی پناه فضل علیخان نائب سیادت
و امارت پناه و نایب خان بزادهحسب آنکه ضمن نوشته شد موافق
فرد عرضی که بعد دیهات داخل است ۵ زیقعد سنه ۴۰ +
تحریر فی التاریخ نهم شهر صفر سنه ۴۰ جلوس والاقلمی شد +

भाषांतर

दियातखान
आलमगीर शाही

مطلع شد

चिठ्ठी : जागीर खिदमत-तलब-खान वगैरे यांच्या नांवें परगणे हवेली जुन्नर सरकार मजकूर सूभा खुजरस्ताबुनियाद दौलतमंदखान याच्या ऐवजीं जो बदतर्फ झाला. एक त्रिल्यांश खरीफाच्या आरंभापासून जो येणें आहे. आणि खान मजकुराचा पगार अर्धी रबी .... च्या आरंभापासून नेमली गेली. भवदुल्ला वल्द् दावलचा हिस्सा

४ लक्ष ७४ हजार ४९९
यापैकीं वगार वजा २२ हजार १९९

४ लक्ष ५२ हजार ३००

√ केंदूर तरफ पाबळ दुरोबस्त
४ लक्ष
पैकी वजा २२ हजार १९९

३ लक्ष ७७ हजार ८०१ दाम

√ माठ तरफ राजंणगांव दुरोबस्त

४० हजार

√ भायेवाडी तरफ सदर (वरील)
३४ हजार १९९

वरील प्रमाणें
३०० दाम

तारीख ९ माहे सफर सन ४० जुलूस याका या दिवशीं लिहिलें गेलें.

उमदेवजराये रफीये येशान जुबदेखानीन खुलदुमकान जमदुल मुलक, मदारुल माहाम आसदखान

चीटी देशमुखानी व देशपांडियान व मोकदमान व च्याथान व मुजारियान पा हवेली जुनर सा मजकूर सुबे खुजस्ते बुनियाद सुा सन खमस ११०४ दरवजे जागीर घो खीजे खिदमत मततलब खान वगैरे घा तलबे आवुदुमतलब इजाकु बमोजीब परवाने बमोहर जागीर दौलदवंदखान घा बरतर्फ वगैरे दर पा असत वतन खा माइले ईंा निस्परबीत गोजील मोल शुद

दाम ४७४४९९ वजा ता दरिविला

दाम २२१९९ बाकी दाम ४५२३००

मुवाफिक (अनुसार) मो च्यार लाख बावन हजार तीनशे दाम रास

मौजे वेदूर ता पावल दरोबस्त	मौजे माठ ता रांजन गौड दरोबस्त
व. म. ४००००० बाकी धा. मि.	४०००० दाम
दाम २२१९९ बाकी दाम ३७७८०१	
मौजे मायेवाडी ता राजन गौड	यैजन (वरीलप्रमाणें) दाम
३४१९९ दाम	३००

सदरहूप्रमाणें मा इलेचे उह दे केले असे बमोजीब परवाने चीटी रुजू होऊन मा इलेच्या गुमास्तीयासी अमल दीजे उजुर न किजे मारे

तेरीख ९ माहे सफुर सन ४० जेलुसवाला रूजु दफतर

रुजु दफुतर रामाजी जगनाथ व सुदरजी व माद्दु गोपाळ

तेरीख ९ सफुर सन ४० जुलुसवाला

लेखांक ७८ वा] [ता. १ जुलै सन १६९६

شاهی

جهان پناه سلامت باد

التماس

بنده دادخواه شیخ فروز نائب رستمجی

ساکن قصبہ ناندنیج معمولہ پرگنہ کرےولیت انکہ چون معلم وطن موکل بنده در عمل غازی الدینخان بہادر فیروزجنگ فیصل یافت درنیوار عبداللہ مدعی بعدالت العالیہ استغاثہ گردید امر جلیل اقدر بنام برہان اللہ خان فوجدار اکلوج حاصل کرده بود -

فوجدار مذکور با موکل کمترین عداوت دارد و عبداله مسطور حجت
بموجب می نماید - درین صورت پریشانی باین حال مستغث
روی حال از فضل و کرم امیدوار نم کہ مدعی و مدعی الیہ ہر دو
بحضور پرنور طلب شوند کہ معاملہ وطن از روی نفس الامر انفصال
یا بد و رہالی و محالے ستاوت گذار ازین مقدمہ واقف حال اند
بنام ملک برخوردارخان امر علی متعالی صادر شود کہ آنہارا طلب
نماید - واجب بود عرض رسانید - آفتاب دولت و اقبال از رفق
زیلت و حلال طالع باد +

بتاریخ یازدہم شہر ذی حجہ سنہ ۳۰ بعرض عالی رسید امر
جلیل القدر رفیع الشان سادر شد کہ مستغث را نزد شجاعت
شہادت پناہ بسالت و جلادت دستگاہ سدیق عنایت والاشان
برخوردار خان بفرستید اشفاق حق نماید +

१

भाषांतर

बादशाही

जहान पनाह सलामत बाद (जहान पनाह यांचें कुशल असो)

अर्ज

अर्ज करणार नम्र सेवक शेख फीरोज रुस्तुमजीचे नायब राहणार कसबे नादनज परगणे कडे वकित अर्ज असा कीं माझ्या पक्षकाराचे वतनाचें प्रकरण गाजीउद्दीन खान फीरोजंग बहादूर यांचे कारकिर्दींत निकालीं निघालें आहे. या बाबतींत अबदुल्ला वादी याने वरिष्ठ अदालतींत अर्ज केला यावर बुऱ्हानुल्लाखान फौजदार अकलूज यांच्या नांवें सरकारांतून हुकूम आला. हा फौजदार आमच्या पक्षकाराच्या विरुद्ध आहे आणि तो विनाकारण आमच्याशीं भांडत असतो. यामुळें आम्ही अगदीं अस्वस्थ आहोंत. अशा परिस्थितींत सरकारच्या उदार वृत्तीमुळें या सेवकास अशी आशा वाटते कीं वादी व प्रतिवादी या दोघांना सरकारांनीं आपल्या दरबारीं समक्ष बोलावून घ्यावें. म्हणजे वादग्रस्त प्रश्नांचा पूर्णपणें निकाल लागेल. शिवाय आमच्या या प्रकरणीं गांवांतील सुखवस्तू साक्षीदार आहेत म्हणून खानसाहेबांचे चरणीं

नम्र विनंति कीं त्यांना ही बोलावून घ्यावें. योग्य होतें तें सरकारांत लिहिलें. सरकारचें ऐश्वर्य सूर्यांप्रमाणें प्रदीप्त असो.

ता. ११ माहे जीलहेज सन ४० सरकारांत पोंचलें. जलीलुल कदर रफीशान यांचा हुकूम झाला कीं वादीस शुजाअत व शहादत पनाह बसालत व जलादत दस्तगाह लायक इनायत वालाशान चिरंजीव खान साहेब यांचे- कडे पाठवावें आणि त्यांनीं चौकशी करावी.

गुलाम महंमद
महंमद अजमशाही
१०९३

लेखांक ७९ वा] [ता. १७ सप्टेंबर १६९६

هوالغنی

اللّٰه
پادشاه عالمگیر غازی
۱۱۰۴
برهان خان خانه زاد

متصدیان مهمات حال استقبال قصبه نادنه معمول پرگنه کره‌ولیت سرکار احمدنگر صوبه خجسته بنیاد بدانند که اراضی وغیره در سوات قصبه مسطور در وجه انعام عبدالرزّاق ولد داول مهاجن پیتهه عالمگیر پور مقرر شد فرمایند که بموجب مندرجه ضمن مشارالیه بمعه فرزندان وا گذارید که محصول آنرا صرف معیشت خود نموده درکارهاے مهاجن گیری سرگرم بود - در دعای گوی دوام دولت ابدمرت حضرت معمول - نقل گرفته اصل واپس دهند - و هرسال مسند تجدید طلب نکنند - تحریر فی التاریخ بیست ۲۹ و نهم شهر صفر سنه ۴۰ جلوس والا +

حسب الماجور عمل بدهند

as Requited, rewwrded = حسب الماجور

مقرر اراجی ضمن اراضی از سواط قصبه مایدع در حجهء انعام
عبدالرزّاق ولد داول مهاجن شه عالمگیر پور بسعء فرزندان تفصیل
ذیل مقرر شد –

(या खालीं अरबी आंकडे व मजकूर आहे परंतु अरबी टाईप नसल्यामुळें ते छापतां आले नाहींत. याचे मराठी भाषांतरांत ते आंकडे व मजकूर आला आहे.)

भाषांतर

अल्ला (ईश्वर)
बुन्हानखान खाना जाद
बादशाहा आलमगीर गाझी

हुवलगनी

(ईश्वर प्रसन्न)

विद्यमान व माजी अंमलदार (पेशकार अथवा सरकारी अधिकारी) कसबे नादनज परगणे कडेवळित (सभोंवतालचे) सरकार अहमदनगर सुभा खुजस्ता बुनियाद यांना कळावें कीं वरील कसब्यांतील जमीन वगैरे अबदुल रज्जाक वल्द दावल महाजन राहणार आलमगीरपूर यांच्या नांवें पोटगी म्हणून इनाम नेमण्यांत आली आहे. खालीं दिल्या तफसिला प्रमाणें वरील इसमास वंशपरंपरा देण्यांत यावी. याकरितां कीं त्यांनीं त्याचा उपयोग आपल्या उपजीविकेंत करावा व महाजनपणाचें काम करीत जावें व राज्याच्या कल्याणाची ईश्वराजवळ प्रार्थना करीत जावी. नक्कल घेऊन असल वापस करावी. दर वर्षीं नवी सनद मागूं नये ता॥ २९ माहे सफर सन ४० जुलूसवाला

बक्षिसी खालील प्रमाणें अमलांत यावी ।

कसबे नादनजची जमीन जी इनाम म्हणून नेमण्यांत आली

अबदुल रज्जाक वल्द दावल महाजन राहणार आलमगीरपूर वंशपरंपरा नेमण्यांत आली

शेत एक चाहूर	अबदुल रज्जाक यांच्या हिशेबी		बागायत
३०	१३५		३०
जिरायत एक चाहूर	आंबा ठाण	चिंच ठाण	दावल यांस नेमलेली
	१०९	९	१०
बंधारा ठाण	विहीर वगैरे ठाण	कोठा ठाण	
७	७	३	

लेखांक ८० वा] [ता. शुमारें आक्टोबर १६९६
४० जुलूस

نقل تمک بمهر چین سکهه بهونسله و قاضی انکلوج وغیره از قرار بتاریخ شهر صفر سنه ۴۰ جلوس انکه عرض ازین نوشته میشود که چین سکهه بهونسله منصبداریم - چون مبلغ یکهزار نودوهشتت روپیه از بابت تصرف زمین که رستمجی ولد سیاجی درقصبه ناندنج مزرعه نمود تاشش سال به نقدی محصول اراضی مذکور تمام وکمال قابض و متسرف گردیده بود - چنانچه مبلغ مذکور از روی حساب بذمه مشارالیه لازم الادای برآمده درنیوار

خانوالاشان برهان‌الله جاگیردار قصبه مذکور مبلغ مذکور را از نام برده طلب نمود اقرامی نمایم تعهد نوشته می دهم که مبلغ مذکور را ما رازی شده برذمه خود قبول نمودیم که بمعیاد پانزده روز در سرکار خانمشارالیه عاید سازیم و به تمک حضرت ظل سبحانی قسم که بجهت ادای مبلغ مذکور هیچ عذروحیله درپیش نیارم - بناء برآن چند کلمه بطریق سند نوشته داده شد که باقی حساب عاید شد +

مهر برادر زاده اوزبیگخان مهر چین سکهه مهر سید مغربی

مهر توکو حسین مهر بجی سنگه

भाषांतर

चैनसिंग भोंसले व काजी अनकुलिज वगैरे यांचे मोहरेच्या करारनाम्याची नक्कल ता. माहे सफर सन ४० जुलूस करार झाला कीं आम्हीं चैनसिंग भोंसले मनसबदार आहोंत. रुस्तुमजी वल्द सयाजी यांची कसबे नादनज येथील जमीन आम्ही शेतीच्या उपयोगीं आणिली, आणि त्याच्या सहा वर्षांचा पुरा सारा आम्ही न देतां शेतीचा उपभोग घेतला आहे. म्हणून हिशेबाअन्वयें रुस्तुमजीच्या नांवें पैसा देणें निघाला. या बाबतींत बुऱ्हानुल्लाखान साहेब जहागीरदार कसबे मजकूर यांनीं वरील इसमाकडून पैसे मागितले. यावरून आम्ही करार करतों व लेख लिहून देतों कीं वरील पैसे आम्ही राजीखुशीनें आमच्या जिम्मे कबूल करून घेत आहोंत, आणि कबूल करतों कीं पंधरा दिवसाचे मुद्दतींत सरकार खानसाहेबांच्या कचेरींत भरून देऊं. आम्ही या करारनाम्यान्वयें ईश्वराची शपथ घेऊन सांगतों कीं वरील रकमेच्या फेड करण्यांत आम्ही कोणत्याही प्रकारची सबब व हरकत सांगणार नाहीं.

यावरून हा मजकूर सनद म्हणून लिहून दिला कीं बाकी देणें आमच्या जिम्में असे.

आवजबेगखान यांच्या भावाची मोहर	चैनसिंग याची मोहर	सय्यदमगरिबी याची मोहर	तूकूहुसेन याची मोहर	बचेसिंग याची मोहर

लेखांक ८१ वा] [ता. ११ आगस्ट इ. स. १६९६

مهر نیابت

قاضی محمد خادم شرع ۱۰۹

مطابق اصل است

نقل پروانہ بمہر عمدۃالملک مدارالمہام اسدخان از قرار بتاریخ ۲۲ شہر محرم سنہ ۴۰ جلوس آنکہ سیادت مآب محمد حسین واقعہ نگار بغایت امیدوار بودہ بدانند کہ وکیل راج روپ منصبدار آمدہ ظاہر نمود کہ عبداللہ پسر ذاول پیشکار سیاجی طوفان و تبہان کردہ حسب الامر جلیل القدر شاہزادہ والاگہر بنام رفعت پناہ برہان اللہ خان قلعہ دار اسدنگر آوردہ قریب یکماہ است کہ معاملہ تا حال فیصل نشد بنا برنگاشتہ می ایکد اگر معملہ فیصل نشد باشد بہتر و گرنہ بخدمت شاہزادہ والاگہر بفرستید کہ ازین جہت مکرر راقم بفریاد نہ آید درین باب تاکید بلیغ دانید +

भाषांतर

अस्सल बर हुकूम

मोहर नायबी काजी महमद खादिम १०९९ शरा

हमीदतुल मुल्क मदारुलमहाम असदखान यांच्या हुकुमाची नक्कल ता० २२ माहे मोहरम सन ४० जुलूस. सियादत माब महंमद हुसेन वृत्त-लेखक यांना कळावें कीं रामरूप मनसबदार यांच्या वकिलानें असें जाहीर केलें कीं सबाजीचे पेशकार अबदुल्ला यानें बंड व गडबड केली आहे व शाहजादा वाला गोहर यांच्या हुकमान्वयें रफअत पनाह बुऱ्हानुल्लाखान किल्लेदार असअद नगर यांच्या नांवें हुकूम दिला आहे आणि जवळ जवळ एक महिना

झाला तरी या प्रकरणाचा निकाल झाला नाहीं म्हणून कळविण्यांत येतें कीं जर हें प्रकरण निकालीं निघालें असेल तर ठीक व निघालें नसेल तर शाहजादा वाला गोहर (युवराज) यांच्या सेवेंत पाठवून द्यावें. कारण कीं दुसऱ्यांदा या बाबतींत तक्रार न यावी. ही कडक ताकीद समजावी.

लेखांक ८२ वा] [ता. २३ आगस्ट सन १६९६

بمهر قاضی

نقل

تمسک بمهر چین سکهه بهونسله و قاضی انکلوج از قرار بتاریخ چهارم شهر صفر سنه ۴۰ جلوس انکه عرض ازین نوشته انکه ملکم جے سنگ بهونسله منصبدارم - چون مبلغ یکهزار نودوهشت روپیه از بابت تصرف زمین که رستم جی ولد سیاجی درقصبه نااندنج مزرعه نموده تاشش سال بتعدی محصول اراضی مذکور تمام و کمال قابض و متصرف گردیده بود - چنانچه مبلغ مذبور از روی حساب بر ذمه مشارالیه لازم الادای بر آمده - دریغولاخان والاشان برهان الله خان جاگیردار قصبه مذکور مبلغ مذکور راه از نام برده طلب نمودند - لهذا اقرار می نمایم تعهد می دهم نوشته می دهم که مبلغ مذکور را ما راضی شده بر ذمه خود قبول نموده ام که بمعیاد پانزده روز در سرکار خان مشارالیه عاید سازم و به نمک خواری ظل سبحان قسم که بجهت ادای مبلغ هیچ غلا و حیله در پیش نیارم - ... ... چند کمله بطریق سند نوشته داده شد ... ...

مهر مرحمت خسته مهر برادر زاده مهر جیسنگ
آوزبیگ
مهر سید متصرف مهو تکوجی آنند وار مهر بیجا سنگ راجه
این

भाषांतर

काजीच्या मोहरेनिशीं

नक्कल

चैनसिंग भोंसले व काजी यांचे मोहरेचा रोखा. ता. ४ माहे सफर सन ४० जुलूस असा कीं मी चैनसिंग भोंसला मनसबदार आहें व कजबे नादनज येथील रुस्तुमजी वल्द सयाजी यांच्या ताब्यांतील जमिनीचा मी ताबा करून गेल्या सहा वर्षांपासून सदर जमिनीचा सारा मजकडून दिला

गेला नाहीं व जो मी देण्यास पात्र असल्यामुळें खानवाला शान बुऱ्हानुल्ला जहागीरदार कसबे मजकूर यांनीं मजकडे मागितला. त्याबद्दल मी करार करितों व लिहून देतों कीं सदरहू रक्कम आम्ही आमच्या राजीखुशीनें आमच्या जिम्मे लावून घेतली आहे आणि आम्ही ती खानसाहेबांच्या कचेरींत पंधरा दिवसांच्या मुदतींत भरून देऊं. ईश्वराची शपथ घेऊन मी लिहून देतों कीं वरील रकमेची फेड करण्याचे बाबतींत आम्ही यत्किंचित सबब व हरकत दाखविणार नाहीं. हा लेख सनद म्हणून आम्ही लिहून दिला. तारीख मजकूर

मोहर अरहमत खस्ता — आऊजबेग यांच्या आवाची मोहर — चैनसुख यांची मोहर — सय्यद मुकीर यांची मोहर

मोहर तुकोजी आनंदा

लेखांक ८३ वा] [ता. २४ माहे आगस्ट सन १६९६

سجان

برہان اللہ خان

غرض زرین نقل آنکه منکه چینسکه، بهونسله منصبدارم چون مبلغ ایکهزاد و نود هشت روپیه از بابت تصرف زمین بے سندی که رستمجی پیسر سیاجی در قصبه ناندنج مزروع نمود ناشش سال به نقدی محصول اراضی مذکور تمام و کمال قابض و متصرف گردیده بود ـ دریخواد خان والاشان جاگیردار قصبه مذکور مبلغ مذکور را از رستمجی طلب نمودند لهذا اقرار می نمایم و تعهد می دهم که مبلغ مذکور را بر ذمه خود قبول نمودم که مبلغ مرقوم بمعیاد پانزده روز در سرکار خان مسطور عاید سازم و به تمسک حضرت ظل حشم که هیچ عذا و حیله در پیش نیارم بناء بر آن این چند کلمه بطریق سند نوشته داده شد که باقی حال صحت باشد ـ تحریر فی التاریخ پنجهم شهر صفر سنه ۴۰ جلوس والا قلمی شد +

भाषांतर

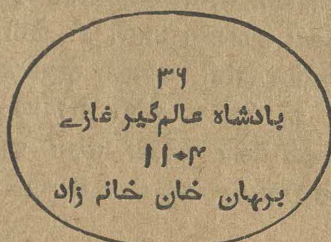
बुऱ्हानुल्लाखान

हें लिहिण्याचें कारण असें कीं मीं चैनसिंग भोंसला मनसबदार आहें मी रुस्तुमजी वल्द सयाजी राहणार कसबे नादनज यांची एक हजार नऊशें आठ रुपयांची जमीन सहा वर्षे आपल्या कबज्यांत व उपयोगांत पूर्णपणें

आणिली. या बाबतींत कसबे मजकूरचे जहागीरदार मेहेरबान खानसाहेब यांनीं रुस्तुमजीकडून वरील रकम मागितली. म्हणून मी करार करतों कीं व वायदा करतों कीं वरील रकम माझे जिम्मेस आहे. आणि कबूल करतों कीं ही रक्कम मी खानसाहेबांचे सरकारांत पंधरा दिवसांचे आंत भरणा करून देईन. या करारनाम्या अन्वयें मी ईश्वराची शपथ घेऊन सांगतों कीं या रकमेची फेड करण्यांत मुळींच सबब सांगणार नाहीं. म्हणून हीं वाक्यें सनद म्हणून लिहून दिलीं व मला बाकी देणें मंजूर आहे. तारीख पांच माहे सफर सन ४० जुलूस या दिवशीं लिहिलें.

लेखांक ८४ वा] [ता. १७ माहे सप्टेंबर सन १६९६

هوالغنی

متصدیان مهمات حال و استقبال قصبه نادنج پرگنه
کرےولیت سرکار احمدنگر صوبه خجسته بنیاد بدانند که اراضی وغیره
در سواد قصبه مسطور در وجه انعام عبدالرزاق ولد داول مهاجن
پیتهه عالمگیر پور مقرر شده می باید که بموجب مفصله ضمن
مشارالیه بمع فرزندان وا گذارند که محصول آن را صرف معیشت
خود نموده درکارهای مهاجن گیری سرگرم بود - در دعای گوی دوام
دولت ابد مدت حضرت معمول باشد - نقل گرفته اصل واپس
بدهد و هرسال سند تجدید طلب نکند - تحریر فی التاریخ بیست
نهم شهر صفر سنه ۴۰ جلوس والا - حسب المسطور عمل آرند +
مصدره شرح ضمن اراضی وغیره از سواد قصبه نادنج دروجه
انعام عبدالرزاق ولد داول مهاجن پیتهه عالمگیر پور بمع فرزندان
تفصیل ذیل مقرر شد +

(या खालीं अरबी आंकडे व मजकूर आहे परंतु अरबी टाईप नसल्यामुळें ते छापतां आले नाहींत. याच्या मराठी भाषांतरांत ते आंकडे व मजकूर आला आहे.)

भाषांतर नं० ४६

हुकुमनामा

बुऱ्हानखान
खानाजाद (गुलामाचा मुलगा)
बादशाह आलमगीर गाजी
११०४

कजबे नादनज परगणे कडेवलित सरकार अहमदनगर सुभा खुजस्ता बुनियाद येथील विद्यमान व पुढें येणारे सरकारी अधिकारी यांना कळावें कीं वरील कजब्याच्या भोंवतीं असलेली शेती वगैरे अबदुल रज्जाक वल्द दावल आलमगीरपूरचे महाजन यांच्या नांवें त्यांना इनाम म्हणून देण्यांत आली आहे. खालीं दिलेल्या तफसिला प्रमाणें ही शेती त्यांचेकडे वंशपरंपरा चालू राहील. तिचा उपयोग त्यांनीं आपल्या उदरनिर्वाहा करितां करावा व महाजनगिरीची नोकरी करावी. व त्यांनीं राज्याचें कल्याण चिंतावें व ईश्वर-भक्ति करावी. नक्कल घेऊन अस्सल हुकूम परत करावा. दर वर्षीं नवी सनद मागूं नये. तारीख २९ माहे सफर सन ४० जुलूस. हुकुमाप्रमाणें अमल होवो.

शेरा:— खालील तफसिला प्रमाणें कजबे नादनजच्या भोंवतीं असलेली शेती जमीन वगैरे अबदुल रज्जाक वल्द दावल महाजन पेठ आलमगीरपूर यांना वंशपरंपरा देण्यांत आली.

शेती		आंब्यांचीं झाडें जीं अब्दुल रज्जाक यानें लाविलीं व बाग केली		
एक चाहूर ३०			झाडें १३५	
बागायती	जिरायती	आंबे	चिंच	दावल यांच्या कबरी करितां
२०	एकचाहूर	१०९ फाळ	९ फाळ	१०
		पेरू	विहीर	बागेंतील विहीर
		७ फाळ	७ फाळ	२

लेखांक ८५ वा] [ता. ३० माहे सपटंबर १६९६

رفعت و شجاعت دستگاه خانصاحب
درنیوار وکیل عبدالرزّاق وغیره سکنه موضع عالمگیر پور عمله
پرگنه کڑےولیت بحضور پرنور استغاثه نمود که وستم نامی متوطن

پرگنہ ناندنج از راہ تعدی مبلغ بیست ویکہزار روپیہ از نقد و جلس بغارت نمود لہذا نگارش میشود کہ بکیفیت مرقومہ واقعہ زیر تقدیر و قوع باتفاق از آن موافق شریعت غراب را احقاق می نمایند تا مکرر اظہار این معنی بمیان نماید و از حقیقت نوعی دیگرہ بر نگارند - بتاریخ ۱۳ ربیع الاول سنہ ۴۰ جلوس والا تحریر یافت

भाषांतर

रफअत व मुनाअत दस्तगाह खानसाहेब

अबदुलरज्जाक वकील व इतर राहणार मौजे आलमगीरपूर अमला परगणे कडेवालित यांनीं हुजुरांत येऊन अशी तकरार केली कीं परगणे नादनजचे वतनदार रुस्तूम यांनीं जुलूम करून नगदी व इतर जिन्नस मिळून वीस हजार रुपयांचा ऐवज मिळविला आहे. म्हणून लिहिलें जातें कीं सदरील प्रकरणीं त्यांच्या सल्लेनें व कायद्यान्वयें खरी हकीकत कळवावी म्हणजे दुसऱ्यांदा या बाबतींत तकरार होणार नाहीं. तसेंच दुसरें कांहीं प्रकरण कळविणें असल्यास लिहावें. ता० १३ रबीउल अव्वल सन ४० जुलूस.

लेखांक ८६ वा] [ता० २१ जानेवारी १६०७

٭/٭

لہوریمل

منسکہ نقد از قصبہ ناندنج پرگنہ کڑےولیت ام - چون مبلغ یکصد ویک روپیہ از نزد رفعت پناہ رستمجی بہونسلہ بطریق قرض گرفتہ درقبض و تصرف خود آوردم و سود بر آن صد روپیہ پنجروپیہ مقرر نمودم کہ بماہ بماہ میرسانیدہ باشم - بنابر برآن این چند کلمہ بطریق سند نوشتہ دادہ شد کہ وقت ماقب بکار آید نہصتم ۷ رجب سنہ ۴۰ جلوس والا +

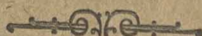
منسکہ عظمت اللہ ام مبلغ مذکور از ... ... لاہوریمل وصول کردہ بدہم - سہم

भाषांतर

काहोरी

मी काहोरी कर्जरोखा लिहून देणार कसबे नादनद परगणे कहेवलीत येथील आहें. मी रफअत पनाह रुस्तुमजी वल्द सयाजी भोंसले यांचेकडून एकशें एक रुपये कर्ज म्हणून घेतले आहेत आणि ते भरून पावलों. यांच्यावर मी दर शेंकडा पांच रुपये व्याज ठरविलें आहे आणि मी तें दरमहा देत जाईन. या अर्थी मी हीं वाक्यें लिहून दिलीं या करितां कीं जरूरी वाटल्यास त्यांचा उपयोग होवो. ता. ७ रज्जब सन ४० जुलूस

मी अजमतुल्ला आहें आणि वरील रक्कम मी कर्जाऊ घेतली आहे.

लेखांक ८७ वा] [ता. १ मार्च इ. स. १६९७

هوالغنی

شجاعت شعار عبداللّٰه محفوظ باشد - مخفی نماند که آن
شجاعت شعار از سرکار انجانب مبلغ یکهزار ویکصد و هشتاد و
چهار روپیه بوعده یکماه بطریق قرض گرفته و قریب هشت ماه میشود که
بجهته ادای مبلغ مزبور فرمع الوقت می گذارنده - و سیوای این
باعاهل این جانب حسن سلوک خود را هم میکند - که نمیتوان هم
او را ادای این معنی را خوب نمی کند - انچه میکند از روی
جهالت و ناخهمود گی میکند - چون نواب جانفروز جنگ ان
شجاعت شعار را از اوطان مالوخه خود بے دخل ساخته پراگنده
نموده برای بودند و اینجانب هزارجه و تعجیل خواه مخواه ان شجاعت
شعار را بر وطن نشانده و بعمر وا حوی پرداخت و غور نموده و
حمان انکه ان شجاعت شعار مبلغ مزبور بلطالف الحیل گذرانسته
اکثر مبلغ مزبور شجاعت شعار عاید نمود است بلند و ادای این
از آمدنی است اگر درین جانهی دهند منها والائی بموجب تمسک
کچهری معلے دام دام از آن شجاعت شعار گرفته خواهد شد - این
معنی را یقین دانسته و مه عقلی از کوشش بر بر کنید - هرچند زود
وسای مبلغ مذکور عاید فواهند ساخت نهایت برجاست - والا
غاصب ... دستهاے کرده وجهه مرقوم را عاید خواهیم نمود -
شجاعت شعار را این جانب درحق شماہری نکرده عافیت کمرده

نیکی ہمین خواہد بود - این معنی از شاہان شما بعید است و
مبلغ صدر حوالہ مہمات شجاعت انار شیخ ساکن نمودہ رسید و
تمسک خود بغیر نو فرین مادہ نہایت تاکید دانند تحریر
فی التاریخ ۱۷ شہر شعبان سنہ ۴۰ جلوس والا +

भाषांतर

ईश्वर प्रसन्न असो

शुजाअत शुआर (वीर) अबदुल्ला यांचें कुशल असो:—

आपणास कळावें कीं आपण सरकारांतून एक हजार एकशें चौऱ्याहत्तर रुपये एक महिन्याच्या वायद्यानें कर्ज घेतलें आहे. आणि जवळ जवळ आठ महिने झाले तरी वरील रकमेच्या देण्यास वेळ लावीत आहांत. खेरीज इकडच्या सरकारी अधिकाऱ्यांशीं आपली वागणूक सलोख्याची नाहीं. इतकेंच काय पण आपण आपलें कर्तव्य नीटपणें करीत नाहीं. जें कांहीं करतां तें वेडेपणाचें व नासमंजसपणाचें असतें. जेव्हां नवाब खानफरोज जंग यांनीं आपणास (शुजाअत शुआर यांना) आपल्या वंश परंपरागत वतना वरून काढून टाकलें व हुसकावून लावलें तेव्हां त्यांच्या हुकमाची अंमलबजावणी करण्यांत जाणून बुजून टाळाटाळी केली व नम्रपणाच्या ऐवजीं भांडणापर्यंत मजल गेली. आपल्याकडे जी रक्कम येणें आहे व जी वसूल करणें अवश्य आहे ती एक एक रुपया देऊन कचेरींतून कर्जरोखा परत घ्यावा. ही गोष्ट ध्यानीं आणावी आणि सर्व शहाणपणें काम करावें. जितकें लवकर ही रक्कम देण्यांत येईल तितकें चांगलें. असें न झालें तर तुम्हास पश्चात्ताप करण्याची पाळी येऊन तुमचे कडून रक्कम वसूल केली जाईल. असें करणें आपल्या मोठेपणास न शोभणारें आहे. तरी वरील रक्कम मुहम्मात शुजाअत शेख भीकन यांच्या स्वाधीन करून पावती व कर्जरोखा स्वतः घ्यावा. या बाबतींत कडक ताकीद समजावी. ता० १७ माहे शाबान सन ४० जुलूस.

लेखांक ८८ वा] [ता० १४ आगस्ट सन १६९८

نقل پروانہ بمہر حمیدۃالملک اسدخان آنکہ دیشپانڈیان و
و دیشمکھان و مقدمان و رعایاء مزارعان پرگنہ کڑی ولیہت سرکار
احمدنگر صوبہ خجستہ بنیاد بدانند کہ چون مبلغ پانزدہ لک و

ہشتاد ونہ ہزار دام از پرگنہ مذکور از نصر برہان اللہ خان من ابتدای
مختصر حسب الضمن بجاگیر اوز بیگخان وغیرہ مقرر شد باید کہ
مال واجب و حقوق دیوانی را از قرار واقع وداے بروقت و ہنگام
موافق ضابطہ معمول مستمر بگماشتہ خان مذکور وغیرہ جواب

میگفتہ باشند و از سخن وصلاح صوابدید او بیرون نروند سبیل گماشتہ مذکور آن کہ رعایاے حالی و پرائی را از حسن سلوک خود راضی درشتہ در تکبر زراعت و افزودنی آبادانی سعی فرادان بکار برد - بتاریخ ہفت و دہم شہر صفر المظفر سنہ ۴۲ جلوس والا نوشتہ شد -

و از بابت ناندنیج کہ جاگیر محمد یوسف شدہ است -

भाषांतर

हमीदतुलमुल्क असदखान यांच्या मोहरेच्या हुकुमाची नक्कल अशी कीं परगणे कडेवलित सरकार अहमदनगर सुभा खुजस्ता-बुनियाद येथील सर्व देशपांडे, देशमूख, मुकद्दम, जनता व शेतकरी यांना कळावें कीं पंधरा लक्ष एकोणीस हजार दाम परगणे मजकूर पैकीं जे बुन्हानुल्लाखानकडे होते ते ह्या महजर (सनद) च्या आरंभापासून ऊजबेगखान वगैरेंच्या जहागिरींत नेमले गेले आहेत. म्हणून योग्य वसूल व दिवाणी हक्क हंगामाचे वेळीं व कायद्याप्रमाणें खानसाहेबांच्या गुमाश्त्यांना देत जावे. व त्यांच्या योग्य सल्ल्याच्या आणि कल्याणाच्या विचाराच्या विरुद्ध कोणीं जाऊं नये. गुमास्ते मजकुरांना अट अशी कीं सर्वसाधारण जनतेस आपल्या सौजन्यानें राजी ठेवावें तसेंच शेती व वस्तीच्या वृद्धीचे प्रयत्न करावेत. लिहिलें ता। १७ माहे सफर सन ४२ जुलूस.

नादनजची जहागीर महंमद युसूफ यांच्या नांवें आहे.

लेखांक ८९ वा]

خادم شرع شریف
۱۱۰۱
مہر منیر بن ابوترابی

مظہر خواہد شد

شاہی

۱۱۰۲
شری مل لاہوری

بندہ درگاہ رستم
بن سیاجی

باعث تحریر این معنی آنکه در محکم تهانه قصبه ناندنج
پرگنه کڑےولیت سرکار احمدنگر صوبه خجسته بنیاد واقع بتاریخ
نهم شهر جمادی الثانی سنه ۴۱ جلوس والا انکه چون پتواریان قصبه
مذکور مناقشه وطن‌داری درمیان خود ها میداشتند و بعدالت
العالیه جناب به بهادر گشته استغاثه شده امیر جلیل القدر بمهر
هدایت خان دیوان بنام انبازخان فوجدار اشتی آوردند خانعزاله
جهت شاهدی هالے موالی قصبه مذکور طلب نمودند پرتاب نام
سوار و سناوند سوار مذکور بعد رسیدن قصبه مذکور جای ماندن
خود را در پیتهه عالمگیر پور عمله قصبه مسطور گرفته و بعد
یکهو نه دو پهر بست گذشته بود که پرتاب مذکور از دست
دزدان یاکسی مدعی وا گشته شده دپے دزدان درتعلقه موضع چوله
عمله پرگنه مذکرر برآمده ـ بموجب آن محضرداست
گشت ـ بعد از آن شاه ملک پسر تاهرخان تهانه دار تهانه
مذکور که از طرف ضمانت شاهی عبدالله نائب خود را نویشت که
باعث خون شدن چیست جمع اهالی و موالی قصبه و سیتهه و مهاجن
پیهه مذکور را طلب نمود عبدالله اهالی و موالی قصبه سیتهه و
مهاجن پتواری پیتهه مذکور را جمع کرده در اشتی بحضور خان
مذکور برده آن برخانمشارالیه انصاف بموجب محضر نه نموده چون
داے برمقدم قصبه ویتهه مهاجن پیتهه مذکور مقرر کردند و جهت
بدست آوردن از خود تهاکر ان پرتاب را در پیتهه مذکور و گنگارام
نامی سوار در قصبه مرقوم فرستادند تا چون فرزندان پرتاب متوفی
هم بن وغیره جای بودنی خود را در طویله راجروپ جاگیردار و
سیته هیتهه عالمگیر پور گرفته دریصورت بگماشه نوشته راه سلوق
درمیان آورده وجهه دانه و کاه را مقرر کرده ازو گفت که تا ادای
از مذکور باشد + چنانچه واقعه بتاریخ هشتم شهر. مذکور دو پهری
شب آخر بود که پسران خونی که جهت از آمده بودند کمندانداخته
در حویلی راجروپ جاگیردار در آمدند ـ آنچه مال و مطاع یافته
بغررت برداشته و چند کشان راجروپ را از سنگ زخمی ساخته اند
درین شدن ژلف بیگ گرزدار که برای سزاولی رسد غله آمده بود که
بموجب حکم جهان مطاع رسد به تهنه تاز و سرون و سیوارپور
پرساند گنگارام سوار ملازم سرکار خان مذکور حاضر بودند بمجرداستماع

این واقعه آمده هرچند که مخوف به پسران خونی نموده اند نه فهمیده و گفته کسی را بجاطر نه آورده اند - تعدی کرده اید هرکس ازین اگاهی داشته باشد - برای عزیز نشانی خود داند نیست نماید - والا

भाषांतर

कसबे नादनज परगणे कडेवळित सरकार अहमदनगर सुभा खुजस्ता बुनियादच्या ठाण्यातर्फे जाहिरनामा तारीख ९ माहे जमादिलसानी सन ४१ जुलूस या विषयीं कीं कसबे मजकुराच्या कुळकर्ण्यांत वतनासंबंधीं भांडण होतें. त्यांनीं बहादुरगडास वरिष्ठ कचेरींत फिर्याद दिली. दिवाण हिदायतखान यांनीं आपल्या मोहरेचा हुकूम अष्टीचे फौजदार अंबाजखान यांच्या नांवें असा दिला कीं कसबे मजकूरच्या सर्वसाधारण लोकांस त्यांनीं बोलवावें. घोडेस्वार प्रताप हा लोकांना बोलावण्यास पाठवला गेला. हा स्वार आलमगीर पेठ मध्यें एके जागीं राहिला. दोन प्रहर रात्र झाल्यानंतर वादीनें अथवा कोणी आणखी इसमानें ह्या प्रताप नांवच्या घोडेस्वारास ठार केलें. नंतर कांहीं चोर परगणे मजकुराचे मौजे चोळें येथें आले व त्या प्रमाणें हा जाहिरनामा तयार करण्यांत आला. नंतर वरील ठाण्याचे ठाणेदार शाह मलिक वल्द ताहिरखान यांनीं आपले नायब अबदुल्ला यांना लेखी विचारलें कीं ह्या खुनाचें कारण काय आहे? त्यांनीं कसब्याचे सर्व शेटे, महाजन व सर्वसाधारण लोकांना बोलावून विचारावें. अबदुल्ला यांनीं पेठेंतील सर्व लोकांना, महाजनांना, शेट्यांना व पटवाऱ्यांना खानसाहेबांच्या समक्ष अष्टीस बोलाविलें. खान मजकुरांनीं न्याय बरोबर दिला नाहीं. तर आपल्या भावाला (?) पेठेचे शेटये व महाजन नेमलें. पैसे आणण्या करितां प्रतापच्या ठाकुरांना पेठेंत व गंगाराम नांवाच्या स्वारास कसब्यांत पाठवून दिलें. इतक्यांत मृत प्रतापाच्या मुलांनीं राजरुप शेटये व महाजन यांच्या तबेल्यांत प्रवेश केला. शेटये यांच्या गुमास्त्याच्या मध्यस्तीनें गवत व धान्य कबूल करून घेतलें. व म्हणाले कीं वरील प्रकरणाचे पैसे द्या. ही गोष्ट ता. ८ माहे मजकूरच्या रात्रीचे शेवटीं घडलें. वरील मयत झालेल्या माणसाच्या मुलांनीं हवेलीवर फासे फेकले व हवेलींत उतरले. जो कांहीं माल व जें कांहीं धन सांपडलें तें सर्व लुटून नेलें. राजरूपच्या माणसांना दगडांनीं जखमी केलें. ह्याच दरम्यान जुलुफबेग वल्द लतीफबेग भालेदार सरकारी कामाकरितां येथें आला. त्यानें ही बातमी ऐकिली. मयताच्या मुलांस फार समजाविलें परंतु तें त्यांनीं मुळींच ऐकलें नाहीं उलट जास्त

जुलूम करूं लागले. म्हणून ज्यांनीं ही बातमी ऐकिली व ज्यांनीं हें डोळयांनीं पाहिलें त्यांनीं याची साक्ष द्यावी.

श्रीमल लाहोरी
११०२

रुस्तुम बिन सयाजी
दरगाहाचें सेवक

(मराठींत)

नीइयानी
राजरूप
ठ सेवक ठ

लेखांक ९० वा] [ता. १ नोव्हेंबर १६९९

خادم شرع شریف
ابوترابی ۱۱۰۱
مهر منیر بن

بادشاه حی

باعث تحریر اینمعنی آنکه بحضور قاضی واهالی و موالی پرگنه کڑےولیت سرکار احمدنگر صوبه خجسته بنیاد بتاریخ هشتدهم مهر جمادی الاول سنه ۴۳ جلوس والا انکه نراین را از خانوالاشان مرتبت جهان از سبب غنیم لئیم درقید کرد برده بود بعد از چند روز از قید خان مذکور گریخته باز یه قصبه مذکور آمده و نوکر مرزا محمد یوسف شده خدمت فوجداری و شقداری گرفته آن را و عبداللہ پرداول که امادت منزلت خانفروز جنگ بدر کرده بودند و هم از و متحقق شد که باز نو آباد کرده حاصل کو نبی وغیره به گماشته راجروپ جاگیردار سایر مزاحم بشود و گرفتن نمیدهند و عمل جاگیردار و شقداری کردن نمی دهد ـ و در هر یک مانع و مزاحم بشود و تنخواه یکهزار پانصد روپیه است درین ۳ صد و ۴ صد روپیه وصول نمیشود و در هر سال نقصان هزار روپیه مشود ـ و پیشتیها سال بسال دو سه هزار روپیه در پیٹھ عالمگیر پور مشود ـ بنا بر آن پیٹھ مذکور ویران شده و روز بروز میشود ـ و درین جاے سیاجی زمین خرید کرد حویلی و باغ آخدور نموده است و نراین مذکور پیاده خود هانشا نیده است سندان بمهر قاضی و بدستخط زیندداران است منظور نمیکند ـ و مردم رستمجی شیوداس نامی

در باغ رفع شود - پیادہ مذکور آوردہ از درخت بستہ و ہشت پیادہ
ہا صود و صد شیتافل (शीताफळ) وغیرہ گرفتہ می برند و تمام باغ
خراب کرد - و در پیتھہ مذکور پانصد روپیہ پٹی بابتہ فوجداری می
برد و نہ گماشتہ جاگیردار نہ گماشتہ شیتہ دار اول بزبردستی نزو
مردمان پیتھہ مذکور تحصیل کردہ میگیرد - و حضور عبداللّٰہ
درین باب حکم والا بہ مہر وزارت پناہ دیہانت - خان بنام خان
عالشان فخرالدین خان صادر شود کہ فوجدار پٹّے و پیکا ادا بذمہ
نگیرد کہ باب ممنو عاست و درین بابت تاکید حضور پرنوراست
آمّااین کرم راہ و نیک کردار قبول نمی کند و می گوید کہ حقیقت
ما را پش دیوان و بحضور نویشتند - ضرور دانستہ لاچار شوند و این
صورت مجلس نویشتہ کہ مسلمان و ہندو مغل آن یک کردار دیدہ
و شنیدہ باشد مہر خود شاہدی خود برین کند - تحریر فی التاریخ
صادر قلمی شد +

भाषांतर

बादशाही

मोहर
मुनीर बिन
अबु तुरानी,
खादिम शरा शरीफ
सन ११०१

परगणे कडेवळीत सरकार अहमदनगर सुभा खुजिस्ता-बुनियादचे काजी व अहाली मवाली यांचे हुजूरांत हकीकत ता. १८ माहे जमादिल अव्वल सन ४३ जुलूस या कारणें कीं:-नारायण यास खानवालाशान यांनीं शत्रु म्हणून कैद केलें होतें. थोड्या दिवसांनीं तो खान साहेबांच्या कैदेंतून पळून गेला व पुन्हा कसबे मजकूर येथें आला. त्यानें महंमद युसूफची नोकरी स्वीकारली व तेथील फौजदार आणि शफदार झाला. नंतर अबदुल्ला जो दावलचा मुलगा आहे व ज्यास खान फरोज जंग यांनीं हद्दपार केलें होतें त्यास आपणाकडे मिळवून घेतलें. आतां तो राजरूपच्या गुमाश्ते यांना कुंभी वगैरेंचा वसूल गोळा करण्यांत अडथळा करतो. तसेंच तेथील जहागीरदार व शफदारांचा अंमल चालूं देत नाहीं. इतकेंच काय पण प्रत्येक

बाबतींत त्यांचा अंमल झुगारून देतो, व जेथें दीड हजार रुपयांचा वसूल असेल तेथें तीनशें चारशेंसुद्धां वसूल होत नाहीं. अशा प्रकारें हजारों रुपयांचें नुकसान होतें. पेठ आलमगीरपूर येथून दोन तीन हजार रुपये दरवर्षी आगाऊ वसूल होतात. यामुळें ही पेठ ओस पडत आहे व दिवसें-दिवस ओस झाली आहे. येथेंच सयाजी यांनीं जमीन खरेदी केली आहे व तेथें बाग व हवेली बांधली आहे. येथेंहीपण नारायण यानें आपलें पायदळ ठेवलें आहे. ज्या सनदा काजीच्या मोहरेच्या आहेत व ज्यांच्यावर जमीं-दारांच्या सह्या आहेत त्यांस हा मान्य करीत नाहीं. रुस्तुमजी यांचीं माणसें बागेंत असतात. त्यांना हे फरारी पायदळ झाडांशीं बांधून टाकतात व दहशती देऊन दोनदोनशें शिताफळें वगैरे तोडून नेतात व अशा रितीनें सर्व बाग नाश करतात. फौजदारीचा हक्क म्हणून पांचशें रुपये पट्टी पेठेंतील लोकांकडून वसूल केली आहे. तेथें न जाहगीरदारांचे गुमास्ते न शफदार पेठेंतून जबरदस्तीनें देखील सारा वसूल करूं शकत नाहीं. वजीरातीच्या मोहरेनीं हुजूर अबदुल्ला यांनीं हुकूम दिला कीं फौजदारांनीं पैका व पट्टी घेऊं नये. कारण ह्या बाबी सरकारांतून अमान्य आहेत, व या बाबतींत सरकारी ताकीदही आहे पण तो असल्या पवित्र व लोकोपयोगी हुकुमांनादेखील मानीत नाहीं, व म्हणतो कीं आमच्या हकीकती दिवाण व हुजूर यांचेकडे लिहाव्यात. शेवटीं हे लोक निरुपाय होतात व म्हणून ही हकीकत लिहिली आहे. जो कोणी मनुष्य मग तो हिंदू असो कीं मुसलमान असो हीं कामें पहात असेल अथवा ऐकत असेल त्यानें आपली साक्षी आणि मोहर येथें करावी. वरील तारखेस लिहिलें गेलें.

लेखांक ९१ वा] [ता. २१ जानेवारी सन १७००

بُرهان اللّٰه خان

... خان جیو ...

نقل مطابق أصل است

نقل پروانہ بمہر جمدۃالملک مدارالمہام از قرار بتاریخ نہم شہر رجب المرجب سنہ ۴۳ جلوس والا آنکہ گماشتہ فوجداران و جاگیرداران و دیسمکہان و دیشپانڈیان و مقدمان موضع ناندنج

پرگنه کره‌ولیت سرکار احمدنگر صوبه خجسته بنیاد بدانند که وکیل
تهور پناه رستم جی ظاهر کرد که پنجاه چاور زمین سوای مواز نه از
نیاز انعام خدمتانه سیتهه گری و مهاجن پیتهه عالمگیر پور موضع
مذکور بنام راجروپ ولد سیاجی مقرر است و از سر رشته دفتر
دکهن هم معلوم شد و بموجب سند امارت منزلت خانفروز جنگ
مسطور بدانند و این جا ... خریدی که سیاجی خرید کرده حویلی
و باغ دراین جا احدث نموده است ... بمهر قاضی و بدست خط
زمینداران بدست دارد چنانچه نقل آن ارسال درشته شود لهذا
هیچ کس مانع و مزاحم نشوده - درین باب تاکید اکید و قدغن
تمام دانند -

भाषांतर

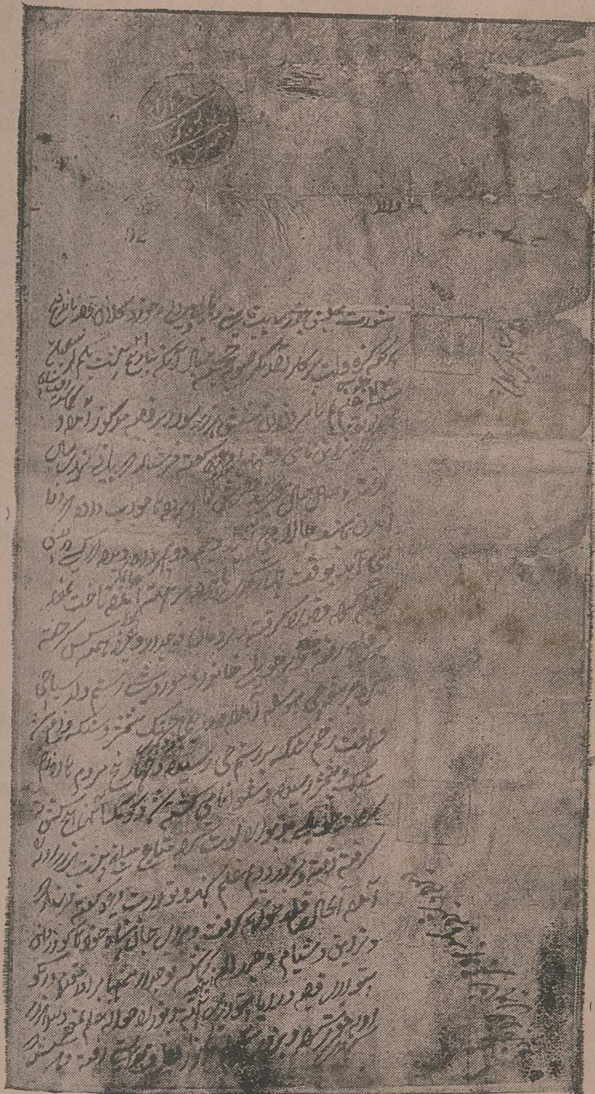
बुऱ्हानुल्लाखान
खादीमशरा

हमीदतुलमुल्क मदारुलमहाम यांच्या मोहरेच्या हुकमाची नक्कल. ता. ९ माहे रज्जब सन ४३ जुलूस. मौजे नादनज परगणे कडेवाळित सरकार अहमदनगर सुभे खुजस्ता बुनियाद येथील फौजदारांचे गुमास्ते, जहागीरदार, देशमूख देशपांडे आणि मुकद्दम यांना कळावें कीं तहव्वुर पन्नाह (वीरवर) रुस्तुमजी यांच्या वकिलांनीं असें जाहीर केलें कीं पेठ आलमगीरपूर मौजे मजकूर येथील शेट व महाजनपण ाबद्दल पन्नास चाहूर जमीन राजरूप वल्द सयाजी यांच्या नांवें खिदमती इनाम आहे व याबद्दलचा उल्लेख दक्षिण देशाच्या सरकारी दफतरांतही मिळाला आहे. तसेंच इमारत मंजेलत खानफिरोज जंग यांची सनदही आहे. सयाजी राजे यांनीं तेथें जमीनदारांच्या सल्ल्यांनीं हवेली बांधली आहे व बाग केली आहे. म्हणून खानसाहेबांनीं सनदेवर आपली साक्ष (शेरा) लिहिली आहे. तरी या बाबतींत त्यांना कोणीही अडथळा करूं नये. या बाबतींत कडक ताकीद समजावी.

लेखांक ९२ वा] [ता. १ फेब्रुवारी १७००

خادم شرع شریف
مهر منیر ابو
تراب

लेखांक ९२ फारशी लेखाचें छायाचित्र

شورت مجلس بحضور حمایت قاضی و حالی و موالی و خورد
و کلان قصبه ناندنج پرگنه کڑےولهت سرکار احمدنگر صوبه خجسته
بنیاد آنکه بتاریخ بیست و یکم شهر شعبان سنه ۴۳ جلوس غنیم
لئیم باسر دذدان شش هزار سوار بر قصبه مذکور آمده گماشته رفعت
پناه محمد یوسف فوجدار نراین نامی مهدا مقدم وغیره گفته فرستاد
که باقی کههڈی سال گذشته. و سال حال بفرستند نفرهی نام برد ها
جواب دادند که فردا آمدن باشید حالا نمی آیندو هم دو پیشتر راه
دیدند که کسی در پیش نمی آید - بوقت چهار گهڑی پانزده روز
بر پیتهه عالمگیر پور آمده تاخت نمودند و حمله کردند و قصبه را
گرفته و مردمان فوجدار وغیره همه کس گریخته بر قلعه رخته و بر
حویلی خانداد موروثی رستم ولد سیاجی نبیره پرسوجی بهونسله
آمده و درینجا دو گهڑی جنگ شمشیر و سنگ واقعع شد و هفت
زخم سنگ بر رستم جی رسیده و چهار پنج حردم ها را زخم سنگ و
شمشیر رسید - و شیوا نامی کشته و کومک آنها هیچ کس نه کرد و
حویلی مذکور را لوٹ کرد متاع مبلغ هشت هزار روپیه را گرفته
رخته و بروز دویم غنیم صبح زیورات گرخته فرستاد که آمده فرستاد
که آمده آنحال قلعه خواهیم گرخت - و بر آن جهان پناه خود ها

گووردهن و نراین و شیام و عبداللّه گماشته فوجدار شنبها برادر مقدم
و زمکو پٹواری قصبه و رایا پٹواری پیٹهه این همه مجبوراً حواله غنیم
نموده و سه هزار روپیه مقرر کرده و بروز سیوم غنیم مذکور بطرف قصبه
اشٹی رحته و هرکس که دیده و شنیده باشد بر و مهر شاهدی بگذارد +

بنده درگاه
رستم بن سیاجی

भाषांतर

मोहर मुनीर
अबू तुरानी
खादिम शरा

कैफियत हिमायत काजी यांचेकडे नादनज येथील अहाली[1] व मवाली व लहानथोर यांनीं सादर केली कीं तारीख २१ शाबान सन ४३ जुलूस रोजीं शत्रु सहा हजार चोरांच्या टोळीनिशीं कसबे मजकूर वर चालून आला आणि रफअत पनाह महमद युसूफ फौजदार यांच्या गुमास्त्याकडे व राजेश्री मुकद्दम यांचेकडे बोलणें केलें कीं चालू सालाची व गुदस्त सालची खंडणी द्यावी. ह्या लोकांनीं त्यावर उत्तर दिलें कीं उद्यां आम्ही येऊं. सध्यां येत नाहीं. त्यांनीं आमच्या मदतीस कोणीं येऊं नये अशी खबरदारी घेतली. चार घटका वेळ निघून गेल्यानंतर पंधरा सहस्र लोक आलमगीरपूर पेठवर चालून आले व त्यांनीं स्वारी केली. कसबा आपल्या ताब्यांत घेतला. फौजदारांचे लोक व इतर सर्व पळून किल्ल्यावर गेले व रुस्तुम वल्द सयाजी वल्द परसोजी भोंसले यांच्या पिढीजाद हवेलीचा आश्रय घेतला. येथें दोन घटकाभर घनघोर युद्ध झालें. रुस्तुमजी यांना दगडांच्या सात जखमा झाल्या आणि चारपांच लोक दगडानें व शस्त्रानें जखमी झाले, व शीवा या नांवाचा इसम ठार झाला. या लोकांना मदत कुणींच केली नाहीं. चोरांनीं हवेलीला गराडा दिला व ती लुटली. जवळ जवळ आठ हजार रुपयांचा ऐवज घेऊन गेले. दुसरे दिवशीं सकाळीं शत्रूनें डागिणे परतवून दिले व सांगितलें कीं आतां आम्ही येऊन किल्ला सर करणार आहोंत. यावर जहान पनाह, गोवर्धन, नारायण, शाम व अबदुल्ला फौजदाराचा गुमास्ता, शंभा मुकद्दमचा भाऊ, कसब्याचा कुळकर्णी रंगो, पेठेचा कुळकर्णी राया हे सर्व निरुपायानें शत्रूच्या स्वाधीन झाले व त्यांनीं तीन हजार रुपयांचा ठराव केला. नंतर तिसरे दिवशीं शत्रु कसबे अष्टीकडे रवाना झाले. ही हकिकत ज्यानें पाहिली व ऐकिली असेल त्यानें आपली साक्षी मोहर करावी.

नीश्यानी राजरुप	रुस्तुम बिन सयाजी
ठ ——— ठ शेटे	बंदा दरगाह

लेखांक ९३ वा] [ता. ४ माहे डिसेंबर सन १७०७

خان والشان سلامت

التماس —
بنده دادخواه عاجز بیکس نامراد گم از حسن احمد خان گماشته عبدالرزاق مهاجن و جیرام گماشته راجروپ سیتهه و رعایا پیتهه عالمگیر پور قصبه ناندنج پرگنه کرے ولهت انکه

१ सर्वसामान्य लोक

بتاریخ چهارم رجب المرجب سنه ۴۴ سنگریا و بهلونت سرداران باشش هزار سوار قصبه و پیتهه عالمگیر پور را از عمله قصبه مسطور را محاصره نمود ـ دو روز مقام کرد و از درگاه روز سیوم مقدمان موضع مقهور را حالیه و عمله سیتهه را مانع ساخته ـ دریلوار دیوان تودرمل سیاجی نقد از زر از خزانه خود حالیه قصبه را نگاهداشته و پیتهه را تاراج کنا نیده و چند کسان اینجانب زخمی شده ویک سوار از فوج غنیم کشته او را اول منزل رسانیده و مرد مردمان پیتهه را نکرده ـ بناء بر آن بیخبر و نظربندی و فوجداری از تعدی طلب میکند رعایا پیتهه را تقسید ساخته و پروانه چیو بات بدست دارم سواران حیران و تهرن سیزده نفر را در قید نمود ـ بضرب سابق مفاتیح را طلب می کند ـ درین مایه هشت روز میگذاد که رعایا از جان خود بلب رسیده ـ قبل ازین سیتهه و محاجن اظهار ساخته که آن نها بحضور شهامت دعوانی

مرتبت خالصعزالله رفته دادخواه هم شد ـ درین باب مزاحم بیابد که اگر شمایان از آنجا گذاشته جای دیگر بروید تاهم این ابواب های نخواهم گذاشت ـ و مدت نه ماه که مردمعاش مسجد پیتهه را در ضبط خود آورده و موزن و خطیب زیاداست که نزدیک نمی آیند و بے چراغ شده مانده و بانگ و صلوة کسی نمی دهد و در تالاب برای جانوران آب کشی پیتهه که می رود او را گرفته جرمانه از و میگرند ـ در زمین باغ راجه سیاجی از زمینداران خرید کرده باغ تیار ساخته حالا در ضبط خود آورده و حاصل و محصول آنجا

خود میگیرد ـ و جاگیر و وطن یا مالیت و گاوان از غلّه در پیته می آید سری کا ویک تهکه می کرد و در هنگام و نایک بتونی فوت شده وزن او برای کار خود در جام کهتیر رخنه و جالی و مواتی انحای برای تحقیقات در پیتهه مذکور فرستاده او را ضامن گرفته درین جانگاهداشته و درین چند روز اینجا مانده و در طلب نمودن دیوان تودرمل از پنجا رفته جای خود گرفته نشسته است ـ حالا از ضامن های طلب می کند و شجر های رعایا میگیرد و ابواب ممنوعه در پیش دارد ـ امیدوارم که او را حضور طلبیده انصاف نمایند ـ و در ملک سیاجی که از روی پروانه مدد معاش بدست دارند درین زمین د، بیگه زمین یک جنگم برای آبادانی نگاهداشته بود او را تهمت حالیه بضرب سابق نموده بیست و پنجروپیه جرمانه گرفته ـ فقیر جای گذاشته گریخته رفته سنکه این جانب که بوای پیر کهن

بهمه و گاه که می آرد از کشیده میگیرد - و گاه و همه در پیتهه
آمدن نمی توانیست - حالا دریندجا از طرف خود کوتوال نشابیده
وهریک را گرخته ضرب سابق کرده میگذارد - و جاگیر از راجه روپ
همه خراب تاراج ساخته دزاجاره خود طلب می کند و جاگیردار
بعنایت همراه فوج خنفروز جنگ است و گماشته بهای دریندجا
ماضراند - الی تبال دولت تابان +

भाषांतर न. ७

खानवाला शान सलामत (यांचे सेवेशीं)

अर्जः—

अर्जदार सेवक अहमदखान गुमास्ते अबदुल रजाक महाजन, जयराम गुमास्ते राजरूप शेटे, पेठ आलमगीरपूर कसबे नादनज परगणे कडेवलित येथील सर्व प्रजाः अर्ज कीं:—

तारीख ४ माहे रज्जब सनं ४४ रोजीं शंकऱ्या व हणवंत सरदार यांनीं सहा हजार स्वारांनिशीं आलमगीर पेठच्या व कजळ्याच्या भोंवतीं गराडा दिला. त्यांनीं दोन दिवस मुक्काम केला. तिसरे दिवशीं मौजे मजकूरच्या लोकांना कैद करून पेठेंतील सरकारी अधिकाऱ्यांना कैद केलें. गराडा घातला. दिवाण तोडरमल व सयामजी यांनीं पेठेची लूट केली. इकडील कांहीं लोक जखमी झाले व शत्रूचा एक स्वार मारला गेला. फौजदाराचा अधिकार जबरदस्तीनें हातांत घेतला आहे. पेठेंतील लोकांना कैद केलें आहे. येथील स्वार हैरान झाले आहेत व तेरा लोक कैद केले आहेत. पूर्वीच्या जरबेनें किल्ल्या मागत आहेत. अशा स्थितींत आठ दिवस गेले तर लोकांचे जिवाला धोका आहे. यापूर्वी शेट व महाजन यांनीं सांगितलें कीं मीं खानसाहेबांच्या सेवेंत जाऊन याची दाद मागावी. पण या बाबींतही ते आड आले व म्हणाले कीं जर तुम्ही ही जागा सोडून दुसऱ्या जागीं जाल तरी हें तुमच्या मागचें टळणार नाहीं. नऊ महिने झाले. पेठेंतील मशिदीचें उत्पन्न आपल्या ताब्यांत घेतलें आहे. तेथील मुवज्जन (आजान देणारा) व खुत्बा पढणारे मुळींच जवळ येऊं शकत नाहीं. व ती मशीद बेचिराख (ओस) पडली आहे. व तेथें कोणी नमाज पढत नाहीं. पेठेंतील जे कोणी लोक तलावावर जनावरांना पाणी पाजण्याकरितां जातात त्यांच्या पासून ते दंड घेतात. सयाजी राजांच्या जमिनींतील बागा जबरदस्तीनें ताब्यांत घेतल्या व त्यांचें सर्व उत्पन्न घेत आहेत. जागिरीचा वतनहक्क अथवा माल, धान्य जें कांहीं पेठेंत येतें त्याचा एकसारखा लिलाव करून टाकितात. विनायक तांबोळी वारला. त्याची बायको आपल्या कामाकरितां जामखेडींत गेली. तेथें पेठेंत आपले कांहीं लोक शोधाकरितां पाठविले. तिची जमानत घेतली व तिला

तेथेंच कैदेंत ठेवलें असेच कांहीं दिवस तेथें राहिले. नंतर ते लोक तोडरमलला बोलावण्याकरितां गेले व आपल्या जागीं राहिले. आतां आणखी जामीन मागत आहेत. लोकांचीं झाडें घेतलीं जातात व पुष्कळ अनिष्ट गोष्टी करितात. आम्हांस खात्री वाटते कीं हुजूर त्यास बोलावतील व शिक्षा करतील. सयाजी सारख्या जाहागीरदाराच्या जहागिरींत कीं ज्यांच्याजवळ जाहागिरींत दोन बिघे जमीन वस्तीकरितां एका जंगमानें घेतली होती त्याच्यावर तोहमत घेऊन व त्यास जरब देऊन पंचवीस रुपये दंड घेतला. येथील सर्व फकीर लोकतर पळूनच गेले आहेत. जर त्यांनीं येथें गवत आणिलें तर तें हिसकावून घेतलें जातें. म्हणून पेठेंत गवत वगैरे कांहींच येत नाहीं. आतां येथें आपल्या तर्फे त्यांनीं एक कोतवाल बसविला आहे व तो प्रत्येकास पूर्वीप्रमाणें मारठोक करीत असतो. राजरुप यांची सर्व जागीर लुटली गेली व तिचा वसूल ते घेत आहेत. येथील जहागीरदार खानफरोज जंग यांच्या समवेत आहेत व त्याचे गुमास्ते येथें हजर आहेत. ईश्वर सरकारचें राज्य अबाधित ठेवो.

लेखांक ९४ वा] [ता. ३ डिसेंबर सन १७०१

ملعم عرضداشت

بندہ ضمیر

بعد از تقدیم لوازم عبودیت و بندگی معروض میدانند کہ وکیل راجروپ و رستم بدرگاہ رفعت و جاہ‌والاخواہان شد کہ پدر موکلان در قصبہ ناندنیج سرکار احمدنگر صوبہ خجستہ بنیاد حسابی بوجہہ بودن متعلقان خود اخزان ساختہ دریلواز مہابت سنگہ و گووردھن گماشتہ‌ہای محمد یوسف جاگیردار آنجا آنرا در قبض خود آوردہ حکم جہانمطاع صادر شد کہ آن عمدۃالامرا عظیم‌الشان بکیفیت مرقومہ وا رساند - در صورت صدق وا نسودہ فیصل دہند و در ہرباب از پیشگاہ خلافت جہانبانے تاکید اکید دانند - سیزدہم رجب سنہ ۴۵ جلوس والا قلمی شد +

भाषांतर

अर्ज मुनीम

आपणास कळावें कीं राजरूप व रुस्तुम यांचे वकील दरबारांत आले व त्यांनीं विनंति केली कीं त्यांच्या अशिलाच्या वडिलानें कसबे नादगाव सरकार अहमदनगर सुभा खुजस्ता बुनियादचा हिशेब त्याच्या संबंधी लोकांना दिला नाहीं व तो त्यांनीं स्वतःच ठेवून घेतला आहे. शिवाय तेथील जहागीरदार महंमद युसूफ यांचे गुमास्ते महाबतसिंग व गोवर्धन यांना आपल्या ताब्यांत घेतलें आहे. म्हणून जहानमताब यांचा हुकूम आहे कीं आपण (उमदतुल ऊमरा अजीमुश्शान यांनीं) लिहिल्या हकीकतीची चौकशी करावी व खरें प्रकरण काय आहे त्याचा निकाल द्यावा. आणि असल्या प्रत्येक बाबींत सरकारच्या दरबारा तर्फे कडक ताकीद समजावी.

ता. १३ रजब सन ४५ जुलूस या दिवशीं लिहिलें गेलें.

लेखांक ९५ वा] [ता. १९ जानेवारी सन १८०३

نواب صاحب قبلہ سلمہ اللّٰہ تعالےٰ

عرضداشت راجروپ

بندگان فدوی

بذروہ عرض بخدمت بندگان نواب مستطاب معلے القاب فلک جناب خداوندی خدایگاھے صاحب ام میرساند کہ غریب پرور خدمت علایت نامہ گرامی بوقت نیک رسید بمطالع آن خُرّمی و فورسندگی حاصل گردید ـ درباب وکیل نوشتہ بودید کہ تا حال نرسید چنانچہ وکیل مسطور بخدمت شریف خواھد رسید اُمید کہ فوروخصمانہ نمودہ آنچہ وکیل اینجانب التماس نماید آنراسرانجام دادہ مراسرفراز نمایند ـ دیگر آنکہ کھیوجی بموجب حکم نوابصاحب بخدمت سرابرسعادت میرسید لہذا اُمیدوارم کہ بر احوال مشارالیہ نظرداد غور فرمودہ چنان نمایند کہ ترقّی موصی الیہ گردد ـ واجب بود بعرض رسانید ـ افتاب دولت تابان و در خشان باد ـ تحریر فی التاریخ دھم شھر شعبان المعظم سنہ ۴۶ جلوس والا +

भाषांतर

नवाबसाहेब किबला यांचें ईश्वर रक्षण करो

अर्जदार नम्र सेवक राजरूप

सरकार नवाब मुस्तताब मौला अलकाब फलक जनाब खुदावंदी खुदायताली यांचे सेवेशीं विनंति कीं आपलें कृपापत्र योग्य वेळीं पोंचलें. तें वाचून मन आनंदी व प्रसन्न झालें. आपण वकिला बद्दल लिहिलें कीं तो अद्याप आला नाहीं. तरी तो आपल्या सेवेंत हजर होईलच. विनंति कीं आमचे वकील आमचे कडून जी कांहीं विनंति करतील तिचा पूर्ण विचार करून त्या बद्दलचे हुकूम देत जावेत. दुसरें असें कीं नवाब साहेबांच्या आज्ञे प्रमाणें खेलोजीला सरकारच्या दरबारांत पाठविलें आहे. मला आशा आहे कीं त्याच्याकडे लक्ष देऊन त्याची बढती होत जाईल. योग्य होतें तें सेवेंत लिहिलें. आपल्या ऐश्वर्याचा सूर्य झळको. लिहिलें ता. १० माहे शाबान सन ४६ जुलूस.

लेखांक ९६ वा] [ता. २२ मे सन १७०३

نقل مطابق اصل است

نقل پروانه بمهر نواب عمدة الملک مدارالمهام اسدخان از قرار
بتاریخ ۱۶ م محرم الحرام سنه ۳۰ جلوس والا قلمی شد انکه امارت
و رفعت پناه و دارای نگاه دستگاه میر عبدالقادر محفوظ باشند -
مبلغ هشت و دو هزار از پرگنه دهار سرکار پنهالوازی صوبه براد
بابت ——— شنکراجی ولد مالوجی بضبط در آمده بجاگیر ناگوجی
ولد ——— دریدوار حسب الحکم والا حصبه اختر معاف
——— ترقیم یافته انوز رای باب یکماسه ——— که
فصلخریف بارش شد دام مسطور یکماسه شنکراجی وا گذارند
بتحصیل مالواجب بردارند -

مصدرہ ضمن از پرگنہ دہار سرکار پنھالوازی صوبہ برار نوکر جاگیر
شنکراجی ولد مالوجی مراسلہ خریف سبحان بیگ بخالصہ شریفہ
ضبط گشتہ بجاگیر ناگوجی ولد راماجی تنخواہ شدہ بود -
دریلوار بموجب

سیاسیہ دختر عمدۃ الملک رفع دارخان جاگیر مشار الیہ معاف حکن لہذا نوشتہ
میشود کہ انوارادای پناہ ناکوجی کہ محل مذکور را از خریف بارش
بتصرف مومی الیہ واگذارد -

شرح دستخط عمدۃ الملک

عمس صسا دام مدار السہام برقرار بعرض حکموالہ عمل می نمایند
شرح دستخط عمدۃ الملک شرح دستخط دارای پناہ گذشتہ
مدار السہام بر مچلکہ

شرح دستخط دارای پناہ

भाषांतर

बादशाहाचें कुशल असो:—

विनंति अर्ज:- अर्जदार महंमद वकील

कसबे मादनज परगणे कडेवळित येथील शेटे राजरूप व महाजन अबदुल रज्जाक यांचा बादशाहाच्या अधिकाऱ्यांचे सेवेशीं अर्ज कीं आम्हीं खान फरोज जंग यांच्या हद्दींतील आहोंत. शत्रूंनीं आमच्या पेठेची लूट करून बेचिराख करून टाकली आहे. व जें कांहीं खानसाहेबांनीं जाहीर केलें होतें, जे कांहीं कौल दिले होते व जेथें वस्तीस जागा दिल्या होत्या त्या सर्व नासधूस झाल्या. पूर्वीं धान्याची पांच वगैरे फुकट होत असे परंतु हल्लीं पेठेचे देशमूख व देशपांड्यांनीं गवत व कडबा देणें बंद केलें आहे व पांचशें रुपये घेतले आहेत. जे लोक धंदे करणारे आहेत, म्हणजे जे तेली, तांबोळी व सोनार आहेत त्यांचे जवळ शेती नाहीं त्यांनाच गवत अथवा कडबी देतात म्हणून आम्ही सरकारा जवळ विनंति करतों कीं आम्हांस आमच्या जीवित व वित्ताचें अभयदान द्यावें. योग्य होतें तें लिहीलें. सरकारचें ऐश्वर्य वाढो.

लेखांक ९७ वा] [सन तारीख नाहीं

هوالغنی

رفعت پناه شجاعت دستگاه سیاجی محفوظ باشند -
عرضداشتی که بجانب والائی سلطانی ارسال داشته بودند از نظر
فیض منظر گذشت - خطی که باینجانب نوشته بودند رسید -
مضمون بوضوع انجا میو چنان ایشان بضبت وربت کره ولیت مقرر -
انو نظم ونسق انجادانست شوارع را مقدم شناسنه و درتقدیم وظیفه
خدمت خود از قرار واقع کو شند - حسن خدمت را بهترین
نتیجه امان شناسم - فی التاریخ ۱۱ شهر

भाषांतर

सन × महिना ×

हुवलगनी (ईश्वर कृपाळू आहे)

रफअत पनाह शुजाअत दस्तगाह (वीर वर) सयाजी यांचें कुशल असो. आपण आमच्याकडे जो अर्ज पाठविला होता तो नजरेखालून गेला. इकडे जें पत्र पाठविलें तें पावलें. त्यांतील मजकूर कीं कडेवलीतचा हक्क बहाल करावा. मान्य. तेथील व्यवस्था व बंदोबस्त योग्यपणें करावा आणि तेथील हकीकती अवश्य कळवाव्या आणि आपल्या वेतनापेक्षां आपली जबाबदारीची जाणीव अधिक बाळगण्याचा प्रयत्न करावा. कामगिरी उत्तम प्रकारें बजावल्यास त्याचा परिणाम उत्तम होईल असें समजावें. ता॥ ११ माहे

लेखांक ९८ वा] [सन तारीख नाहीं.

خانصاحب حلو شلسته الله تعالے

صاحب مهربان مشفق قدردان فیض بخش فیضرسان خانوالاشان —
بلند مکان —— سمولاه بر مسند و دولت متمکن بوده بر سرفسیر
خوبهان سایه ——

بعد از اشتیاق ملاقات بجهت ایاّم مشهوره رای انور فسیر
خیر اقبالست تا شیر گردانیده میشاید که احوال این حدود بخیر

و خیریت ذات و قابض الرعایت شب و روز مطلوب باسکان کہ موضع
بہانبورہ پرگنہ چمارکونڈی دہ وطن این جانب است و جاگیر سرکار
انفیاض زمان‌است چنانچہ کہ در آن زمان شنیدہ میشود کہ مالوجی
بہونسلہ جاگیر خود را کہ در پرگنہ دیگر است او را در سرکار داخل
نمودہ عیوضی جاگیر خود دہ مذکور را در جاگیر خود از ایندال
سیع المکان عرض نمود میکرد از انچہ کہ این مقدمہ براجرای است
اگر موضع مذکور در جاگیر مومیلی الیہ عوضی نمودہ خواهد داد دہ
مذکور ویران و خراب فواهد شد - از کہ در سرکار بموجب جمعبندی
جمع میشود بکدام وصول نخواهد شد و نخواهد یافت - این
حقیقت را در خاطر آوردہ جاگیر در سرکار همچنن کہ هست
نگاهدارند - کہ آبادانی زیادہ ترخواهد شد -

१ دیگری را نخواهد داد ―

२ ....

फाटकें

३ ....

४ ....

بحهد برخوردار را تہہ قدم خود طلبیدہ نگاهدارند - زیاد چہ -
انتاب دولت و اقبال تابان و درخشان باران در باب این مقدمہ
راجہ صاحب هم اند باید کہ بمہہ وجہہ ہر بانی تمام و کمال بزاید
خیرخواہ خواهد نمود - زیاد چہ عرض ماند +

भाषांतर

॥ श्री ॥

खानसाहेब (सल्लेमतल्लाहूताला) ईश्वर त्यांचें रक्षण करोः—

साहेब मेहेरबान मुशफिक कदरदान फैज बक्ष फैज रसान खानवालाशान बुलंद मकान

नेहमीं आपल्या हुद्द्यावर कायम असोत आणि नेहमीं राजाचे शुभचिंतक असोत. आपल्या भेटीची इच्छा प्रबळ आहे व आपल्या दर्शनाची व आपलें हुद्दत समजण्याची मार्गप्रतीक्षा करीत आहें. इकडील सरहद्दीची व्यवस्था उत्तम आहे. रात्रंदिवस (ताब्यांत असलेल्या) प्रांतावर देखरेख असते. मौजे भांबोरें परगणे चांभारगोंदी हा माझा वतनाचा गांव आहे आणि सरकार (फैजुल जमान) ची जहागीर आहे. हल्लीं असें ऐकण्यांत येतें कीं मालोजी भोंसले आपल्या जहागिरीचा गांव जो दुसऱ्या परगण्यांत आहे तो सरकारच्या

ताब्यांत देऊन त्याच्या बदला माझा गांव आपल्या जहागिरींत (घेऊं इच्छितात) असा अर्ज सरकारांत केल्याचें समजतें व या प्रकरणाचा विचार चालू आहे म्हणून कळवितों कीं जर वरील माझा गांव दुसऱ्या जहागिरींत दिला गेला तर तो गांव उजाड व नाश होईल. गांवाचा सारा जो जमाबंदी होऊन सरकारांत जमा होत असतो तो वसूल होऊं शकणार नाहीं. ही गोष्ट सरकारांनीं मनांत आणून माझी जहागीर सरकारनें जशीच्या तशी कायम ठेवावी. यायोगें वस्तीही अधिक वाढूं शकेल. दुसऱ्याकडून हें काम होणार नाहीं. (या प्रकरणीं) सरकारांनीं मला आपले जवळ बोलवावें. बाकी क्षेम. सरकारची कृपा निरंतर व वृद्धिंगत असो. कळावें.

लेखांक ९९ वा] هوالباقی [तारीख नाहीं

امارت و اقبال پناه رفعت اجلال دستگاه محب و ... اشعباه راجه خسر همواره ری صحت و عافیت بوده فو نیکنام مقصر اطرام باشند - و بر از و عافیت اقتضاف میشود - رای قود دار که دو کلم که دریکولا در جواب اُقیسر الاتحاد قلمی نسوده بودند رسید - چون بگر موحش از قضیه بامرض پرسوجی راجه که در شاهجهان آباد راهی داد و از دیگری خود مرقوم نسود بودند خاطر دوستدار نیز غایت متالم و متاثر شد - و کلفت و کدورت بسیار بخاطر راه یافت - افریننده که روح پاک را باخاک رابشه بخشید دلهای مصیبت زدگان راجروشکیب کرامت نرماید - اگر چه راه محبت که خاصه طبیعت انسانی است بی اختیار سرشته افطبار از دست میرود - لیکن از خواست الهی در آن چنین مصائب بجز راضی شدن بقضای فرمان چاره و گریزی نمی باشد و غیر از سبکی ری تدبیر نیست - می باید که متمسک وه الوثقی جمروسکوت گردیده بخیر و خیرات که نوشته اخرت آن جر ور تواند شد بپردازند و چنان جرع فرع بخود راه ندهند که همه کس را این شاه راه بقا نسید دنی و این قالب بے ثبات

گذاشتت - زیاد چه نویسد - اللہ تعالیٰ بر عمر شما بیفزاید و از فضل و کرم خویش صبر کرامت فرماید که صبر بهتر مرد را از هرچه هست - والدعا نوشته اقبال پناه سید محمد خان +

پروانه بمهر عمدة الملک وزیرخان از قرار بتاریخ هفتم شهر ربیع الثانی سنه ۶ از جلوس والا مطابق سنه ۱۰۷۴ هجری ——

भाषांतर

हुवलबाकी (ईश्वर कृपाळू आहे)

इमारत व इकबाल पनाह, रफअत व जलाल दरगाह, मुजीब द्दारत पनाह, राजे साहेब नेहमीं कुशल व सुखरूप असोत व आपली कीर्ति स्वर्गांपर्यंत जावो व आपल्यास प्रति दिवशीं आरोग्य लाभो. आपण जें पत्र लिहिलें तें पावलें. जेव्हां राजे परसोजी शहाजहानाबादी येथें स्वर्गवासी झाल्याची दुःखद बातमी समजली तेव्हां फार दुःख झालें व आपणास झालेल्या दुःखाबद्दलही हळहळ वाटली. या बातमीमुळें आपल्या या मित्राच्या अंतःकरणास जबर धक्का बसला व मन उदास झालें. जगनिर्मित्यानें पवित्र आत्म्याचा संबंध मातीशीं जोडला आहे तो दुःखद व शोकग्रस्तांना धैर्य अर्पण करित असतो. प्रेमवश होणें हा एक प्रकृतिगुण आहे. मनुष्य असहाय होऊन धैर्यहीन बनतो तरी इच्छेनुसार असल्या संकटांच्या वेळीं ईश्वरी संकेतास शरण गेल्याशिवाय गत्यंतर रहात नसतें व समाधानाखेरीज मार्ग नसतो. तरी आपण संकटास धैर्यानें तोंड द्यावें आणि मृतात्म्याच्या शांतीकरितां दान-धर्म करण्याचा मार्ग स्वीकारणें आणि मुळींच शोकग्रस्त होऊं नये. कारण प्रत्येक माणसास हें अशाश्वत जग सोडण्याच्या मार्गानें जाणेंच आहे. या पेक्षां जास्त काय लिहावें. ईश्वर आपणास दीर्घायु करो आणि शांति व धैर्य देवो. कारण धैर्य हें माणसाजवळ मोठ्यांत मोठें साधन आहे.

इकबाल पनाह सय्यद महंमद खान यांनीं लिहिलें.

लेखांक १०० वा] [तारीख नाहीं

هو

میرزا قایم بیگ جیو

ملازمان ملازی معاری آمینگاهی مشفقی و مکرمی مرزای
معلی در حفظ ایزدی معالے بوده خوشوقت و در یادگاری دوستان
باشند - بعد از ادای مراسم نیازمندی که شود خیر خواهاں است انکہ
اینحدود خیراست و خیریت آن ملازمان از درگاه واجب و جوب لیل
و نهار مستدعی است - دیگر مبلغ دو صد روپیه را رقعہ عزیز و
فروز انگاهی خود بها نوشته داده و بنده را اطلاع شود که به چه سبب
قبول کرده آمده بود - اگر بروطن داری داده اند مضایقه نبود -
اگر بروقت و سبب خلافی خود داشته نقدی داده آید رغبت
لازم نبود که بدهند - اوازخانه خود میدادست دادا گماشته تفدار بود
وعبدالله که بود واضح است دریلولا برتقدیم نظر براشای و نام صرف ان
ملازم بود بدین موجب رغبت پیشی نموده دو صد روپیه از پیٹھه
عالمگیرپور باتّفاق انیجانب تبدل نموده مردم صاحب فرستاده و
کلکرنی غیر حاضر شده اونه ازین معنی عقیل کرد - انشاالله
در دو سه روز کلکرنی اورده که گرفته فرستاده خواهد شد - لیکن
بیشتر هم بهرباب خبردار باشند - و دیگر معامله این جااین ست
که سایر قصبه ناندیج و پیٹھه مذکور در جاگیر برادر نورداست و
این جا بواقعی موافق تنخواه عقیل نمیشود - و نصف از بوصول
نمیرسد ازین سوای عاملان فوجدار پیٹھه قدیم ویران کرده بازار نو
آبادمی کنند و باوجود عاملان رفعت اقبال پناه مرزا بوهان اله
چهاپه می کنند - آنگاهی خود می نمایند و از مهاجن این جانب
خرچه است چرا که او مهاجن است بنام برادر خورد سیوانه است -
امید که درجعه حق اشای که فیمابین است مهربانی می نموده
باشند - زیاده چه تصدیع دهند —

भाषांतर

मिर्जा कायमबेग मुलाजिमान मुलाजी आमीनगाही मुशफकी व मुकरमी मिर्जाई मुआला. मित्राचें शुभ असो :—

मित्रत्वाच्या लिखाणाच्या शिष्टाचारास अनुसरून लिहीत आहे की हा सेवक आपल्या कृपेचा आकांक्षी आहे. इकडील सर्वत्र कुशल आहे. आपले-कडील सर्वांचें कुशल ईश्वराजवळ मागत आहें. आपण दोनशें रुपये वसूल

करून पाठवावे असें लिहिलें परंतु ते कशा रीतीनें वसूल करावे हें कळविलें नाहीं. जर वतनांतून वसूल करावयाचे असले तर कांहींच हरकत नाहीं. परंतु जर ही रक्कम मी आपल्या पदरून द्यावी असें जर मागणें असेल तर तें ह्या सेवकास कबूल नाहीं. कारण ही रक्कम मी आपल्या पदरची देऊं शकत नाहीं. ह्या रकमेबद्दल रात्रंदिवस गुमास्ते तगादा करतील. तरी आपल्या उभयतांच्या मैत्रीकडे लक्ष देऊन ही रक्कम आलमगीर पेठेचे लोकांकडून त्यांची कबुली घेऊन वसूल केली जाणें बरें. कुळकर्णी दोन तीन दिवसांत येईल व पैसे वसूल करून देईल. आपण याबद्दल जास्त खबरदारी घ्यावी.

इकडील दुसरें एक प्रकरण असें आहे कीं कसबे नादनज व पेठ मजकूरच्या जकातीचें उत्पन्न माझ्या धाकट्या भावास जाहगीर आहे. मामूलप्रमाणें जकातीचा वसूल होत नाहीं. अर्धा वसूल झाला तर भाग्य. शिवाय फौजदाराचे लोकांनीं जुनी पेठ ओस पाडली असून दुसऱ्या ठिकाणीं बाजार भरवीत आहेत. शिवाय मिर्जा बुऱ्हाणुल्ला साहेब रफअत इकबाल सरकारचे अधिकारी येथें राहातात. ते लोकांकडून पैसे उकळतात व येथील महाजनांपासून पैसे मागतात. आपल्याशीं मैत्रीचें नातें असल्यामुळें आपणास कळविलें आहे. कृपा असावी. जास्त काय लिहिणें.

लेखांक १०१ वा] [तारीख नाहीं

•J•

راوجیو

خلت و موالات پناه جلادت و مخالصت دستگاه هموارہ

در حفظ ایزد مشحون بوده خوشوقت و سلامت باشند

بعد از اظهار اشتیاق ملاقات یکدیگر مفهوم رای بود و پیرای

باد خطی کہ مشتمل بر نگاشتن عریضہ خود بخدمت نوابصاحب

و قبلہ درباب وصول قرض فرستادہ بودند رسید کیفیت ابراز گردید

معبّا خط خود دراین مادہ بخدمت نوابصاحب قبلہ نوشتہ با آدم

برد انجانب بفرستند کہ بندہ درگاہ ہم درین معنی عریضہ بخدمت

قبلہ گاہی ادم رسل نماید - اغلب کہ درین صورت زر وصول خواہد

شد و رفعت دعوانی پناہ خواجہ بابا کہ از خدمت خانفروز جنگ

برای پیٹھ تہہ غیم لئیم رخصت شدہ - چون درین جا رسید

بندہ درگاہ اخون ابوالمحمد را ہمراہ خوبص مذکور فرستاد ـ چنانچہ
در موضع ساورگانوں عملہ پرگنہ میر یادہرماں پرکہوتجارہ لعک
درمیان انکہ و از دست اخوی مذکور زخم تیر دربار وی ماردی
ذہرماں مقہور رسید ـ اخرش مفسدان گریختہ رفتند و فتح نصیبت
اولیای دولت قاہرہ گردید زیادہ چہ نگارش تحریر شود ـ

آبر از = ظاہر ہونا to make known

भाषांतर

खुल्त व मवालात पनाह जलादत व मुखाकिसत दस्तगाह रावजी नेहमीं कुशल असोत.

एकमेकांच्या भेटीची इच्छा प्रगट करून ती सफल व्हावी अशी आशा करतों. आपलें पत्र व आपला कर्जवसूली बाबतचा अर्ज नवाबसाहेबांकडे पाठविण्यास दिला. पावले. मजकूर समजला. मी माझें पत्र या बाबतींत लिहून माणसाबरोबर नवाबसाहेबांकडे पाठविलें व लिहिलें कीं आम्ही आपले सेवक आहोंत. आपण या बाबतींत पत्र उलट पाठवावें. शक्य आहे कीं अशा रीतीनें पैसे वसूल होऊन जातील. खाजा (रफअत दावानी पनाह) कीं ज्यांना खानफरोज जंगचें काम दिलें गेलें आहे पेठ······कडे रवाना झाले. जेव्हां ते येथें आले होते तेव्हां मी माझा धाकटा भाऊ अबुलहमीद यास त्यांच्या बरोबर पाठविलें. अर्थात् मौजे सावरगांव परगणे (नांवनाहीं) येथील विऱ्या धर्माण व वाघू वंजार यांची मारामारी झाली. धर्माणच्या दंडास तिराची जखम झाली व शेवटीं मारामारी करणारे पळून गेले. जास्त काय लिहावें.

लेखांक १०२ वा] **[तारीख नाहीं**

صاحب و قبلہ سلامت

محمد خاں

از بندہ دیویداس بعد از آداب عبوہ سر نیاز مندی انکہ این
حدود خیر است و دیگر انکہ برای کری کرگ مرقوم نمودہ بودند
ملازمی سلامت پرسرام و کزک را در قید چبوترہ کوتوالی نگاہداشتہ
است ـ اُمید کہ یک نوشتہ محمد بیگ کوتوال بفریسند کہ
حوالہ بندہ نمایند ـ پیش ازین پرسرام و کزی کرک بخانہ حضرت

قاضی جیو میرفت و میگفت من راضی راجه جیو هیستم افرش
کلمات بدیوانی پیش محمد بیگ جیو ظاهر کرده هر دو کسان
را در نحد کرده اند - اُمید که یک نوشته مذکور بفرستد که......
بحوال بنده نساقد و قبض الوصول بمهر خود نوشته شود بفریسند +

و دیگر یکصد وسی روپیه مشارالیه می خواهند - بدست
هربهاو هندوی کرده بفرستد که خلوص شده بیایم - و شیرخان نامی
شخصی قرض دار عبداللّٰه خان مبلغ بیست و ۲۳ روپیه دعوی میکند
و تمام معامله بندهای این کرده ام عبداللّٰه خان را معمول کرده
بیست و ۲۳ روپیه بفریسند که از و خلاص شوم درین مدّت بزای
ناحق مانده ام از بنده عظمت آن بندگی انکه بوقت رخصت وقت
فرصت نیافت که رخصت شده آدم بوقت دو پهر شب رخصت
شدم و تهانه ادی و راهداری قصبه ناندیج بنام برهان اللّٰه خان مقرّر
شد اُمیدوارم که چند روز درجه من مرا و صاحب به بنده فرموده
اند - بوقت آمدن گرفته خواهم آورد - خاطر جمع فرمایش در
رای قابل بنده دیگری اجازت لازم است +

از جای دیویداس سک و کبرک را در قید کرده بوقت خلاصی
قریب ده روپیه جلع خواهد شد انرا سرانجام فرمایند +

भाषांतर

साहेब व किबला सलामत महंमदखान

सेवक देविदास याजकडून नम्रतापूर्वक कळविण्यांत येतें कीं इकडील सर्व कुशल आहे. करी कर्ग याच्याबद्दल लिहिलें तें समजलें. सरकारी नोकर परशराम आणि कर्ग यांना कोतवालींत कैदेंत ठेविलें आहे. विनंति कीं मिर्जा महमुद बेग कोतवाल यांनीं एक नाल पाठवावा व तो या सेवकाच्या स्वाधीन रहावा. यापूर्वीं परशराम आणि करी कर्ग काजी साहेबांच्या घरीं गेले होते व म्हणाले होते कीं, आम्ही राजेसाहेबाशीं राजी नाहीं. शेवटीं महमदबेग साहेब दिवाणी अधिकारी यांनीं त्यांच्या जबान्या घेतल्या व दोघांना कैदेंत ठेविलें आहे. विनंति कीं, एक नाल मिर्जा साहेबांकडे मला देण्याकरितां पाठवावा.

दुसरें असें कीं, एकशें तीस रुपये वरील इसमांना पाहिजे आहेत. हरीभाऊंच्या हस्तें हुंडी करून पाठवून द्यावी म्हणजे मी सुटून येऊं शकेन. आणि शेरखान इसम जो अबदुल्लाखानचा सावकार आहे तेवीस रुपयाची मागणी करतो आहे. अबदुल्लाखान यांना आपण तेवीस रुपये पाठवावेत म्हणजे माझी त्याच्या हातून सुटका होईल. मी निष्कारण शिक्षा भोगीत आहें. शिवाय आपल्या चरणीं नमस्कार. निघण्याच्या वेळीं सवड नव्हती सबब आपला निरोप न घेतां निघावें लागलें. रात्रीं दोन प्रहरींच निघालों. कसबे नादनजची ठाणेदारी व राहदारी (रस्त्यावरची देखरेख) वर बुन्हानुल्लाखान याची नेमणूक झाली आहे. मला आशा आहे कीं, थोड्याच दिवसांत माझी जागा आपण मला द्याल. आपण मला समक्ष सांगितलें त्याप्रमाणें करीन अशी खात्री ठेवावी.

लेखांक १०३ वा] [तारीख नाहीं

الله اکبر

رفعت و شهامت پناه جلادت و بسالت دستگاه پیوسته مشمول
عنایات شاهنشاهی باشند +

مکتوب اتحاد اسلوبی که در از فرط خصوصیت نوشته بودید
رسید و بر مضمون آن آگهی گردید بعض مقدمات که حوالہ......
فرستاد خود نموده بودید • برای معد میت انجا مید - چنانچہ
پیش ازین آن جلادت دستگاه گفته شده بود که پسر و برادر
خود جمعیت بسته شده رہ بفرستند نوکر بکار پادشاهی گرفته
خواهد شد حالاهم کس شما گذارش خواهد کرد - و در باب رجوع
کسان غیم لئیم नवाब मुसलेले مستطاب عالیجاه نشود ....
نمیتوان داد ——— पुसट ———————————
نوشته شود بعمل خواهند آورد - لایق آنکه نہ گذاره به تست دستور
ایشان حال خریان باشند بهتر چہ نگاشته آید - عراقب آور بخیر باد+

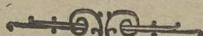
فرد = افراط abundance.

भाषांतर

अल्लाहो अकबर (ईश्वर सर्वश्रेष्ठ आहे)

रफअत व शुजाअत पनाह जलालत व बसालत दस्तगाह यांच्यावर बादशाहीची नेहमीं कृपा आहे.

आपलें मित्रत्वाच्या भावनेचें पत्र पोंचलें. व मजकूर ध्यानांत आला. कांहीं प्रकरणें जीं आपण वरिष्ठांकडे पाठविलीं होतीं तीं निकालीं निघालीं. यापूर्वीं आपण कळविलें होतें कीं आपले चिरंजीव व बंधु सैन्यासुद्धां बादशाहाच्या मदतीकरितां रवाना करणार आहांत, तरी आतां सर्व माणसांसुद्धां त्यांना पाठवून देणें. नवाब मुस्तताब आलीजाह यांच्याकडून शत्रूच्या सैन्याच्या हालचालीं बद्दल कांहीं बातमी मिळत नाहीं, अथवा ते देऊं शकत नाहींत. (अक्षरें पुसलीं गेलीं आहेत) ... ... लिहिल्या प्रमाणें आपण करावें. बाकी ठीक आहे.

लेखांक १०४ वा]

[तारीख नाहीं

•J-

رفعت پناه جلادت و بسالت دستگاه پویسته محفوظ الهی باشند -
مکتوب تردداسکوب رسید و مضمون می بصت مشحون آن
موجب انبساط خاطر گردید - انشاءاللّٰه تعالی بمقتضای وقت
و قابولازم سعی در حق آن رفعت دستگاه بکار خواهد رفت - باید
که از خدمت بادشاهی سرگرم بوده دقیقه از دقایق [फाटकें] نگاهی
مهمل نگذارند - و پویسته بهمین دستور بارسال مکابت اختلاص
میانی [फाटकें] استحکام دهند - دو سبد کیله که از راه یگانگی
فرستاده رسیدند [फाटकें نگاشته آید - فقط

भाषांतर

(आलिफ)

रफअत पनाह जलादत व बसालत दस्तगाह यांच्या वर ईश्वराची कृपा नेहमीं असो.

आपलें पत्र आलें तें पावलें. पत्रांतील मजकूर वाचून अतिशय आनंद झाला. आपल्या बद्दल योग्य तें ईश्वर कृपेंकरून योग्य संधि आणि योग्य

प्रसंग येतांच लिहून कळवीन. आपण मात्र बादशाही सेवेंत नेहमीं तत्पर असावें व त्यांत किंचित्‌ही दुर्लक्ष करूं नये. तसेंच याचप्रमाणें वारंवार पत्र पाठवून पत्रद्वारें मैत्री वृद्धिंगत करीत जावी. कळावें.

लेखांक १०५ वा] [तारीख नाहीं

هوالغانی

سبحان پناه خصوصیت و مولی درگاه بهتر بهاریداس،
حق سبحانه بعجهه کامیاب مطالب از جمیلد باشند

بعد از طی تکلیفات رسمی که شیم مخلصان است مشهود ضمیر تودید و برآنکه مدت تمادی بر آمده گهی حقیقت احوال را ارقام نفرمودند - باعث این خاطر دوستی متأثر شد نهایت عجیب آمد - توقع که از نگارش نامه خیریت شما به مادامور باشید - ملازم غریب الآثار خوالصه را بعد ایک استفسار ساخت که خدمت و کاری این جانب به خلف ایشان میان شیخ محمد فاضل جیو مقرر کرده اند از استماع این سنخهای خاطر را نهایت خود سندگی روداد + جای که همچو اخلاصی شود باری احتیاج دیگری نیست - مارا از بس که اظهار رابطه قدیم رخدید که انتظام مافیه صعاهی از نظر الاتحادات و زیاد - و از تنخواه جاگیر اینجانب اطلاع نفرمودند - عرض که جای اشان خواهید بود - احتیاج نگاشتن نیست یقین که درکارهای این موصوف دریغ نخواهیدداشت - زیاده چه نگاشته می شود -

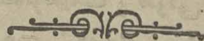
भाषांतर

सुभान पनाह खुसुसियत दरगाह शेट बिहारीदासजी

[ईश्वर कृपेनें आपणांस नेहमीं यश आणि लाभ प्राप्त होवो]

मित्राचें क्षेम व कुशल इच्छिणें हे खरें कर्तव्य पुरें करून विनंति करतों कीं, बरेच दिवस झाले, आपलेकडचें वर्तमान समजलें नाहीं आणि

यामुळें मनाला खेद व आश्चर्य वाटलें. सबब आपण आपलें कुशल, पत्रद्वारें जरूर कळवीत जावें. मियां शेख महंमद फाजिलजी यांना इकडच्या बाजूस नोकरीवर नेमण्यांत आलें ही बातमी ऐकून फार आनंद झाला. जर आपण इतक्या कृपाळूपणें आपली मैत्री दाखवितां तर जास्त कांहीं लिहावयाचें राहतच नाहीं. असेच आपल्यामध्यें असलेले जुने मैत्रीचे संबंध वाढवीत जावेत. आपण आमच्या जहागिरीच्या तनख्याबद्दल कांहींच कळविलें नाहीं. जर हें काम आपलेंच आहे तर लिहिण्याची आवश्यकता राहत नाहीं. मला विश्वास आहे कीं, या प्रकरणीं आपण दुर्लक्ष करणार नाहीं. ज्यास्त काय लिहावें.

लेखांक १०६ वा] [तारीख नाहीं

دعوانی پناہ بسالت متعالی دستگاہ اعتقاد دوستان

مکتوب مرسل مضمون دلداری ویتھو پٹیل و رسید و باظہار و روابط اخلاص خاطر مسرور گشته - جواب ہمہ مقدمات بدنا مزدہا گفته شد ظاہر خواہید کرد خاطر خود بسہر و جوہ جمع باید داشت - موافق مدعاسب دلخواہ سرانجام خواہد یافت - زیادہ چہ تعلم آید -

भाषांतर

दावानी पनाह बसालत व मुताली दस्तगाह
विश्वासू मित्र

आपण पाठविलेलें पत्र पावलें व त्यांतील विठू पाटलाच्या थोरपणाचा मजकूर समजला. आपल्या स्नेहपणाच्या व मित्रत्वाच्या भावानें अंतःकरण मुदित झालें. आपण नियोजित केलेल्या माणसाजवळ सर्व प्रकरणांचीं उत्तरें दिलीं गेलीं आहेत, तीं आपणास विदित होवोत. आपण सर्वतोपरी विश्वास ठेवावा कीं, आपल्या हेतूप्रमाणें व मनाप्रमाणें सर्व गोष्टी पार पडतील जास्त काय लिहावें.

लेखांक १०७ वा] [तारीख नाहीं

رفعت و سبحانیت پناه عزّت و اقبال دستگاه محبان
ملازمی راجه جی حفظ حمایت بوده کامیاب و مقتضی
المطالب باشند

از شوق دریافتی که این ملاقات چه گوید قصّه نویسید که
بیرون از خیط تحریر بلکه زبان قلم و قلم زبان درخیریت معترف
بعجز و قصور است - لهذا اعیان دانید خامه را از آن مطلب
باز داشته فوض درمدعا میبرده که چون موضع مذکور معمول پرگنه
اسیر بجاگیر میدمزاده سپرده شد تنخواه که چنانچه پروانچه جاگیر
و پروانه باز گردانید که بنام ایشان از درباره آمده مضمون مشارالیه
یکد امی خدمت فرستاده اُمیدوار است که توجه دوستانه که
فیمابین مول است مرعی داشته موضع مذکور را جاگیر از خود
دانسته وجه محصول خریف هرکس که متصرف شده باشد بمشارالیه
بدهاند و من بعد مقدمان مزارعان موضع مذکور را قدعی نمایند که
به حواله دار موصی الیه برسانند و روز بروز چنین نوشته فرمایند که
آبادانی و معموری بیشتر از بیشتر نموده برفتی که تازمان دریافتی
ملاقات ابواب مکانیات که معزیز سلامت صحت مزاج و افر ازتیاج
باعث انبساط نشاط خاطر جانراست مندرج داشته مزید خلط
مشتاق داشته که دولتے امام عمر و دولت و داعي و حوائے در ترقي
لازم ملازم باد ـــ

भाषांतर

रफअत व सुभानियत पनाह इज्जत व इकबाल दस्तगाह मुहिब्बान मुलाजी राजाजी यांचा आश्रय असो व ईश्वर त्यांना यश देवो.

आपण प्रेमानें विचारणा केली कीं, या मित्राचें म्हणणें काय आहे. मी माझी कहाणी लिहीत आहें व मुखानें जे शब्द बोललों असतों तेच लेखणीनें लिहिले असते अथवा लिखाण हेंच प्रत्यक्ष बोलणें आहे. इकडील सर्व क्षेम व कुशल आहे. पण यांचा तपशील लिहिण्या ऐवजीं आपल्या मूळ मुद्याकडे लक्ष देऊं. जेव्हां मौजे मंगूर परगणे अशीरची जहागीर माझेकडे सोंपवली गेली तेव्हां तिच्या वेतनाचा हुकूम जो केला गेला असेल व जो

आपल्याकडे दरबारांतून आला असेल, त्यांत या सेवकास कोणती चाकरी दिली आहे याचा खुलासा करावा. आपल्यांत व आमच्यांत जें मैत्रीचें नातें आहे त्याकडे लक्ष देऊन मला आशा वाटते कीं, मौजे मजकूरची जाहागीर आपलीच समजून खरीफच्या हंगामाचा वसूल ज्यानें घेतला असेल त्याचे कडून मला देवविण्यांत यावा, व त्यानंतर वरील मौज्याच्या शेतकरी लोकांना ताकीद द्यावी कीं, तो वसूल परभारें या सेवकाकडे पाठवीत जावा. व तसेंच त्यांना लिहावें कीं शेती व वस्तीची वाढ अधिकाधिक होत जावी, आतांपर्यंत ज्याप्रमाणें आपण स्नेह ठेविला व ज्याप्रमाणें मला योग्यता दिली तसेंच चालू ठेवावें म्हणजे त्यायोगें मनाला आनंद होईल. माझी ईश्वराजवळ प्रार्थना कीं आपलें राज्य वृद्धि पावो व आपणास दीर्घायुष्य लाभो.

लेखांक १०८ वा] [तारीख नाहीं

رفعت پناه منعالی دستگاه ملازم میعادے سلامت

بعد از شرح اشتیاق دریافت ملاقات مشهود و راے یگانگیت برای یارے رقیمہ انولاد در باب قرض ذمہ نوابصاحب قبلہ مصحوب ہری پنڈیت یافتہ بود رسید چنانچہ درین ماه بخدمت نوابصاحب قبلہ عرض نموده گاہی میفرمایند کہ داخل میسازم گاہی میفرمایند کہ درین وقت زر موجود نیست درین صورت وصول زر معلوم درین وار نوابصاحب قبلہ تشریف برمبلوی میفرمایند اگر یک ادم عتمادی همراه نوابصاحب تا پانزده روز باشدا غالب کہ سبیل زر شود زیاده بخبر شوق چہ نگارشود –

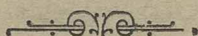
مصحوب (accompanied)

भाषांतर

रफअत पनाह मुताली दस्तगाह मुलाजिम मियादी
यांचे कुशल असो.

आपलें स्नेहभावयुक्त पत्र पावलें. नवाब साहब किबला यांचेकडे असलेल्या कर्जाबाबत आणि हरी पंडित यांचे बरोबर दिलेल्या पत्रांतील मजकूर समजला. आम्हीं नवाबसाहेब किबला यांचेकडे विनंति केली आहे. कांहीं वेळेस ते म्हणतात कीं, कर्जाची रक्कम देतों व कांहीं वेळेस म्हणतात

कीं, पैसे नाहींत. अशा परिस्थितींत पैसे कसे वसूल होणार हें उघडच आहे. तथापि लवकरच नवाबसाहेब किबला बरमपुरीस (ब्रह्मपुरी) येणार आहेत. जर आपण आपले भरवशाचे कोणी एक इसम नवाबसाहेबांच्या दिमतीस पंधरा दिवस ठेवूं शकाल तर संभव आहे कीं, पैसे वसूल होतील. यापेक्षां जास्त काय लिहावें.

लेखांक १०९ वा] [तारीख नाहीं

هوالغنی

اقبال و اخلاص پناه شوکت و جمیعت دستگاه ملازمیان
راجہ جی پیوستہ محفوظ حافظ جمعیتی بود یار آور
مخلصان باشند +

بعد از بندگی مراسم اشتیاق ملاقات گرامی کہ ما ہود المتعوداست دا‌ے سخندان براے نواز اقتضای میکنرده اند که از راه کمال تلطف و مہربانی میوہلذّت بخش شیرین موازی ده کوتہلئہ بیدانہ مرصول فرمودہ بودند درعین زمان بجہت اکبر مسندان یاخت اللّٰہ تعالیٰ خانہ ملازم آباد کردہ آباد و ہمیشہ دوستان شاہی را میوہ رسان دارد ـ زیادہ بخبر شوق بقای مبارک چہ نویسد ـ ہرکار و خدمتی که روی داد این جانب باشد اطّلاع فرمودہ باشد ـ زیادہ چہ نوشتہ آید ـ بخدمت ملازم شیخ عظمت اللّٰہ جیو از جانب مخلص بزرگ دعا و بصد اشتیاق مطالبہ باد ـــ

भाषांतर

हुवल गनी

इकबाल व इखलास पनाह शौकत व जमीअत दस्तगाह राजेसाहेब नेहमीं सैन्यानिशीं सुसज्ज असोत व मित्रांचे साहाय्यक असोत.

आपल्या दर्शनाची उत्कंठा तृप्त होऊन मनाला प्रसन्नता मिळेल व आपला योग्य सल्ला मिळेल अशी इच्छा ठेवून विनंती करतों कीं आपण कृपाळू-पणें व मेहेरबानीनें पाठविलेला गोड व चवदार मेवा ज्याला बेदाणा म्हणतात योग्य वेळीं पावला. ईश्वर आपलें घर नेहमीं आबाद राखो व बादशाही

मित्रांना गोड फळें देत राहो. यापेक्षां जास्त काय लिहावें. आपणास दीर्घायुष्य लाभो. आपणास जी कांहीं सेवा सांगावयाची असेल अथवा ज्या कांहीं प्रकरणीं लिहिणें असेल त्याची सूचना देत जावी. कळावें.

शेख अजमतुल्ला यांचे सेवेशीं या मित्राचा सलाम सांगणें.

लेखांक ११० वा] **[तारीख नाहीं**

صاحب و قبله مهربان خداوند خدایگان خانصاحب قبله

درکنف حمایت ایزد همچون بود سلامت باشید بعد از
ابلاغ دعوات واظهار اشتیاق که اهم مطلب است مشهودر رای انور
باد که احوالات مجازی اینصوب بعنایت الهی از خود دو بزرگ
مقرون بخیر است - و سلامتی ان ذات خجسته برکات مع جمیع
تو ابعان بالعشی والا نگارخواسته خواهانیم - ثانیاً انکه که خط
مصحوب آدم مرسوله فرستاده بودید رسید و حقیقت آن بموضوع
انجامید - از مردن عبدالله خان جیو نوشته بودید که غم والم دست
داد و از استماع آن خبر خیالی قصور وادا و قسمت الهی را چاره
ندارد - درین شربت فنا بهر کس چشیدنی است درین واقع
حامل صابر باشید - و حکم که برای فوجدار برخواسته بودید که
حکم بمهر نوابصاحب قبله مدظلّه گرفته بدست ادم مرسول
انصاحب فرستاده شد - یقین که بخدمت خواهد رسید - بالفعل
فوجدار پسر حاجی صدرشاه است و از امداون یکتام چونه خواست
بنمودند و چند بند کاغذ ایشان نیزاوهم فرستادیم - البتّه بخدمت
برسد - و خبروی پخبه نزد پتیلان ناندنیج باقیست - اگر بشیخ جیو
داده باشند قبلم وارد از و گرفته گاه و هم نریده کرده اینصوب
بفرستید - و اگر کسی بطرف بسته میرود از ماهر کس دعا و اسلام
خواهید نوشتت - زیاد بخبر شوق چه نگاشته آید +

بخدمت عنایتخان وغیرہ دعا بعر خواهید رسانید و مردم اندرون وغیرہ جمیع خورد دعا و اسلام خواهید رسانیدند جانب عبدالقادر جیو بمحمّد خان جیو بندگی نوشتہ

از جانب محمد مسی و سعداللّٰہ و فاطمہ دعا و اسلّام گوی بهر کدام برسد +

a perfume box = جونہ

भाषांतर

साहेब व किबला मेहेरबान खुदावंत खुदायगान खानसाहेब किबला. ईश्वरी कृपेंकरून आपलें कुशल असो. दुसरें असें कीं, आपण आपल्या माणसाबरोबर पाठविलेलें पत्र पावलें. त्यांतील मजकूर समजला. अबदुल्लाजी यांच्या मरणाबद्दल आपणांस अतिशय दुःख झाल्याचें लिहिलें तें समजलें. ही बातमी ऐकल्यावर माझा शोक अनावर झाला, परंतु काय करावें, ईश्वरी सत्तेपुढें उपाय नसतो. शिवाय मृत्यूचा घोट प्रत्येकास चाखणें आहेच. या बाबतींत आपण धैर्यानें तोंड द्यावें. आपण फौजदाराच्या हुकमाबद्दल लिहिलें कीं, तो नवाब साहेब किबला यांच्या मोहरेनिशीं आपल्या कडच्या माणसाबरोबर पाठवून द्यावा तर आपणास विश्वास असूं द्यावा कीं, तो आपल्या सेवेंत लवकरच येईल. सध्यां हाजी सदर शाहाचा मुलगा फौजदार आहे. आपण कांहीं चुना व कागदाचे बंद मागाविले ते पाठविले आहेत. अवश्य आपणास पावते होतील. नादनजच्या पाटलाकडून कांहीं कपाशी येणें आहे. जर त्यानें शेखजींकडे पाठविली नसेल तर ती त्याच्याकडून घेऊन व सर्व गवत खरेदी करून इकडे पाठवून देणें. बाकी क्षेम. सर्व मंडळीस सलाम सांगणें. यापेक्षां जास्त काय लिहावें हे विज्ञापना.

इनायतखान यांचे सेवेशीं सलाम. तसेंच सर्व लहान थोर मंडळींना दुआ व सलाम पावता करणें. अबदुल कादरचा महंमदखान यांना सलाम. महंमदमुसाचा सादुल्लाखान व फातेमा यांना दुआ व सलाम सांगणें.

लेखांक १११ वा] [तारीख नाहीं

نورچشمی راجه جیو بعافیت بوده سلامت باشند

خطّی که فرستاده بودید رسید - از مطالعه آن حقیقت تمام بظهور پیوست - بخدا قسم که ازین مقدمه به خاطر این جانب بسیار کدورت راه یافته اما خواهش ایزدی را جای نیست - انچه دربابت در خواست یکصد روپیه قلمی ساخته بودید باینجانب مضایقه نبود - از ایداد چنین حال می باید که از طرف خود مدد خرچ نماید - این زر فولازم الاداست عذری نیست - امّا صورت اینست که قریب یکنیم سال میشود که بسبب مرزا جیو جاگیر اینجانب هم تغیور شده و احوال بغربت میگذارد و دریغوار که پروانه بحالی رسید سقدار یکدام تحصیل کرده نفرستاد - بناء برد این ایام سقدار نو فرستاده شد که زود زر را تحصیل در آورده دریندجا بفرستند - اگر از آنجا میسّر شد بهتر دارد درین جا هم در ملازمت است - اگر قرض وام بدست میشه شد بهر صورت خبر آن نور چشمی درین موجب گرفته بشود - و نزد مرزا صوابدید مرحوم شماهم اطلاع داشته باشید که قریب هفت هشت هزار روپیه قرض بود این هم باینجانب لازم الاداشد - بهر حال دیگران از موقوف دانسته اول خبر شما گرفته خواهد شد - خاطر خود جمع دارید - زیاده چه نوشته آید -

از سید علی دعای شاقانه برسد -

بوالده راجه جیو دعای شاقانه برسد +

भाषांतर

चिरंजीव राजेश्री राजेसाहेब सुरक्षित व कुशल असोत.

आपण पाठविलेलें पत्र पावलें. त्याच्या अवलोकना नंतर सर्व मजकूर समजला, ईश्वर साक्ष आहे कीं आपण लिहिलेल्या बाबतींत मला फार विषाद वाटला, परंतु ईश्वरी इच्छेपुढें उपाय नाहीं. तुम्ही शंभर रुपयांच्या मागणीबद्दल लिहिलें व कांहीं हरकतही नव्हती पण मला चिरंजिवांकडून अशी अपेक्षा होती कीं ते खर्चांत मदत करतील. आपण पैसे मागितले ते मला देणें होते यांत संशय नाहीं. परंतु परिस्थिति अशी आहे कीं जवळ जवळ सहा महिने झाले, दिवस अडचणीचे जात आहेत. कारण इकडे मिर्जा साहेबाची जहागीर

बदलली आहे. या प्रकरणीं बहालीचा हुकूम आला आहे परंतु शफदार यानें एक पैसादेखील वसुलीचा पाठविला नाहीं. आतां नवा शफदार नेमून पाठविला आहे. अशा करितां कीं त्यानें लवकर सारा वसूल करून इकडे पाठवून द्यावा. जर पैशाची सोय तेथेंच होत असेल तर बरें होईल. जर कर्जवाम करून मिळत असेल तरी पहावें. सारांश जमेल तसें करून चिरंजिवांनीं इकडे बातमी द्यावी. मी काळजींत राहीन.

आपणास माहितीच आहे कीं, परलोकवासी मिर्जासाहेबांकडे सातआठ हजार रुपये कर्ज होतें. आतां तें सर्व कर्ज मला देणें झालें आहे. तरीही पण इतर सर्व अडचणी बाजूस ठेवून तुमची काळजी मी अगोदर घेईन. खात्री असूं द्यावी. जास्त काय लिहावें.

सय्यद अलीस माझा दुआ सांगणें.

राजेसाहेबांच्या मातोश्रीस माझा दुआ.

लेखांक ११२ वा] [तारीख नाहीं

شجاعت و رفعت پناه میان داولخان جیو همواره بعزت و آبرد باشند _

حقا که از آمدن ایشان همراه راجه جیو کمال شگفتگی روید او و وفاداری آنرفعت پناه نیز بظهور پیوست _ اختصار رقیمه مونساط ازین راه است که اشتغال سرکار مملکت مدار زیاده از حد و حصر روی داده و فرصت سرخادیدن ندارد و عالم اتحاد و نگهتی اقتضای آن نیز میکند که اگر اختصار در اظهار شوق واقع شود وسیتها و یگا نیگها بجا است _ بمهہ حال زیاده از حدشتاق است و از احوال شجاعت شماران عبدالرحیم وغیره که قلمی شود خاطر جلیل شما फाटकें درین صحت دعا فیت باشد +

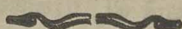
perfume = نگهست

भाषांतर

शुजाअत व रफअत पनाह मियां दावलखानजी
यांचें भाग्य व ऐश्वर्य उज्ज्वल असो

हें अगदीं सत्य आहे कीं आपले व राजाजींच्या समागमनानें माझ्यांत फार उत्साह निर्माण झाला आहे. तसेंच त्यांचा (राजाजीं) चा राजनिष्ठ-पणाही पूर्णपणें विकसित झाला आहे. थोडक्यांत लिहितों कीं, आपणांस

प्राप्त झालेल्या राजकीय महत्त्वामुळें डोकें खाजवण्यासहि आपणास वेळ मिळूं नये अशी आपल्याशीं झालेल्या सख्यामुळें मी इच्छा करतों. मैत्रीमुळें उत्पन्न झालेला सुगंध पसरून प्रेमाचे स्रोत सतत वाहात राहिले पाहिजेत. असें झालें नाहीं तर सख्य व मैत्री व्यर्थ आहे. थोडक्यांत हरप्रकारें मैत्रीचा कळस व्हावा. आपल्याकडील खबर बातम्या येत जाव्यात. त्यांच्यावर आमची पूर्ण कृपादृष्टि राहील.

लेखांक ११३ वा] [तारीख नाहीं

اهمیت عوانی مرتبت و بسالت متعالی منزلت
میرزای دوستان

بعد از شوق مکشوف ضمیر دوستی مزید باد ـ خط بجهت رسید ـ از مضمون اخلاص قدیم اطلاع گردید ـ از آنجا که داد منزل خواهان است و خوبی ایشان است یقین که بجمعیت خاطر نوشته بایبجانب راه مشتاق ملاقات دانسته نویسان احوال و رسد داده باشید ـ آنچه دادند خط ظاهر نمایند معتبراست ـ و لفافی فرد نیز درخط مخصوف نموده فرستاده باشید ـ معلوم خواهد گردید ـ بهیچو جهه مرزاحم نشود ـ زیاده چه نوشته آید +

भाषांतर

अहमियत दावानी मरतबत व बसालत मुताली मंजिलत
मिर्जांये दोस्तान.

इश्तत प्रगट होऊन मैत्रीचें नातें वाढो. पत्र पावलें. जुन्या स्नेहभावाची जाणीव झाली. ज्याअर्थीं आपण रणक्षेत्रधुरंधर आहांत त्याअर्थीं अशी खात्री आहे कीं, सर्व लक्ष सैन्याकडे ठेवून त्याची हकीकत व रसदीची पोंच इकडे देत जाल व यायोगें प्रेम जास्त वाढेल, याबद्दल आपण जें कांहीं लिहाल त्यावर आमचा पूर्ण विश्वास आहे. तसेंच आपण पत्र व यादी पाकिटांत बंद करून पाठवीत जावें, व त्यास कांहीं अडथळा येत नाहीं याचीही खबरदारी घेत जावी. ज्यास्त काय लिहावें.

लेखांक ११४ वा] [तारीख नाहीं

الله اکبر

راجہ جیو سلامت

اشتیاق کہ بدیدار تو دارد دل من
دل من داند و من دانم داند دل من

چمن بجہت ہای تازہ و تری ہای بے اندازہ قرین حال و فرخندہ بال محبّان پناہی مخلصان گاہی باش + بعد از تقدیم مراسم عبودیت و نیازمندی مرقوع الضمیر خصوصیت پزیر مشکر دانید کہ عنایت نامہ گرامی و شفقت نامہ عظّامی از روی التفات و مہربانی وابستہ شد و جہہ در بہترین زمان قواعدان فرستاد خاطر مشتاق نیازمند گیست و بر چگونگے احوال و بر رویداد آنجا مید +

भाषांतर

ईश्वर सर्व श्रेष्ठ आहे.
राजेसाहेबाचें कुशल असो.

+ आपणास भेटण्याची जी उत्सुकता माझ्या मनांत आहे
त्याची जाणीव माझ्या मनास आहे आणि मला आहे.

मित्राच्या व सेवकाच्या नात्यानें विनंती करून लिहितों कीं, प्रेमभावानें ओतप्रोत भरलेलें कृपापत्र पोंचलें. त्याबद्दल मी आपणास धन्यवाद देतों. आपण आपल्या थोरपणानें जे हितसंबंध दृढ केले त्यामुळें मन अतिशय प्रसन्न आहे. त्याचप्रमाणें एकी व सलोख्यानें सर्व बाबी पार पडोत.

लेखांक ११५ वा] [तारीख नाहीं

راجہ صاحب جیو

بخدمت بندگان اقبال پناہ بسالت دستگاہ خداوندی
خدایتعالے سجانی ام

پس از ادای مراتب نیازمندی انور و متعالی معروض میداد کہ بوصول بجہت بموجب تجویز بر اقرار نامہ نامی معزز و مقدر

+ ह्या दोन ओळी फारसींत लिहिलेल्या कवितांचा अर्थ आहे.

گشت ورنگہ از عدم مراسلات بقلم شفقت دادہ بودند - چنانچہ

مقتفی شدن درین اوزہا بے سبب بوقوع نیامدہ زیر اکہ محبّتی را جوئیدنی مشروطاً بگرامی خدمت معروضداشتہ از آن مزید شریف خواہد شد - دیگر گمان تلافی و بگفتہ مرشانے کہ طلب فرمودہ بودند دریخوار دو فریضہ یکے تلافی و دیگری پریشانی غریب نناختہ مرید درشتہ کوشش فرمایند و بعد از آن پسند نیانیداپحای بخشش +

بخدمت بندگان خان عالیشان داولخان جیو بصد شوق بندگی مطالبہ فرمایند +

भाषांतर

राजेसाहेब

बंदगाने इकबाल, पनाह सलामत, दस्तगाहे खुदावंदी सुरक्षित असोत. सेवकाचा नम्रतापूर्वक व प्रेमपूर्वक सलाम. करारनाम्यावर आपण लिहिलेला हुकूम पावला. आपण स्वदस्तुरचें कृपापत्र न पाठविल्याबद्दल लिहिलें परंतु याचा कारण असें कीं, प्रेमभाव हा मिळविल्यानें मिळत असतो. सेवकास आपल्या चाकरींत घेऊन विभूषित करावें लागेल. आपण आमच्याकडल्या नुकसानभरपाई आणि अस्वस्थता यांबद्दलचीही विचारणा केली. या बाबतींत आपलीं कर्तंव्यें दोन आहेत. एक नुकसानभरपाईचें व दुसरें अस्वस्थतेचें. आम्हीं या बाबतींत असमर्थ आहोंत असें समजून आपणच त्याबाबतींत शक्य ते प्रयत्न करावेत, व त्यानंतर आपणास योग्य दिसेल त्याप्रमाणें कळवावें.

बंदगानें खाने आलीशान दावलखान यांचे सेवेंत सलाम पोंचवावा.

लेखांक ११६ वा] [तारीख नाहीं

فرزند راجہ رستم جیو بعد از دعا معلوم نمایند کہ انچہ نوشتہ بودند حق بر طرف شما است و پریشانی ما ہم چند در چند است + سال گذشتہ پانصد اُخت گرفتند درین سال ہم پانصد - و پانصد از بہر را باز گردانید در سرکار مزد آن جیو بند شدہ ہیچ بداست بغایت از قرض خرچ ماہی باللّٰہ و اللّٰہ بہر و جہہ در یکماہ چیزی بشما چیزی خواہم برسانید + اگر جنسی پارچہ بگیر

اند قطنی جهت نانو چیزه ها میرساید - خود حاضر است کسی
اعتمادی خود را بفرستند هم قدرک جنسی درکار باشد بگیراد - از
احسان شما ماثرمنده ایم -

To separate two wrestlers while wrestling = اُخت
A king of cloth made of silk and cotton mixed = قطنی

भाषांतर

चिरंजीव राजे रुस्तुम यांना आशीर्वाद.

तुम्हांस कळावें कीं तुम्ही पत्रांत जें कांहीं लिहिलें तें सर्व तुमचेचकडे आहे. कारण आम्ही फार फार काळजींत आहोंत. गेल्या वर्षी पांचशें कर्ज घेतलें व या वर्षीही पांचशें. पांचशेंपासून हजारावरचें ओझें झालें आहे. सरकारी उत्पन्न बंद होऊन सर्व कांहीं वाईटच आहे. अतिशय कर्ज झाल्यामुळें ईश्वरच रक्षण करणारा आहे. तरीपण कसेंही करून एक महिन्याचे आंत कांहींतरी तुम्हांस पाठवीत आहें. जर कापडापैकीं तुम्हीं कांहीं घेतलें तर नानूकरितां एक अंगरखा (अर्धं रेशमी व अर्धं सुती) पाठवून द्यावा. स्वतः यावें अथवा कोणीं खात्रीच्या माणसाबरोबर पाठवावा. उपयोगी जिन्नस असतील ते खरेदी करावेत. हें आपणास लिहिण्यास मला संकोच वाटतो.

लेखांक ११७ वा] [तारीख नाहीं

هوالغنی

صداقت و محبت اطولا مودت و اخلاص انبار محبّی
جوگیداس جیو

پیوست در عافیت بوده خوشوقت باشید بعد از اظهار شوق مخفی
نماند که چون دریفوار عرضداشت مشتملز حقیقت احوال خوش
در گرامی خدمت بندگان عالیشان مهاراجه بلند مکان قلمی نموده
فرستاده شد باید که نظر بر اخلاص سابقه نموده باتفاق وکیل
اینجانب بنظر گذرانیده و جواب آنرا حاصل کرده حوال راجو پندت
نمایند و پیوسته خبر خیریت خواه نوشته باشید که هر آئینه باعث
از دیاد اخلاص خواهد شد +

भाषांतर

सदाकत व महब्बत अनवर, मुवद्दत व इखलास अंबार प्रिय जोगीदास यांचें नेहमीं कुशल असो

आपणास कळावें कीं आपला अर्ज ज्याच्यावर इथली सर्व हकीकत लिहिली आहे (म्हणजे इथला निर्णय दिला आहे) महाराजे बंदगान आलीशान बुलंदमकान यांचे सेवेंत पाठविला आहे. तरी आपण पूर्ववत् मैत्रीची दृष्टि ठेवून इकडच्या वकिलाच्या सल्ल्यानें आमचेकडे लक्ष देत जावें. राजू पंडित यांच्याबरोबर आपलें उत्तर पाठवावें आणि नेहमीं आपलेकडील क्षेम कळवीत जावें, म्हणजे सख्य अधिक वाढेल.

लेखांक ११८ वा] [तारीख नाहीं

میرزای میرزا فوج بیگ جیو سلمہ التعالی

سبحان پناہی دوستان اعتقادی مشفقی و مکرمی خدایگاہی امیدگاہی مرحمت نگاہی پیوستہ مسند افروز دولت و مکند بودہ سلامت باشد - بعد از ادای سلامت اتحاد از مشتاق مدہام محمد بیگ سن مقام قصبہ جامکھیر واضع درج مہر صناسن گردید کہ مدتیست کہ شفقتنامہ نیامدہ دوست ضمیر دور اقبال خستہ امید کہ گاہگاہ یاد مخلص حقیقتی میخوشتہ باشید - دیگر مرقوم می آید کہ مخلص زادہ ہابعنایت الہی ہرایک جوان و قابل شدہ طالب نوکری اند - ولی و سیلہ بجاہی نمیتوانند فرستاد - اگر بوسیلہ آن سہروالاشان نوکری در سرکار دارا مقدار نوابصاحب قبلہ یا در سرکار بادشاہی صوارت بندہ برخوردار اسفند یارجنگ و محمد اشرف و محمد شفیع را در خدمت شاہی ۰مزات خواہد فرستاد - فکر اینہا بسوجبی کہ برخاطر عالی پسند آید کہ بد و چونکہ جواب مستطاب مرہون منت تاداحسانی گردانید بخبر ذات والاصفات مہربان ندارد - زیادہ چہ عرض نگاشتہ می آید از جانب نیازمند محمد حسین دعای نیازمند گان اسفندیار بیگ و محمد شریف و محمد شفیع و محمد اشرف و مرزا بیگ شیلمات فرمایند +

भाषांतर

मिर्जांचे मिर्जा फौज बेग यांचें कुशल असो.

सुभान पनाही, दोस्तान इतकादी, मुशफकी व मुकरंमी, खुदायगाही उमीदगाही, मरहमत व निगाही यांचें नेहमीं कुशल असो व ऐश्वर्य आणि धन यांची भरभराट राहो. कसबे जामखेडहून प्रिय मित्र महंमद बेग यांच्या मोहरेचें कृपापत्र आलें कीं बरेच दिवस झाले, आपलें पत्र नाहीं. तरी वारंवार पत्र लिहीत जाऊन मित्राची आठवण करीत जावी. दुसरें असें कीं या सेवकाचीं मुलें ईश्वराच्या कृपेनें तरुण व लायक झालीं आहेत, व तीं नोकरीच्या शोधांत आहेत. परंतु सरकारांत त्यांचा वशीला लागू शकत नाहीं. जर आपला वशीला उपयोगी पडत असेल व जर त्यामुळें सरकार महान नवाबसाहेब किबला यांचे सेवेंत अथवा बादशाही सैन्यांत कोठें शिरकाव होऊं शकत असेल तर चिरंजीव इस्फिदियार जंग, महंमद अशरफ व महंमद शफी यांना सरकारच्या सेवेंत पाठविण्यास तयार आहें. यांची काळजी आपल्यासारख्या थोर माणसाकडेच आहे. कारण जसे नवाबसाहेब सदय अंतःकरण आहेत तसेच आपण थोर मनाचे आहांत व ते आपला शब्द जाणून आहेत. जास्त काय लिहावें.

सेवक महंमद हुसेन याचेकडून आज्ञांकित इस्फिदियारबेग, महंमद शरीफ, महंमद शफी, महंमद अशरफ व मिर्जाबेग यांचा सलाम.

लेखांक ११९ वा] [तारीख नाहीं

رستم راو جیو

محبان اعتقادی دوستان ضمیر پیوستہ درظل ابدۂ متعالی بود شادہم منصر السلام باشند ـ بعد از دعای مشتاقانہ مرقوم رای می بردہ باد کہ معاوصلہ شریف رسید از مضمون آن خمرمی حاصل گردید ـ باید کہ بہمین طور یاد می فرمودہ باشند کہ موجب جمعیت دوستان خواہد بود ـ و کوہتہ کہ فرستادہ بودید رسید ـ زیادہ ریام دوستان گاری باد ـ فقط

از ماجہت دوستی نوشتہ بودید واضح شد ـ تفصیل بنویسید کہ مطابق آن سرانجام دادہ آید +

भाषांतर

रुस्तुमरावजी

विश्वासास पात्र असे मित्र, सहृदय सखा, यांचें नेहमीं कुशल असो व यांचे दिवस नेहमीं उन्नतावस्थेंत राहोत.

मित्रभावपूर्वक दुआ देऊन कळवितों कीं, आपण पाठविलेलें थोर पारितोषिक मिळालें. पत्रांतील मजकुरानें अंतःकरण सद्गदित झालें. आपले चरणीं विनंति कीं याचप्रकारें या सेवकाची आठवण करीत रहावें, ज्याच्या योगानें मित्रांच्या अंतःकरणांत प्रेमभाव जागृत राहील. आपण पाठविलेलीं फळें पावलीं. आपले दिवस मित्रांचे कार्यांत खर्ची पडोत.

आपण आमचेकडे मित्रत्वाच्या नात्यानें लिहिलें तें कळलें. तपशीलवार लिहावें म्हणजे त्याप्रमाणें तजवीज करण्यांत येईल.

लेखांक १२० वा]

[तारीख नाहीं

رفعت پناه متعلی دستگاه همواره سجان سلامت

بعد ادعیه شوق مخفی نماند که مخلص برائی تشخیص و
تحصیل آخر خر به در جوله آمده انشاءالله و تعالی در نادنج
خواهد رسید رعایاے آنجا از افواج آمدن اینجانب روبفرار خواهند ـ
لهذا بالهان نگاشته می آید که تسلّی رعایا نموده خاطر نشان
نمایند که موافق حالیت بهر کدام آخر خر به نموده خواهد شد چون
معامله پادشاهی است بهر قسم از خود ساقت باید کرد و الّا خوب
نیست که ملتوی باشد و اگر بخاطر برسد چونین رعایا معتمد را
درینجا که معامله فارغ ساخته برود ـ زیاده چه نوشته آید +

آخر = fodder

भाषांतर

रफअत पनाह मुताली दस्तगाह यांचें नेहमीं कुशल असो:—

आपणांस कळावें कीं मी जजियाची चौकशी व त्याच्या वसुलीकरितां जोला (?) येथें आलों आहें व ईश्वरकृपेनें नादनज येथेंही येणार आहें. म्हणून आपणास कळविण्यांत येतें कीं कदाचित् तेथील लोक अस्वस्थ होऊन

पडून जातील. सबब त्यांना धीर द्यावा व त्यांना समज द्यावी कीं, ठरल्या-प्रमाणें प्रत्येकानें जजिया दाखल करून द्यावा. कारण हा हुकूम बादशहाचा आहे व त्याची अंमलबजावणी झालीच पाहिजे. जर आपल्याकडून हें प्रकरण समाधानकारक पार पडलें तर मला येथून मोकळें होऊन जातां येईल. जास्त काय लिहावें.

लेखांक १२१ वा] [तारीख नाहीं

اقبال و متعالے مرتبت شوکت دعوانے مخلصان پیوستہ
بروقت آرزو کامیاب مراتب باشند

بعد از بمشہور قواعد اخلاص کمشوف میدارد کہ عطوفیت نامہ نامی کہ با مکتوب نواب مستطاب بمکحات تہمت اند راج یافتہ بود مضمون تلطف مشمول رفتہ گریمہ مطلع شدہ از نظر گزرانیدہ جواب درین کہ یا پروانہ کہ بنام قبلہ شہدت معانی در تعمیل امدای نمودہ مرسل کہ برترین مہاراج جیو خدمتی در خواستہ صفائی خاطر ابشان نمودہ بظہور الا دا دانستہ - نیز نگارش و خدمتی کہ سفدین شدہ مرقوم باید کہ سعادت خدمت حاصل نماید بمہ عمرشاہ و عالی باد +

محبت مخالصت دستگاہ راوجی پنڈیت مشاق دانید +

भाषांतर

इकबाल व मुताली मरतबत, शौकत व दावानी मुखालिसान
यांचे मनोदय ईश्वरकृपें नेहमीं पूर्ण होवोत.

आपलें कृपापत्र नवाब मुस्तनाब मलिकहयात यांच्या पत्राबरोबर पाठविलेलें पावलें. त्यांतील दयेनें भरलेल्या मजकुराचें अवलोकन झालें. त्याचें उत्तर असें कीं मदतीकरितां पाठविलेला आपला हुकूम जो किबला बाहादुन मानी यांच्या नांवें होता पावला. तो महाराजांचे सेवेंत पाठविला. त्यांनीं त्यांतील मजकूर ध्यानीं आणिला व त्याची बजावणी करण्याचें मान्य केलें. याशिवाय आपण जें कांहीं लिहाल व आज्ञा कराल त्याची बजावणी प्रामाणिकपणें करण्यांत येईल. ईश्वर आपल्याला सुखी करो.

मुहब्बत व मुखालिसत दस्तगाह रावजी पंडित यांचें कुशल असो.

लेखांक १२२ वा] [तारीख नाहीं

فرزند سعادت مند راجہ جیو سلامت

کتابتی که فرستاده بودید رسید - برخوردار چون پروانہ دیوانی
برای حصول باز گردانید سید بدرالدین که زمہ مرزاء جیو بر می
آید از محصول موضع کلمار صادر شده بود - ازین سبب تاحال از
جاگیر اینجانب یکد ام وصول نشده بحال چون بعنایت الہی +
درین مادّه پروانہ از اورنگ تعالی حاصل نموده بجاگیر فرستاده
است - انشاءاللّہ تعالیٰ درین نزدیکی از آنجا ہنڈوی خواهد
رسید - همین که ہنڈوی رسید بعنایت الہی زرایشان دازود خواهد
فرستاد - خاطر شریف جمع فرمایند - زیاد چہ نگاشته آید +
کونبه بیدانه و پنبه که فرستاده بودید رسید برای خرید انگور ناوله
فرستاده بودند - چون تاحال درایںجا انگور پیدا نیست ہرگاه
خواهد آمد برای شما خریده خواهد فرستاد - یاوله شما از مصحوب
کس شما واپس فرستاده شد -
راعجی مہدی و باقی جمله برخورداران را دعا و سلام برسد +

भाषांतर

चिरंजीव राजेश्री राजे यांचें कुशल असो.

तुम्हीं पाठविलेलें पत्र पावलें. चिरंजिवास कळावें कीं दिवाणाकडील वसुलीचा हुकूम पलटून आल्यावर मिर्झा साहेबांच्या तर्फें सय्यद बदरुद्दीन याजला मौजे कलमारच्या वसुलीकरितां पाठविलें आहे. यामुळें यापूर्वी आतांपर्यंत इकडील जहागिरीचा एक पैसादेखील वसूल झाला नाहीं. आतां नुकताच ईश्वरी कृपेनें सरकारांतून परवाना काढण्यांत येऊन जहागिरींत पाठविला आहे. देवाच्या दयेनें लवकरच तिकडून हुंडी मिळेल, व हुंडी मिळतांच त्यांचा पैसा पाठवून देतां येईल. आपणास याचा विश्वास असावा. जास्त काय लिहावें.

कुंभबेदाना आणि कपाशी जी आपण पाठविली पावली. द्राक्षें खरेदी करितां ××× * यास पाठविलें होतें परंतु अद्याप इकडे द्राक्षें निघालीं नाहींत. जेव्हां निघूं लागतील तेव्हां तुमच्याकरितां खरेदी करून पाठवूं. तुमचे ××× * तुमच्या माणसाबरोबर परत केलें आहे.

रामजी महदी व इतर सर्व मुलांना दुआ व सलाम पावता करावा.

* ××× येथला शब्द लागत नाहीं.

लेखांक १२३ वा] [तारीख नाहीं

ظلّ سبحانی و خلیفة الرّحمانی

عرضداشت

کمترین غلامان و کمترین خانه زادان سیاوار پرسو بهونسله

بعد از تقدیم شرایط عبودیت و بندگی و پس از توجه معالی شجرات اطاعت و زمین بوسی موقّف عرض مالیکان مجلس بهشت ائین و محفل خلبرزین بندگان و علخفرق خلافیت مرتبت سکرز شوکت گیوائی رفعت بهرام صولت سلیمان المکان بادشاه عادل و مهربان داد بخش جهان پناه ـ میرساند این خانه زاد را از اغاز و ابتدای جلوس ممنیت مایوس بجوداستان فردوس نشان مخوانست همگی نیست بدریافت عرصه بوسی قبله حاجات و کعبه مرادات که سرمایه سعدت و پیرایه افادت است بمرتبه نهایت دارد توقع از خلاس مراحم مردانه دوز پرور تهور بادشاهانه انیست که حکم مقدس معالی از کمال غلام نوازی بشرف بقاونی یا برجمعیت خود مامور گزاشته دل از بندوبست محل تعلقه خاطر جمیع نموده خد عازم تنقیل سرّه مسیده گردد و بعجزادراک شرف خاکبوشی آستان فیض توامان سر نلند یهانه دارد ـ و ممتاز گوشن بهمرسانیده مرحّض بخبریات مفوضه شود ـ انتظاری دستک برسیده تمام دارد ـ بهمین که سراغ قرابلبغ مستعملز طلب برخانه زاد عزازے بابار بردار روانه حضور خواهد گشت واجب کرد گزی بشرف اقدس شهر یاری خلافت و جهانرانی تابان و درفشان باد +

भाषांतर

जिल्ले सुभानी व खलीफतुल रहमानी (खास बादशहाचे सेवेशीं)

अर्जः— परसोजी भोंसले यांचेकडून

आज्ञांकित याची बंदगी आम्ही चाकर आहोंत. भूमीवर डोकें ठेवून आम्ही बंदगाने आला हजरत, खिलाफियत मर्तबत, सफर्ज शौकत, गेवाई रफअत, सुलेमानुल मकान, बादशाह आदिल व मेहेरबान, दाद बख्श जहान

पनाह यांचे सेवेशीं अर्ज करतों कीं हा सेवक बादशाह सलामतच्या राज्या-रोहणापासून मैत्रीचे संबंध ठेवणारा आहे आणि सरकारांतून व दरबारांतून मानमान्यतेचा उपभोग घेत आहे. आतां शूर वीर बादशाहाचे पाशीं हा सेवक अशी आशा दर्शवितो कीं या चाकरास आपल्या शुभ आज्ञेनें विभूषित करावें. या सेवकाचें मन त्याच्याशीं संबंध असलेल्या महालाचा बंदोबस्त करण्याकरितां आतुर आहे. दरकाराच्या सरदाराच्या मातीचें चुंबन व वंदन करावें. याखेरीज या सेवकाची दुसरी कांहीं आशा नाहीं. सरकाराच्या श्रेष्ठपणाचा महिमा गाऊन स्वतःस धन्य मानावें असें वाटतें. सरकारच्या मदतीची अपेक्षा मनापासून करीत आहें. ज्या क्षणीं सरकारांतून आज्ञा होईल त्याच क्षणीं हुजुराच्या दिमतीस आपल्या सैन्यानिशीं हजर राहणें हा सेवक आपलें कर्तव्य समजतो. (हा अर्ज) बादशाहाच्या सेवेंत प्रकाशमान होवो.

लेखांक १२४ वा]

[तारीख नाहीं

هوالغنی

مهاراج دهیراج

عرضداشت

بندہ خدوی جانسپار لکرلک سیاجی

.... फाटके ....

.... سلامت حسب الفرمود آن خداوندی لیقدر بندوبست را
بر فوجداری پرگنہ بالاپور سرفراز گشتہ بخدمت رسیدہ
مطابق خاطر خواہ خیرخواہان حضور تقدیم نید و تو کیا फाटके
دریخدود دزد نامی بود و جمعیت کیثر بافوددداشت از حدوث
invention او رعایاے پرگنہ بالاپور و کار بخدمتگاران फाटके بیخبر
و انگونہ وغیرہ قریب دہ دوازدہ پرگنہ بخاطر جمع آباد نمیتوانستند
گماشتہ و فوجداران سوابق آن پرگنہ نیز حقوادر تلف آن آسایش
او نمود لیکن بساط در آن مردم مرتفع و منقطع نگردیدند - درگاہ
نظر بردستگیری حسب نقش و ناموس خوشامدی سوای ضابطہ
جمعیت او واردو بخانہ وار نسودہ بتوکل فشاح کار - بار و عنایت
اقبال خدیو फाटके کردہ آن تہور برگشتہ طالب را بتمیم بواجبی
رسایند و طاقتی نگذاشت کہ من بعد مقدور چنین بے ادائی در
ملک برپانتواند شد + چون در زمان رخصت از زبان درفشان آن

صاحب فیض رسان عبوارفتہ کہ بندہ خاک پا را بعد از وصول سرمد
مرجوعہ واتقدیم خواہند ساخت Permanant ہیچ ماشب फाटके
پرداخت نمودہ خواہش - تکیہ آن خاقاتی نمود و تہ خرچ زیادتی
آمدہ و حالا ہم ہمین جمعیت موجود با خود دارد - چون مکتوبی

ضمن عاے تدبیر نوشتہ - نہد ہای بود اللّٰہ تعالیٰ عریضہ ظہور آدرد و
گلہای مراد ہوا خواہان در صدیقہ خواہش تازگی اُمید در آن آست
کہ در ہیچ وجہ بموجب ترقی در رسال اقران خودیش سر بلند
امتیاز گردد - و اگر بداخل رکاب فیروز انتساب To help امر شود سر از
قدم بباختہ عازم استلام عتبہ پہر مرتبہ شود - آیا درین جا کہ ملک خالی
است خدمت فرمایند و منصابہ برطبق انتظام آن مہام फाटके

फाटके

...... برخانہ زاد پروری نمودہ ایمای شود کہ او را نیز در خدمت
فیض مرتبت بفرستید کہ از تو جہات آن عالیجاہ پیش از منصب
داخل بہ مایہ سانحہ برسد و آن و جہ مخدومی راجہ پرسوجی کہ
بانتظار ایدوقت در بارہ سکونت دارند اُمید آنہا نیز از پردۂ غیب
بجلوہ ظہور آمدہ اکثر قول بکام آنہا نہایت شود نیز با پسر خواجہ
کہ نام چنیسگہ دارد بشرف پای بوس عالی مشرف کردند - بندہ بے
وسیلہ غیر از قدوم مسمیت الزوم آنگاہی ندارد - بناء بر آن کہ روی
گشتاخی بطویل کلمات تصدیع داد - واجب بود بعرض رسانید +

भाषांतर

महाराजाधिराज

अर्ज

सेवक जिवास जीव देणारा सयाजी

आपल्या आज्ञेप्रमाणें परगणे बाळापूरच्या फौजदारीवर माझी नेमणूक होतांच मीं माझ्या नोकरीवर गेलों व तेथें सरकारच्या इच्छेप्रमाणें योग्य बंदोबस्त केला. इकडच्या हद्दींतील प्रख्यात डाकू तुक्या होता व त्याच्याजवळ सैन्यही मोठें होतें. त्याच्या हल्ल्यामुळें परगणे बाळापूरचे लोक त्रस्त झाले होते. इतकेंच काय, पण परगणा व त्याच्या भोवतीं असलेलीं दहाबारा खेडीं उद्ध्वस्त झालीं होतीं. तेथील फौजदार व गुमास्ते त्याचा मोड करण्यास असमर्थ झाले होते. या सेवकानें सरकारी आज्ञेप्रमाणें व सरकारचा साहाय्यक या दृष्टीनें आपल्या फौजेनिशीं त्याच्या घरांना गराडा घालून त्यास नामोहरम केलें व त्यास कडक तंबी दिली. यानंतर त्याची हिंमत झाली

नाहीं कीं फिरून अशा प्रकारें वसलेल्या ठिकाणावर मारे करील. ज्या वेळेस मी सरकाराच्या सेवेंतून रवाना झालों होतों त्या वेळीं हुजुराच्या मुखांतून निघालें होतें कीं या सेवकास वसुलीनंतर या ठिकाणीं कायमचें नेमलें जाईल. याच आशेवर रात्रीं रात्रीं मी स्वाऱ्या केल्या व त्यासाठीं खर्चांचा बोजाही जास्त झाला व अजूनही तें सगळें सैन्य माझेजवळ आहेच. सरकारच्या पत्रांतील मजकुराप्रमाणें इकडची सर्व तजवीज केली आहे व दरबारीं हा अर्ज सादर केला आहे. तरी अशी विनंति आहे कीं दिलेल्या अभिवचनाप्रमाणें या वर्षींच हरप्रकारें या सेवकास बढती देऊन विभूषित करावें. जर रिकाबींत पाय घालून स्वार होण्याची आज्ञा झाली तर डोक्यापासून पायांपर्यंत शिताफीनें कूच करण्यास तैयार आहें. आतां येथें प्रांत शांत आहे म्हणून सेवेचा हुकूम व्हावा. कोणत्याही मोहिमेवर जाण्याची सेवकास आज्ञा व्हावी म्हणजे दरबारांत हजर होऊं शकेन, आणि या नोकरीवर परसोजी राजे यांना—कीं जे हल्लीं पावसाळा असल्यामुळें येथेंच राहतात—नेमावें. त्यांच्या आशेसही फळें येऊन त्यांना सन्मानास चढवल्या सारखें होईल. शिवाय खाजा यांचा मुलगा, ज्याचें नांव चैनसुख आहे, त्यास चाकरीवर ठेवून अलंकृत करावें. या सेवकाचा वसीला नाहीं, त्याजवळ फक्त शौर्य आहे व त्याचा सर्व आधार तेंच आहे म्हणून इतके लांब पत्र लिहून अमर्यादा केली आहे. योग्य होतें तें सेवेंत पाठविलें.

लेखांक १२५ वा] [तारीख नाहीं

رفعت و معلی پناه دعوانی پناه دستگاه

پیوسته در شاد گام باشند

بعد از ادای رسم خیریت مکتوب به صاحب عالے گزرانیده می آید که مکتوب مرغوب با موازی چهل سیتاپهل که مرسول نوشته بودید رسید ـ ملامت بخش ذایقه اتّحد گردید الی خانه آبادان و عزّت پرد وام که حقّا که پیوسته بهسین متعالی بارقمی اینجانب صورتی نگارش خواهد ساخت احوال خیریت رویداد الفع میفموده باشند که باعشعزید مواد یگانگی خواهد بود زیاده چه تصدیع دهد عواقب امور بخیر +

भाषांतर

रफअत व मानी पनाह दावानी दस्तगाह
यांचें नेहमीं कुशल असो.

कुशल व क्षेम कळविल्यानंतर विनंति कीं आपलें कृपापत्र व चालीस शिताफळें जीं आपण पाठविलीं पावलीं. मैत्रीची गोडी फळांच्या मधुर चवीनें दुणावली. ईश्वर कृपेनें आपलें घर नेहमीं गजबजलेले ठेवो. व आपणास चिरकालीन ऐश्वर्य लाभो. खरें म्हणजे जेव्हां जेव्हां आपण इकडे कांहीं लिहीत जाल तेव्हां आपल्या कुशलतेचा समाचार अवश्य लिहीत जावा, म्हणजे त्यायोगें सख्य व प्रेमाची वृद्धि होईल. जास्त काय लिहावें आपणा सर्वांचें शुभ असो.

लेखांक १२६ वा] [तारीख नाहीं

عنایات حضرت خاقانی قرین حال رفعت و معانی
پناه شهامت و تهور دستگاه جلّت و نیکبختی انتباه
باد - بعد از تمهیر مقدمه شوق ملاقات مخفی و
محتجب نمایند که

قبل ازین درباب باقی موضع حیول وغیره موافعات معمول پرگنه کرےولیت مکرر قلمی نمود و از مدت علاول بخدمت می باشد تاحال صورت نیاختم و از رسیدن لشکر ظفر پیکر فی الجمله در آن نواع امونت دست داده و مردودان بتیره بختان خرد را کنان کشیدند و رعایاه درکشت کارخود مشغول اند ترصید که مبلغ باقی را از خود دانسته نحوعی که ازحسابی بوصول برسد ساعی بود - به کار پردازان حضور قدغن گردد که ملاخطه کاغذ باقی نموده بوصول رسانیده حواله کسان اینجانب نمایند که درین روز ها از کثرت اخراجات احوال بغایت بغربت میگذرد لهذا مکرر مصدع میگردد که درین باب توجه آن رفعت دعوانے پناه لازم است - هرچند در کار دوستان سعی خواهند نمود گنجایش دارد و مخلص مرهون منّت خواهد گردید اگر چه انعالی پناه درکار احباب متوجه و مقیّد خواهند بود لیکن بناء بریاد دادن مقرر مصدیع گردید - زیاده چه نگارد - ایّام شادمانی و اتّحاد باد +

भाषांतर

इनायात हजरते खाकानी करीने हाल, रफअत व मआनी पनाह, शहादत व तहव्वूर दस्तगाह जिल्लत व नेकबख्ती इन्तबाह यांचें कुशल असो.

यापूर्वीं चोळें वगैरे गांवांच्या बाकीबद्दल दुसऱ्यांदा आपणांस लिहिलें होतें. त्याच्या उत्तराची वाट कित्येक दिवस पाहत आहें. अद्यापपावेतों त्याचा निकाल लागला नाहीं. इकडच्या भागांत अमीनी (हुद्दा) चा कारभार सुरळीत चालू आहे. खातेदाराची फर्दी केली गेली आहे, आणि शेतकरी आपल्या उद्योगांत निमग्न आहेत. माझी विनंति कीं बाकी येणें वसूल हा आपलाच आहे असें समजून ज्या प्रमाणांत सारा वसूल होत असेल त्या हिशोबानें इकडची बाकी माणसांच्या बरोबर पाठवून देण्याची तसदी घ्यावी. याचें कारण असें कीं आजकाल खर्चाची अतिशय अडचण भासते आहे व दिवस अगदीं गरिबींत जात आहेत. हुजुरांत काम करणाऱ्या अधिकाऱ्यांना कडक ताकीद असते कीं वसूलबाकीचे कागद तपासून वसूल ज्याचा त्यास देण्यांत यावा. म्हणून पुन्हा तकलीफ देण्यांत येते कीं आपल्या श्रीमंतांचें लक्ष या बाबीकडे जरूर वेधलें जावें. सेवकाच्या या कामांत जितके प्रयत्न होतील तितके अवश्य आहेत आणि यायोगें त्यास ऋणी केल्यासारखें होईल. जरी आपण (वीर, श्रेष्ठ) इतर मित्रांच्या कार्यांत निमग्न असाल तरी आपणास आठवण दिल्याबद्दल क्षमा करावी. ज्यास्त काय लिहावें. आपला आमचा काळ सुखांत व सख्यांत जावो.

लेखांक १२७ वा] [तारीख नाहीं

نوابصاحب قبلہ سلمہ اللہ تعالے

عرضداشت

بندہ کمترین سردار نرین (नारायण)

زمین خدمت و عبودیت بعین ارب بوسیدہ ذرّہ وار بموقف
عرض بار بانیکان محفل فیض منازل نواب مستطاب معلی القاب والا
جناب خورشید رکاب خدایگا ھے میرساند کہ پروانہ اعظام واجب
الاقسرام بنام کمترین صادر شدہ بود بتاریخ نہم وقت دو پہر بمعرفت
رفعت پناہ سیاجی رسید - بورود آن شرف معادت یافتین زنیت
نگار فرمودہ بودند کہ بتاریخ پنجم شہر محرم الحرام خبر رسید کہ

قریب شصدو ہفصد سوار جماع از مقاہیر از پسدیو و را نسین شدہ بملک پادشاهی روی ruin نهادہ متعہانیان تهانہ پسدیو و جیلے و کهیر و را نسین ہزار سوار سم و زیاد بتعاقب آن فرار منشان اقبال اندر بہ تنبیہ و تخریب مقہوران برفعت پناہ سیاجی نوشتہ که شیخ ملاعبداللّٰہ و عزیان با جمعیت خود تعین نمایند اگر فرق واجب انفرة روی روانگی بآن طرف نیارند پیش روی فی ذیل گرفتہ تنبیہ رسانند - پیش از ورود پروانہ جاسوسان خبر فحذولان که بطرف سہوم روی ادبار آوردہ بودند رسانید دهمان روز بتاریخ ششم شهر حال نوشتہ ایالت و امارت مرتبت رفیع الشان ایرجخان جهو مشعر بر خر غنیم لئیم رسیدہ کمترین بواسطہ تنقیح و تشخص معاملہ پرگنہ انبر از بس بے خرچی که از محصول خریف منقفی و ربیع هم که هشت هزار روپیہ بوصول در آمدہ عازم شدہ بودہ مجرّد آمدن خبر و نوشتہ مذکور خود را با جمعت دریتہ بالاگهات رسانیدہ و شامل خانمعزالله شد - مقهران از خبرافوج بلدہ های پادشاهی روی فرار پیشتر از نااندنج تهانہ چنانچہ کمترین برفاقت امارت والای مرتبت رفیع الشان تا گهاتی که از تهانہ چوسالہ هشت گروہ بیشتراست رختہ ردر تهانہ چوسالہ یکروز ماندہ و چون مقهران در آن ضلع نمودار بنمودند بتاریخ هشتم شهر حال واپس اتدیم و از متعلقہ خود راقم خبردارم - بمحذاران که درین نواح روی اکیز خواهند نهاد بعنایت الہی و از و صالت نوابصاحب مذایگاهی تنبیہ و تادیب خواهم رسانید و تهانہ داران این ضلع خبر مقهوران که بکمترین خواهند نوشتہ انشاءاللّٰہ تعالی خود را رسانیدہ شریک کاربار شاهی خواهم شد - زیادہ چہ عرض نماید - رفعت و دولت و اقبال همیشہ تابان و درخشان +

भाषांतर

नवावसाहेब किबला यांचें ईश्वर रक्षण करो

अर्जः नम्र सेवक सरदार नारायण :

नम्रतापूर्वक व पायधुळीस वंदन करून सरकार श्रीमान वीरवर नवाब मुस्तताब मौला अलकाब वाका जनाब खुरशीद रिकाब खुदायगाही यांचे

सेवेशीं शुरू होय कीं सरकारचा हुकूम ज्याची बजावणी मला केली पाहिजे तो या सेवकाच्या नांवें नऊ तारखेस दोन प्रहरीं रफअत पनाह सयाजी यांचे मार्फत पोंचला. आपल्या या पवित्र हुकुमांत लिहिलें होतें कीं तारिख पांच माहे मोहरम या दिवशीं अशी बातमी आली कीं जवळ जवळ सहासातशें शत्रूचे स्वार पळसदेव व राशीन मार्गानें बादशाही मुलखावर चाल करून आले आहेत. पळसदेव, जैनी व खेड येथील ठाणेदारांनीं अदमासें कमी जास्ती एक हजार सैन्यानें त्यांचा पाठलाग केला आहे व रफअत पनाह सयाजी यांना त्यांचा नाश व त्यांना तंबी देण्यास लिहिलें आहे. तसेंच शेख मदार अबदुल्ला यांना आपलें सैन्य सुसज्ज ठेवण्यास सांगितलें आहे व त्यांना कळविलें आहे कीं जर ते काफर लोक तुमच्या बाजूस येणार नसतील तर त्यांच्याशीं सामना करून त्यांना चोप द्यावा. या मजकुराचा आपला हुकूम येण्यापूर्वींच जासुदां तर्फे बातमी आली कीं भिऊम बाजूस काफर लोकांनीं बंड उभारलें आहे आणि त्याच दिवशीं म्हणजे तारिख सहा माहे मजकूर रोजीं सन्मानास पात्र इरजखान यांचेकडून शत्रुसैन्याची खबर आली त्यावेळेस हा सेवक परगणे अंबईच्या रब्बी व खरिफाच्या वसुलाच्या चौकशीकरितां गेला होता. कारण खर्चाची अडचण फार होती. तेथून अदमासें आठ हजार रुपये गोळा करून आणिले व मला ही बातमी कळतांच मी आपल्या सैन्यानिशीं पेठ बाळाघाटकडे खान साहेबांच्या सैन्यास जाऊन मिळालों. शत्रूचें सैन्य बादशाही सेवकाच्या सैन्याच्या आगमनाची बातमी ऐकून पळूं लागलें व तें नादनजच्या ठाण्याच्याही पलीकडे निघून गेलें. नंतर मी सरकार खानसाहेबांच्या सैन्याबरोबर घाटीपर्यंत म्हणजे चौसाळ्याच्या ठाण्यापासून आठ कोस अंतरावर गेलों आणि चौसाळें येथील ठाण्यांत एक दिवस मुक्काम केला, आणि जेव्हां असें कळून आलें कीं शत्रु या बाजूस कोठेंही नाहींत तेव्हां आठ तारखेस परत आलों. व आपल्या येण्याची खबर लेखी दिली. जर आतां यापुढें शत्रूचें सैन्य या बाजूस आलें तर ईश्वराच्या कृपेनें व नवाब साहेबांच्या मदतीनें त्यांचा समाचार घेऊन त्यांना चोप देऊं. तसेंच या प्रांतांतील ठाणेदारांनीं जर शत्रुसैन्याच्या येण्याची बातमी या सेवकास लिहून कळविली तर अवश्य मी तेथें जाऊन बादशाही कामांत निमग्न होईन. जास्त काय लिहावें. सरकारचें ऐश्वर्य व सन्मान सूर्याप्रमाणें नेहमीं चमको.

लेखांक १२८ वा] [तारीख नाहीं

جهان پناه سلامت

دادخواه محمد وکیل راجروپ سیتهه ساکن موضع
ناندنج عمل پرگنه کرےولیت التماس دارد که
مبلغ پانصد روپیه مهداجی دیشموکهه و دیشپانڈیه
قصبه بهادر بدلا

التماس - بنده دادخواه محمد وکیل راجروپ سیتهه و

عبدالرزاق مهاجن عالمگیرپور انکه قصبه ناندنج پرگنه کرےولیت بداده صفت بسوقف عرض بندگان بارنیکان و معبدان بارگاهی خلافت میگرند چونکه غریب پرور سلامت اعلی خانفروزجنگ غنیم و لئیم تاخت و تاراج نمایند بسبب پیتهه مذکور بے چراغ بود و انچه خانمشارالیه ظاهر سازند و هرچه ایشان قول صورت آبادانی داده بود چنانچه رسدغلّه وغیره فرمایش معاف نمود - این جانب دیسموکهان و دیشپانڈیان پرگنه مذکور گاه و کربی پیتهه مذکور انداخته است و مبلغ پانصد روپیه را گرفته و انچه مردمان کسی است بقّال و تیلی و تنبولی و تنصد باف است و آنچه را زراعت نیست که کربی و گاه بدهند بتصدّق جان و مال خود را اُمیدواران است که معاف مشود - واجب بود بعرض رسانید - افادت سلطنت تابان و درخشان باد +

भाषांतर

जहानपनाह सलामत (जगाचे आधार यांचें कुशल असो)

अर्जदार महंमद वकील राजरूप शेट राहणार मौजे नादनज परगणे कडेवळीत विनंति कीं महदाजी देशमुख व देशपांडे कसबे मजकूर यांचेकडून पांचशें रुपये देण्यांत यावे.

अर्जदार सेवक आलमगीरपूर येथील राजरूपशेट व अबदुल रज्जाक महाजन यांचे वकील महंमद यांचा विनंति अर्ज कीं न्यायदाते व गरीबांचे पालक यांचे सेवेशीं असा कीं खानसाहेब खानफरोजजंग यांनीं शत्रूवर स्वारी केली होती व त्यामुळें पेठ ओस झाली. त्यावर खानसाहेबांनीं असें जाहीर

केलें कीं कौल देऊन तेथें वस्ती करण्यांत यावी आणि तेथली धान्य व कडब्याची रसद माफ करण्यांत यावी. परंतु इकडील देशमुख व देशपांडे परगण्यांतून गवत व कडबी जमा करीत आहेत आणि त्यांनीं पांचशें रुपये जमविले आहेत. जे लोक धंदेवाईक आहेत – जसें वाणी, तेली, तांबोळी आणि वीणकर कीं ज्यांच्या जवळ शेती नाहीं–त्यांच्या पासूनही गवत व कडबी घेतात. ह्या लोकांना आपल्या धनाविषयीं व मिळकतीविषयीं भीति उत्पन्न झाली आहे. म्हणून विनंति कीं माफी असावी. योग्य होतें सरकारांत अर्ज केला. आपलें राज्य चिरकाल टिको.

लेखांक १२९ वा] [तारीख नाहीं

صاحب جی مہربان باشد

گرامی نامہ پرتو وارد افگندہ مشرّف ساخت - آنچہ برای خبرداری محال صاحب راج روپ جیو نگارش شود بندہ بہر طریق دولتخانہ خود میداند امّا درین ایام بجہت رکار ضروری فردا کہ شانزدہم شہر حال باشد بہ گجرات روانہ می شوم لہذا مقصر ماندم واللّٰہ اگر خود خبردار شدن نمیتوانست دیگری چنانچہ قلمی شود تجویز میگردد آنکہ مراد است +

[पुढें मजकूर नाहीं]

भाषांतर

साहेबजी मेहेरबान असोत.

आपलें कृपापत्र पावलें. आपण जें कांहीं राजरूप साहेबांच्या काळजी-बद्दल लिहिलें त्या बद्दल मीं घरच्याप्रमाणें प्रत्येक रितीनें समजत आलों आहें. परंतु हल्लीं कांहीं जरूरीच्या कामासाठीं उद्यां तारीख १६ माहे चालू स गुजराथकडे रवाना होत आहें म्हणून माझा निरुपाय झाला. जर त्यांना स्वतःची काळजी घेतां येत नसेल तर दुसरें जें कांहीं आपण लिहाल त्याप्रमाणें सोय करतां येईल [आपल्या इच्छे प्रमाणें]. [पुढें मजकूर नाहीं]

लेखांक १२० वा] [तारीख नाहीं

هوالکافی

بابا رستم جیو

برخوردار کامگار نورالا بصار والا تبار از عمر برخوردار جوان بخت پیوسته در باغستان جوانی و کامرانی بر و مند و شاداب باشند + خطی که درینوار مشتمل درباب حقیقت فیل ماده فرستاده بودید رسید و مضمون آن قرین اطلاع گردید + بابای من شما در تلاش این مطلب پرهنیر باشند و بهر وقتی که فرصت یا بند نگذارند که جای دیگر برود - بهر گونه که در خاطر شما معامله با کفایت برسد مطابق آن در عمل آرند و پیوسته خبر اخبارات آن جا بسمع چگونگی حالات خود مرقوم مینموده باشند چون مطلب همین بود زیاده چه نگاشته آید +

از کم خدمت و کم طالعی مهجور دیدار آن صاحب مهربان مشفق قدردان قاسم خان عرض نیاز بصد شوق مطالعه باد - صاحب مهربان سلامت از گردش ملک این کمترین دور افتاده است لیکن پیوسته در دعاگوی آن مراد بخش بهردوعالم مشغول الی سلامت باشند +

भाषांतर

बाबा रुस्तुमजी

चिरंजीव विजयी राजमान्ये राजेश्री चिरंजीवाचें यौवन आणि शौर्य नेहमीं वृद्धिंगत असो.

तुमचें पत्र ज्यांत हत्तिणीची हकिकत तुम्हीं लिहिली होती पोंचलें. आणि त्यांतील मजकूरही समजला. माझ्या बाबा, तुला खरोखरच अशा बाबतींत अधिक काळजीनें वागलें पाहिजे. जेव्हां तुम्हांस सवड होत असेल तेव्हां तुम्हीं दुसरीकडे कोठें जाऊं नये. ज्या ज्या कामीं तुम्हांस फायदा वाटत असेल त्याचप्रमाणें तुम्हीं करीत राहणें. तसेंच तिकडची हकीकत नेहमीं स्वतः स्वअक्षरीं लिहून कळवीत जावी. एवढीच इच्छा आहे. जास्त काय लिहावें.

आपल्या पासून दूर पडलेला याचा साहेब मेहेरबान, मुशफिक कदरदान कासिमखान यांचे सेवेशीं सलाम. महाराज माझ्या दुर्दैवानें हा सेवक आपलेपासून इतका दूर पडला आहे तरी पण नेहमीं तुमचें शुभ चिंतितो. ईश्वर आपलें कल्याण करो.

लेखांक १३१ वा] [तारीख नाहीं

هوالکافی

داب عالیقدر رفعت و اقبال پناه محبان پناه سیاجی پیوسته در حفظ امان خواهش سالکان مقتفی انعام دارد

بعد بیان شوق بر راهی پوپشده نمایند که چنانچه شور نحستان تبه کار از راه گهات چونده بده عبود کرد واقعه نوزدهم شهر حال از نواحی سنگمنیر گذشته خیال فاسد بر ملک پادشاهی کردند امارت مرتبت قطب‌الدین خان نیز از مقام کونبهاری به جتیو تیزی تمام دم بدم بتعاقب آن کفّاران تاخته چنانچه بیست و سوم شهرحال درقصبه مذکور جه حمله برمقهوران درد ناک نمود از آمدن افواج بادشاهی رو بفرار آوردند اکثری از غنیم که پس ماند آنهارا بجهنّم فرستادند و قریب صدبیست کسان از راه ضمانت در مانده که دردیهات و مواضعات مانده دستگیری نمود - و پیاپے عقب آنها راه میروند و از حضور امارت مرتبت بجه فر ... از فغان مرگ در جای یا جای پنجهزار سواد و مردم احتشام و لوازم تونچانه به تنبیه آن کفّار نقل فرموده اند خود مهربان میفرمودند که آن رفعت پناهان سه چهار پرگنه را فوجداری بعهده خود دارد و هم اخبار از آن گاهی خود می نگرد از خدمت گذاری او تعبه است - چون تفی اِتّحاد و یگانگی قدیم بابشان دارد هدیه گیری* از راه دولت کسان معهدان خود را برای اخبارات غنیم بنواحی نسب گرداند تانزد گردهی تعاقب نموده خبر واقعی را بحضور رساند که نواب خدایگا هے جمعیت متعدی را تزک نموده مقرر گرداند - هر گاه باید اخبار از آن مقهران بقلمی ظاهر گردد - اخبار بر پشت فیل برسانیده شود و از همین مطلب قافد تاخته را فرستاده شد که آنچه اخبارات غنیم بر ابشان ظاهر شده باشد زعدی تمام نیز بیارد + ملازمین اگر حیاناً غنیم لئیم بنقل آراسته فوجداران ابشان گزشت و آینده پیش از رسیدن آن جماعت خبر آن را بحضور پرنور نوشته نفرستاد نو سبب تمام نارضامندی و موجب اعتراض پزیر نوابصاحب خواهد شد - چون دوستداری ضرور است که دریگانگی ویکتادلی از خلاصت نیازی مقصر نشوند ازین معانی پرنگاهیت خود عاقل - ازین زیاد اهوادی نرفت دربدعا +

* بوکیل نوشته بفرستید که جمعت غنیم نوشته ایشان را بمعرفت آنجا دوستدار گذرانیده باشید که چول فی تعین دوستی است در وقت رویداد و مجرای قرار در کلمه که شد اعتراض نخواهد کرد + زیاد چه

भाषांतर

दावे आलीकदर व इकबाल पनाह मुहिब्बान पनाह सयाजी यांचें कुशल असो

आपणांस कळावें कीं बंडखोर व नीच लोकांनीं तारीख १९ रोजीं चोंदा घाट पार करून संगमनेरच्या आसपासच्या बादशाही प्रांतांत लुटमार सुरू केली. इमारत मर्तबत कुतबुद्दीनखान यांनीं कुंभारी मुकामाहून त्या नीच लोकांचा मोठ्या तत्परतेनें एकाएकीं पाठलाग केला. आणि तेवीस तारखेस त्यांच्यावर निकराचा हल्ला चढविला. बादशाही लष्कराच्या आगमनामुळें शत्रु पळूं लागले. कांहीं शत्रु जे मागें राहिले होते त्यांना स्वर्गाची वाट दाखविली व जवळ जवळ एकशें वीस लोक जमानतीवर राहिले होते ते व जे खेड्यांत राहिले होते त्यांनाही पकडलें व त्यांचा पाठलाग करीत आहेत. इमारत मरतबत यांनीं आपले बरोबर पांच हजार सैन्य घेतलें आहे व ते भव्य अशा लवाजम्यानिशीं आहेत. शिवाय त्यांचे जवळ तोफखाना आहे आणि ते शत्रूच्या पारिपत्याकरितां कूच करीत आहेत. आपण स्वतः चार परगण्याच्या फौजदारीच्या हुद्द्यावर विराजित आहांत असें सांगितलें होतें व तेथील सर्व वर्तमान आपणांस कळतें व तेथील प्रजा आपल्या सेवेंत हजर असते. जर आपली व आमची पूर्वापार मैत्री आहे तर आपण राजकार्यासाठीं आपल्या विश्वासांतले कांहीं लोक शत्रूच्या हालचालींची बातमी मिळविण्याकरितां नेमावे. याकरितां कीं शत्रूच्या जवळच्या तुकड्यांची बातमी मिळवून त्यांनीं ती सरकारांत कळवीत जावें म्हणजे सरकारांत बातमी येतांच जरूर तितक्या सैन्यास तिकडे पाठविण्यांत येईल. आपण जी बातमी देत जाल ती लेखी देत जावी व ती बातमी – पत्रें हत्ती – स्वाराबरोबर पाठवीत जावीत म्हणून ही बातमी धांवते जासूद पाठवून मिळवावी. जर कदाचित् शत्रूचें सैन्य कूच करीत असेल व हे धांवते जासूद तेथें नसतील आणि तेथील फौजदारांनीं कांहींच खबर सरकारांत दिली नाहीं तर नवाबसाहेबांचा रोष होईल, ज्याअर्थीं आपसांत मैत्री राहणें अवश्य आहे व एकमेकांचा सद्भाव आणि प्रेम रहावें अशी इच्छा आहे त्या अर्थीं आपण दक्ष असावें. या पेक्षां जास्त काय लिहावें हे विज्ञापना

ता. क. याच आशयाचा मजकूर आपण आपल्या वकिलास लिहून पाठवावा व त्यांना कळवावें कीं मित्रत्वाकरितां या कामीं आपण कसूर करूं नये.

लेखांक १३२ वा] [तारीख नाहीं

هو

رفعت پناه شجاعت و تهور دستگاه رستم راو در
حفظ الٰہی باشند +

بعد از دعای شوق معلوم و کمشوف که از واقعه ناگذیر سیاجی خاطر بغایت ملول شد - لیکن گذری چون غیر صبرسهت می باید که آن رفعت پناه صبرو + شکیبائی اختیار نماید در باب نگاهداشت جمعیت و فراهم آوردن نوکران سیاجی و مموا محرر طلبی در خدمت نوابصاحب قبلہ نوشتہ بودند - ماحضر سیاجی را نوشتہ شود - و آن رفعت پناه نظر بر جمعت نموده یقین بدانند که بنده را در مراتب حفظالعزت دریغ نیست - انشاءاللّٰه هر چه از دست می آید تقصیر نخواهد کرد - زیاده چه نوشتہ آید +

भाषांतर

रफअत पनाह शुजाअत व तहव्वूर दस्तगाह रुस्तुमराव यांचें कुशल असो.

प्रेमपूर्वक आशीर्वाद उपरी विशेष. सयाजींच्या दुःखद बातमीनें मन अतिशय खिन्न झालें. पण जें झालें तें जरी धीर न धरण्याइतकें आहे तरी धैर्य ठेवावें. आपण लष्कराच्या देखरेखीबद्दल, आणि सयाजीचे नोकरांना जमविण्याबद्दल व कारकुनाच्या मागणीबद्दल नवाब साहेबांना लिहिलें होतें. सयाजींच्या पश्चात् त्याच्या वारसाबद्दल चौकशी चालू आहे. आपण पूर्ण विश्वास ठेवावा कीं मी आपल्या मनसब व मानपानाच्या हक्कांच्या संरक्षणाच्या कामीं यत्किंचितही कसूर करणार नाहीं. माझे हातून जितकें होणें शक्य आहे तितकें मीं जरूर करीन. जास्त काय लिहावें.

लेखांक १३३ वा] [तारीख नाहीं

फाटके ... ———

بخدمت نواب عالمتاباب بخشی الملکی معروض داشتہ

است ویک یوم ... ... عبداللہ عمل شہراب خان قلعدار تربلدہ بجس حاضر است - وقت آمدن غنیم لئیم مردمان معتبر پیٹھ گرفتہ بدست غنیم لئیم میدھد - و سال بسال پٹی بے معنی از پیٹھ وصول نمودہ خود جورو برد می نماید - ہم چنان رسم و تعدّی برسرمایان عبداللہ پسرداول رسایند - بناء بر آن از دہ ویران شد و بخدمت نواب صاحب و قبلہ استقبابی آمدیم اُمیدوار است کہ از تصدّق فرق مبارک بداد خود برسیم امرعالی بنام سیارت پناہ میر عالم و وزارت پناہ کستورداس و ابراهیم بیگ صادر شد کہ بتحقیقت و از ستیلہ حق بحقدار رسانید - چنانچہ سیارت پناہ میر عالم وزارت پناہ کستورداس و ابراهیم بیگ جمیع اہالی و موالی را دستفسار فرمود - رعایاء تمام حقیقت بند کرداری و خورد و برد عبداللہ بموجب طومار علحیدہ کہ تحریر یاخت ظاہر شناخت اثبات رسانید و نیز ظاہر نمود اگر عبداللہ یا برادر آن عبداللہ در نادنبج خواهد ماند ما مردم رعایاء از نادنبج ویران شدہ جای دیگر آباد خواهیم شد + و عبداللہ پسر داول اقرار نمود کہ داول پدر بندہ پیشکار سنبھاجی بود وقتی کہ راجہ مشارالیہ پیٹھ مذکور آباد ساخت - خدمت سیٹھہ گیری بنام راجروپ پسر خود و خدمت مہاجن گیری بنام عبدالرزاق برادر بندہ مقرر نمودند - در آن وقت قلعچہ احداث شناختہ بعد از چند روز سیاجی راجہ بقضاء فوت شد - سنتھا مقہور پیٹھ مسطور را تاراج نمود پنج سال شدہ کہ بندہ یاقبایل در قلچہ می باشم چنانچہ حسب القرار عبداللہ پسر داول و انبات دور نمود - تمام رعایاء بعرض بندگان عالمتاب ... ...

فاٹک ... ...

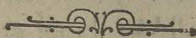
خود برد نمودہ است - برعایا واپس از عبداللہ بدھانید و محمد تازبیگ مقرر نمایند کہ رعایای را بہ بازیچہ آباد نمود - عبداللہ با برادران و قبائیل از با ندیچہ برد سازند - لہذا بموجب امرعاے و رضامندی رعایاء خدمت سیٹھہ گیری و مہاجن گیری نام راجروپ ولد سیاجی مفوض و مقرر گشتہ و عبداللہ با برادران از با ندیچہ بدر شود - در با ندیچہ ہیچ کس از مشارالیہ نماند - این چند کلمہ بطریق خدمت مجلس نوشتہ ہر کس کہ بر این معنی اِطلاع داشتہ نیست نماید +

भाषांतर

न. ३७

फाटकें

नवाब आलमताब बख्शी उलमुल्क यांचे सेवेंत अर्ज सादर केला आहे ... ... अबदुल्ला असल शहराबखान किल्लेदार न(त)रबंडा कैदेंत हजर आहे. हा शत्रूच्या स्वारीचे वेळीं पेठेंतील कांहीं मातब्बर लोकांना पकडून शत्रूच्या स्वाधीन करतो. तसेंच वर्षा–नु–वर्ष पेठेंतून कोणतेतरी कर वसूल करून स्वतःच जबरीनें त्याचा व्यय करतो. अशा प्रकारें दावलचा मुलगा अबदुल्ला हा आमच्यावर जुलूम आणि जबरी करतो. यामुळें खेडें ओस पडलें आहे. आणि म्हणून आम्हीं हुजुर नवाबसाहेब किल्ला यांचेकडे आलों आहोंत आणि आम्हांस आशा आहे कीं सरकार न्याय देतील. आपला हुकूम सियारत पनाह मीर आलम, व वजारत पनाह कस्तूरदास आणि इब्राहिम बेग यांना आले कीं खरी खरी हकीकत कळवावी. त्या अनुसार यांनीं खेड्यांतील सर्व रहिवाशांना पाचारण केलें. लोकांनीं सर्व कांहीं हकीकत, अबदुल्लाचा जुलूम व अफरातफर स्वतंत्र कैफियतींत लिहिल्याप्रमाणें सांगितली व पटवून दिली. आणि शिवाय सांगितलें कीं जर अबदुल्ला अथवा अबदुल्लाचे भाऊ नादनज येथें राहतील तर नादनज सर्व ओस पडेल, आणि तेथील लोक दुसऱ्या ठिकाणीं वस्ती करतील. अबदुल्ला दावलचा मुलगा यानेंही पण कबूल केलें कीं त्याचा बाप दावल संभाजीचा चिटणीस (पेशकार) होता आणि ह्याच वेळीं राजेसाहेब मजकुरांनीं पेठ वसविली. या पेठेची सावकारी आपला मुलगा राजरूप याच्या नांवें व महाजनगिरी माझा भाऊ अबदुल–रज्जाक यांना दिली. त्याच वेळीं एक गढीही बांधिली व थोडे दिवसांनंतर सयाजी राजे कालवश झाले. संत्या[1] काफरानें ही पेठ लुटली आणि पांच वर्षें झालीं मी कुटुंबासुद्धां या गढीवर राहत आहें. या प्रकारें दावलचा मुलगा अबदुल्ला यानें आपली जबानी दिली. सर्व प्रजेनें बंदगाने आलमताब ... ... फाटकें ... अन्याय व अफरातफर दाखविली आहे. अबदुल्लाच्या जुलुमापासून प्रजेस मुक्त करावें, आणि महंमद ताजबेग यास नेमावें म्हणजे ते आबादी करतील. अबदुल्ला आणि त्याच्या भावांना त्यांच्या कुटुंबांतील माणसांसुद्धां वस्तींतून घालवून द्यावें. म्हणून सरकाराच्या हुकुमाप्रमाणें व प्रजेच्या रजामंदीनें सावकारी व महाजनीच्या जागा राजरूप वल्द सयाजी याच्या नांवें नेमण्यांत याव्या आणि अबदुल्लानें आपल्या भावांसमवेत वस्ती सोडून द्यावी. वस्तींत यांच्यापैकीं कोणीही इसमानें राहूं नये. या कांहीं ओळी पंचांचा निकाल म्हणून लिहिल्या. ज्या कोणास याची बातमी लागली असेल त्यानें त्यावर साक्षी घालावी.

१ संताजी घोरपडे यानें.

लेखांक १३४ वा] [तारीख नाहीं

अल्लाहु-अकबर (ईश्वर सर्व श्रेष्ठ)

الله اکبر

رفعت دعوانی پناه تهور جلادت دستگاه سیاجی محفوظ باشند۔
بعد بهزار انکم ... ... पुसट پنج قطع ... ... पुसट از
قسم اوّل واعلی که سر حلق و در جیک فوقیت کمال داشته باشد
بمهرسانیده خواهید فرستاد ۔ اما زابون و رسمی نباشند که ازین قسم
بسیار بهم میرسند ۔ بچه کاری می آیند و درباب مرغ کر کناتهه که
پیش ازین قلمی شده و سماور جواب آن نوشته که ملائین نموده
بمهرسانیده فرستاده میشود ۔ چیزی مذکور اسم داود .... पुसट
که مرغها از هر قسم دارد و درمیان نیاوردید ۔ غرض که مرغ
کرکناتهه از نرو ماده و بیضه که نزد داود مذکور باشد یا تیلاس
بمهر سد نیز بفرستهد زیاد ازین چه نوشته آید +

भाषांतर

ईश्वर सर्व श्रेष्ठ आहे

रफअत व दावानी पनाह, तहव्वूर व जलादत दस्तगाह सयाजी यांचें कुशल असो:-- ... पांच ... उत्तम प्रकारचे ज्यांच्या मानेचा घेर मोठा व ज्यांची चव अतिशय उत्तम होती पाठविलेले पोंचले ... (अर्थ लागत नाहीं) ... ... त्यांचा काय उपयोग आहे. आणि करकनाथ कोंबड्यांबद्दल जें कांहीं यापूर्वीं तुम्हीं लिहिलें आहे आणि ज्याचें उत्तर लिहिलें आहे कीं मुल्लाजी यांना दाखवून, तशा मिळवून पाठवून द्याव्या. दुसरें कांहीं ज्याचें नांव ... कीं ज्याच्या जवळ सर्व प्रकारचीं कोंबडीं आहेत तुम्हीं लिहिलें नाहीं. सारांश, करकनाथ कोंबडीं नर व मादा दोन्हीं पैकीं ज्यांचीं अंडीं दाऊद यांचेपाशीं असतील किंवा शोधार्थं मिळूं शकतील, मिळवून पाठवून द्याव्या, ज्यास्त काय लिहावें.

लेखांक १३५ वा] [तारीख नाहीं

الطاف الهی و اعطاف شاهنشاهی شامل حال
فرخنده مآل شهامت و معانی پناه بسالت
و دعوانی دستگاه حلت و موالات انتباه باد

بعد از تهیر مراتب محبت و داد مشهور بضمیر منیر گردانیده می آید که مکتوبی که دریغوار متضمن بتعزیت واقعه جانکراهی جگر فرسائی غفر آن پناه رضوان دستگاه نواب قبله گاهی نوشته بودید رسید - حزن واندوه که ازین تازله هایله گذشته از خیطه انتها بیرون است - لاچار بصبر و شکیب ساخته بدعوات سلامت ذات اقدس و مظهر مقدّس خدیو زمین و زمان خداوند نگین و مکان پرداخته شد - چون رابطه اتّحاد فمابین بدرجه کمال منوط و مربوط است توان که همواره تا هنگام حصول ملاقات ابواب مکاتبات را مفتوح میداشته باشند - که موجب اطمینان باطن و راحت و نقش بود که نواب غفران پناه درمیین صیات خود سرانجام کار و مطلب آن شهامت دستگاه خیلی سعی و توجه میفرموده اند - این باب بحال نیز خاطر شریف جمیع نسایند - آنچه تردّد و تلاش از دست این جانب خواهد بر آمد انشاءالله سرانجام مطلب ان معانی پناه کوتاهی نخواهد رفت - زیاده چه نگاشته می آید +

भाषांतर

अलताफे इलाही व आताफे शाहीनशाही शामिले हाल फरखुंदा मॉल
(ईश्वरानें ज्यावर कृपा केली आहे, सार्वभौम ज्यांच्यावर संतुष्ट आहेत, जे पुरातन आहेत)

शहामत व मानी पनाह, बसालत व दावानी दस्तगाह यांचें सर्वदा कुशल असो.

(ज्यांचें ऐश्वर्य फार मोठें आहे, जे अति शूर विजयी आहेत)

मित्रत्वाचे सर्व शिष्टाचारपूर्वक आपणांस कळावें कीं आपण परलोकवासी नव्वाब किबला यांच्या शोचनीय मृत्यूसंबंधीं जें शांतिपत्र पाठविलें तें पावलें. या संकटाच्या आगमनामुळें जो कांहीं दुःखवर्षाव झाला तो वर्णनाबाहेर आहे. निरुपायानें धैर्य व शांति स्वीकारून ईश्वरी इच्छेवर सर्व लक्ष ठेवलें,

मित्रत्वाचें नातें आपणां दोघांत दृढ व पूर्ण आहे, त्या अर्थीं भेट होईंपर्यंत पत्रव्यवहार चालू रहावा. त्यामुळें मनःशांति व मनःसमाधान लाभेल. परलोकवासी नवाबसाहेब आपल्या हयातींत राजेसाहेबांचा स्नेह राखण्यावर वारंवार लक्ष ठेवीत असत. हीच गोष्ट आपणही लक्षांत असूं द्यावी. आमचे-कडून आपल्याबद्दल जी कांहीं मदत अथवा सोय होणें शक्य असेल ती ईश्वरकृपेनें पुरी करण्यांत थोडीसुद्धां कसूर करणार नाहीं. जास्त काय लिहावें.

लेखांक १३६ वा] [तारीख नाहीं

هولغني

ملاد محبان و اعتقاد دوستان راجه جیو صاحب
در خود خوشوقت بوند و سلامت باشند ـ

و آنچه حقیقت آمدن غنیم لیئم نگاشته بودند مفصل معلوم گردید ـ و نیز مندرج بود که معلقان شمادر خانه اینجانب بفضل بودید خدایتعلی شما را سلامت دارد ـ حق برادری بجا آوردید و نیز نگاشته بودید که هر چیز که داشتم هم را غنیم بتاراج برد و یک شمشیر و جمدر که در دست بود نمیدن ماند ـ ملازمت سلامت تلف المال خلف العمرالله تعلی پسری شما را سلامت دارد ـ شرم و قبایل کم مانده اند زروجنس بسیار بهم خواهد رسید و هرگاه که پروانه های جاگیر اینجانب برسند هرچه برای خرچ درکار داشته خواهند گرفت ـ به هیچ وجه جدائی در خاطر تصدر نخواهند فرمود ـ که جاگیر من و شما جدا نیست ـ و بخدمت همشیر جی ز بعد از دعای بسیار و اشتیاق بے شمار ـ معلوم آنکه از شنیدن خبر غنیم بسیار غصه خوردیم ـ حق تعالی شما را و فرزندان شما را سلامت دارد زرومتاع بسیار خواهد بود ـ الله سبحانه تعالی راجه رستم جیو را و راجه روپ جیو را هفت هزاری بلند زیاده چه نوشته می آید +

भाषांतर

ईश्वर सर्व श्रीमान् आहे

मीलादे मुहिब्बान व एतकादे दोस्तान (मित्रांची एकी करणारे व विश्वस्त) राजे साहेब नेहमीं सुखांत असोत व सुरक्षित असोत.

शत्रु आल्या बद्दलची जी कांहीं हकीकत आपण लिहिली तपसीलवार कळली. आणि शिवाय लिहिलें होतें कीं शत्रु तुमच्या घरांत होते. ईश्वर तुमचें कुशल ठेवो. भाऊपणाचें नातें पूर्ण बजाविलें. शिवाय आपण लिहिलें होतें कीं जें कांहीं सर्व होतें शत्रूंनीं लुबाडून नेलें. फक्त एक तलवार आपल्या हातीं होती ती राहिली. आपले चिरंजीव विजयी राजमान्य यांना ईश्वर सुखरूप ठेवो. आपली इज्जत कायम राहून आपलें कुटुंब सुखी असो. पैसा व ऐवज पुष्कळ मिळेल. जेव्हां जेव्हां जाहागिरीचे परवाने येत जातील त्यांपैकीं खर्चावयास घेत जावें. कोणत्याही कारणानें असें समजूं नये कीं हें वेगळें आहे. कारण तुमची व आमची जाहगीर वेगळी नाहीं. तसेंच आपल्या बंधूंना दुआ देऊन त्यांचे विषयीं मित्रत्व प्रकट करतों. त्यांना कळवावें कीं, शत्रूच्या येण्यानें आम्हांस अतिशय दुःख झालें आहे. ईश्वर तुम्हांस व तुमच्या मुलाबाळांस सुखरूप ठेवो. पैसा व ऐवज पुष्कळ मिळेल. ईश्वर राजे रुस्तुम राजे राजरूप यांना सात हजारांची मनसब देवो. ज्यास्त काय लिहावें.

लेखांक १३७ वा] [तारीख नाहीं

خلفته الرحمانی

ظل سبحانی
شجاعت و تہور پناہ جلادت و بسالت دستگاہ
محبت منیوی انتباہ راجہ جیو ہموارہ
مشمول عواطف بود و خوشوقت باشند +

بعاد ہذا برضمیر خلا پزیر مشہور گردانیدہ می آید کہ مکتوب انصب نیکوی فرستادہ بودید ایشان رسید و بمطالعہ در آمدہ شد + مضمون اطلاع گردید قلمی نمودہ اند کہ را یا نامی ... ... مقہور باسوار کفار بموضع را نوگانو عمل کرےولیت آمدہ قصد دور از کار फाटके ... ...

یقینکہ آن مبالت دستگاہ باستقامت دل و خاطر دو تردد و تلاش خواہند کہ ہزیمت نصیب کفرہ و فطع طالع سلام است زیادہ چہ نوشتہ آید ـ فقط

भाषांतर

खलीफतु-रहमानी (ईश्वराचा आश्रय)

जिल्ले सुभानी

शुजाअत तहव्वूर पनाह जलादत व बसालत दस्तगाह राजेसाहेब यांच्यावर कृपेचा वर्षाव असो व नेहमीं कुशल असो.

कळविण्यांत येतें कीं आपण जें पत्र पाठविलें होतें तें पावलें. व तें पूर्ण वाचलें. मजकूर समजला. आपण लिहिलें कीं राया नांवाचा शत्रु काफरांच्या सैन्या समवेत मौजे रानोगांव अमला कढेवलीत इरायानें ... ... तरी आम्हांला खात्री वाटते कीं आपण आपल्या फौजेनिशीं पक्क्या निश्चयानें त्याचा शोध करावा. हें नक्की कीं नास्तिक लोकांच्या नशिबीं नेहमीं पराभव असतो त्यास्तव काय लिहावें.

लेखांक १३८ वा] [तारीख नाहीं

الله اکبر

رفعت و عوالی پناه تهور دستگاه سیاجی محفوظ باشند - از احمدنگر کہ درمیان راه انحوالی صد دو صد دزد که مرتکب ازار خلق الله و سایران شوند لایق انکه انهارا بسزا رسانند احیاناً جمعی کلان از غنیم لئیم که از عهده تنبیه آن ها آن رفعت پناه نتواند بر آمد نمایان شود باین جانب بر نگارند که فکر تنبیه و تادیب ان ها نموده آید - اگر آن تهور دستگاه به گوشمالی آن جماعت قلیل نه پردازند و باین جانب هم مطلع نسازند مناسب ندارد چون جواب حفظ و حراست طرف و سوراغ آن ضلع بر آن رفعت پناه است - نوعی باید پرداخت که امینت حاصل باشد و جای انکسب نما بشود زیاده ازین چه نگاشته آید -

رفعت پناه

خطوط به بسالت و عوالی دستگاه بجاجی نایک و مقداجی نایک نوشته نزد آنرفعت پناه فرستاده شده آنرا زود بیاخت بمشارالیهما رسانند و درستایدن آن مذاهم ننمایند -

भाषांतर

(अल्लाहु अकबर)

ईश्वर श्रेष्ठ आहे

[रफअत व अवाली पनाह, तहव्वूर दुस्तगाह] मोठेपणाचे खिताब कुशल असोत. अहमदनगरपासून त्या बाजूस रस्त्यांत शेंकडों चोर जे प्रवाश्यांची व प्रजेची लूट करितात व ज्यांचें पारिपत्य होणें योग्य आहे अशा लोकांच्या पारिपत्याची काळजी घेत आहोंत परंतु ते एकाएकीं मोठ्या जमावानिशीं येतात सबब त्यांना तंबी देतां येत नाहीं व त्या लोकांची थोडीसुद्धां खोड मोडूं शकत नाहीं असें इकडे आपण कळवीतही नाहीं तरी हें आपलें करणें योग्य नाहीं. कांकीं तिकडील प्रांताची सर्व सुरक्षितता आपल्यावर सोंपविली आहे. आपण असे कांहीं उपाय योजावेत कीं आपण विश्वासास पात्र ठराल. व आपली इज्जत कायम राहील. या पेक्षां ज्यास्त काय लिहावें.

रफअत पनाह (श्रेष्ठ आधार)

बजाजी नाईक व मेहदाजी नाईक यांना पत्रें पाठविलीं आहेत. या करितां कीं तीं त्यांनीं लवकर वरील इसमाकडे पाठवावींत व तीं हस्तगत करण्यांत दिरंगाई न व्हावी.

लेखांक १३९ वा] [तारीख नाहीं

الله اكبر

شجاعت و تہور پناہ جلادت و بسالت پیشگاہ و مودی انشباہ
راج جیجو ہموارہ مشمول عواطف بود خوشوقتی باشند +

بعد ہذا بر ضمن خلعت پزیر مشہور گردانیدہ می آید -
مکتوبی مرسولہ رسید - و مضمون مفہوم شد - آنچہ از مذکوران
تردد خود و امتیاز شدن غنیم لیئم در ملک و در استمداد نوشتہ
بودند مفصل و مشرحاً بموضوع انجامید درایندوار خبر رسیدہ کہ
جمعیت غنیم بطرف کوہ و قادر آباد آمدہ است آن تہور پیشگاہ
را باید کہ درباب کومک خدمت نواب مشتطاب معلی القاب
مہابتخانجیو کہ باعسا کرمضورہ قریب جوارند بنویسند کہ کومک
شما اینجانب وابستہ بتوجہہ نواب جیجو است - ہمین کہ مدد
بکنید کہ باتفاق یکدیگر مفصدان را تنبیہ واقعی نمودہ آید - زاید
چہ نوشتہ آید - فقط

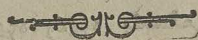
भाषांतर

अल्लाहु अकबर

(ईश्वर सर्वश्रेष्ठ आहे)

शुजाअत व तहव्वूर पनाह, जलादत व बसालत पेशगाह व मुदी इनतबाह (किताब) राजे जयजू ज्यांच्यावर नेहमीं कृपादृष्टि आहे त्यांचें कुशल असोः—

सरकारी पोशाक देऊन कळविण्यांत येतें कीं तुम्हीं पाठविलेलें पत्र पोंचलें. मजकूर समजला. आपण वरील प्रकरणीं ज्या कांहीं तजविजी केल्या आणि देशांतील शत्रु वगैरे यांच्या विषयीं जी माहिती खुलासेवार कळविली ती आम्हांस समजली. असें कळतें कीं, शत्रूचें एक सैन्य कादराबादच्या डोंगरामार्गें येत आहे तरी आपण नवाब महाबतखानजी जे आपल्या सैन्यानिशीं जवळच्याच प्रांतांत आहेत त्यांना आमच्या मदतीकरितां कळवावें उभयतांचें सैन्य एकत्र करून बंडखोरांना चांगली तंबी देण्यांत येईल. यापेक्षां जास्त काय लिहावें.

[लेखांक १४० वा] [तारीख नाहीं

अस्पष्ट शिक्का

زبدةالاقران نیماجی سندیہ محفوظ باشند -

پوشیده نماند که چون جمعیت او را تہور و رفعت پناه سیاجی فوجدار اشتی بعرض نواب خطاب معلی القاب عمدةالملک رکن‌السلطنت العظمے عضد الخلافت الکری رسایند که آن جوان کار آمدنی و شاه نفس است ازاد شده کے دارد حسب‌الحکم بندگان نواب صدر یگانے قلمی میگردد که بمجرد رسیدن نوشتہ بجمعیت خاطر خود ہر قدر جوانان خویش باشد که ہمراه داشته و شده پیش روانہ حضور شود - موافق شرح ملک غیر نوکر نموده همراه شده — نوشتہ از قول بہ راستی در — نام خود رسانیم درامدن خود اہمال و توقف نورزند بیست و یکم ربیع الثانی سنه ۱۰ تحریر است -

भाषांतर

जुबदतुल अफजॉन नेमाजी शिंदे कुशल असोत.

कळावें कीं ज्याअर्थी जमीअतुल अदा व रफअत पनाह सयाजी फौजदार अष्टी यांनीं सरकारांत विनंति केली कीं हे सरदार उपयोगी पडणारे असून शूर आहेत म्हणून खास सरकारकडून कळविलें जातें कीं हें पत्र पावतांच आपल्या योग्यतेप्रमाणें जितके शिपाई असतील त्यांना बरोबर घेऊन सरकारांत हजर व्हावें.

लेखांक १४१ वा] [तारीख नाहीं

الله اکبر

رفعت پناه تهور دستگاه جلادت اکتساه سپاهی مشمول عنانات اعلحضرت خاقان خدیو کنان باشند محضر مسطور نمابا و مکتوبی که دریتوار مشتمل بحقایق حالات خویش و معین ساختن نواب عمدة‌الملک رکیب‌السلطنة مهابتخانجیو بخدمت فوجداری کره‌ولیت و اشتی جامکهیره وغیره بضسلع نگاشته بردید رسید - بسوانحات آگهی دست داد چون نواب عمدة‌الملک قدردان اند در خورد کارطبی و خدمتگذاری آن تهور و پیشگاه متوجهم و ملتفت احوال ایشان خواهند بود - خاطر خود بمهم ابواب جمع دارند و پیوسته هم منوال حقایق می نویسان باشند زیاده چه نوشته آید - فقط

भाषांतर

अल्लाहु अकबर

(ईश्वर सर्वश्रेष्ठ आहे)

रफअत पनाह तहव्वूर दस्तगाह जलादत एकतेसाह सिपाही (किताब) यांच्यावर आला हजरत खाकान यांची कृपा असो.

आपण आपल्या पत्रांत लिहिलेली हकीकत समजली. व नवाब उमदतुल-मुल्क रकीबुल सलतनत महाबतखानजी यांना कहेवाळित, अष्टी व जामखेड वगैरे परगण्यांचे फौजदार नेमल्याबद्दल आपण लिहिलें होतें तें समजलें. नवाब उमदतुलमुल्क कळकळ बाळगणारे आहेत त्या अर्थी त्यांना हकीकती कळविणें व लहान बारीक कामांत व सरकारी कामें पार पाडण्यांत आपण त्यांचें लक्ष वेधीत जावें. आपलें सर्व लक्ष सर्व बाबींत असूं द्यावें. व नेहमीं सर्व प्रकारचें वर्तमान पत्रद्वारें कळवीत जावें. यापेक्षां जास्त काय लिहावें.

लेखांक १४२ वा] [तारीख नाहीं

هوالغنی

رفعت و جلادت پناه تهور و بسالت انتباه سیاجی بهم محفوظ
الطاف سری جیجو باشند

بعد طی رسمیان اخلاص مخلص بضمن خلعت پزیر واضح
باید که چون مابین از قدیم رابطه اختصاص و مختص است بایدی
انکه رمقی بغریر عی نگذاشته مکتوبات بهجت افزا خورسند می
نموده باشید و این معنی را باعث مزید مسرّات و استحکام مافی
موانسات داشته و یکدیگر از هیچ چیزی هم کاند یه هدیور وکهار
نخود هرقدر که بهم رسد بخرید درکار است

مخلص نگاری قلمی شد که هیچ چیزی مذکور و کهار نخود
هرچند که بیش از بیش باشد بسیار خوب است و نهایت
اضامندی دانده

نخود = چنے
کہار = سوکھی گھاس

भाषांतर

हुवलगनी

(ईश्वर सर्वश्रेष्ठ आहे)

रफअतो जलावत पनाह तहव्वूर बसालत इंतबाह सयाजी यांचें सर्व कुशल असो ' श्री जयजू ' यांचें कुशल असो.

मित्रत्वाच्या नात्यानें पाठविलेल्या पत्राचा आणि सरकारी पोशाकाचा स्वीकार करावा, व कळावें कीं आपणांमध्यें पूर्वापार मैत्रीचें नातें असल्यामुळें किंचित् ही मनें कलुषित नसावींत. आणि वारंवार एकमेकांनीं पत्रें पाठवीत जावींत म्हणजे आनंद होत जाईल व परस्पर प्रेम वाढेल. ... ... कांहींही पैकीं ... ... वाळलें गवत व हरभरे जितके कांहीं मिळूं शकतील तितके अवश्य पाठवावे.

[पुढचा मजकूर फाटला आहे] ... ...

स्वतः सरकारकडून कळवण्यांत आलें कीं गवत, हरभरे पैकीं जें कांहीं व जितकें जास्त मिळेल तितकें मिळवावें व याबद्दल तुमच्यावर विशेष कृपा होईल.

लेखांक १४३ वा] [तारीख नाहीं

آماجی ولد جیت جی سلطان‌خان ولد حبیب خان مهپت ولد نرهر
اسپ ماهروی اسپ در پشانی سفید اسپ سمند ...
مانفردار نفر راجپوت چکله دار نفر شیخزاده ... ...

... ولد راماجی دریاخان ولد حبیب خان
اسپ ترمک ام داری اسپ نیله نور پنجاب نما ... ...
باری کلان نفر راجپوت داربادی نفر شیخزاده

ناروجی ولد لوکوجی راهوجی ولد کانهوجی ... ...
اسپ اسپ نیله کبشود میان‌زنگ سفید ... ...
باری‌دار نفر راجپوت نفر راجپوت

محبّت‌خان ولدالوخان باندو ولد شیخ داول مورو ولد ایساجی
اسپ سفید پنجاب اسپ جانب ماهروی اسپ ... ...
سر بالا دامان سفید
نفر شیخزاده باری گران نفر شیخزاده ... ...

ناروجی ولد دنّاجی اُدهوجی ولد ایساجی رگهوناتهه ولد هری
اسپ طرق اسپ نیله جانب دوم داغ اسپ‌نیله شریک خال نما
بارگر نفر راجپوت بارگیر نفر راجپوت باری‌دار نفر راجپوت

شیخ ملک ولد شهبازخان یتهوجی ولد نیلوجی دماجی ولد راجوجی
اسپ طره ترابی سفید اسپ سفید اسپ طره دارد راج
داربادی نفر راجپوت باری‌دار نفر راجپوت باری‌دار نفر راجپوت

نیساجی ولد راماجی حسن‌الدین شاه علی نرسوجی ولد ویتو
اسپ سیاه پر چهار اسپ الی ابر سرنسب اسپ مادیم ... ...
پای سفید بالادارد
باری‌دار نفر راجپوت نفر شیخزاده بارگیر نفر راجپوت

بادشاه عالمگیر
علی بیگ بنده
۱۰۸۲

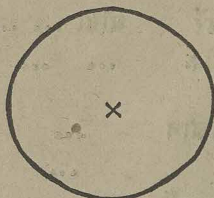
भाषांतर

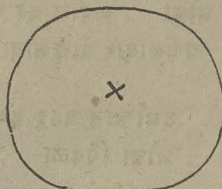
उमाजी वल्द जयतजी	सुलतानखान वल्द हबीबखान	महपत वल्द नरहर
घोडा माहरूई	घोडा कपाळावर पांढरें	घोडा ... ...
१०० माणसें रजपूत लोक	चकलादार शेखजादा लोक	... ...
... वल्द रामाजी	दर्याखान वल्द हबीबखान	...
घोडा त्रिमकदारी	घोडा पिंवळा	...
बारी मोठी रजपूत लोक	दारबारी शेख जादा माणसें	
नारोजी वल्द लोकोजी	राहूजी वल्द कान्होजी	
घोडा	पिंवळा घोडा मध्यें पांढरा	... ...
बारीदार रजपूत लोक	रजपूत लोक	
मुहब्बतखान वल्द आलूखान	बांडू वल्द शेख दावल	मोत वल्द येसाजी
घोडा पांढरा डोक्यावर पांढरें	घोडा	घोडा ... ...
शेखजादा लोक	बारी मोठी शेखजादा	... ...
नारोजी वल्द दत्ताजी	उधोजी वल्द येसाजी	रघुनाथ वल्द हरी
घोडा	घोडा पिंवळा बेंपटीवर डाग	पिंवळा घोडा
बारगर रजपूत लोक	बारगर रजपूत लोक	बारीदार रजपूत लोक
शेख मलिक वल्द शाहबाजखान	विठूजी वल्द निळूजी	दमाजी वल्द राजूजी
घोडा तुरेदार पांढरा	घोडा पांढरा	घोडा मोठा तुरेदार
बारीदार रजपूत	बारीदार रजपूत लोक	बारीदार रजपूत लोक
नेमाजी वल्द रामाजी	हुसनुद्दीन वल्द शाहअली	नरसोजी वल्द वेणू
काळा घोडा चारी पाय पांढरे	घोडा डोक्यावर ...	घोडा मादी
बारीदार रजपूत लोक	शेखजादा लोक	बारगीर रजपूत लोक

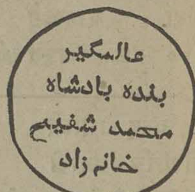
अलीबेग बंदा
बादशहा आलमगीर
१०८२

लेखांक १४४ वा] [तारीख नाहीं

نائب راجروپ ولد سیاجی

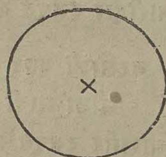
حیات ولد محمد امین ابن عثمان قوم افغان ساکن مزورآباد رنگ گندم فراخ پیشانی ... ... ریش بروت حال چهار می خورده ... ...

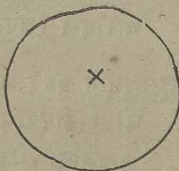
سیادت دارای پناه وزارت و معانی دستگاه فرزند سعادتمند بجان پیوند میر علی تقی در حفظ و سلامت متعال بوند مقفی اهرام باشند -

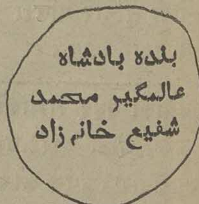
مبلغ ۳ لک و چهار هزار دام از پرگنه کرےولیت سرکار احمدنگر صوبه خجسته بنیاد بجاگیر شریف من ابتدای مال و سایر مقرر است - دریفواد وکیل مشارالیه ظاهر کرد که محمد یوسف جاگیردار قصبه ناندنیج از راه ———

[पुढचा मजकूर नाहीं, कागद फाटला आहे]

نائبان راجروپ ولد سیاجی

شنکراجی ابن شیواجی قوم مرهته ساکن دولت آباد گندم رنگ فراخ پیشانی - ریش و بروت سفید داغ چیچک برمه ی

ب ———

دادجی ولد مالجی
اسپ طرق
مرهته

کهندو ولد ترماجی
اسپ شریک سرازمایگی تاریک
باری گان
مرهته

۱۳ جمادی‌الثانی سنہ ۳۰
سنبھاجی ولد ستواجی
اسپ شریک
باری خورد مرھتہ

نفران اسپان
بھرجی ولد بھیمجی
اسپ
مرھتہ

---

۱۳ رمضان سنہ ۳۱
نیجاجی ولد راماجی
اسپ ماکہ کہود سفید نما
باری کلان مرھتہ

نفران
اسپان
ایساجی ولد سیواجی
اسپ फाटके
باری کلان مرھتہ

---

۱۳ رجب سنہ ۳۰
ابو محمو ولد شیخ مالو
اسپ ماکہ برطرف
باری کلان تحت

داموراو ولد راماجی
اسپ ماکہ کہود ھکسے
باری خورد مرھتہ

عوض جانوجی ولد مالوجی فراری

دانوجی ولد مدکاجی
اسپ ماکہ شریک
باری خورد مرھتہ

بادشاہ عالمگیر
محمد باقرالحسینی
مہر نیابت بندہ

---

۱۲ رمضان سنہ ۳۱
باسم محمدجی ولد کہنڈوجی
اسپ ماکہ بہ طرف تصبہ
باری کلان مرھتہ

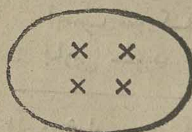
نقل
صحیح است

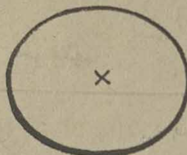
عوض سیاجی ولد ایساجی فراری

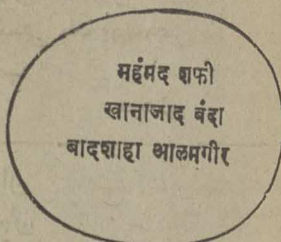
نقل
صحیح است

تحریر فی التاریخ ۱۸ سوال سنہ ...

भाषांतर राजरूप वल्द सयाजी यांचे नायब

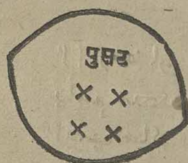
हयात वल्द महंमद अमीन मुलगा उस्मान जात अफगाण राहणार मजबराबाद तांबूस रंग कपाळ पसरट .... दाढी मिशी लहान ....

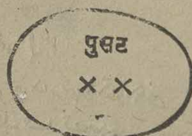
मीर अली तकी खान, सियादत दाराये पनाह, विजारत व मानी दस्तगाह फर्जंद रशादतमंद यांचें नेहमीं कुशल असो.

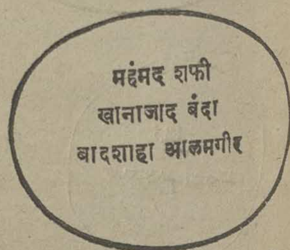
तीन लक्ष चार हजार दाम परगणे कडेवळित सरकार अहमदनगर सुभा खुजस्ते बुनियाद पैकीं आपल्या जाहागिरींत तेथील उत्पन्नासुद्धां नेमलें आहे. या बाबतींत आपल्या वकिलांनीं जाहीर केलें कीं कसबे नादनज येथील जहागीरदार महंमद युसूफ ....

[पुढील मजकूर नाहीं, कागद फाटका आहे]

राजरूप वल्द सयाजी यांचे नायब

शिवाजीचा मुलगा शंकराजी जात मराठा राहणार दौलताबाद गोरा रंग पसरट कपाळ मिश्या व दाढी काळी, तोंडावर देवीचे कांहीं वण.

दादजी वल्द माळजी
घोडा तुर्क
मराठा

खंडू वल्द तिरमाजी
घोडा
बारी मोठी मराठा

१६ जमादिउल सानी सन ३०

संभाजी वल्द सरवाजी
घोडा
लहान बारी मराठा

माणसें घोडे
भरजी वल्द भीमजी
घोडा मराठा

१६ रमजान सन ३१
नेजाजी वल्द रामाजी
घोडे खोद पांढरे
२००
बारी मोठी मराठे

माणसें घोडे
येमाजी वल्द शिवाजी
घोडा ...
बारी मोठी मराठे

१२ रजब सन ३०
अबूमहंमद वल्द शेख मालू
घोडे शरीक
२००
बारी मोठी

दामुराव वल्द नारोजी
घोडे
२००
बारी लहान मराठे

रानोजी वल्द मदकाजी
घोडे शरीक
२००
बारी लहान मराठे

जानोजी वल्द मालोजी फरार यांच्या ऐवजीं

१२ रमजान सन ३१
महदजी वल्द खंडूजी
घोडे कसबे कडे
२००
बारी मोठी मराठे
सयाजी वल्द येमाजी फरारीच्या ऐवजीं

मोहर नायबी
महंमद बाकर अल
हुसेनी बंदा
बादशाह आलमगीर

नकल बरोबर
आहे

नकल बरोबर
आहे

तारीख १८ शव्वाल सन ... ...

लेखांक १४५ वा] [तारीख नाहीं

سرداجی ولد پونجاجی بھیکاجی ولد نیماجی
جانوجی ولد باجی سنبھاجی ولد ایساجی
للعہ دای ص، تھان ۳۵

اسپان للعہ دای واقعہ ۷ جمادی الثانی سنہ ۳۰
صہ تھان

۷ جمادی الثانی سنہ ۳۰ ۳ جمادالثانی سنہ ۳۰ خود
ارسال ارسال شراکت ما اسپ
کھولیے بزمہ خرچ طرق ملکی طرق ایرہ محمد راج
باری کلان باری کلان بنظردارد ابرہ بانات
شناخت

نایبان ۳۵

تصیحہ رسید ۳۱
۳۰
ادم داست ادم فقط
अरबी आंकडे आहेत نفر

---

۷ جمای الثانی سنہ ۳۰ ۸ نفر
۸ دای

میان نور محمد ولد سید جلال الدین سیف ولد حیات
اسپ شریک پتیل اسپ ملکی ارتکاب طرقیما
باری کلان سادات باری کلان افغان

داول ولد سید عبداللہ سایاجی ولد ... ...
اسپ سفید سادات اسپ ماکہ طرق نیلہ داری
باری خورد مرہٹہ

اسپ ماکہ مذکور گمس اغاز رادھو مہیت راؤ
باری خورد تحر بصہ اسپ نیلہ کھود جای نچتہ خط شد
پرھے مرہٹہ

भाषांतर

सरदाजी वल्द पुंजाजी
जानोजी वल्द बाजी
४ राय

भिकाजी वल्द नेमाजी
संभाजी वल्द येमाजी
५ ठाण ३५

घोडे ४ राय
७ जमादिउलसानी सन ३०
पोंच
तुर्क
बारी मोठी

तारीख ७ जमादिउलसानी सन ३०
३ जमादिउलसानी ५ ठाण
सन ३० स्वतः
मुश्की तुर्क सरकत १०० घोडे
बारी मोठी अभ्रा बनात
ओळख

नायब ३५

तपासणी झाली ३१
३०
फक्त माणसें
माणसें ३०
३०

---

७ जमादिलसानी सन ३०

८ माणसें
८ राय

मियां नूरमहंमद वल्द सय्यद जमालुद्दीन
घोडा
बारी मोठी सादात (सय्यद लोक)

सैफ वल्द हयात
घोडा देशी
बारी मोठी अफगाण

दावल वल्द सय्यद अब्दुल्ला
घोडा पांढरा सय्यद

सायाजी वल्द ... ...
घोडे तुर्क बारी लहान
२०० मराठे

घोडे
१००
लहान बारी शेखजादा

राघो महिपतराव
घोडा पिंवळा
मराठे

श्रीमंत शिवाजीराव राजे भोसले भांबोरकर

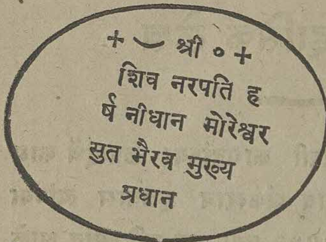
(हे प्रस्तुत धार संस्थानांत नोकर आहेत)

यांचे संग्रहांतील ऐतिहासिक लेख

श्री. भिकाजी राजे भोंसले यांच्या फारशी कागदांच्या छपाईचें काम सुरू असतां त्यांचे भाऊबंद श्री. शिवाजीराव शंकरराव धुळयास त्यांच्या एका मेहुण्याच्या लग्नसमारंभाकरितां सन १९४२ च्या जून महिन्यांत आले होते. ते वेळीं त्यांची आमची भेट होऊन आम्ही त्यांचे संग्रहांतील लेख छापण्याकरितां देण्याविषयीं त्यांस विनंति केली. त्यानंतर शाहूछत्रपतींच्या कारकीर्दीपासून पेशवाईच्या अखेरच्या काळापावेतोंचे त्यांच्या संग्रहीं असलेले मराठी ऐतिहासिक लेख त्यांनीं मंडळाकडे पोस्टानें रवाना केले. या लेखांच्या अस्सलबरहुकूम नकला करून घेऊन ते लेख त्यांचेकडे परत पाठविण्यांत आले. श्री. शिवाजीराव राजे भोंसले यांच्या संग्रहीं कांहीं फारशी लेख आहेत असें श्री. भिकाजी राजे यांचें म्हणणें आहे व त्यांच्या निवेदनांत त्यांनीं ते लेख मंडळाकडे प्रसिद्ध करण्याकरितां द्यावे अशी त्यांस विनंतिही केली आहे. या विनंतीअन्वयें पुढेंमागें ते लेख त्यांचेकडून आल्यास मंडळाकडून प्रसिद्ध केले जातील. या खंडांत भांबोरकर भोंसले यांचे लेख प्रसिद्ध करण्यांत येत असल्यामुळें श्री. शिवाजीराव राजे यांजकडून मंडळाकडे आलेले लेख हे भांबोरकर भोंसले घराण्याच्या शाखेपैकीं एका शाखेचे असल्याकारणानें मागें न ठेवतां याच खंडांत छापणें युक्त वाटल्यावरून ते आम्हीं या खंडांत छापले आहेत. श्री. शिवाजीराव राजे यांच्या संग्रहीं फारशी लेख असल्यास ते त्यांनीं मंडळाकडे प्रसिद्ध करण्याकरितां दिल्यास भांबोरकर भोंसले घराण्याच्या मराठी ऐतिहासिक लेखांचा तो दुसरा भाग प्रसिद्ध करण्यांत येईल, त्यांत या लेखांचा समावेश मंडळास करतां येईल.

लेखांक १] श्री [तारीख १-४-१७०८

स्वस्ति श्री राज्याभिषक शके ३४ सर्वधारीनाम संवछरे चैत्र बहुल सप्तमी गुरुवासरे क्षेत्रिया कुलावतंस श्री राजा शाहू छत्रपती स्वामी याणी

देसमुख व देसपांडिये पा खरी सा पाथरी यासी अज्ञा केली ऐसीजे पा मा पेसजी मोकासी होत. त्याकडून दूर करून हाली राजश्री खलोजीराजे भोसले याच्या जमावाचे बेगमीस मोकासा दिल्हा असे तुही मानुलेस रुजू होऊ खंडणीप्रमाणें मोकासबाबेचा वसूल मानुलेकडे देणे याखेरीज कोणास न देणे निदेश समक्ष

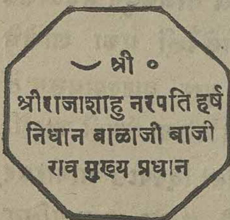
मर्यादेयं विराजते

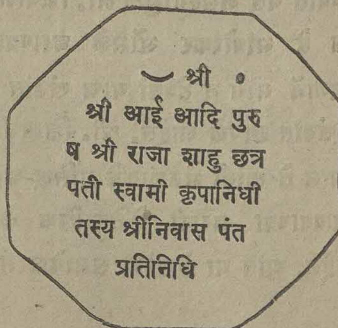
लेखांक २] श्री [तारीख २८-९-१७१९

स्वस्ति श्री राज्याभिषेक शके ४६ विकारी सवंत्सरे अश्विन बहुल एकादसी सौम्य वासरे क्षेत्रिये कुलावतंस श्री राजा शाहूछत्रपती स्वामीणी मोकदमान मौजे भामोरें परगणे चाभारगोंदे यास आज्ञा केली ऐसीजे मौजे मजकूर पेसजी पासून राजश्री खेळोजीराजे भोसले यास मोकासा आहे त्या प्रो हल्ली करार आहे तर तुम्ही मारनिलेकडे रुजू होऊन मोकासबाबेचा वसूल देणें दुसरेकडे एक रुका वसूल न देणें लेखनालंकार मर्यादेयं विराजते

रुजू सुरनवीस सा मा

. बार सूद सुरु सूद बार बार

१ हीं अक्षरें निराळ्या वळणाचीं आहेत.

लेखांक ३] श्रीशंकर [तारीख २१-३-१७२८

आसल नकल

॥ श्रीसिद्धेश्वर ॥ श्रीविश्वनाथ ॥

श्रीशके १६४१ प्लवंगनाम संवछरे चैत्र वद्य ७ वार शुक्रवार ते दिवशीं धर्ममूर्ती राजश्री तपोनिधि बाळभारती गोसावी यांसी खेळोजी राजे भोसले निमे मोकदम व बहिरजी पा। व माणकोजी पा। व चापजी पा। निमे मोकदम व समस्त दाही जण मौजे भाबरे प्रा। चाभारगोंद कारणे धर्मपत्र लेहून दिल्हे औसीजे मौजे मजकुरी धर्मादाव तुम्हास इनाम थळ वागमोरे पैकी नजीक भिवरा मानाजी कोंढी याचा थळावर ते जमीन चावर ॰॥॰ निमे मा। बिघे ६० साट मठाबा। धर्मादाव इनाम दिल्हा आसे सुखे कीर्दं करून परंपरा खात जाणे यांसी जो कोन्ही हारकत करील त्यासी कुलस्वामीची आण आसे जोवर तुमची परंपरा मठीं राहील तोवर कीर्दं करून निमे चावर खाणे यासी आणी सारीखे करून तर आपणास वाराणसीमधे श्री चे पुजेस पाय लावलीयाची आण आसे आगर हार कोन्ही पांढरीमधे जो धर्मास हारकत करील यासही पत्रप्रमाण आण आसे हे इनाम पत्र लिहिले सही

नि॥ नांगर

(येथें नांगराची आकृति)

पत्रप्रमाणसाक्ष धोंडजी र
घुनाथ देशपांडे प्रा। रासीन
रघोजी पा। भोसले मौजे हिंगणगांव प्रा। कडेवळित
वैनजी सेडगे पा। मोजे वाटलींज

वि॥ मल्हार गोविंद कुळकर्णी मौजे मार
पत्रप्रमाण साक्ष

बलुते बारा मौजे भाबरे

गोही

कृष्णाजी बकाजी देशमुख प्रा। मार
जगंनाथ हंस देशपांडे प्रा। मार

लेखांक ४] श्री [तारीख २७-३-१७४९

माहाराज राजेश्री रुस्तुमजी बाबा राजे भोसले
मो। मौजे भाबोरे साहेबाचे सेवेसी

नेम उतर सके १६६८ क्षय नाम सवतछरे चैत्र वद्य ९ बुधवार ते दिवसी मानाजी लोंढे व समस्त दाही जण मौजे मार पा। चांभारगोंदे सुा

सन ११५५ कारणे नेम उतर लेहून दिल्हे येसाजे साहेबी अ सपुर सीस मिरास सेते अपणाला चाहूर या विशई पुरसीस दोघाकडे निमेनिम असावे ते अधिक उणे केल्यास आज दिवस लावणीचा या करिता नेमलेहुन ठेविलाने सन ११६६ दिवालीच्या पाडवियास या गोष्टीचा शाहानिशा करून देऊन नेमास अंतराये होणार नाहीं नेमास दाखला पुरऊन न देऊ तर गोताचे खोटे हे नेम उतर लेहून दिल्हे सही तेरीख २१ रावल

बा मैराळ येसाजी कुळकर्णी मौजे मार.

गोही

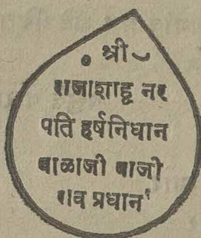
नागोजी पा सुद्री + + + साजी गावडे वा मौजे बोरसगाव

लेखांक ५] श्री [तारीख १७-४-१७५०

मोकदमानी मौजे भामोरें पा चांभारगोंदें यांसी आज्ञा केली येसीजे मौजे मजकूर पेसजी पासून रा ककाजी राजे भोंसले यास मोकासा आहे तेणेप्रमाणें हाली करार केला आसे तरी यांसी रुजू होऊन मौजे मजकुरच्या मोकासबाबेचा वसूल सुरलीत मशारनिलेकडे देणे उजूर न करणें जाणिजे छ २० जमादिलावल सन खमसैन मया व अलफ वसूल देणे[1]

लेखांक ६] श्री [तारीख ३।७।१७५४

*

आज्ञापत्र समस्त राजकार्य धुरंधर विश्वासनिधि राजमान्य राजश्री बाळाजी पंडित प्रधान ता मोकदमानीं मौजे भांबोरें ता चाम्हारगोंदें प्रा कडेवलित सुा खमस खमसैन मंया व अलफ मौजे मजकूर हुजरून राजश्री ककाजी राजे भोसले यास मुकासा पेशजींपासून आहे त्याप्रमाणें

1 हीं अक्षरें निराळ्या वळणाचीं आहेत.

* टीप:- या मुद्रेंत मुख्य प्रधान असे शब्द नाहींत.

करार असे तरी मार निलेकडील कमाविसदारासी रुजू राहोंन मुकासबावेचा वसूल सालाबादप्रमाणें सुरलित देणें जाणिजे. छ ११ रमजान आज्ञा प्रमाण लेखन सीमा

लेखांक ७] श्री [तारीख ९-११-१७७०

राजश्री ककाजी भोसले गोसावी यासी

अखंडित लक्ष्मी आलंकृत राजमान्य श्री माधवराव बलाल प्रधान आशीर्वाद सु॥ इहिदे सबैन मया व आलफ खासा स्वारी पुण्याहून जेजुरास आली तेथून कूच करून मजल दर मजल कर्नाटकांत जात आहे तरी तुम्ही देखत पत्र जमानसी हुजूर येणें एक घडीचा विलंब न करणें जाणिजे छ २० रजब बहुत कार्य लिहिणे[2] मोर्तब सुद

— श्री ०
श्रीराजाराम नरप
ती हर्षनिधान माध
वराव बल्लाळ
मुख्य प्रधान

लेखांक ८] श्री नकल [तारीख २८-१-१७७५

आखंडित लक्ष्मी अलंकृत राजमान्ये राजेश्री बलवंतराव गोपाळ

सेवक माधवराव नारायेण प्रधान नमस्कार सु॥ खमस सबैन मया व आलफ ककाजी भोसले याजकडे मौजे भांबोरे प्रा चांभारगोंदे येथील मोकासा सरंजाम आहे त्यास मल्हारतुळे तीर्थस्वरूप रा दादासाहेबाकडे चाकरीस गेले होते सबब जप्ती मोकाशाचे आमलाची करुन जप्ती तुम्हाकडे सांगितली होती हाली मार निले तिकडून इकडे चाकरीस आले स॥ जप्ती मोकली केली आसे तरी सुदामतप्रा आमल गावचा याजकडे चालवणे जप्ती केली असेल ते मोकली करणे जाणिजे छ २५ जिलकाद आज्ञाप्रमाण

---

१ हीं अक्षरें निराळया वळणाचीं आहेत.

२ हीं अक्षरें माधवराव बलाल यांचे हातचीं आहेत.

लेखांक ९] श्री [तारीख २०-८-१७७१

राजश्री ककाजी भोसले गोसावी यांस

(श्री) अखंडित लक्ष्मी आलंकृत राजमान्य श्री माधवराव नारायण प्रधान आसीर्वाद सुा समानीन मया व अलफ स्वारी बाहेर लौकर निघणार आहे तरी तुम्हीं पत्रदर्शनी जलदीनें हुजूर येऊन पोहोचणे दिरंग न लावणे जाणिजे छ ७ शाबान बहुत काय लिहिणें[1] लेखन सीमा

० श्री
राजा शाहू नरपती
हर्षनिधान माधवराव
नारायण
मुख्य प्रधान

लेखांक १०] श्री [तारीख ४-७-१७९७

आज्ञापत्र राजश्री ककाजी राजे भोसले ता मोकदम कसबा नाजनद प्रात कडवलित सुा सलासद तिसैन मया व आलफ तुम्हीं आर्जदास्त पा ते पावली लिहिला मजकूर ध्यानांत आला + + + आज्ञा घेऊन गला की कुलकर्णी व गावकरी यास घेऊन येतो त्यास करारा प्रो पा कुलकर्णी येऊन बोलणे होऊन समजुतीचा विचार होऊन यईल तर देखत आज्ञापत्र पा आहे तर हुजूर येणे कोन्हविसी दिकरा न धरण जाणिजे छ ९ माहे मोहरम मोर्तब सुद

लेखांक ११] श्री [तारीख ८-१०-१७८१

राजश्री ककाजी भोसले गोसावी यासी

अखंडित लक्ष्मी आलंकृत राजमान्य श्री माधवराव नारायण प्रधान आसीर्वाद सुा तिसैन मया व आलफ तुम्ही तयार होऊन चाकरीस सत्वर हुजूर येणें जाणिजे छ ११ मोहरम बहुत काय लिहिणें[1] लेखन सीमा

---

१ हीं अक्षरें निराळया वळणाचीं आहेत.

१ हीं अक्षरें निराळया वळणाचीं आहेत.

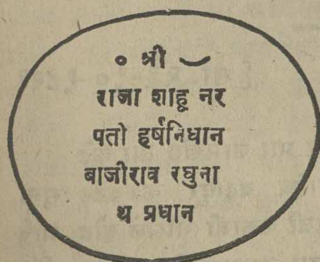
लेखांक १२] श्री [तारीख १६-४-१७९४

ता धर्मनाईक मौजे भाबोरे यांसी सुा आर्बा सितैन मया व अलफ तू नाजन विसीई ताकीदपत्राविसीई आर्ज केला होता त्याजवरून ताकीदपत्र आणले आहे तर चिटीदखत का पेडगावास जलदी येणे मागती आम्हास श्रीगोदीयांसी जावे लागते तरी तू जलदी येणे जाणिजे छ १५ माहे रमजान

लेखांक १३] श्री [तारीख १९।२।१८०१

राजश्री रावोजी भोसले भांबोरकर गोसावी यांस

॥ अखंडित लक्ष्मी आलंकृत राजमान्य श्री बाजीराव रघुनाथ प्रधान आसीर्वाद सुा इहिदे मयातैन व अलफ तुम्हाविसी राजश्री अनंदराव निंबाळकर याणी विनंति केली त्याजवरून हें पत्र सादर केलें असे तरी तुम्ही आणि सरजासुधा निघोन हुजूर येणें जाणिजे छ ५ सवाल बहुत कार्य लिहिणे[1]

लेखांक १४] श्री [तारीख २३-१०-१८१९

सीका नकल

इजतअसर कृष्णाजी जनार्दन कमाविसदार प्रां जामखेड ता कडवालित बा ५ आर्जं ता कपतान हनरीन पाटजर साहेब बहादूर कलकटर सुभा आहमदनगर

1 हीं अक्षरें निराळ्या वळणाचीं आहेत.

सलाम आणीकी ककाजी भोसले पेशजी ककाजी भासले होते त्याचे पंतु याजकडे जातीस सरजाम मौज भाबोरे ता श्रीगोदे प्रांत कडवलित येथील मोकासा चालवणे विसी हुकूम होऊन पुन्याहून सहेनाची यांद आली त्याजवरून हुकूम केला जाताना मौज मजकूर येथील मोकाशाचा आंमल वसूल करून आमानत ठेवून हुजूर मालुंम करणें म्हणजे ऐवज हुजूर आनून मशारनिलेस आखर साली दिल्हा जाईल जानीजे तारीख २३ माहे आकटंबर सन १८१९ इ॥ सहीन इंग्रजी

लेखांक १५] श्री नकल [तारीख १-६-१८२१

सरकार कुपणी इग्रज बहादूर ठाणे घोडनदी पो ता मोकदम मौजे भाबोर प्रा श्रीगादे सुा इहिदे अशरीन मयातैन व आलफ मौजे मजकूर यथील मोकासी आमल ककाजी राजे भासले याजकडे जातीचे सरमजामा आहे त्याजबाबद ऐवज माहालचे खजान्यास वसूल घेऊन अखर साली मारनिले राजे यास देयावयाचे त्यास मौजे मार यथील सदरहू आमला बा सालमार सन तीस फसलीचे आकाराअन्वयें रुपये ३२७॥ तीनशे सतावीस रुपये साढेनव आणे पो वसूल माहाल खजान्यास आला ते आमानतीकडे जमा होऊन मारनिलेस दिल्हे गुा सदासिव दसमाणे रुपये ३॥॥ बाकी गावाकडून येणे ते रुपये ३२३॥ यकूण तनिसे तेवीस रुपये दाहा आणे खुद मारनिले यास देऊन पावती घेने जाणिजे छ १ जून सन १८२१ इसई मोर्तब सुध

लेखांक १६] श्री नकल [ता. २३-१०-१८२१

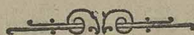
सिका

इनत आसार कृष्णाजी जनार्दन क॥ दार प्रा जामखेड ता कडे

अजतर्फे कपतान हानरी पाटजर साहेब बहादूर कलकटर सुभा आमदानगर सलाम अ ककाजी भासले पेशजी ककाजी भासले होत त्याचे पतु याजकडे जातीस सरमजाम मौजे भाबर ता चाभारगादे प्रा कडवालित यथील मोकासा चालविन्याविशई हुकूम होऊन पुन्याहून सहनाची याद आली त्याजवरून हुकूम केला जातो जे मौजे मार यथील मोकाशाचा आमल वसूल करून अनामत ठेवून हुजूर मालुम करणे म्हणजे ऐवज हुजु आणून मानुलेस आपली साली जाईल जाणीजे ब तारीख २३ माहे आकटाबर सन १८१९ इसवी सहन इग्रजी

लेखांक १७] श्रीनकल [तारीख १५-४-१८२२

राजेश्री भगवतरावजी शेकदार स्वामीचे शेवेसी पो माधव भावाजी ता कोरटी सा नमस्कार विनंति उपरी ककाजीराव भो मौजे भावोरे प्रा श्रीगोंदे यास मौजे भावोर यथील मोकाशाचा आमल जातीचे सरमजामास आहे त्यास इजारपट्यास याचे नावे रुपये ४१९॥। चारचे यकूणस रुपये बारा आने रुपये पडला आहे त्यास हलीं सरकारचा हुकूम ते दीं ३० माहे मार्चीचा दाखल जाला कीं सरमजामी लोकास ऐवज देऊन पावल्या घेने त्याजवरून त्याच्या पावल्या यथे लहून घेऊन तुम्हास लि॥ आहे तर मौजे मजकुराकडे ऐवज आनामत च्यारचे यकूनीस बारा आणे आहेत ते गावकरी यास परवानगी सागुन याचे यास देववावे फिरून बोभाट याचा न यावा रा। मिति चैत्र वा। ९ सक १७४४ बहुत काय लि॥ हे विनंति—

भांबोरकर घराण्यापैकीं शिवाजीरावराजे शंकररावराजे भोंसले यांच्या संग्रहांतील फारशी ऐतिहासिक लेख राजवाडे मंडळाचें निवेदन

(लेखक—भास्कर वामन भट, चिटणीस रा. सं. मंडळ धुळें)

श्री. भिकाजीराजे भोंसले यांच्या संग्रहांतील फारशी लेख १४५ छापल्यावर श्री. शिवाजीरावराजे यांच्या संग्रहांतील मराठी ऐतिहासिक लेख सोळा छापून झाले; तों त्यांचेकडून त्यांच्या संग्रहांतील ३१ फारशी लेख प्रसिद्ध करण्याकरितां आमचेकडे आले. यापूर्वीं भांबोरकर भोंसल्यांच्या ऐतिहासिक लेखांचा खंड पुरा करून "संपादकीय निवेदन, मंडळाचें निवेदन, ग्रंथाचें मुखपृष्ठ, ग्रंथाची सूचि वगैरे मजकूर छापून हा ग्रंथ वाचकांच्या हातांत द्यावा असा संकल्प आम्हीं केला होता, परंतु शिवाजीरावराजे यांचे फारशी लेख हातीं येतांच हा संकल्प बदलून ते नवीन लेख याच खंडांत प्रसिद्ध करावे व त्यांचा मराठी अनुवाद याच खंडांत द्यावा असें वाटल्यावरून हे लेख याच खंडाचा एक भाग म्हणून प्रसिद्ध करण्याचें आम्हीं ठरविलें. यानंतर मंडळाचे उत्साही सभासद श्री. गोपाळ राजेश्वर पाडळकर यांचेकडे या लेखांच्या फारशी नकला व त्यांचे मराठी अनुवाद करण्याचें काम आम्हीं सोंपविलें. त्यांनीं तें काम शक्य तितक्या लवकर पुरें केलें असून हा साग्र ग्रंथ वाचकांचे हातांत देण्याचा सुयोग प्राप्त झाला आहे. श्री. पाडळकर यांनीं या लेखांचा अनुवाद मागील निवेदनांत नमूद केलेल्या पद्धतीनें केला आहे.

शिवाजीरावराजे भोंसले यांचे हे लेख भिकाजीराजे भोंसले यांच्या संग्रहापैकींच आहेत. एकाच घराण्यास मिळालेल्या जहागिरी, वतनें, इनामें यांसंबंधाचे, व एकाच प्रदेशांत इ. स. १६३६ ते १७०७ पावेतों झालेल्या घडामोडींच्या हकीगतीसंबंधाचे हे लेख असल्यामुळें ते सर्व एकेच वेळीं हातीं येऊन त्यांचें संपादन एकाच लेखांत झालें असतें तर या लेखांकरितां स्वतंत्र निवेदन लिहिण्याची आवश्यकता नव्हती, परंतु तसा योग जुळून न आल्यामुळें स्वतंत्र निवेदन लिहिणें प्राप्त आहे. मागें छापलेल्या कित्येक लेखांचे आधारें केलेल्या विधानांचा संदिग्धपणा या संग्रहांतील लेखांमुळें नाहींसा होणार आहे. त्याचप्रमाणें तत्कालीन कांहीं महत्त्वाची नवीन माहिती या लेखांवरून उपलब्ध होत आहे. एवढा प्रास्ताविक खुलासा करून या लेखांच्या स्वरुपाचें अनुक्रमें अल्प दिग्दर्शन करतों.

लेखांक १—पूर्वीं छापलेल्या व या भागांत छापलेल्या लेखांत हा लेख सर्वांत जुना म्हणजे इ. स. १५८९–९० सालचा अकबराचे कारकीर्दी-पैकीं आहे. किल्ल्याचे फारशी नांवाचीं कांहीं अक्षरें फाटल्यामुळें किल्ल्याचें सबंध नांव समजत नाहीं. फक्त ‘ हरी ’ एवढीं अक्षरें वाचतां आलीं. किल्ला कोणत्या परगण्यांतील आहे याचा उल्लेख या लेखांत आढळत नाहीं. बादशाही मुलखापैकीं पावसाच्या अभावामुळें एखादा प्रदेश बेचिराख झाला तर त्याची आबादी कशा पद्धतीनें व कोणत्या सवलती प्रजेस देऊन करण्यांत येत असे याची बरोबर कल्पना या लेखावरून करतां येते. किल्ल्याच्या आवतींभोंवतींच्या खेड्यांवर सत्ता किल्लेदाराची असे व त्या खेड्यांतील जमिनी धारण करणाऱ्या प्रजेकडून जमिनीचें सरकारदेणें वसूल करण्याचा अधिकार किल्लेदारास असे. खेड्यांतील प्रजेकडून वसूल करण्यांत येणाऱ्या सरकारी धान्यांतून कोणकोणास किती रकमा कोणत्या प्रमाणांत मिळावयाच्या याची बरोबर कल्पना या लेखावरून येते. तत्कालीन राज्यपद्धतीच्या अंतर्गत किल्ले व त्यांखालील गांवें यांतील जमिनीच्या सरकारी खडाच्या वसुलीच्या विभागणीच्या अस्तित्वांत असलेल्या पद्धतीच्या इतिहासाच्या दृष्टीनें हा लेख फार महत्त्वाचा आहे. प्रसिद्ध झालेल्या साधनांत अशा प्रकारचे लेख क्वचित् आढळतात.

ले. २– जळगांव परगण्याचे देशमुखीवतन परसोजी राजे भोंसले यांस जहागीर दिल्याबद्दलचा हा लेख आहे.

पूर्वीं छापलेल्या इ. स. १६५४ च्या लेखांक ५ प्रमाणेंच हा लेख इ. स. १६६३ सालचा आहे. बादशहाकडून तें वतन परसोजी राजे भोंसले यास जहागीर मिळालें. परसोजीच्या पश्चात् त्याचा पुत्र सयाजीराजे भोंसले हा

वतनाचा मालक होऊन त्याचा उपभोग घेऊं लागला. तथापि सरकारी दप्तरांत परसोजीचे नांवानेंच वतन चालू राहिलें. यावरून मूळ वतन ज्यास जहागीर दिलें असेल त्याचें नांव तो मयत झाला तरी सरकारी दप्तरांत चालू ठेवावयाचें असा त्या वेळच्या बादशाही राज्यपद्धतीचा प्रघात असल्याचें या लेखावरून दिसतें.

ले. ३–कडेवलीत परगण्याची वहिवाट सयाजी राजे करूं लागल्यापासून उत्पन्नाची वाढ सालोसाल होत गेल्याचा या लेखांत उल्लेख करण्यांत आला आहे. त्यावरून सयाजीराजे हा कर्तबगार व दक्ष असल्याचें सिद्ध होतें. मिर्झा राजा जयसिंग याला या जहागिरीबाबद सयाजी राजे यांनीं विनंती केल्याचा उल्लेख यांत आहे व ही जहागिरी त्याचेकडे ठेवण्यांत यावी, अशी शिफारस बादशहाकडे जयसिंगनें केल्यावरून ही जहागीर सयाजीकडे कायम ठेवण्याचा हुकूम बादशहानें केला. या गोष्टीचा उल्लेख या लेखांत करण्यांत आला आहे. हा लेख तारीख १८ नोव्हेंबर १६६६ चा आहे. राजा जयसिंग हा उत्तरेकडून औरंगजेबचे हुकुमावरून शिवाजीवर स्वारी करण्याकरितां इ. स. १६६४ च्या अखेर आला व पुरंदर किल्ल्यास त्यानें तारीख ३१ मार्च १६६५ रोजीं वेढा घातला. दक्षिणेंत आल्यावर जयसिंगानें प्रथम शिवाजीविरुद्ध असलेल्या लोकांच्या भेटीगांठी घेऊन त्यांना आपले बाजूस आणिलें. दक्षिणेंत जयसिंग आल्याचें कळतांच सयाजीनें त्याची भेट घेऊन या पत्रांत नमूद केल्याप्रमाणें बादशहाकडे या जहागिरीबाबदची शिफारस मिळविली. शिवाजीचा एक निकटचा कर्तबगार नातेवाईक या नात्यानें सयाजीच्या मागणीबाबद शिफारस बादशहाकडे केल्यास सयाजी आपल्यास शिवाजीविरुद्ध केल्या जाणाऱ्या हालचालींत अनायासें सामील होईल असें जाणून या पत्रांत नमूद केल्याप्रमाणें शिफारस बादशाहाकडे जयसिंगनें केली, व त्यामुळें सयाजीस ही सनद दिली गेली हें उघड आहे. जयसिंगाची शिफारस बादशहाकडे जाऊन तीप्रमाणें सनद ता. १८ नोव्हेंबर १६६६ रोजीं सयाजीस देण्यांत आली. तत्पूर्वीं म्हणजे इ. स. १६६५ च्या अखेर पुरंदरचा वेढा सातआठ महिने चालू राहून औरंगजेबाबरोबर जयसिंगाच्या मध्यस्थीनें शिवाजीचा तह झाला. जयसिंगाच्या दक्षिणेंतील आगमनामुळें स्वतःचा स्वार्थ साधण्याची उत्तम संधि प्राप्त झाली आहे असें पाहून सयाजीनें ही सनद मिळविण्याची खटपट केली. स्वराज्याच्या व स्वातंत्र्याच्या प्राप्तीकरितां मोंगल बादशहाशीं लढणारा शिवाजी हा आपला निकटचा नातेवाईक आहे, व त्याच्यावरील संकटाच्या काळीं तटस्थ राहून बादशहास साह्य करूं नये असा विचार त्याच्या मनांत आला नाहीं !

ले. ४ – हा कुळकर्णीवतनाच्या वादासंबंधाचा आहे. वाद करणाऱ्या पक्षकारास पंचांकडे पाठवून वादाचा निकाल करून घ्यावा. निकाल न झाल्यास वाद करणाऱ्यास सरकारी अधिकाऱ्यांकडे पाठवावें असें या लेखांत नमूद आहे. मोंगल बादशहांचे अमदानींत महाराष्ट्रांत व्यवहारनिर्णयपद्धति पूर्वापार अस्तित्वांत होती ती नाहींशी न करितां मोंगल बादशहांनीं कायम ठेविली, असें या लेखावरून दिसून येतें.

ले. ५—युवराज महंमद मुआज्जम ऊर्फ शहा आलम याचा तारीख २४ जुलै सन १६६६ चा हा हुकूम आहे.

दक्षिणचा सुभेदार राजा जयसिंग बऱ्हाणपूर येथें तारीख २ जुलै १६६७ रोजीं मरण पावला. त्यापूर्वींच मे महिन्यांत दक्षिणच्या सुभेदारीवरून औरंगजेबनें त्यास दूर करून युवराज मुआज्जम् याची दक्षिणच्या सुभेदारीवर नेमणूक केली होती. तो सुभेदारीवर असतां सयाजी राजे यांनीं नादनज व अलमगीरपूरपेठ बादशहानें त्यास जहागीर दिली होती. ती त्याचेकडे कायम असल्यामुळें सरकारी अधिकाऱ्यांनीं त्याचेकडून नवीन सनद मागूं नये असा हुकूम व्हावा, असा सयाजीनें अर्ज महंमद मुआज्जम् याचेकडे केला. त्यावर तो अर्ज प्रथम मुख्य प्रधान मुकरमखान याचेकडे पाठविण्यांत आला. त्यांनीं तो मान्य करून त्यावर आपली सही केली. त्यांच्या रिसालयांतील कारकुनानें मान्यतेचा शेरा लिहिला व त्यावर मुख्य प्रधानानें सही केली. याप्रमाणें मुख्य प्रधानाची सही झाल्यावर राजपुत्र महंमद मुआज्जम् यानें शेवटचा हुकुम दिला. औरंगजेबचे काळीं या प्रकारें लेख लिहिण्याचा प्रघात अस्तित्वांत होता. जहागिरीबाबद कोणीं अर्ज केल्यास ज्याकडे अर्ज केला असेल त्याचा हुकूम प्रथम नमूद करावयाचा व त्याखालीं शेवटचा हुकूम करावयाचा ज्या व्यक्तीस अधिकार असेल त्याचा हुकूम लिहिण्यापूर्वीं घडलेल्या हकीगतीचा तपशिलासह उल्लेख करावयाचा या पद्धतीस अनुसरून हा लेख असल्याचें दिसतें.

ले. ६—हें पत्र गुणाजीस लिहिलेलें आहे.

पुढील लेखांक १६ त सयाजीच्या बायकोचें नांव गुणाजी असल्याचें नमूद आहे. यावरून या पत्रांतील गुणाजी ही तीच असावी असें वाटतें. इ. स. १६७२ सालांत सैन्यांत दाखल होण्यास कित्येक तरुण तयार आहेत, असें सयाजीराजानें बादशहाच्या वरिष्ठ अधिकाऱ्यास कळविलें. त्याच्या हुकुमावरून हें पत्र त्याच्या हाताखालील अधिकाऱ्यानें गुणाजीस लिहिलें. सैन्यांत दाखल होण्याविषयीं तरुणांचीं मनें वळविण्यांत यावीं असें या पत्रांत लिहिलें आहे. या पत्रांतील परराष्ट्रांतील नोकरीच्या शिरस्त्याप्रमाणें नोकरींत

घेतलें जाईल असा जो उल्लेख आहे त्यावरून त्या काळीं सैन्यांत दाखल होणारास परप्रांतांत नोकरी करावयाची असल्यास त्याच्या विशेष प्रकारच्या अटी असत असें दिसतें.

ले. ७—शिवाजीच्या मरणानंतर औरंगजेब प्रचंड सैन्य घेऊन दक्षिणेंत दाखल झाला. त्यानंतर मराठ्यांच्या मुलखावर त्याच्या स्वाऱ्या होऊं लागल्या. मराठ्यांनीं बादशाही मुलखावर हल्ले चढविण्यास सुरुवात केली. अशा प्रकारच्या दोन हल्ल्यांत सयाजीराजे बचावले गेले याबद्दल समाधान व्यक्त करण्याकरितां त्यांच्या परिचित गृहस्थानें त्यांस हें पत्र लिहिल्याचें दिसतें.

ले. ८—पेठ अलमगीरपूर येथील शेटेगिरी व महाजनगिरीचे वतनाबद्दलचा हा लेख इ. स. १६८२ तला आहे. सयाजीराजे मरण पावल्याचा उल्लेख या लेखांत आहे. शेटेगिरीचें वतन राजरूप याचे नांवचें व महाजनगिरीचें वतन अबदुल्ला रजाक् याचे नांवचें दाखल झालें. त्यावर अबदुल रजाक् व त्याचा भाऊ यांनीं बंड करून ते शत्रूस मिळाले. सबब शेटेगिरीचें वतन रुस्तुमजीचे नांवचें व महाजनगिरीचें वतन राजरूपचे नांवचें सयाजी राजे यांनीं नेमून दिलें असा उल्लेख या लेखांत आहे.

ले. ९—जाफरजंग याच्या हुकमांत, अलमगीरपूर पेठेंतील लोकांनीं पेठेंतील आपापल्या घरीं जावें व आपआपली शेती व उद्योगधंदे करीत रहावें असें हुकमांत नमूद आहे. मराठ्यांनीं अलमगीरपूर पेठ लुटून उद्ध्वस्त केल्याचा उल्लेख पूर्वीं छापलेल्या लेखांत व निवेदनांत आला आहे. पेठ लुटल्यावर फेरोजजंग यानें पेठेंतील लोकांस पेठेंत वसाहत करण्याबद्दलचा कौलनामा दिला.

ले. १०—परगणे अष्टी व नादुणन परगणे कडेवलीत यांच्या ठाणेदारीवर राजरूप याची नेमणूक करण्यांत आली असून त्यास दरसाल रुपये अडीचशें देण्यांत यावे, त्याचप्रमाणें रुस्तुमजीसही दरसाल रुपये २५० नेमून देण्यांत आले आहेत असा उल्लेख यांत आला आहे. याशिवाय राजरूप याच्या तैनातीस चाळीस इसम, याशिवाय शरीफजी वल्लद परसोजी यास शंभर स्वार व शंकराजी यास १५० स्वार देण्यांत आल्याचें या लेखांत आहे.

ले. ११—राजरूप वल्लद सयाजी याच्या नोकरींत असलेल्या शिपायाचें वर्णन व त्याच्या शरीरावरील खुणा यांची नोंद या लेखांत आहे. सैन्यांत दाखल करावयाच्या शिपायांच्या शरीराचें वर्णन व शरीरावरील खुणा यांची नोंद करण्याच्या तत्कालीन प्रघातास अनुसरून हा लेख तयार करण्यांत आला आहे. याविषयींचें विवेचन पूर्वीं करण्यांत आलें आहे.

ले. १२—नादुणज व अलमगीरपूर येथील शेटेगिरी व महाजनगिरीच्या वतनासंबंधाचा इ. स. १६८४ चा हा लेख आहे. त्यांत अबदुल्लानें बंड

केल्याचा व तो शत्रूस मिळाल्याचा उल्लेख आहे. या लेखापूर्वी इ. स. १६८१ चा लेखांक ८ आहे. त्यांत या लेखाप्रमाणेंच सयाजीराजे यांनीं हीं वतनें रुस्तुमजी व राजरूप यांचे नांवचीं करून दिलीं असून त्या अन्वयें वतनाची वहिवाट ते करतील व लोकांनीं त्यांना वतनदार समजावें असें नबाब खान जहानबहादूर यांनीं देशमूखदेशपांडेवतनदार परगणे कडेवळीत यांना कळविलें आहे. या वतनांसंबंधाचे लेख यापूर्वी छापण्यांत आले आहेत.

ले. १३ – हा लेख इ. स. १६८२ चा आहे. ते वेळीं औरंगजेबचें विजापूरकरांशीं युद्ध सुरू होतें. बादशाही प्रदेशांतून शिपाई लोक घोड्याचे सौदागर व हत्यारांचे व्यापारी हे विजापूरचे बादशहाचे प्रदेशांत हत्यारें नेत असत. शत्रुप्रदेशांत अशा रितीनें हत्यारांची निर्गत होणें औरंगजेबास विघातक असल्यामुळें हत्यारांची निर्गत बंद करण्याकरितां या लेखांत औरंगजेबनें जाहीरनामा काढून ही निर्गत बंद करण्याचा सक्त हुकूम केला. त्या काळीं मोठमोठे रस्ते, नदींचे उतार या ठिकाणीं सरकारी शिपाई ठेवण्याचा व त्यांच्या परवानगीशिवाय वाटसरूंना पुढें जाऊं न देण्याचा परिपाठ होता. युद्ध सुरू असल्यामुळें परवान्यावांचून हत्यारें नेण्याची मनाई करण्याचा अधिकार या सरकारी अधिकाऱ्यांस देण्यांत आला व शत्रुप्रदेशांत हत्यारांची निर्गत औरंगजेबानें बंद केली.

ले. १४–लेखांक ९ इ. स. १६८२ चा, अलमगीरपूर पेठेंतील लोकांनीं त्यांच्या घरीं राहण्यास जावें व आपआपले उद्योगधंदे करावे, असा काजी महंमद याचा हुकूम आहे. हा लेख गाझीउद्दीनखान बहादूर फिरोजजंग याचा इ. स. १६९५ सालचा आहे. त्यांत अलमगीरपूर येथील पेठेंतील लोकांनीं पेठेंतील घरांत रहावयास जावें व पेठेंत चांगली वसाहत होसतोंपर्यंत धान्य वसुलीची माफी करण्यांत आली आहे असें नमूद करण्यांत आलें आहे. या संबंधाचें विवेचन पूर्वी केलें आहे.

ले. १५–हा महत्वाचा नाहीं, पत्राची नुसती पोंच आहे.

ले. १६–आसहमदनगरचा किल्लेदार अबदुल्लाचा मुलगा दावल यानें बंड केल्यामुळें त्याला कमी करून बुऱ्हाणउल्ला याची किल्लेदार म्हणून नेमणूक युवराज आजमशाहा ऊर्फ महंमद ऊर्फ शहाआलम यानें केली. दावल यास युवराजाचे भेटीकरितां पाठविण्याचा हुकूम करण्यांत आला. त्याबाबद काय तजवीज झाली हें न समजल्यामुळें मुख्य प्रधान आसदखान याचा आसहमदनगरचे किल्ल्याचा कारकून महंमद हुसेन यास खुलासा करण्या-बद्दलचा हा हुकूम आहे. मूळ फारशी लेखांत आसहमदनगर अशीं अक्षरें स्पष्ट आहेत, परंतु या शब्दाचें अहमदनगर हें वाचन युक्त दिसतें. या लेखांत औरंगजेबचा मुलगा अजमशाहा याचा उल्लेख आहे. ता. १ मार्च

१६८२ रोजीं औरंगाबादेस औरंगजेब दक्षिणप्रदेशावर स्वारी करण्याकरितां दाखल झाला व त्यानें अजमशाहा आणि दिलेरखान यांस अहमदनगरकडे जाण्याचा हुकूम केला (हिस्टरी ऑफ औरंगजेब, व्हा. ४ था, यदुनाथ सरकार, पान २९२). अजमशाहा हा जून १६८२ मध्यें अहमदनगराहून विजापूरच्या आदिलशाही मुलखावर स्वारी करण्यास निघाला (पान २९४ तारीख १३ एप्रील सन १७००). त्यानें सातान्याचे किल्ल्यास वेढा घातला. ते वेळीं अजमशहाच्या मध्यस्थीनें मराठ्यांशीं तह करण्यांत येऊन तो किल्ला मराठ्यांनीं मोगलांचे स्वाधीन केला (पान २६३). अजमशहाच्या दक्षिणेंतील हालचालींच्या या तारखा लक्षांत घेतां इ. स. १६८२ पासून १७०० पावेतों तो दक्षिणेंत होता. हा लेख १६९६चा असल्या कारणानें या लेखांत नमूद केल्याप्रमाणें बुऱ्हाणउल्लाची अहमदनगरचा किल्लेदार म्हणून अजमशहानें नेमणूक केली.

ले. १७– हा पैशाच्या व्यवहाराचा आहे. या लेखांत बुऱ्हाणउल्लाच्या नांवाचा उल्लेख आहे. कदाचित् अहमदनगरचा किल्लेदार बुऱ्हाणउल्ला तोच हा असावा.

ले. १८– अलमगीरपूर येथील मशिदींच्या खिजमतीसाठीं साठ बिघे जमीन भार वल्लद दावल यास इनाम दिल्याबद्दलचा हा लेख आहे. लेखावर मुद्रा बुराणउल्लानगरचा किल्लेदार याची आहे.

ले. १९– मागें जे लेख प्रसिद्ध केले आहेत त्यांत सयाजीचे मरणानंतर त्याचे मुलगे रुस्तुमजी व राजरूप यांच्या व अबदुल्ला याच्या दरम्यान तंटे उपस्थित झाले. या तंट्यांची हकीगत मागें छापलेल्या लेखांत आली आहे. रुस्तुमजी व राजरूप यांचेकडून तीस हजार रुपये वसूल करण्याकरितां अबदुल्लानें दिवाणाकडे दावा केला होता. त्याची आपसांत समजूत रुस्तुमजी व राजरूप याची आई म्हणजे सयाजीची बायको गुणाजी हिनें केली व अबदुल्लानें रुस्तुमजी व राजरूपकडे कांहीं घेणें नाहीं असें लिहून दिलें. ही बाई कर्तबगार असावी असें या व मागील लेखांवरून दिसतें.

ले. २०–मागें प्रसिद्ध केलेल्या लेखांत जजीया कर वसूल करावयास लागल्यामुळें लोक गांव सोडून जातात इत्यादि मजकूर आला आहे. राजे रुस्तुम यांनीं ही हकीगत वरीष्ठ सरकारी अधिकाऱ्याकडे जाहीर केल्यावरून ज्याच्या त्याच्या ऐपतीप्रमाणें व कर जरब होणार नाहीं अशा प्रमाणांत वसूल केला जाईल असें आश्वासन लोकांस देणारा हा लेख आहे. हा इ. स. १६९७ चा लेख आहे. लेखाच्या खालीं फारशी लेखाचें भाषांतर मराठी भाषेंत व मोडी लिपींत लिहिलें आहे. मोंगल बादशहांची दरबारी भाषा फारशी होती. ती प्रजेपैकीं फार थोड्या लोकांना समजत असे. यामुळें सर्वसाधारण प्रजेस जो हुकूम माहीत होणें अवश्य आहे, त्याचें मराठी भाषांतर फारशी भाषेंतील

हुकुमाखालीं लिहिण्याची पद्धत त्या वेळीं अस्तित्वांत होती. त्या पद्धतीस अनुसरून या लेखांत फारशी लिपींत व भाषेंत लिहिलेल्या हुकुमाचें भाषांतर मराठी भाषेंत व मोडी लिपींत दिलें आहे. मुसलमानांची राजसत्ता दक्षिणेंत स्थापन झाल्यापासून हा प्रघात अस्तित्वांत आला. प्रस्तुत निजामच्या राज्यांत, त्याचप्रमाणें इंग्रजांच्या राज्यांत या प्रघातास अनुसरून सरकारी हुकूम जाहीर करण्यांत येतात. या प्रकारचे अनेक द्विभाषिक लेख उपलब्ध होऊन प्रसिद्ध झाले आहेत.

ले. २१–कडेवळीत परगण्याचें उत्पन्न परगण्याचा फौजदार महंमद युसूफ हा घेतो. त्यास तसें करण्यास मनाई करण्यांत आली असून गांवचा वसूल त्याचा मालक राजरूप यानें घेत जावा असें या हुकुमान्वयें फर्मावण्यांत आलें आहे.

ले. २२–हा मुख्य प्रधान असदखान याचा देशमूख देशपांडे वतनदार कसबे नादणज यांना नादणज येथील दोन चाहूर जमीन अलमगीरपूरच्या शेटेगिरी व महाजनगिरीच्या नोकरीबद्दल राजरूप वल्लद सयाजी याचे नांवें करण्यांत आली आहे. तरी त्यास कोणीं हरकत करूं नये, अशी ताकीद या हुकुमान्वयें देण्यांत आली आहे.

ले. २३–येथील जमीन मशिदीचा खतीब व इमाम शेख भीकन व शेख बहार व निमाज चालविणारा यांस दोन चाहूर जमीन युवराज महंमद मुआज्जम याच्या हुकुमानें देण्यांत आली आहे असें नादणज येथील सय्यद व शेख लोक यांस जाहीर करण्यांत आलें आहे. मागील लेखांक १८ सोळा सप्टेंबरचा साठ बिघे जमीन कसबा नादणज येथील भार वल्लद दावल यास नादणजचे मशिदीचे खिजमतीकरितां दिल्याबद्दलचा आहे. त्याच मशिदीचा खतीब व नमाज चालविणारा यांना जमीन इनाम देण्याचा उल्लेख या लेखांत आहे.

ले. २४ व २५ – एकाच विषयासंबंधाचे आहेत. अलमगीरपूरपेठेचें उत्पन्न एक हजार पांचशें रुपयांचें आहे. हें उत्पन्न ज्या जमिनीचें आहे तींत गांवचराईची जमीन सामील आहे. अलमगीरपूरच्या जहागिरदाराचा मुलगा या जमिनीस अडथळा करितो. सबब पेठेची व गांवचराईची जमीन वेगवेगळी करण्यांत आली आहे व यापुढें या बाबतींत कोणीं तक्रार करूं नये असें या हुकुमान्वयें सर्वांस जाहीर करण्यांत आलें आहे. या बाबतीबद्दल तक्रार उत्पन्न झाली. त्याविषयींचा १६७३, ७४ सालांत जो ठराव झाला त्या अन्वयें हा हुकूम करण्यांत येत आहे असें या लेखांत नमूद केलें आहे.

ले. २६, २७, २८, २९, ३०–हे विशेष महत्त्वाचे नाहींत.

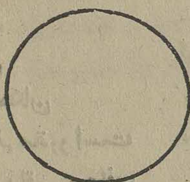
याप्रमाणें या लेखांच्या स्वरूपाचें दिग्दर्शन करून हें निवेदन समाप्त करतों.

भांबोरकर घराण्यापैकीं शिवाजीराजे शंकररावराजे भोंसले यांच्या संग्रहांतील

फारशी ऐतिहासिक लेख

लेखांक १] [इ. स. १५८९-१५९०

मोहोर अरबींत आहे.
मजकूर समजत नाहीं.

قولنامه

هُمایون خلافت مشحون عدالت مخزون از دیوان اعلی عضرت سلطنت پناه عدالت دستگاه ... ... خلدالله ملکه و سلطنته شرف صدورو عجز ظهور یافت بجانب دهانیان و مقدمان و رعایائی سکنه جمهور قلعه بهری ... ... مشتمل ... ... در رواج محمد عبدالرود سرگروهان و بیانگواریان و دهایان به پایه سریر خلافت حضرت آمده به شرف اسمان نویسی درگاه ملک انتباه مشرف سر افراز گشته التماس واستدعا نمودند که و لایت مذکور از واسطه قحط غایت خراب خصوصاً از ... ... افتاد ـ بمرتبه که چراغ سودی نداده و بعضی مواضع که چراغ سوری دارد استطاعت و طاقت ندارند که درعین قانون ... ... دیوانی بدهانند ـ نظر بمهاثر ارزانی فرد غیرقانون معاف فرموده دیهان بخراب نشود ـ قولنامه همایون استمالت مضمون عاطفیت فرمایند تادیهات معموری رسانیده مال دیوان جایگیر نموده لهذا کمراطاعت برچهنان خود بسته ـ چنانچه برطلبیت ـ درین معنی صرخه و کفایت و حلال خواری ... ... بنا بر احوال بخاطر اشرف اقدس ارتم

اهلی آورده ایشان را بمراحیم بادشاهانه فرط عواطف خسروانه نیاز و سرفراز گردانیده از شهور سنه تعین نموده سنه اخذی تعین کرده از سوای معمودی و آبادانی ولایت معاف و دور و مقرر بدین منوال فرموده شده است

سکنین دهائی مبلغ یکصد و پنجاه هون
ازینجمله مقرر یکصد هون معاف پنجا هون

شرح تقاوی و خرچ تقاوی — کم چاه بابت
باید بموجب دولتی خواجگان — ... ...
پنجاه و پنج هون از ینجمله مقرر است — معاف پنجاه هون
بیست و هفت هون نیم باقی معاف

از بابت خدمتی محمد عبدالله هفتا دو پنج هون
ازینجمله مقرر پنجاه هون الباقی معاف

کهاچاری سی هون بیگه ازینجمله — پاندهری سی بیگه ازینجمله
مقرر پاندهری الباقی معاف — مقرر پانزده بیگه الباقی معاف

خرما هندوی بیست پنج بیگه
ازینجمله مقرر دو از ده بیگه و نیم معاف

هوب فراسخانه پنجاه هون ازینجمله
مقرر بیست و پنج هون الباقی معاف

... ... شرابداری و نیز هرجه دار
بیست و چهار هون ازینجمله دوزده هون

لازم پوته داری یکصد سی بیگه
ازینجمله مقرر سفت پنج بیگه الباقی معاف

مندوساره مقرر چهل هون
ازینجمله مقرر بیست هون

تقدم محلداران مبلغ یکصد هون روان می شود ازین پنجاه
هون مقرر فرموده شده است - مقرر جایز - زیاده اگر صادر شود غیر
تقاوی نوشته بدهند - کحددانه به اوستنانی هجده کندی روان
است آن راست درکندی پنج بیگه مقرر نموده شده است برآن
موجب روان دارند - و از پاپنوسی فرداعی دیهات قریات انگاپور
مضافات قلعه مذکور زیاده درست انراران و افراد از قلعه مذکور بموجب
نشان سابق مبلغ هفتاد هون روان است خارج ... خزانه دیهات
نمایند - دیهات قریات منجمله تحصیل مجراست و مقرر شد - و
چوب در اودخانه ذکارها پنج را سر و مچلیغ دومن و رسمایک من
و سید

भाषांतर

मोहोर अरबींत आहे.
मजकूर समजत नाहीं.

कौलपत्र

महाराजाधिराज सार्वभौम बादशाह.........यांचा फर्मान कीं किल्ला हरी...महंमद अबदुल सरुर यांच्या वहिवाटीस असलेले सर्व मुकद्दम व प्रजागण यांनीं बादशाहाच्या सेवेंत विनंती केली कीं, आमचा प्रांत दुष्काळामुळें फार उद्ध्वस्त झाला. येथपर्यंत कीं तेथें दिवा लावायाला कोणीं राहिलें नाहीं, व ह्या बे-चिराग झालेल्या खेड्यांना सरकारी कायद्यानें ठरविलेले कर देतां येत नाहींत. सरकारांनीं कृपा करून हे कर माफ करावेत व खेड्यांना वांचवावें ह्या विनंतीवरून बादशाह सलामत यांनीं कृपादृष्टि करून कौल दिला कीं, सरकारी उत्पन्न जहागीर समजावी व खेडीं आबाद करावींत. म्हणून बादशाही हुकमाचें आज्ञाप्रमाण मानून ह्या वर्षापासून बादशाही देणगीचा उपभोग घ्यावा व प्रांतांत वस्ती करून आबादानी करावी. खालील प्रमाणें ठराव आहे.

खेड्यांचा वसूल एकूण एकशें पन्नास होन. त्यांपैकीं ठराव शंभर होन व माफी पन्नास होन.	तकावी[1] एकूण पन्नास होन पैकीं पंचवीस होन माफी.	बागायती बद्दल एकूण शंभर होन पैकीं पन्नास होन माफी.

महंमद अबदुल्ला याच्या खिदमतीबद्दल पंचाहत्तर होन पैकीं ठराव पन्नास.
चावडी एकूण तीस होन पैकीं ठराव पंधरा होन व बाकी माफी.
पांढरी तीस बिघे पैकीं ठराव पंधरा बिघे व बाकी माफी.
खुर्मा हिंदी पंचवीस बिघे ठराव पैकीं साडे बारा बिघे माफी.
फरासखान्याचें जंगल पन्नास होन पैकीं पंचवीस होन माफी.
बाराबदारी व हरजादारी चोवीस होन पैकीं बारा होन माफी.

महालदारांचा वसूल शंभर होन आहे. ह्यांपैकीं पन्नास होनांचा ठराव आहे. तो वाजवी समजावा. पण जास्त झाला तर तकावींत द्यावा. किल्ल्यांतील लोकांना पूर्वींप्रमाणें सत्तर होन खर्चीं द्यावेत. एकूण खेडीं व गांव तहसिलींत मुजरा द्यावेत. ह्याप्रमाणें खेडीं आबाद करावींत. कोणत्याही सबबीवर जमीन पडित ठेवूं नये. खेड्यांतील व किल्ल्यांतील लोकांनीं सरकारांत हा ठराव कबूल केला म्हणून कौल दिला आहे. ह्याप्रमाणें वागावें. लबाड व ठक लोकांना शिक्षा द्यावी. कोणत्याही सबबीवर खेड्यांतील लोकांनीं कज्जा व भांडण करूं नये व सरकारी कामांत अडथळा करूं नये. केल्यास शिक्षा होईल. फर्मानाप्रमाणें बादशाही कौल दिला व त्यावर विश्वास ठेवावा. प्रांत भरगच आबाद करावा. दिवसेंदिवस भरभराट होऊन लोकवस्ती वाढवावी. कौलनाम्याच्या हुकमावर बादशाही चिन्ह तारीख २२ रमजान सन ११८

मुख्य प्रधान वजीर आजम दिलावर जहान यांची मोहर.

---

१ तकावी — हा अरबी शब्द आहे. यांचेंच फारसी रूप तगाई किंवा तगावी. याचा अर्थ शेतकऱ्याला मदतीखातर सरकारकडून अगर जमीनदाराकडून मिळालेला कर्जाऊ पैका. मराठीमध्यें सध्यां तगाई हा शब्द या अर्थीं रूढ आहे.

लेखांक २] [तारीख २९ आक्टोबर १६६३

پروانچہ بسہر نواب مستطاب معلی القاب نواب وزیرخان

ہفتم شہر ربیع الثانی سنہ ۶ جلوس والا مطابق سنہ ۷۴ ہجری از قرار بتاریخ آنکہ متصدیان محات حال و استقبال و دیسپانڈیان و مقدمان و مزارعان و سیٹھہ و مہاجنان و رعایان پرگنہ جلگانو سرکار نرنالہ صوبہ برار بدانند کہ چون سابق از قدیم الایّام خدمت دیسمکھی و مقدّمی چند دیہات پرگنہ مسطور بہ پرسوجی مذکور بحضور مزبور-

भाषांतर

नवाब वजीरखान यांच्या मोहरेचा परवाना.

तारीख ७ माहे रबीउलसानी सन ६ जुलूस अथवा १०७४ हिजरी परगणे जळगांव सरकार नरनाळा सुभा वऱ्हाडचे आजी व भावी सरकारी अधिकारी देशपांडे व मुकद्दम व शेतकरी व शेट व महाजन व इतर सर्व लोक यांना कळावें कीं देशमुखीचें वतन व मुकद्दमी बाबत परगणे मजकूर पूर्वापारप्रमाणें परसोजींच्या नांवें हुजुरांतून चालू आहे.

लेखांक ३] [तारीख १८ नोव्हेंबर इ० स० १६६६

ہوالغنی

چون حسب التجویز امارت و امانت مرتبت شوکت و حشمت منزلت عمدۃ راجہای عالیشان بلند مکان مبلغ پانزدہ لک و شصت ہزار و ہشتصد و پنجاہ و چہار دام از است موضع ناندنچ معمولہ پرگنہ کرہ ولیت من مضافات سرکار احمدنگر صوبہ اورنگ آباد خجستہ بنیاد بطریق وطن دروجہہ جاگیر رفعت و شجاعت دستگاہ سیاجی ولد پرسوجی بہونسلہ از آن جہت مشارالیہ از ابتدای تنخواہ حاصل

آن موضع از و فور آبادانی زیاد آورده و مسعی بعالم گیر پور پیتهه نو آباد ساخته بموجب مفصله ضمن مقرر و مفوّض شده می باید که دیسموکهان و دیسپانڈیان و متصدیان و رعایا و مزارعان محال مرقوم موضع مذکور بطریق وطن بموهی الیه مقرر دانسته مالواجب و حقوق دیوانی از قرار واقعی دارسی جواب میکرده باشند - و موضع مسطور و پیتهه مرقوم رادر تنخواه مشارالیه بطریق وطن مقرری بلا تغیّر و تبدیل مقرر سازند - بتاریخ بیست و هفتم شهر جمادی الثانی سنه ۹ جلوس دولت مانوس مطابق سنه ۱۰۷۷ هجری

مقرر شرح ضمن از موضع ناندنیج معموله پرگنه کره‌ولیت سرکار احمدنگر صوبه اورنگ‌آباد که بجاگیر سیاجی ولد پرسوجی مقرر است بطریق وطن بمشارالیه مقرر گشته بموجب فیض حقیقت که بمهر عمله راجهای عالیشان مرزا راجه رسیده آنکه حقیقت سیاجی ولد پرسوجی بهونسله آنکه مشارالیه بعمله راجهای عالیشان مرزا راجه ظاهر نمود که موضع ناندنیج معموله پرگنه کره‌ولیت سرکار احمدنگر صوبه اورنگ‌آباد که یازده لک شصت هزار هشتصد و پنجاه چهار دام جمع رقمی دارد از مدت چند سال در جاگیر بنده درگاه خلایق پناه تنخواه است و درسالی که در جاگیر بنده درگاه مقرر شد همگی مبلغ دو هزار هفتصد روپیه از محصول موضع مذکور به بنده وصول شده بود ودیه خراب و ویران افتاده بود - از آن جاکه بنده تقاوی به رعایا داده و پیتهه مسعی به عالم‌گیر پور نو آباد ساخته از حسن سلوک خود درسال سه هزار نها دو و چهار فصلی بجمع شش هزار هفتصد و شهتاد و نیم روپیه برسانیدیم اُمیدواریم که دیه مذکور بسعه پیته بطریق وطن در جاگیر بنده درگاه مقرر شود - و هیچ وقت تغیور و تبدیل راه نیابد که بنده بجاگیر جمع تلاش آبادانی دیه مذکور توان نمود - عمله راجهائی عالی نیاز نظر برترددو و آبادانی دیه نموده مقرر کردند که موضع مذکور بطریق وطن بسعه پیتهه در جاگیر سیاجی ولد پرسوجی مقرر مفوض دارند وحقیقت آبادان کاری و وحسن سلوک او را داخل واقعه درگاه معلی

نمایند که ہیچ وقت دیه مسطور از جاگیر موسی الیه تغیر و
تبدیل نشود –

(या खालीं अरबी आंकडे व मजकूर आहे परंतु अरबी टाईप नसल्यामुळें ते छापतां आले नाहींत. याच्या मराठी भाषांतरांत ते आंकडे व मजकूर आला आहे.)

بتاریخ ۲۹ جمادی الاول سنه ۹ داخل واقعه درگاه معلی شد +

بتاریخ ۲۹ جمادی الاول سنه ۹ داخل تهانه حضور شد +

یکموضع

भाषांतर

ईश्वर श्रेष्ठ आहे

श्रीमंत महाराजे राजे यांच्या हुकमान्वयें अकरा लक्ष साठ हजार आठशें चौपन्न दामबाबत मौजे नादनज परगणे कडेवळीत सरकार अहमदनगर सुभा औरंगाबादचें जहागिरीचें वतन श्रीमान् राजे सयाजी वल्द परसोजी भोंसले यांच्या नांवें नेमलें आहे. यांनीं वतन मिळालें त्या पाहिल्याच वर्षी मौजे मजकूरचें सरकारी उत्पन्न वाढविलें, वस्ती व आलमगीरपूर या नांवाची एक पेठ नवी वसविली म्हणून खालीं तपशिलांत दिल्याप्रमाणें हें त्यांचें वतन त्यांचेकडे कायम देण्यांत आलें आहे. मौजे मजकूरचे सर्व देशमूख देशपांडे व इतर प्रजागण यांना कळावें कीं हें वतन यांच्या नांवें मुकरर समजून त्यांचें उत्पन्न व इतर दिवाणी हक्क त्यांनीं त्यांना देत जावेत. मौजे मजकूर व पेठ मजकूरचें उत्पन्न त्यांची जहागीर म्हणून त्यांना मिळत जावें व यांत कोणताच फेरबदल करण्यांत येऊं नये. तारीख २७ माहे जमादिउलसानी सन ९ जुलूस अथवा १०७७ हिजरी.

तपशील असा कीं मौजे नादनज परगणे कडेवळीत सरकार अहमदनगर सुभा औरंगाबाद सयाजी वल्द परसोजी यांच्या नांवें जहागीर आहे व हें त्यांचें वतन म्हणून चालू आहे. श्रीमंत महाराजे मिर्जा राजे बहादूर यांना सयाजी यांनीं विनंती केली कीं मौजे नादनज परगणे कडेवळीत सरकार अहमदनगर सुभा औरंगाबादचा वसूल अकरा लक्ष साठ हजार आठशें चौपन्न दाम आहे, व कांहीं वर्षांपासून हा वसूल माझ्या जहागिरींत आहे. ज्या वर्षीं ही जहागीर माझ्याकडे आली त्या वर्षीं दोन हजार आठशें रुपये मला मिळाले व हा गांव नापिक होऊन उजाड झाला. नंतर मी रय्यतीला तकावी दिली व आलमगीरपूर नांवाची एक नवी पेठ वसविली. माझ्या सुव्यवस्थेनें त्या वर्षी तीन हजार रुपये व पुढें चार हंगामांत सात हजार आठशें रुपये वसूल येऊं लागला. म्हणून माझी विनंती कीं, मौजे मजकूर व पेठ मजकूर मला जहागीर देण्यांत यावी. तसेंच यांत कोणताच फेरबदल होऊं नये. मी माझ्या जहागिरीची उत्तम वाढ करूं शकेन. श्रीमान् राजे साहेबांनीं वरील गांवाच्या वस्तीच्या वाढीकडे लक्ष देऊन मौजे नादनज व पेठ आलमगीरपूर सयाजी वल्द परसोजीच्या नांवें जहागीर वतन दिलें व कायम केलें. मात्र यांनीं प्रजेचें सुख पहावें व वस्ती वाढवावी. हें वतन केव्हांही यांच्या जहागिरींतून काढलें जाऊं नये.

अकरा लक्ष साठ हजार आठशें चौपन्न दाम मौजे नादनजचा वसूल

सात हजार आठशें सत्याऐंशीं रुपये वसूल सन १०७४

तारीख २९ माहे जमादिलावल सन ९ रोजीं सनद दरबारीं लिहिली.

तारीख २९ माहे जमादिलावल सन ९ रोजीं छावणींत दाखल झाली.

लेखांक ४] [इ. स. १६६८

التماس

کمترین بنده درگاه انناجی پتواری موضع چوله پرگنه کره‌ولیت آنکه نواب صاحب و قبله مهربان سلامت چون وطن پتاورگیری موضع مذکور از قدیم الایّام به بنده مقرر است داول خان گماشته رفعت پناه سیاجی هرداجی پتواری که دعوی بر خدمت می نمود حمایت او نموده ما را از خدمت بیدخل کرده او را مقرر نمود - و گماشته مشارالیه بر بنده بسیار تعدی وستم نموده - بناه بر آن بنده از روی ...... عداوت تقریر بر سیاجی مذکور کرده بودیم که شاید به این سبب مطابق خود فواهیم رسید که داولخان وطن مارا بزور و تعدّی به هرداجی داده است - هنوز باوجود این تقریر که من کردم حمایت اومی کند - الحال بنده أمیدوار است که چون یک پروانه بنام سیاجی صادر شود که مدعی الیه ما رادر جای امرتی شود فرستاده آنچه از آن جا رایت درست شده بهاید وطن حواله یافت - و تا رسیدن طرفین وطن امانت نگاه دارند - دیسمکهه و دیسپاندیه بر وطن باید که کار موضع سربراه کنند - و انصاف در آن جاو حوب می شود - بنده غریب نامراد است درباب انصاف وطن بنده خیال مهربانی فرمایند - دولت و عمر و اقبال زیاد شود +

شفیع خان
بنده سلطف شاه
عالمگیر
سنه ۱۰۷۵

گماشته این پرگنه کره‌ولیت را معلوم شد که بجمعیت متین وارشده مناقشه طرفین برتالشان مقرر نماید که از روی تجویز فیصل دهند و اگر در آن حال فیصل نشود طرفین با مرتبه

بفرستید که بموجب که مردم آن جا بهر که حقدار نماید متابق
آن پتوار گیری دهند - درین قدغن دانند - تحریر فی التاریخ....
سنه ۱۱ جلوس

भाषांतर

विनंती इ. स. १६६८

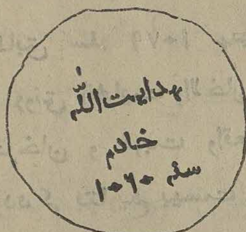
सेवक अंताजी पटवारी मौजे चोळें परगणे कडेवळीत यांचा अर्ज मेहेरबान नवाब साहेब यांचे सेवेशीं. विनंती कीं कुळकर्णीपणाचें वतन पूर्वीपासून माझेकडे आहे. श्रीमंत सयाजी राजे यांचा गुमास्ता दावलखान यानें हरदाजी कुळकर्ण्यांस मदत केली व मला कामावरून दूर केलें. शिवाय त्या गुमास्त्यानें माझ्यावर बराच जुलूम केला. म्हणून मी सयाजी राजे यांचेकडे फिर्याद मांडली व मला वाटलें कीं मला माझा न्याय मिळेल पण दावल गुमास्ता अजूनही हरदाजीचीच मदत करतो. आतां माझी विनंती कीं आपण सयाजींच्या नांवें एक हुकूम पाठवावा कीं आम्हां वादी व प्रतिवादीस बोलावून घेऊन योग्य असेल तो न्याय द्यावा, व माझें वतन मला द्यावें, व तोंपर्यंत वतन अनामत ठेवून सांभाळावें. देशमुख व देशपांडे यांनीं मौज्याचें काम बघावें. हा सेवक फार गरीब व निराश्र आहे. सेवकाच्या वतनाचा कृपाळूपणें विचार व्हावा. ईश्वर आपणांस चिरायु करो.

परगणे कडेवळींतच्या अमीनाच्या गुमास्त्यास कळावें कीं त्यांनीं स्वतः चौकशी करावी. प्रकरण पंचांपुढें मांडावें व योग्य तो निकाल द्यावा, व जर भांडण मिटलें नाहीं तर दोन्ही पक्षांना इकडे पाठवावें. म्हणजे ज्याचा हक्क असेल त्यास वतन देतां येईल. या बाबतींत कडक ताकीद समजावी. कळावें. ता. .... सन ११ जुलूस.

काफीखान
१०७५
सेवक आलमगीर
बादशाहा

लेखांक ५] [तारीख २४ सन १६६८

نشان والاشان بمهر شاهزاده والا گهر شاهزاده محمد معظم جیو از قرار بتاریخ شانزدهم شهر......

درین فرمان فرخنده اوان بوساطت بار یافتگان انجمن فیض موطن رسید که سیاجی ولد پرسوجی التماس می دارد که موضع نااندنج معمول پرگنه کره‌ولیت متعلق سرکار احمدنگر من اعمال صوبه اورنگ آباد ابد بنیاد بجاگیر در ایام جلوس میمنت تنخواه است واو در آن جا پیتهه کو در ایام اشرف اقدس آباد کرده مسمی بعالم گیر پورساخته و بر محصول آن موضع کره منسب تنخواه از اضافه آورده او از تلطفات عام...... که بطریق وطن بجاگیر او عطا شود - امر رفیع القدر شرف صدورمی یابد که موضع مذکور مع پیتهه مرقوم بطریق وطن و جاگیر حسب الضمن عنایت فرمودیم باید که متصدیان مهمات حال و استقبال آن محل موضع مذکور و پیتهه مسطور را در جاگیر او مقرر شناخته بغیر و تبدیل بدانند و در استمرار و استقرار امر واجب الامتناع دانند - درین باب هر مرتبه سند و پروانچه مجدد نطلبند و از فرموده عالی عدول نورزند تحریر فی التاریخ شهر صدر سنه صدر -

شرح ضمن بجاگیر سیاجی ولد پرسوجی عوض یادداشت
بتاریخ روز شنبہ بیست و چہارم شہر صفر المظفر سنہ ۱۱ جلوس
میمنت مانوس مطابق سنہ ۱۰۷۹ ہجری مقدس برسالہ وزارت
پناہ کفالت دستگاہ رونق انعایت والاخان جاہی الاطف والا بنیان
مدارالمہامی کسرمت خان و نوبت واقعہ نویس کمترین بندہا
کاشی رام قلمی می گردد کہ بتاریخ بیست و سوم شہر مذکور سنہ الیہ
بعرض رسید کہ سیاجی ابن پرسوجی التماس دارد کہ موضع ناندنج
معمولہ پرگنہ کرہولیت سرکار احمدنگر صوبہ شاہ اورنگ آباد پیش
از جلوس والا بجاگیر من تنخواہ است و در آنجا پیٹھہ نو عام
نامی ولقب عالمگیر پور آباد کردہ در محصول از تنخواہ
اضافہ آوردہ اُمیدوار آنست کہ بطریق وطن بجاگیر او مقرر باشد
و در طبق آن مرحمت عنوان نمایت شود کہ بغرو تبدیل در آن
راہ نیابد ـ امروالا قد از نیت صدوریافت کہ موضع مذکور مع
پیٹھہ مسطور بطریق وطن در جاگیر او مقرر باشد کہ بغیر و تبدیل
راہ بناید ـ حسب الامر تصدیق قلمی شد کہ تصدیق یادداشت
مندرج گشت ـ شرحدستخط واقعہ نویس آنکہ مطابق واقعہ است
شرحدستخط وزارت پناہ مدارالمہامی آنکہ عرض مکرر رساند ـ
شرحدستخط عرض مکرر آنکہ بتاریخ غرّہ شہرربیع الثانی سنہ ۱۰۸۹
ہجری مطابق سنہ ۱۱ جلوس کمرا بعرض رسید ـ مراسلہ شد ـ
شرحدستخط مدارالمہامی نشان والاشان قلمی نمایند ـ

(या खाली अरबी आंकडे व मजकूर आहे परंतु अरबी टाईप नसल्यामुळें ते छापतां आले नाहींत. याच्या मराठी भाषांतरांत ते आंकडे व मजकूर आला आहे.)

شرح بروز جمعہ بخط وزارات پناہ مدارالسامی مکرمت خان بتاریخ بیست و سیوم شہر صفر سنہ ۱۱ بعرض عالی متعالی امر والا قدر صادر شد کہ بطریق وطن نشان والاشان شد -

شرحدستخط مدارالمہامی آنکہ نقل واقعہ بدہند +

پنچ و شعبیان پنچ و ادہوای پنچ بدن موجب روان‌دارند و دہان معمور و آبادان سازند و نگذارند کہ یک و جہہ زمین ناگہ بگذارد - چون درین باب دہاتیان مذکور کتبہ قلمی در خصور اشرف اعلیٰ دادند کہ درین قلعہ مذکور بہ نہایت معموری برسانند و برقیم فرمودہ بیاورند و بندان مفدان راگوشمال کردہ از بیخ و بنیاد براندازند - و تشویش نوارش شدن ندہند و دہایان باہمدیگر غرغشہ دارند و خلل و فتوہ نکند ازین معنی محات دیوان موظل فرماید اکنون بعد ار ندہ غرغشہ نکند - اگر غرغشہ و مرکت از ہرکس بظہور رسد او را گوشمال دادہ خواہد شد - فرمان کہ بدین قولنامہ ہمایون امیدوار و قوی دل گشتہ - چنانچہ در صمدرہ مسطور شدہ مقرر و معتبر دانستہ - ولایت معمور و آبادان سازند - و نوعی مسلوک نساید کہ روز بروز آبادی معموری ولایت وطریق خواہان خواحد شد - برحکم قولنامہ ہمایون دولت -

۲۲ ماہ رمضان المبارک سنہ ۹۹۸ - پروانہ حضرت اشرف اعلیٰ چسپان عالیشان دلاورجہان وزیر حکومتی -

भाषांतर

हिदायतुल्ला
खादीम
१०६०

युवराज महंमद मुअज्जम यांच्या मोहरेचा व राजचिन्हाचा हुकूम तारीख १६ माहे...... सयाजी वल्द परसोजी यांनीं दरबारांत अर्ज केला कीं मौजे नादनज परगणे कडेवळीत सरकार अहमदनगर सुभा औरंगाबाद माझेकडे जहागीर आहे व तेथें मी एक नवी पेठ वसवून आलमगीरपूर हें नांव दिलें. पेठेची वस्ती होऊन तेथें सरकारी उत्पन्नहि वाढविलें व बादशहांनीं खूश होऊन ती पेठ मला जहागीर दिली. ह्या विनंतीवरून बादशहांनीं हुकूम दिला कीं मौजा व पेठ पूर्ववत् आम्हीं जहागीर व वतन दिली आहे. मौजा व पेठेच्या सर्व सरकारी अधिकाऱ्यांनीं त्यांना जहागीरदार समजावें. त्यांचा हुकूम अमान्य करूं नये. या बाबतींत प्रत्येक वेळीं नवी सनद मागूं नये व ह्या हुकमाच्याविरुद्ध वागूं नये. तारीख व सन मजकूर.

सयाजी वल्द परसोजी यांच्या अर्जावरचा शेरा रोज शनिवार+ तारीख २४ माहे सफर सन ११ जुलूस अथवा १०७९ हिजरी. मुख्य प्रधान मुकरमतखान यांच्या रिसाल्यांतील दफ्तर कारकून काशीराम यांचे हस्तें शेरा तारीख २३ माहे सन सदर कीं सयाजी वल्द परसोजी यांनीं अर्ज केला कीं मौजे नादनज परगणे कडेवळीत सरकार अहमदनगर सुभा औरंगाबादची जहागीर माझ्या नांवें आहे. मी तेथें आलमगीरपूर नांवाची एक नवी पेठ वसविली. तेथील उत्पन्न वाढविलें व मला वतन जहागीर देण्यांत आलें. म्हणून विनंती कीं माझी जहागीर माझेकडे बिनहरकत कायम रहावी. मुख्य प्रधानांचा हुकूम झाला कीं, मौजा व पेठ वतन म्हणून जहागीर रहावें. त्यांत कांहीं बदल होऊं नये. ह्या हुकमावर मंजुरीची सही झाली. दफ्तर-कारकुनाचीहि सही झाली कीं, शेऱ्यांतील हकीकत खरी आहे, मुख्य प्रधानांच्या सहीचा शेरा कीं,

---

+ टीपः— पत्रांत वार शनिवार आहे. पण खरे जंत्रीवरून वार शुक्रवार येतो.

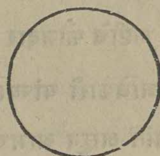
अर्ज पुन्हा पाठवावा. अर्जावर सहीचा बेरा तारीख एक माहे रब्बीउकसानी सन १०७९ हिजरी सन ११ जुलूस. पाँच मिळाली. मुख्य प्रधानाची सही व खूण झाली.

बेरा हस्तें मुख्य-प्रधान मुकर्रमत. खान रोज शुक्रवार तारीख २२ माहे सफर सन ११ हुकूम झाला कीं वरील जहागीर वतन म्हणून दिली.

सहीचा बेरा कीं नक्कल दफ्तर कारकुनाकडे द्यावी.

दोन लक्ष ऐशीं हजार चौदा दाम
सन १०६७ च्या फसले रब्बीचें उत्पन्न
३२६९
सन मजकूरचें उत्पन्न
४३५७
.... दाम

लेखांक ६] [ता. ५ ऑगस्ट १६७२

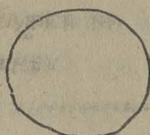

زبدةالاقران گوناجی مدتہم محفوظ باشند - پوشید پوشید نماند کہ

تہور و رفعت پناہ سیاجی فوجدار اشتی بعرض بندگان نواب برکات معلی القاب عمدۃالملک رکن السلطنت العظمی عمدۃالخلافت الکری رسانید کہ بسا جوان کار آمدنی و پناہ تعین است آزاد پسندگی دارد - لہذا حسب الحکم بندگان نواب خدایتعالی قلمی می گردد کہ بمجرد رسیدن نوشتہ با جمعیت خاطرخواہ ہرقدر جوانان جوش اسپ کہ ہمراہ داشتہ باشند روانہ حضور

شود که موافق شرح ملک غیر نوکر نموده خواهد شد ـ وعین نوشته
را قولنامه راستی و دلاسا انام خواهد شد ـ در آمدن خود توقف
نورزد ـ بیست و یکم شهر ربیع الثانی سنه ۱۵ تحریر یافت ـ

भाषांतर

शिक्क्यांतील मजकूर अस्पष्ट आहे
लागत नाहीं.

तारीख ५ आगस्ट १६७२

श्रीमंत राजेश्री गुनाजी यांचें कुशल असो:—

अष्टीचे फौजदार श्रीमंत महाराज सयाजीराजे यांनीं सार्वभौम सरकाराचे मुख्य अधिकारी यांच्या सेवेंत विनंती अर्ज केला कीं, बरेचसे तरुण आपल्या आश्रयांत असून आमच्या उपयोगीं पडणारे आहेत व शिवाय त्यांना स्वतंत्र राहणें आवडतें. म्हणून नवाब साहेबांच्या हुकमान्वयें तुम्हांस कळविलें जातें कीं, आपणास हें पत्र पावतांच हरप्रयत्न करून जितके तरुण शिपाई व उत्साही लोक तुम्हांस जमा करतां येतील ते जमा करून हुजुरांत हजर व्हावें. त्यांना परराज्यांतील नोकरांच्या शिरस्त्याप्रमाणें नोकरीवर घेतलें जाईल. हें पत्र कौलनामा समजून त्याप्रमाणें लोकांचीं मनें वळवावीं. आपण येण्यास दिरंगाई करूं नये. तारीख २१ माहे रबीलसानी सन १५ रोजीं लिहिलें.

लेखांक ७] [ता. १५ सपटेंबर सन १६८१

اقبال دعونی پناه بسالت دستگاه دوستان راجه جیو

همواره درظل سری مهاراج بوجهه دوستکام و معمی اکرام باشد

بعد از اظهار شوق مرقوع ضمیر منیر می گرداند که مکتوب مرغوب محبت اسلوب که دربارهٔ رویدادن حادثه مقاهیر مثروحاً قلمی شده بود پرتواوه افگنه بسیار حیف آمد که مقاهیران دو مرتبه برآنملاد جهان نمودند - پس حیاتی انملاد است بسیار پیدا خواهند کرد - و نیز قلمی بود کہ قرض ... ... و ناگوجی صراف است - آنهارا تاکید نموده برای خرچ بفرستید - ... ... شما هر دو کسان را طلبیده پرسیده شد - آن ها جواب دادند کہ یک کس معتبر را بفرستید حساب فهمیده مقرر خواهد شد - موافق کشت ادا خواهم نمود - اگر بخاطر آملاد پسند آید پس یک ادم معتبر بفرستید مقرر نمودم کہ زرخود بگیرید - زیاده تحریر شوق پدید - فقط

भाषांतर

१५ सपटेंबर सन १६८१

श्रीमान् मित्रवर्य राजेसाहेब यांचें कुशल असो :—

श्रीमहाराजांवर ईश्वराची कृपा असो व ते अक्षय्य मित्राचें कल्याण करोत. सेवेशीं विनंती कीं, आपलें पत्र पावलें. शत्रूंनीं केलेल्या हल्ल्याची हकीकत वाचली. आश्चर्य वाटलें कीं, शत्रूंनीं आपल्यावर दोन वेळ चाल केली व आपण सुरक्षित वांचलांत. देव तारी त्यास कोण मारी ? ... ... शिवाय आपण नागोजी सराफाच्या कर्जाबद्दल लिहिलें. त्याला ताकीद देऊन कळविलें आहे कीं, खर्चाकरितां पाठवावें ... ... त्याच्या दोन माणसांना बोलावून चौकशी केली. त्यांनीं उत्तरीं कळविलें कीं दोन भरंवशाचीं माणसें पाठवा. हिशेब समजून घेऊन ठराव होईल व हप्त्यानें फेड करून देऊं. जर

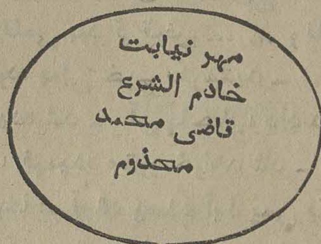
आपणास संमत असेल तर आपण आपल्या विश्वासांतला एक इसम पाठवून द्यावा. रक्कम त्याच्याबरोबर पाठवून देऊं. जास्त काय लिहावें ही विनंति.

राघो पंडित यांनीं लिहिलें
तारीख १२ रमजान सन २४

———×———

लेखांक ८] [तारीख १ फेब्रुवारी १६८२

مطابق اصل است

پروانہ بمہر نواب مستطاب خانجہان بہادر ظفر جنگ کوکلتاش از قرار بتاریخ غرہ شہر ربیع الاول سنہ ۲۵ جلوس والا آنکہ متصدیان مہمات حال و استقبال دیسمکہان و دیسپاندیان قصبہ نااندنج پرگنہ کرہولیت سرکار احمدنگر صوبہ خجستہ بنیاد بغایت امیدوار بود بدانند کہ خدمت سیتہ گیری بنام راجروپ ولد سیاجی و مہاجن گیری بنام عبدالرزاق پسر داول و خدمت بنام ہریک علیحدہ پیتھ عالمگیر پور قصبہ مذکور تہور دستگاہ سیاجی متوفی مقرر کردہ بود دریخوار بموجب عرضداشت بشجاعت دستگاہ رستمجی چنان ظاہر شد کہ عبدالرزاق مہاجن مذکور بمع برادران کلان خود باغی شدہ بجانب غنیم لئیم رفتہ و مردمان داول مذکور در پیتھ مرقوم بجانئہ گویند صراف دزدی کردہ قریب ہفتصد روپیہ را متاع بردہ و نقل محضر ارسال داشتہ بود نیز بظہور پیوست لہذا نگاشتہ می آید کہ سیتہہ گیری بنام رستمجی ولد سیاجی و مہاجن گیری بنام راجروپ مقرر و مفوض گشتہ - چنانچہ قبل

ازین متوفی مرقوم وطن پیتھ مذکور بنام ہریک تجویز کردہ بود - الحال اختیار درباب تقسیم وطن داری برستم جی است - ہرکس را کہ لایق خدمت کار آمدنی واند نگاہ دارد و طریقہ وطن داران اینست کہ از روی مرحسابی بیرون نروند و چنان تلاش نماید ک آبادانی پیتھ مسطور روز بروز افزونی حاصل گردد - درین باب مخلف انحراف نورزند - تاکید اکید دانستہ +

भाषांतर

नक्कल आहे
असलप्रमाणें आहे
तारीख १ फेब्रुवारी १९८२

काजी महंमद
यांची नायबतीची
मोहर

नवाब खानजहान बहादूर जफरजंग यांच्या मोहरेचा हुकूम तारीख एक माहे रबीलावल सन २५ जुलूस. कसबे नादनज परगणे कडेवळीत सरकार अहमदनगर सुभा खुजस्ता बुनियाद येथील माजी व हालचे सरकारी अधिकारी व देशमुख व देशपांडे यांना कळावें कीं, शेटगिरीचें वतन राजरूपच्या नांवें व महाजनगिरीचें वतन अबदुल रज्जाकच्या नांवें व पेठ आलमगीरपूरचें वतन मय्यत सयाजी राजे यांच्या नांवें नेमलें गेलें होतें, पण रुस्तुमजी राजे यांनीं असें जाहीर केलें कीं, अबदुलरज्जाक महाजन व त्याचे वडील भाऊ यांनीं बंड केलें व ते शत्रूंना जाऊन मिळाले. शिवाय त्यांनीं पेठेंतील गोविंद सराफाच्या घरीं चोरी करून जवळ जवळ सातशें रुपयांचा माल चोरला व महजरची नक्कल नेली. म्हणून लिहिलें जातें कीं शेटगिरीचें वतन रुस्तुमजी वल्द सयाजीच्या नांवें व महाजनगिरीचें वतन राजरूपच्या नांवें नेमलें आहे. पूर्वीं पेठ मजकूरचें वतन सयाजींनीं प्रत्येकास दिलें होतें पण आतां वतन वांटून देण्याचा हक्क रुस्तुमजी यांना आहे. लायक असेल त्यास त्यांनीं वतन द्यावें. वतनदारांनीं खर्चाची बाब जमेपेक्षां जास्त वाढवूं नये. पेठेची वस्ती रोजरोज वाढवावी व या बाबतींत ताकीद कडक समजावी. कळावें.

लेखांक ९] [ता. २ मार्च इ. स. १६८२

مطابق اصل است

قاضی محمد مخدوم
۱۰۹۹
مهر نیابت خادم شرع

نقل - قولنامہ بمہر خانفروزجنگ از قرار دویم شہر ربیع الاول سنہ ۲۵ جلوس والا آنکہ قوانامہ باسم سیٹھان و مہاجنان و رعایا پیٹھہ عالمگیر پور قصبہ ناندنیج پرگنہ کرے ولیت آنکہ در مکان اصلی خود ہا رفتہ آباد شوند و بکشت کار و کسب پیشہ خود اشتمال وارند وتا آنکہ پیٹھہ مسطور روی بابادی کند رسد غلہ معاف شناسند - درین باب قول بدانند -

भाषांतर

काजी महंमद
नायब यांची
मोहर १०९९

भरसक बरहुकूम

खान फुरोजजंग यांच्या मोहरेचा कौलनामाः— तारीख २ माहे रबीलावल सन २५ जुलूस असा कीं, पेठ आलमगीरपूर व कसबे नादनजच्या शेट लोकांना व महाजनांना कळावें कीं, त्यांनीं त्यांच्या रहात्या घरांत जाऊन रहावें व शेतीकामांत व उद्योगधंद्यांत निमग्न रहावें व जोंपर्यंत पेठेची वस्ती होत नाहीं तोंपर्यंत धान्यवसुली माफ समजावी.

लेखांक १०]

{ सन २५ जुलूस
{ ता. ८ आगस्ट १६८२

مطابق اصل است

سنہ ۲۵ جلوس والا

ملکہ بمہر بخشی الملک روح اللّٰہ خان از قرار بتاریخ ۱۴ شہر شعبان المعظم انکہ دستک آنکہ جہانمطاع افتاب شعاع عالم مطلع شرف صدوریافت کہ راجروپ ولد سیاجی بخدمت تہانہ داری پرگنہ اشتی و ناندنیج معمولہ پرگنہ کرہولیت سرفراز باشی و جماعتہ ذیل ہمراہ مشارالیہ تعین نماید باید کہ مطابق شرایع معالی بعمل آرند -

مشارالیہ
ولد سیاجی بخدمت تہانہ داری
پرگنہ اشتی و ناندنیج پرگنہ
کرہولیت سرفراز یابی از معانی
فوج دوصد پنجاہ معمورخاں
ما ۲۵ سوار

رستم‌جی دوصد و پنجاہ

وجمعیتہ
و نصیرہ ہمراہ مشارالیہ معاتب
چمکتی سر و شریفاجی
ولد پرسوجی مشارالیہ ولد
پرسوجی سہ ۳ صدی ما سوار
سہ ۳ صدی ما سوار از معانت
تہانہ استی

و شنکراجی صد پنجاہ

भाषांतर

अस्सलप्रमाणें आहे.

शिक्का नाहीं

रुहुल्लाखान चिटणीस यांच्या मोहरेचा हुकूम तारीख १४ माहे शाबान या अर्थी कीं बादशाही हुकुमान्वयें राजरूप वल्द सयाजी यांना परगणे अष्टी व नादुनज परगणे कडेवळीतची ठाणेदारी व खालीलप्रमाणें तैनात दिली आहे. त्याप्रमाणें अंमल व्हावा.

राजरूप वल्द सयाजी परगणे अष्टी व नादुनज परगणे कडेवळीत येथील ठाणेदार नेमले गेले. त्यांची जम्यत दोनशें पन्नास अक्षरीं दोनशें पन्नास स्वार.

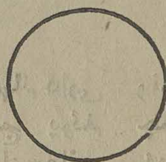
राजरूप यांच्या तैनातींत ४० माणसें. शरीफजी वल्द परसोजी व सदरहू इसम वल्द परसोजी १०० स्वार
ठाणा अष्टी.

हस्तुमजी दोनशें पन्नास

शंकराजी एकशें पन्नास

लेखांक ११] [ता. १३ आगष्ट १६८३

راجروپ ولد سیاجی

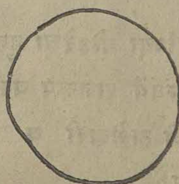

نورمحمد ولد شمس‌الدین قوم ساکن دولت‌آباد گندم رنگ فراخ پیشانی قدری خوانده ابروی چشم بسته ریش بروت دو خال باریک بر دوش های چپ - چند داغ چیچک روی هردوگوش سوراخ -

۲۹ شعبان سنه ۲۶
نقل داشتند

भाषान्तर

राजरूप वल्द सयाजी

शिक्का अस्पष्ट लागत नाहीं

नूरमहंमद वल्द शमसुद्दीन राहणार दौलताबाद रंग गोरा कपाळ उंच थोडा शिकलेला डोळयाच्या पापण्या बसक्या दाढीवाला डाव्या खांद्यास दोन बारीक भोकें थोडेसे देवीचे व्रण व कान टोचलेले.

२९ शाबान २६ नकल दिली

लेखांक १२] [ता. ७-३-१६८४

متصدیان مهمات حال و استقبال دیسموکهان و دیسپاندیان پرگنه کرےولیت سرکار احمدنگر صوبه حجسته بنیاد بغایت أمیدوار بود بدانند که خدمت سیته گیری بنام راجروپ ولد سیاجی و مهاجن گیری بنام عبدالرزّاق پسر داول و خدمت بنام هریک علحیده پیته عالمگیر پور قصبه ناندنیج تهور دستگاه سیاجی متوفی مقرر کرده بود - درینولا بموجب عرضداشت بشجاعت دستگاه رستمجی چنان ظاهر شد که عبدالرزّاق مهاجن مذبور بمع برادران کلان خود باغی شده بجانب غنیم لئیم رفته و مردمان داول مذکور پیته مرقوم بخانهٔ گویند صراف دزدی کرده قریب هفتصد روپیه را متاع برده و نقل محضر ارسال داشته بود برآن ظهور نگاشته می آید که سیته گیری بنام رستمجی ولد سیاجی و مهاجن گیری بنام راجروپ مقرر مفوض گشته - چنانچه قبل ازین متوفی مرقوم وطن پیته مذکور بنام هریک تجویز کرده بود - الحال اختیار درباب تقسیم وطن‌داری برستمجی است که هرکس را لایق خدمت‌کار آمدنی داند نگاه دارد + طریقه وطن‌داران اینست که از روی آمد حسابی بیرون نروند و چنان تلاش نمایند که ابادانی پیته مسطور روز بروز افزونی حاصل گردد و ازین باب تخلف و انحراف نورزند - تاکید اکید تمانند - تحریر غره ربیع الاول سنه ۲۸ جلوس والا

پروانچه نواب خانجهان بهادر رسید بتاریخ دهم ربیع الاول
سنه ۲۷ جلوس مبارک بمعرفت سیامجی وکیل +

भाषांतर

मोहोर नियाबत
मामतान बंदा
अलमगीरी गाझी

परगणे कडेवळीत सरकार अहमदनगर सुभा खुजस्ताबुनियाद येथील विद्यमान व भावी देशमूख व देशपांडे यांना कळावें कीं शेटगिरीचें वतन राजरूप वल्द सयाजी यांच्या नांवें व महाजनगिरीचें वतन दावलचा मुलगा अबदुल रज्जाक याच्या नांवें व तसेंच पेठ आलमगीरपूर कसबे नादनजचें हें वतन प्रत्येकाच्या नांवें स्वतंत्रपणें सयाजीराजे यांनीं नेमून दिलें होतें. रुस्तुमजी राजे यांनीं नंतर असा अर्ज दिला कीं अबदुलरज्जाक महाजन व त्याचे वडील भाऊ यांनीं सरकार विरुद्ध बंड केलें. ते शत्रूला जाऊन मिळाले. दावलच्या लोकांनीं पेठेंतील गोविंद सराफाच्या घरांत चोरी केली. जवळ जवळ सातशें रुपयांचा माल लुटला आणि महजरची नक्कल लांबवली. ह्यामुळें असें जाहीर करण्यांत येतें कीं रुस्तुमजीच्या नांवें शेटगिरी व महाजनगिरी राजरूपच्या नांवें नेमली गेली आहे व यापुढें वतनाच्या वांटणीचा हक्क रुस्तुमजींना आहे. लायक वाटेल त्या इसमास त्यांनीं वतनाचें काम द्यावें. वतनदारानें उत्पन्नाची वाढ करावी. उत्पन्नापेक्षां खर्च जास्त करूं नये. दिवसेंदिवस पेठेची वस्ती वाढवावी. याविरुद्ध वागूं नये. या बाबतींत कडक ताकीद समजावी. तारीख एक माहे रब्बीलावल सन २७ जुलूस.

नवाब खानजहान बहादुरांचा परवाना मार्फत शामजी वकील पोंचला तारीख १० रब्बीलावल सन २७ जुलूसवाला (१६।३।१६८४).

लेखांक १३] [ता. २५ मार्च १६९९

دستک

باسم گماشته تهور ابنتاه برادران سیاجی فوجدار پرگنه اشتی وغیره
انکه چون بتاریخ چهارم شهر رجب المرجب حسبلحکم جهانمطاع
افتاب‌شعاع شرف صدر یافت که برمعا بردریاها و شوارع ممالک دکهن
چنانچه باید ضبط و احتیاط نمی شود - و تجار اسپان و اسلحه و
الات داروی جرب یا نکه بکار نکوشاند - و بیجاپور و حیدرآباد می
برند و پای دستک بمهر عمدة‌الملک و مدارالمهامی و بخشیان
عظّامی و دیگر اُمراء و صوبیداران را بنا بر این می باید که قدغن
و احتیاط بکار برند و بصوبه داران و فوجداران و تهانه داران و مکفولان
و مستحیقیتات معابر و مشارع تاکید بنویسند که از سپاهیان
علیرلوکز و تجار اسپان و اسلحه را بدون دستک بمهر معبر از
معابر گذشته اشیارها ماهل معنی و حرب رساند و اگر کسی
ارادهٔ عبور نماید می باید که دستک بمهر نایبین آن جاو قید
نفر و صدر اشیاء در دستک مندرج بناشد نگذارند - بناء بر
آن احدی ملازم سرکار جهان مدار متعین نموده شد - باید که
مطابق مسطور بعمل آورده مچلکات بمهر خود و زمینداران و
دیسموکان ارسال دارند و اگر احیاناً سرموی بفاوت و معاخذ را باقی
از حساب خلافت و سلطنت معانی خواهدشد درین باب قدغنی
بلنیع شناسنده - شهر رجب سنه ۳۴ جلوس والا -

بایل معنی

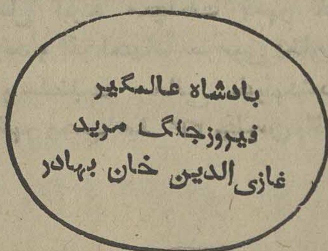
भाषान्तर

हुकूम

परगणे अष्टीचे फौजदार सयाजी राजे यांच्या भावाचे गुमास्ते यांना हुकूम देण्यांत येतो कीं तारीख ४ माहे रज्जब रोजीं बादशाही हुकूम आला कीं दक्षिण प्रांताच्या मोठ्या रस्त्यांवर व नद्यांच्या उतारांवर जसा पाहिजे तसा बंदोबस्त राहत नाहीं. घोड्यांचे सवदागर व हत्यारांचे व्यापारी युद्धोपयोगी शस्त्रास्त्रसंबंधीं हरप्रयत्न करून विजापूर व हैद्राबादेकडे घेऊन जातात व तेहि सुभेदार व इतर सरदार व सरकारी वरिष्ठ अधिकारी अथवा पंतप्रधानांच्या मोहरेच्या परवान्याशिवाय घेऊन जातात. सबब या बाबतींत कडक ताकीद देण्यांत येते कीं सुभेदार, फौजदार, ठाणेदार, नदी-उतारावरील व राजमार्गांवरील नाकेदारांना ताकिदी हुकूम लिहावा कीं कोणत्याही शिपायांनीं अथवा घोड्यांच्या सवदागरांनीं अथवा हत्यारांच्या व्यापाऱ्यांनीं बिगर परवाना युद्धोपयोगी शस्त्रें नेऊं नयेत. जे कोणी शस्त्र नेत असतील त्यांचे जवळ तेथील नायबांच्या (सरकारी अधिकारी) मोहरेचा परवाना पाहिजे व जर नसेल तर त्यांना सोडूं नये. सरकारी सर्व नोकरांना हा अधिकार देण्यांत आला आहे. ह्याप्रमाणेंच अंमल चालावा. एकूण जमीनदार व देशमुखांचे मुचलके घेऊन त्यांच्या मोहरा ताब्यांत घ्याव्या. जर कोणी ह्याविरुद्ध वागेल त्यास राज्यद्रोही समजण्यांत येईल. कडक ताकीद समजावी. कळावें माहे रज्जब सन ३४ जुलूस.

लेखांक १४] [तारीख २१ आक्टोबर १६९५

تولنام،

باسم سیاتهان و مهاجنان وغیره رعایائی پیتهه عالمگیر پور قصبه نانذیج پرگنه کره ولایت آنکه در مکان اصلی خود ها رفته آباد شوند– و کشت و کار و کسب و پیشهٔ خود اشتغال ورزند و تا آنکه پیتهه

مسطور رو با بادی ن نهر رسدغلّہ معاف شناسند - درین باب قول
دانند تاریخ بیست و دوم شهر ربیع الاول سنہ ۳۹ جلوس والا قلمی شد+
قولنام بمهر نواب خانفروزجنگ است -

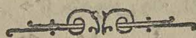
भाषान्तर

गाजीउद्दीनखान
बहादूर फीरोजजंग
आलमगीर बादशाहाचा
सेवक

कौलनामा

पेठ आलमगीरपूर कसबे नादनज परगणे कडेवलीत येथील समस्त शेट, साहुकार, महाजन व शेतकरी लोकांना कळावें कीं त्यांनीं आपापल्या राहत्या घरीं जाऊन वस्ती करावी. स्वतःची शेती करावी व उद्योगधंद्यांत निमग्न राहून पेठ पुन्हा वसवावी व जोंपर्यंत पेठ चांगली वसत नाहीं तोंपर्यंत धान्य–वसुली माफ समजावी. ह्या बाबतींत हा कौल समजावा. तारीख २२ माहे रबीलावल सन ३९ जुलूस.

नबाब खानफरोजजंग यांच्या मोहरेचा कौल.

लेखांक १५]

[ता. १५-६-१६९६

یادداشت سنہ ۴۰

رسید انکہ معرفت دسرو واقعہ بتاریخ ۲ شهر ذلحجہ سنہ ۴۰
جلوس والا موسولہ دستخط داؤ

محمد
شیخ حسین

عزیز توکری

भाषान्तर

× याददास्त

रुस्तुमराव यांनीं ता. २ माहे जिल्हेज सन ४० रोजीं पाठविलेलें पत्र हस्तें दसरू पावलें.

अजीज टोकरी

महंमद
शेख हुसेन

लेखांक १६]

[ता. ११ आगस्ट सन १६९६

قاضی محمد مخدوم
مہر نیابت
خادم شرع

پروانہ بمہر حمیدۃالملک مدارالمہام اسدخان از قرار بتاریخ
بیست و دوم شہر محرم سنہ ۴۰ جلوس والا آنکہ سیادت مآب محمد
حسین واقعہ نگار قلعہ اسعدنگر بغایت أمیدوار بودہ بداند کہ وکیل
راجروپ منصبدار آمدہ ظاہر نمود کہ عبداللّٰہ پسر داول پیشکار سیاجی
طوفان و بتہان کردہ حسب الامر جلیل القدر شاہزادہ والاگہر اعظمشاہ
بنام رفعت پناہ برہان اللّٰہ قلعدار اسعدنگر آوردہ قریب یکماہ است
کہ معاملہ تاحال فیصل نشدہ ـ بنام نگاشتہ می آید کہ اگر معاملہ
فیصل شدہ باشد بہتر و گرنہ بخدمت شاہزادہ والاگہر بفرستند کہ
ازین جہت مکرر رافع نفرمایند ـ بداند کہ درین باب تاکید بلیغ
دانند ـ فقط

× टीपः- पत्राची पोहोंच आहे. पत्र महरवाचें असावें.

भाषान्तर

काजी महंमद
खादिम शरा याच्या
नायबतीची मोहर

मुख्य प्रधान असदखान यांच्या मोहरेचा परवाना ता. २२ माहे मोहरम सन ४० जुलूस कीं महंमद हुसैन कारकून किल्ला असअदनगर यांचें कुशल असो. व त्यांना कळावें कीं राजरूप मनसबदार यांचे वकिलांनीं असें जाहीर केलें कीं अबदुल्ला वल्द दावल सयाजीचा पेशकार यांनीं बरेंच बंड केलें म्हणून युवराज आजमशाह यांनीं बुऱ्हाणुल्ला यांना असअदनगरचे किल्लेदार नेमलें व एक महिना झाला तरी अजून ह्या प्रकरणाचा निकाल लागला नाहीं. सबब तुम्हांस कळविण्यांत येतें कीं जर भांडण मिटलें असेल तर ठीक. नाहींतर त्यास युवराजाच्या सेवेंत पाठवून द्यावें म्हणजे पुन्हा तकरार राहणार नाहीं. या बाबतींत कडक ताकीद समजावी. कळावें.

लेखांक १७] [ता. २४-८-१६९६

برهان اللہ خان

منکہ بندہ درگاہ جلادت دستگاہ چین سکھہ بھونسلہ منصبدارام

۱۰۹۸ رکم روپیہ ۱۰۹۸

چون اقرار می نمایم کہ مبلغ یکہزار و نود و ہشت روپیہ بناء بر انعام زمین راجروپ کہ از رستمجی در سرکار خانوالاشان طلب نمودند بندہ بعد از پانزدہ روز مبلغ مذکور ادای نمایم - بناء بران چند کلمہ بطریق تصدیق نوشتہ دادیم کہ ثانی حال صحت باشد - تاریخ پنجم شہر صفر سنہ ۴۰ جلوس والا

عرض گذار نوشتہ آنکہ بندہ چینسکھہ بھونسلہ منصبدارام قرار می نمایم و نوشتہ می دہم کہ مبلغ یکہزار و نود و ہشت روپیہ برای راجروپ وغیرہ کہ در قصبہ ناندنج رستمراؤ -

भाषान्तर

बुर्‍हानुल्लाखान

हा बंदा श्रीमंत हुजूर चैनसूख भोंसके यांचा सेवक आहे.

रक्कम रुपये १०९८

असा करार करतों कीं रक्कम रुपये एक हजार अठ्याण्यव माझ्याकडे जिम्मे आहे. ही रक्कम राजरूप यांच्या इनाम जमिनीबद्दल राजे रुस्तुमजी यांनीं मजकडे मागितली. मी ही रक्कम पंधरा दिवसांनंतर भरणा करून देईन. हा लेख करारनामा म्हणून लिहून देत आहें. प्रसंगीं याचा उपयोग व्हावा. कळावें तारीख ५ माहे सफर सन ४० जुलूस.

अर्ज लिहिला कीं मी चैनसूख भोंसला मनसबदार आहें. मी लेखी कबुलायत लिहून देतों कीं रक्कम रुपये एक हजार अठ्याण्णव राजरूप यांच्या जमिनीबाबत रुस्तुमजी कसबे नादनद यांना देईन.

लेखांक १८] [ता. १६ सपटंबर १६९६

هوالغنی

خلدالله

بادشاه عالمگیر غازی
۱۱۰۳
برهان الله خان خانه زاد

متصدیان مهمات حال و استقبال قصبه ناندنیج معمول پرگنه کرهولیت سرکار احمدنگر صوبه خجسته بنیاد بدانند که موازی شصت بیگه زمین بنجر در سواد قصبه مسطور در وجهه انعام بهار ولد داول موزن مسجد پیتهه عالمگیر پور مقرر شد می باید که بموجب مفصله ضمن بمشارالیه واگزارند - که بمحصول آنرا صرف معیشت خود نموده در خدمت مرجوعه سرگرم دانسته در دعا گوی دوام دولت ابد مدت حضرت مشغول باشند - نقل گرفته اصل واپس دهند وهرسال سند مجدد طلب نکنند - تحریر فی التاریخ بیست و هشتم شهر صفر سنه ۴۰ جلوس والا -

مقرر شرح ضمن از سواد قصبه مسطور دروجهه بهار ولد داول
موزن مسجد پیٹھ عالمگیر پور شصت بیگه اراضی بنجر +

भाषान्तर

ईश्वर श्रेष्ठ आहे

कसबे नादनज परगणे कडेवळीत सरकार अहमदनगर सुभा खुजस्ते-बुनियाद येथील सर्व विद्यमान व भावी सरकारी अधिकाऱ्यांना कळावें कीं कसबे मजकूरची साठ बिघे जमीन भार वल्द दावल यास पेठ आलमगीरपूरच्या मशिदीच्या सेवेकरितां इनाम देण्यांत आली आहे. खालीं तपशील दिल्या-प्रमाणें ही जमीन त्यांना मोकळी करून द्यावी. त्यांनीं ती जमीन घ्यावी व तिच्या उत्पन्नावर आपली उपजीविका चालवावी. मशिदीची सेवा करावी व सरकारच्या राज्याचें शुभ चिंतावें, देवाजवळ प्रार्थना करावी. ह्याची नक्कल घेऊन असल वापस द्यावें, व दरवर्षीं सनद नवी मागूं नये. कळावें तारीख २८ माहे सफर सन ४० जुलूस.

तपशील असा कीं कसबे मजकूरची साठ बिघे लागवडीची जमीन भार वल्द दावल मुवज्जन (आजान देणारा) यांच्या नांवें इनाम दिली आहे.

लेखांक १९] [ता. २९ आक्टोबर १६९६

بمهر عبدالله مطابق اصل است

بمهر عبدالله از قرار بتاریخ دو از دهم مشهر ربیع الثانی سنہ ۴۰ آنکه

ملکه عبدالله ولد داول متوطن پیتهہ عالمگیر پور قصبه ناندنج پرگنہ کرہولیت سرکار احمدنگر ام چون برای مہاجن گیری عبدالرزاق دعوی مبلغ سی ہزار روپیہ وغیرہ بر رستمجی و راجروپ پسران سیاجی راجہ نمودہ بودیم آخرش عصمت پناہ گونابائی که والدہ مشارالیہ است درمیان آمدہ صلح گردید - بناء برآن بندہ ہم قبول کردہ اقرار می نمایم کہ دعوی بر مطلبی نمودہ بودیم برضای و رغبت خود فیصل دادیم - پیشتر از پسران راجہ مذکور ہیچ دعوی نماندہ اگر ثانی الحال دعوی مبلغ مذکور وغیرہ از بندہ ظاہر شود در شرع شریف باطل است - بناء برآن این چند کلمہ بطریق و دعوی نوشتہ دادہ شد کہ عندالحاجت بکار آید +

भाषान्तर

(काजी अबू तुरानी खादिम शरा यांची मोहर)

अबदुल्लाची मोहर कीं असलप्रमाणें आहे.

तारीख १२ माहे रब्बीउलसानी सन ४० जुलूस.

मी अबदुल्ला वल्द दावल राहणार पेठ आलमगीरपूर परगणे कडेवलीत सरकार अहमदनगर करार करतों कीं आम्ही सयाजी राजे यांचीं मुलें रुस्तुमजी व राजरूप यांचेवर महाजनगिरीच्या वतनाबद्दल तीस हजार रुपयांचा दावा दिला होता. शेवटीं यांच्या मातोश्री गुनाबाई यांनीं मध्यस्थी केली व आमची सल्ला केली. म्हणून मी कबुलीजबाब लिहून देतों कीं आम्ही जो दावा लावला होता तो आम्ही आमच्या राजीखुषीनें परत घेत आहोंत. ह्यापुढें ह्या राजेसाहेबांच्या चिरंजिवांवर कोणताही दावा राहत नाहीं. जर यापुढें ह्या रकमेबद्दल मीं भांडण केलें तर तें कायद्यान्वयें खोटें समजलें जाईल. हीं वाक्यें लिहून दिलीं. जरूर पडल्यास उपयोगीं पडावींत. कळावें.

लेखांक २०] [ता. ४-११-१६९७

قولنامہ

باسم سیتھہ و مہاجن وغیرہ رعایا ساکن عالمگیر پور قصبہ
ناندنیج پرگنہ کڑہولیت سرکار احمدنگر آنکہ دریندوار از روی نوشتہ
رفعت مآب راجہ رستم ظاہر شد کہ رعایا انجا بسبب کتلہ گیری
وغیرہ فراری شدہ انجای قول دادہ آبادان میدمایند - بنابر بموجب
نوشتہ راجہ مشارالیہ قلمی می نماید کہ بجمعیت خاطر ایشان
نو آباد در محال مذکور سکونت نمایند - وجہ جزیہ بموجب حال و
حالت ہر کدام کہ بر اخذی حیف نباشد گرفتہ خواہد شد - بمہ
وجوہ خاطر خود ہا جمع دارند - بنا بر آن این چند کلمہ بطریق
قولنامہ قلمی نوشتہ شدہ +

खालीं मोडी मजकूर आहे.

हूं कौलनामा त॥ सेटियान व महाजनानी व रयान पेठ आलमगीरपूर
को। नादनज प॥ कडेवलीत सु॥ सन ११०७ सन ४१ कौलनामा यैसा जे.
तुमचे बाबे रुस्तुमजी भोंसले यांनीं लिहून पाठविलें जे पेठ म॥ स रसद गल्ले
व कडबी व कित्येक मकान बदल रयतीत फरार होत आहे. कौल महंमत[1]
जालीया पेठ आबाद होईल म्हणून लेहून पाठविलें तें बराये[2] मालुमाती[3]
खातरेस आणून कौल दिल्हा असे. सुखें पेठ आबाद करणें. रयतेची माफी
हाल हालत जीवन पाहून जेजया घेऊन त॥ पेठ मजकुरीची सुखें आबादानी
करणें. कांहीं धाक न धरणें. जीवन माफी रयतीची हालहालत जाहीर करून
तेणें माफिक जेजया घेऊन दरीबात कौल सु॥ तारीख १९ रबीलसानी
सन ४१

भाषान्तर

शिक्का लागत नाहीं.
अस्पष्ट आहे.

कौल[4]नामा

पेठ आलमगीरपूर कसबे नादनज परगणे कडेवलीत सरकार अहमदनगर येथील शेट महाजन व इतर रयत लोकांना कळावें कीं राजे रुस्तूम यांनीं

---

१ कृपादान, दान, दत्त. २ साठीं, खुद. ३ माहिती (फारसी कोश).
४ कौल = अभयवचन, आश्वासन (फारसी कोश).

जाहीर केलें कीं येथील रयत पळून गेली आहे व म्हणून त्यांना कौल देऊन आबाद करावें म्हणून सदर राजेसाहेबांच्या लिहिल्यान्वयें कळविलें जातें कीं त्या लोकांच्या इच्छेनुरूप महाल मजकूर पुन्हा आबाद करावा. ज्याच्या त्याच्या ऐपतीप्रमाणें व जरब होणार नाहीं अशा अंदाजानें जजिया वसूल केला जाईल. एकूण सर्व प्रकारें समाधान असावें. म्हणूनच हा मजकूर कौलनामा ह्या अर्थीं लिहून दिला.

(याच्या खालीं मोडींत असलेला मजकूर वर अस्सल फारसी लेखाखालीं छापला आहे.)

लेखांक २१] [तारीख १६ डिसेंबर १६९८

خادم شرع
١٠٩٨
ابوتراب قاضی

مطابق اصل است

حسب‌الحکم مهر وزارت پناه و دعوانی پناه دیانتخان از قرار بتاریخ بیست و دوم شهر جمادی‌الثانی سنه ۴۲ آنکه شهامت و معانی پناه رفعت دعوانی درگاه‌خان ذی شان بموارد موارد مراحم و عنایات ظلّ باشند از روی سر رشته دفترو‌الا معلوم شد مبلغ بیست و سه هزار و هفتصد و پنجاه و چهار دام بابت سایر قصبه ناندنج و هفتادوهفت هزار دام از پیتهه عالمپرپور بابته صدح و دو لک و سی‌ونه هزار و یکصد و چهل و شش دام از قریه پارگانون بشرکت شریفجی بجاگیر راجروپ مقرار است - دریتوار وکیل راجروپ ظاهر کرد که محمد یوسف فوجدار کره‌ولیت صوبه خجسته بنیاد محصول دامهائے سایر خود متصرف می شود - بنا بر آن مرقوم می گردد که آن دعوانی پناه بر تقدیر و قوع محمد یوسف مرقوم مقرر رسازند که محصول دامهائے سایر مذکور بتصرف گماشته راجروپ وا گذارند و دست از مداخلت باز دارد و هرچه گرفته باشد پس دهد - و اگر خواهد نوعیده برین بنویسد + فقط

भाषान्तर | नक्कल

नक्कल असल प्रमाणें आहे.

वजीर दियानतखान यांच्या मोहरेचा हुकूम तारीख २२ माहे जमादिउलसानी सन ४२ दरगाहखान यांच्या नांवें कीं दक्षिण प्रांताच्या दफ्तरावरून असें कळलें कीं कसबे नादुनजचा वसूल रक्कम तेवीस हजार सातशें चौपन्न दाम आहे, पेठ आलमगीरपूरचा वसूल सत्याहत्तर हजार दाम आहे आणि मौजे पारगांवचा वसूल दोन लक्ष एकोणचाळीस हजार एकशें बेहेचाळीस दाम आहे. ह्या उत्पन्नाच्या जहागिरींत राजरूप व शरीफजी दोघे हक्कदार आहेत. पण राजरूपच्या वकिलांनीं असें जाहिर केलें कीं कडेवळीतचा फौजदार महंमद युसूफ आमचें उत्पन्न स्वतःच खर्च करितो. म्हणून कळविण्यांत येतें कीं आपण या प्रकरणीं चौकशी करावी, व महंमद युसूफ यास कळवावें कीं त्यांनीं त्यांचें उत्पन्न राजरूपच्या गुमास्त्यांस घेऊं द्यावें. त्यांत त्यांनीं अफरातफर करूं नये व आतांपर्यंत जें उत्पन्न घेतलें असेल तें परत करावें. कळावें जरूर असल्यास ह्या बाबतींत केव्हां कळवावें.

लेखांक २२] [ता. २१ डिसेंबर १६९९

مطابق اصل است | نقل

نقل پروانہ بمہر حمیدۃالملک مدارالمہام از قرار بتاریخ نہم شہر رجب المرجب سنہ ۴۳ جلوس والا آنکہ فوجداران و جاگیرداران و دیسمکہان و دیسپاندیان و مقدمان موضع ناندنیج پرگنہ کرہولیت سرکار احمدنگر صوبہ خجستہ بنیاد بدانند کہ وکیل تہور پناہ رستمجی ظاہر کرد کہ ۲ دو چاور زمین سوای موازنہ از نہاز انعام

خدمتانہ سیتہ گیری و مهاجنی پیتھ عالمگیر پور موضع خانفروزجنگ مذکور بنام راجروپ ولد سیاجی مقرر است و از سر رشتہ دفتر دکھن هم معلوم شد و بموجب سند امارت منزلت منظور دارند و انجا ... کہ سیاجی خرید کردہ حویلی و باغ در آن جا احداث نمودہ است و سند بمهر قاضی و بدستخط زمینداران بدست دارد - چنانچہ نقل آن ارسال داشتہ بود لهذا هیچ کس مانع و مزاحم نشوند - درین باب تاکید اکید دانند و قدغن تمام دانند +

भाषान्तर

मोहर
नबाब असदखान

नक्कल
असलप्रमाणें नक्कल

मुख्य प्रधान हमीदतुलमुल्क यांच्या मोहरेचा हुकूम ता. ९ माहे रज्जब सन ४१ जुलूस मौजे नादनज परगणे कडेवलीत सरकार अहमदनगर सुभा खुजस्ताबुनियाद येथील फौजदार, जहागीरदार, देशमूख, देशपांडे व सर्व लोक यांना देण्यांत येतो कीं, रुस्तुमजीचे वकील यांनीं जाहीर केलें कीं राजरूप वल्द सयाजी यांच्या नांवें खानफुरोजजंग यांचा मौजा व पेठ आलमगीरपूर येथील शेटगिरी व महाजनगिरीच्या नोकरीबद्दल दोन चाहूर जमीन इनाम आहे. याचें प्रमाण दक्षिणच्या दफ्तरीं बादशाही हुकुमाच्या सनदेवरून होत आहे. तेथें सयाजी यांनीं जमीन खरीद करून हवेली बांधली आहे व बाग लाविली आहे. शिवाय काजीच्या मोहरेची सनद व जमीनदारांची सही त्यांच्यावर आहे. सबब कोणी त्यांना विरोध करूं नये. या बाबतींत कडक ताकीद समजावी. कळावें.

लेखांक २३]   [इ. स. १७०७ ते १७१२

قاضی ...
مهر نیابت

سوال میکنند و اشتهار می خواهند از سادات کرایم و اعاظم و عموم متوطنه قصبه ناندنیج پرگنه کره‌ولیت سرکار احمدنگر صوبه خجسته بنیاد میان شیخ بهکن خطیب و امام و شیخ بهار موذن و جاروب کش مسجد جامع قصبه مذکور برین معنی که بموجب نشان عالیشان شاهزاده والاگهر محمد معظم بموجب حکم پشین و انساد احکام موازی دو چاور زمین بنجر افتاده خارج جمع و لایق زراعت از سواد قصبه مرقوم بشرط خدمت خطابت اوامامت و موزی و جاروب کشی وغیره دروجه مدد معاش خود ها بموجب فرمان متصور دانند -

भाषान्तर

मोहोर नियाबत
अबुतुरानी
खादीम

कसबे नादनज परगणे कडेवळीत सरकार अहमदनगर सुभा खुजस्ता-बुनियाद येथील सर्व सय्यद लोक व शेख लोक यांना जाहीर-रीत्या कळविण्यांत येतें कीं शेख भिकन खतीब व इमाम यास शेख बहार नमाज चालवणार व झाडझुड करणार मशीद कसबे मजकूर यास युवराज महंमद मुअज्जम यांच्या हुकुमान्वयें व जुन्या वहिवाटींतील सनदान्वयें दोन चाहूर जमीन लागवडीस उपयोगीं पडेल अशी त्यांच्या खतिबी, इमामी, नमाज चालवणे व झाडझूड करण्याच्या सेवेप्रीत्यर्थ उदरनिर्वाहाकरितां इनाम देण्यांत आली आहे. हुकमाची अंमलबजावणी व्हावी. कळावें.

लेखांक २४] [ता. २२ आगस्ट सन १७२७

بادشاه غازی محمد شاه
ارادتخان خانه زاد

زمینداران پرگنه کره‌ولیب سرکار احمدنگر صوبه خجسته بنیاد بدانند که وکیل عوانی پناه خواجه نیکروزخان وغیره ظاهر نمود که پیته عالمگیرپور تعلقه قصبه نانده‌نج پرگنه مذکور بجمع یکهزار پانصد روپیه تنخواه است و زمین پیته مذکور بجهت گاوچرائی وغیره مقرر است - گماشته جاگیردار قصبه مذکور مزاحم می شود - بانهانگارش رود که زمین تعلقه پیته علحیده کرده بدهند - بناء بر آن قلمی می گردد که در موازنه قانو گوئی بابت سنه ۱۰۸۳ یکهزار و هشتا دوسه موازی یکهزار و هفتصد وسی بیگه زمین گاوچرائی و انعام تعلقه پیته مذکور بقلم داده باید که زمین پیته و قصبه مسطور بموجب موازنه علحیده کرده بدهند که من بعد باهم منافشه بناشد و اگر حقیقت نوعدیگر باشد بر نگارند - درین باب تاکید دانند - پانزدهم شهر شعبان سنه ۹ فلسی شد -

تاریخ ۱۶ شعبان سنه ۹
داخل تهانه حضور نمود

भाषान्तर

इरादतखान
सेवक महंमद
शाह बादशाह
बहादूर

परगणे कडेवळीत सरकार अहमदनगर सुभा खुजस्ता बुनियाद येथील सर्व जमीनदारांना कळावें कीं खाजा नेकरोजखान याच्या वकिलांनीं असें जाहीर केलें कीं पेठ आलमगीरपूर तालुका कसबा नादनज परगणे मजकूरचा वसूल एक हजार पांचशें रुपये आहे व त्यांत पेठ मजकुराच्या गांवचराईची जमीन वगैरे सामील आहे. कसबे मजकूरच्या जहागीरदाराचा गुमास्ता यांत अडथळा करतो. म्हणून त्यांना लिहावें कीं तालुक्यांतून पेठेची जमीन वेगळी करण्यांत यावी. यावरून हुकूम दिला जातो कीं +सन १०८३ च्या जमीन

+ टीपः— सन १०८३ म्हणजे इ. स. १६७३।७४ पडतो. ते वेळीं औरंगजेब बादशाहा होता. त्याचे कारकार्दीत गांवचराईच्या जमिनीबाबत जो ठराव झाला त्याअन्वयें महमदशाहानें हा हुकूम केला आहे.

मोजणीच्या कायद्यान्वयें तालुका व पेठ मजकूरका एक हजार सातशें वीस बिघे जमीन गायचराईकरितां इनाम दिली आहे म्हणून पेठेची व कसब्याची जमीन मुवाजन्या (ठरावा) प्रमाणें वेगवेगळी करण्यांत यावी व यापुढें हें भांडण राहूं नये व जर प्रकरण ह्याखेरीज कांहीं वेगळें असेल तर तसें कळवावें. या बाबतींत कडक ताकीद समजावी. कळावें. तारीख १५ माहे शाबान सन ९

हुजुराच्या दफ्तरीं दाखल ता. १६ शाबान सन ९

लेखांक २९] [ता. २२ आगस्ट १७२७

خادم شرع شریف
قاضی عبدالعزیز
۱۱۰۹

مطابق اصل است

پروانچه بمهر محمد ارادتخان دیوان دکهن از قرار تاریخ پانزدهم شهر سوال سنه ۹ قلمی شد انکه زمیندارن پرگنه کره‌ولیت سرکار احمدنگر صوبه خجسته بنیاد بدانند وکیل عوانی پناه خواجه نیکروزخان وغیره ظاهر نمود که پیته عالمگیرپور تعلقه قصبه ناندنج پرگنه مذکور بجمع یکهزار و پانصد روپیه تنخواه است و زمین پیتهه مذکور بجهت گاوچرائی وغیره مقرر است گماشته جاگیردار قصبه مذکور مزاحم می شود بانها نگارش می رود که زمین تعلقه پیته علحیده کرده بدهند - بناء بر آن قلمی می گردد که در موازنه قانوگوی بابته سنه ۱۰۸۳ یکهزار هشتاد و دو موازی یکهزار و هفتصد وسی بیگه زمین گاوچرائی در انعام تعلقه پیتهه مذکور

بقلم داده باید که زمین پیهه و قصبه مسطور بموجب موازنه علحیده کرده بدهند که من بعد باهم مناقشه نباشد و اگر حقیقت نوعدیگر باشد برنگارند - درین باب تاکید دانند - تحریر تاریخ صدر سنه الیه ملاحظ نمود - بتاریخ ۱۶ شعبان سنه ۹

भाषान्तर

काजी अबदुल
अजीज खादिम
११०९
शराशरीफ

+ महंमद इरादतखान दिवाण ता. १५ शव्वाल सन ९ कीं

परगणे कडेवळीत सरकार अहमदनगर सुभा खुजस्ता बुनियाद येथील सर्व जमीनदारांना कळावें कीं खाजा नेकरोजखान यांच्या वकिलानें असें जाहीर केलें कीं पेठ आलमगीरपूर तालुका कसबा नादुनज परगणे मजकूरचा वसूल एक हजार पांचशें रुपये आहे व त्यांत पेठ मजकुराच्या गायचराईची जमीन वगैरे सामील आहे. कसबे मजकूरच्या जहागीरदाराचा गुमास्ता यांत अडथळा करतो. म्हणून त्याला लिहावें कीं तालुक्यांतून पेठेची जमीन वेगळी करण्यांत यावी. यावरून हुकूम दिला जातो कीं सन १०८३ च्या जमीन-मोजणीच्या कायद्यान्वयें तालुका व पेठ मजकूरला एक हजार सातशें वीस बिघे जमीन गायचराईकरितां इनाम दिली आहे. म्हणून पेठेची व कसब्याची जमीन ठरावाप्रमाणें वेगवेगळी करण्यांत यावी व यापुढें हें भांडण राहूं नये व जर प्रकरण ह्याखेरीज कांहीं वेगळें असेल तर तसें कळवावें. या बाबतींत कडक ताकीद समजावी. कळावें, तारीख १५ माहे शाबान सन ९

हुजुराच्या दफ्तरी दाखल

+ टीप—लेखांक २४ सारखाच हा हुकूम आहे. हा हुकूम काजी अबदुल अजीज याचा आहे, व मागील लेखांक इरादतखान याचा आहे.

लेखांक २६] [इ. स. १६८०-८१ पूर्वीचा

هوالخالق -

رفعت و شجاعت دستگاه جلادت دثار سیاجی بعافیت باشند
مخفی و مستور نماند کہ دریندولا سیادت امارت پناہ صفی خانجیو
از اودیہ مکتوبی .... علاوہ یوز نوشتہ بنا برآن دو قلادہ یوز کہ
در سرکار اینجانب برای ایشان فرستادہ شد - اکنون در سرکار
مطلقاً یوز نماندہ است + + + + + + * بہم میرسہ چنانچہ سابقہ
در پرندہ یوز ولی از پاید امیہائی آن حوالی در سرکار متناع شدہ
بود - حالہم ممکن است کہ بسعی شما یوز خوب بدست مبلغ
عبداللّٰہ مبلغ یکصد روپیہ جتہہ امتاع یوز ہا فرستادہ شد - طریقہ
اخلاس آنکہ دوطلاوہ ...... فرمودیم تا کہ جوان کلان اللہ بہمرسانیدہ
بفرستید کہ مطلوبست - زیاد برمت + + + +

भाषान्तर

इंश्वर सृष्टिकर्ता आहे

† सयाजी राजे यांचें कुशल असो.

आपणास विदित व्हावें कीं सफीखानजी यांनीं उडिसा येथून एक पत्र लिहिलें होतें कीं दोन नग चित्ते पाठवावे – व म्हणून पाठविले होते. ही मागणी पुन्हा झाली. पण आतां ह्या भागांत चित्ते मुळींच राहिले नाहींत. पूर्वी परंक्यांत चित्त्यांची शिकार अगदीं बंद झाली होती. कदाचित् आतां प्रयत्नानें जातीवंत चित्ते मिळूं शकतील. अबदुल्लाच्या बरोबर शंभर रुपये पाठविले आहेत. आपण आमचे मित्र आहांत. मैत्रीच्या नात्यानें विनंती कीं जवानाबरोबर पाठवून द्यावेत. फार जरूर आहे. कळावें

लेखांक २७] [इ. स. १६८०-८१ पूर्वील

رفعت پناہ تہور دستگاہ سیاجی محفوظ باشند - چون برگ
ساگون بجہت چہپر بندی بنگلہ مطلوب است دریندجابہم نمیرسد

* टीप:— यापुढील अक्षरें लागलीं नाहींत. सबब + + + + अशा फुल्या केल्या आहेत.

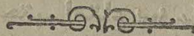
† टीप:– या लेखांतील कांहीं अक्षरें फाटल्यामुळें लागलीं नाहींत. कांहीं अक्षरें पुसट आहेत. अंदाजी गोळाबेरीज अर्थ दिला आहे. हा लेखांक सयाजीराजे १६८०।८१ सालीं निधन पावण्याच्या पूर्वीचा आहे.

ازین جہت مبلغ دہ روپیہ مصحوب جلودار نزد آنرفعت پناہ فرستادہ
شدہ بمجرد وصول این نوشتہ برگ ساگون خریدہ بار برداری سربراہ
کردہ روانہ این صوب نمایند کہ زود بروقت آمدہ برسد - دیرنکشد
زیادہ زرین چہ نگاشتہ آید +

भाषान्तर

श्रीमान राजेश्री सयाजी यांचें कुशल असो.

×बंगल्याच्या छपरा करितां सागवानी पानांची आम्हांस जरूर आहे. दहा रुपये आपल्याकडे पाठविले आहेत. रुपये पावतांच सागवानी पानें विकत घेऊन त्यांच्या पाठविण्याची सोय करावी. आम्हांस लवकर मिळतील असें करावें. कळावें ही विनंती.

लेखांक २८] [तारीख नाहीं

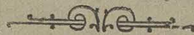
شاہنشاہی

چون وکیل راجروپ بعدالت العالیہ استغاثہ نمود کہ عبداللہ
پسر داول پیشکار سیاجی .... حسب الامر جلیل القدر
شاہزادہ والاگہر بنام آنرفعت پناہ آوردہ ایشان رستمجی برادر موکل
رافع راطلب نمودہ ....
.... زیادہ چہ نگاشتہ آید +

भाषान्तर

सार्वभौमीय

* राजरूपच्या वकिलांनीं वरिष्ठ कोर्टांत फिर्याद केली कीं, सयाजीचा पेशकार अबदुल्ला वल्द दावल ... ... युवराजाच्या हुकमान्वयें आपण त्यांना आणून फिर्यादीचे भाऊ रुस्तुमजी यांना बोलावून ... ... जास्त काय लिहावें.

×टीपः– मूळ मोठ्या पत्राचा हा तुकडा आहे.

* टीपः– मोठ्या अस्सल पत्राचा हा तुकडा आहे. या पत्रांत युवराजाचा उल्लेख आहे. युवराज म्हणजे महमद मोआज्जम. हा दक्षिणेंत इ. स. १६८३ सालांत आला. त्यावरून हें पत्र १६८३ सालानंतरचें असावें. दावल यानें दिवाणांत रुस्तुमजी व राजरूप यांचेवर केलेल्या फिर्यादीचा आपसांत निकाल केल्याचा लेख मागें येऊन गेला आहे. हा लेख इ. स. १६९६ सालांतला आहे. यावरून हें पत्र १६९६ पूर्वींचें असावें.

लेखांक २९] [तारीख नाहीं

تودرمل
ابن دیداس

متصدیان حال و استقبال قصبہ ناندنج پرگنہ کرہولیت سرکار احمدنگر چون محصول انعام راجروپ ولد سہاجی سیٹھ پیٹھ عالمگیر پور جہت تحقیقات ضبط کردہ شدہ بود بعد تحقیق ظاہر شد کہ داخل موازنہ خارج جمع است لہذا واگذاشتہ شد - تحریر

भाषान्तर

तोडरमल मुलगा
दीदास

कसबे नांदुनज परगणे कडेवळीत सरकार अहमदनगर येथील सर्व सरकारी अधिकाऱ्यांना कळावें कीं, राजरूप वल्द सयाजी शेट आलमगीर-पूरकर यांच्या इनामाचें उत्पन्न चौकशीकरितां जप्त झालें होतें पण चौकशी अंतीं असें कळलें कीं, हें उत्पन्न सरकारी ठरावांतून वेगळें आहे. सबब तें बहाल करण्यांत येत आहे. कळावें. (तारीख फाटकी आहे)

लेखांक ३०] [तारीख नाहीं

محبّان پناہ رستمجی راجہ بعافیت باشند - اخلاص و یک جہتے شمان زبانی بہنت ظاہر شد - بسیار از بسیار از شما شاکر شدیم کہ در قلم نمی گنجدو کسانہ کہ برای کار این جانب تغافلی میکند - برای خود دارندک روز خواہند رسید و ایسان تنہا بغر از اینجانب کوتہلہ و سہتاپہل خوردید از شما عجب است - بہفہ اینجانب را خواہند فرستاد - دبہبوی را نیز فرستاد کہ حرچہ ظاہر کند یقین کہ سرانجام خواہندداد - زیادہ چہ نوشتہ شود - نوشتہ واقع نگار بہادر گہر بہ پنجہان پناہ فرستادند +

भाषान्तर

मित्रवर्य राजेश्री रुस्तुमजी राजे यांचें कुशल असोः—

आपलें सहकार्य व एकनिष्ठपणा यांबद्दल आम्ही फार आभारी आहोंत. आपल्यावर आम्ही इतके संतुष्ट आहोंत कीं, त्याबद्दल लिहावें तितकें थोडें आहे. कांहीं लोक त्यांच्या कामांत बराच आळस करतात पण लवकरच त्यांना शिक्षा मिळेल. आपण पाठविलेलीं शिताफळें पावलीं. फारच चांगलीं होतीं. आपली इच्छा असेल त्याप्रमाणें पत्रानें कळविणें. आम्हीं त्याप्रमाणें सर्व कांहीं करूं, खात्री असूं द्यावी. जास्त काय लिहावें.

लेखक बहादूर गोहर कारकून

कै. म. म. द. वा. पोतदार

कै. म. म. द. वा. पोतदार,
ग्रंथ [illegible]

कै. म. म. द. वा. पोतदार
ग्रंथ

